

ORSZÁGOS RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ TESTÜLET

J/14615

BESZÁMOLÓ

az Országos Rádió és Televízió Testület
2004. évi tevékenységéről

2005. február 28.

Tartalomjegyzék

BEVEZETŐ	7
I. A VÉLEMÉNYSZABADSÁG, A TÁJÉKOZTATÁS KIEGYENSÚLYOZOTTSÁGÁNAK HELYZETE	9
1. A VÉLEMÉNYSZABADSÁG ÉS A KIEGYENSÚLYOZOTTSÁG	9
1.1. A vélemény szabadság helyzete a rádiózásban és a televíziózásban	9
1.2. A hír- és a politikai magazinműsorok tájékoztatási gyakorlata	19
1.3. A Kossuth Rádió egyhetes műsorfolyamának elemzése	47
1.4. Az MTI hírkínálatának összehasonlítása a Kossuth Rádió, a TV2, az RTL Klub és az online médiumok hírszerkesztési gyakorlatával.....	55
2. A PANASZBIZOTTSÁG TEVÉKENYSÉGÉNEK MÉRLEGE	59
2.1. A Panaszbizottság tevékenységének főbb számadatai az előző évhez viszonyítva	60
2.2. A Panaszbizottság és a nyilvánosság.....	61
2.3. A Panaszbizottság által tárgyalt panaszok és a panaszok ügyében hozott döntések	61
2.4. A közszolgálati műsorszolgáltatókat érintő panaszok	62
2.5. Az országos kereskedelmi műsorszolgáltatókat érintő panaszok.....	63
2.6. A helyi és közösségi műsorszolgáltatókat érintő panaszok.....	63
2.7. A panaszok benyújtói	64
2.8. Vitatott kérdések	64
3. KURATÓRIUMI SORSOLÁS 2004-BEN	65
II. MÉDIAÜZENETEK	66
1. ERŐSZAK AZ ELEKTRONIKUS MÉDIÁBAN	66
1.1. A kiskorúak védelmével kapcsolatos szabályozás hatósági kontrollja	68
1.2. Az erőszak, brutalitás, szexualitás és trágárság mértéke három földfelszíni és egy műholdas csatorna műsorkínálatában	79
1.3. Erőszak, tragédia, brutalitás bemutatása a hírműsorokban.....	90
1.4. Az erőszak, valamint egyéb, a kiskorúak számára ártalmas elemek jelenléte a műsorelőzetekben.	100
1.4.1. Az erőszakot tartalmazó műsorajánlók aránya	100
1.4.2. Az előzetesek erőszaktartalmának kvantitatív vizsgálata	102
1.4.3. Korhatári kategóriák, sugárzási időszavok	103
1.4.4. Az előzetesek erőszaktartalmának kvalitatív vizsgálata	105
1.4.5. A kiskorúak számára egyéb ártalmas elemek jelenléte az előzetesekben	108
1.5. Erőszak tematikájú célvizsgálatok tapasztalatai	109
2. A MAGYARORSZÁGI ORSZÁGOS TÉVÉCSATORNÁK MŰSORKÍNÁLATA	114
3. A TUDOMÁNYOS MŰSOROK VIZSGÁLATA AZ MTV1, AZ RTL KLUB ÉS A TV2 MŰSORKÍNÁLATÁBAN	117
4. A RENDSZERES MŰSORFIGYELÉS TAPASZTALATAI	120
4.1. Az országos műsorszolgáltatók vizsgálata a véleményezett törvénysértések tükrében.....	121
4.2. A 2004-ben lefolytatott célvizsgálatok eredményei.....	123
4.3. A helyi/körzeti műsorszolgáltatók vizsgálata a véleményezett törvénysértések tükrében.....	124
4.4. A közműsor-szolgáltatók rendszeres figyelése.....	125
4.5. A hálózatos médiumok figyelésének tapasztalatai	125
5. NEM FIKCIÓS MŰSOROK KVALITATÍV/KVANTITATÍV ELEMZÉSE	126
III. A MŰSORSZOLGÁLTATÓK TULAJDONOSI HELYZETE	132
1. A FÖLDFELSZÍNI ORSZÁGOS KERESKEDELMI MŰSORSZOLGÁLTATÓK TULAJDONOSI HELYZETE.....	132
2. A FÖLDFELSZÍNI HELYI ÉS KÖRZETI MŰSORSZOLGÁLTATÓK TULAJDONOSI HELYZETE	133
3. A MŰHOLDAS MŰSORSZOLGÁLTATÓK TULAJDONOSI HELYZETE	134
IV. A MŰSORSZÓRÁSI SZÜKSÉGLETEK KIELÉGÍTÉSÉRE SZOLGÁLÓ FREKVENCIAGAZDÁLKODÁS HELYZETE	136
1. MAGYARORSZÁG GEOPOLITIKAI HELYZETÉBŐL ADÓDÓ FREKVENCIAGAZDÁLKODÁSI KIHÍVÁSOK ÉS AZOK KEZELÉSE	136
2. TECHNOLÓIAVÁLTÁS A MŰSORSZÓRÁSBAN	140
3. A DIGITÁLIS ÁTÁLLÁS ELŐKÉSZÍTÉSE.....	143

3.1. A digitális átállás az EU szemszögéből	143
3.2. A digitális átállás előkészítése Magyarországon – a DVB-T-ről szóló kormányhatározat	144
4. A MAGYAR FREKVENCIAIGÉNYEK NEMZETKÖZI KOORDINÁCIÓJA	145
5. A DIGITÁLIS MŰSORSZÓRÁS MAGYARORSZÁGI BEVEZETÉSÉVEL KAPCSOLATOS FREKVENCIAGAZDÁLKODÁSI MEGFONTOLÁSOK	146
V. A MŰSORSZOLGÁLTATÁSI RENDSZER 2004. ÉVI VÁLTOZÁSAI	147
1. EGYES JOGSZABÁLYI FELTÉTELEK VÁLTOZÁSA	147
2. MŰSORSZOLGÁLTATÁSI SZERZŐDÉSEK MÓDOSÍTÁSA	149
2.1. Az országos kereskedelmi műsorszolgáltatók műsorszolgáltatási szerződéseinek módosítása	149
2.2. A helyi és körzeti műsorszolgáltatási szerződések módosítása	152
3. PÁLYÁZTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK 2004-BEN	153
3.1. A Nemzeti Hírközlési Hatóság által megküldött, rendelkezésre álló műsorszolgáltatási lehetőségek	153
3.2. A fennmaradt műsorszolgáltatási lehetőségek pályáztatása	155
3.3. A folyamatban lévő pályázati eljárások	156
3.4. A lejárt műsorszolgáltatási jogosultságok megújítása, vagy újrapályáztatása	157
3.5. Benyújtott pályázati ajánlatok	158
4. HÁLÓZATOS MŰSORSZOLGÁLTATÁSOK	159
5. A NYILVÁNTARTÁSOK HELYZETE	161
6. KÉNYSZERSZERZŐDÉSEK	163
7. KISKÖZÖSSÉGI RÁDIÓZÁS	163
8. AKTUÁLIS FELADATOK	165
8.1. Földfelszíni digitális televíziózás	165
8.2. Körzeti műholdas műsorszolgáltatók vételkörzetének vizsgálata	167
8.3. A pályáztatás elveinek felülvizsgálata	168
VI. A MŰSORSZOLGÁLTATÁSI ALAP	169
1. A MŰSORSZOLGÁLTATÁSI ALAP KORÁBBI PÁLYÁZATAI (1997-2003)	171
2. A 2004. ÉVBEN KIBOCSÁTOTT PÁLYÁZATI FELHÍVÁSOK	171
3. AZ ORTT TÁMOGATÁSPOLITIKÁJA	177
3.1. Filmes és televíziós műsorszámok támogatása	178
3.2. Rádiós műsorszámok támogatása	180
3.3. Kábelhálózatok fejlesztésére fordított támogatás	181
3.4. A helyi műsorszolgáltatás támogatása	182
3.5. A nem nyereségérdekeltektől műsorszolgáltatók (és közműsor-szolgáltatók) támogatása	183
VII. A MŰSORSZOLGÁLTATÁS GAZDASÁGI HELYZETE, PÉNZÜGYI FELTÉTELEINEK ALAKULÁSA	184
1. A MŰSORSZOLGÁLTATÓ SZEKTOR GAZDASÁGI HELYZETE, PÉNZÜGYI FELTÉTELEINEK ALAKULÁSA 2004-BEN	184
1.1. A műsorszolgáltató szektor jellemzése	184
1.2. A műsorszolgáltató szektort érintő kulcskérdések és tendenciák	188
2. MŰSORSZOLGÁLTATÁSI DÍJTARTOZÁSOK	194
3. PERES ÜGYEK 2004-BEN	195
3.1. A folyamatban lévő ügyek számszerű adatai	195
3.2. A perek megoszlása a jogsértések szempontjából	196
3.3. A 2004-ben született ítéletek elemzése	196
3.3.1. A panasz ügyekből eredő perek	196
3.3.2. Az Rttv. 112. §-a szerinti szankciót tartalmazó határozatok felülvizsgálata tárgyában indult perek	197
3.4. A műsorszolgáltatási díj behajtásával kapcsolatos peres eljárások	198
VIII. AZ ORTT TÖRVÉNYMÓDOSÍTÁSI JAVASLATAI	199
IX. AZ ORTT MŰKÖDÉSE	200
1. AZ ORTT KÜLKAPCSOLATAINAK ALAKULÁSA	200
2. MUSTRA-ORTT FESZTIVÁL	202
3. AZ ORTT MŰKÖDÉSÉNEK FELTÉTELEI	213
3.1. Az ORTT rövid- és középtávú finanszírozása	213
3.2. Az ORTT működésének személyi feltételei	214
3.3. Az ORTT működésének tárgyi feltételei	215
3.3.1. Az ORTT informatikai rendszere	215

3.3.2. Infrastruktúra, üzemeltetési költségek, elhelyezési körülmények	216
3.3.3. Digitalizáló és Archiváló Rendszer (DAR)	218
4. AZ ORTT PÉNZÜGYI-GAZDASÁGI HELYZETE	218
4.1. Bevezető általános információk.....	218
4.2. Az ORTT 2004. évi költségvetése.....	219
5. AZ ORTT MŰKÖDÉSÉNEK STATISZTIKAI ADATAI.....	221
5.1. Az Országos Rádió és Televízió Testület határozatai 2004-ben.....	221
5.2. Az Országos Rádió és Televízió Testület iratforgalma 2004-ben.....	223
MELLÉKLETEK	225

BEVEZETŐ

A 2004-es év több szempontból is új típusú működést igényelt a Testülettől. A napi feladatok ellátása mellett olyan kérdésekben is állást kellett foglalnia, amelyek meghatározzák a hazai rádiózás és televíziózás jövőbeni arculatát. Az uniós csatlakozás, a digitálistechnológia váltás és a 2004-től kezdődően lejáró első körös műsorszolgáltatási jogosultságok megújítása újabb és újabb kihívások elé állította és állítja a médiahatóságot.

Magyarország 2004. május 1-jével az Európai Unió tagja lett. Ez egyrésztől lehetőséget nyújt arra, hogy az audiovizuális szektor szereplői bekerüljenek az uniós vérkeringésbe, másrésztől egyben többletkötelezettséget is jelent a műsorszolgáltatók és az ORTT számára. Az uniós szabályozás alapján a médiatörvény rögzíti, hogy a körzeti és országos televízióknak többségében európai gyártású műsorokat kell adniuk, mellyel kapcsolatban adatszolgáltatásra is kötelezettek. A Testületnek az uniós adatszolgáltatási kötelezettséghez kapcsolódóan el kell végeznie a benyújtott adatok értékelését, és a jogkövető magatartást ösztönző eszközrendszer kereteit is ki kell alakítania. A feladat számos nehézséget rejt magában. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a tagállamok többségének – és az Európai Bizottságnak – sincs megfelelő eszköze az európai kvóták teljesítésének kikényszerítésére. A csatlakozás egyéb tekintetben nem jelent változást sem a műsorszolgáltatók, sem a Testület tevékenységében, hiszen a médiatörvény kezdetektől az európai szabályozáson alapul, és 2002-ben jogharmonizációs célú módosítása is megtörtént.

Az uniós csatlakozás mellett, a digitális televíziózásra történő átállás is új távlatokat nyit a műsorszolgáltatásban. Az Európai Unió már zászlajára tűzte a digitalizáció jelszavát, és minél szélesebb körben való elterjesztéséhez jelentős anyagi erőforrásokat is társított. A Testületnek éppen ezért olyan alapkoncepciót kell kidolgoznia, amely révén hazánk is részesülhet a digitalizációval járó anyagi és technikai előnyökből, és ezzel behozhatja többéves lemaradását. A digitális átállás a műsorszolgáltatásban mennyiségi és minőségi változást is jelent, amely megteremti a lehetőséget arra, hogy az interaktív tartalmak a későbbiekben a lakosság nagyobb rétegéhez is elérjenek. A technológiaváltással megsokszorozódhat a műsorszolgáltatások száma, a jelenleginél jóval sokszínűbb és változatosabb médiapiac kialakítására nyílik lehetőség, és megvalósulhat az elmúlt években oly sokszor és előszeretettel emlegetett mediakonvergencia.

A digitális televíziózás bevezetéséhez a Testület megítélése szerint a jelenlegi médiaszabályozás módosítása szükséges. A médiatörvény analóg műsorszolgáltatásra épülő szabályrendszere ugyanis nehezen értelmezhető és ültethető át a digitális műsorszolgáltatásra. Ezért az Informatikai és Hírközlési Minisztériummal szoros együttműködve számba kell venni mindazon jogi és technikai feltételeket, amelyek kialakítása az átálláshoz elengedhetetlen.

A Testület digitalizáció melletti elkötelezettségét jelzi, hogy az ún. pilot projekt keretében 2004 szeptemberében az országos közszolgálati műsorszolgáltatók műsorával elindulhatott a digitális földfelszíni műsorszórás Budapesten és Kab-hegyen.

A médiahatóság működése egyéb területen is mérőföldkőhöz érkezett. Lejártak – és a közeljövőben lejárnak – azok a műsorszolgáltatási jogosultságok, amelyek odaítéléséről a Testület a médiatörvény hatályba lépését követően döntött. A szabályozás a kontinuitás jegyében egy ízben – a műsorszolgáltatók kérelmére, a törvényben rögzített feltételek megléte esetén – a műsorszolgáltatási jogosultságok megújítására lehetőséget ad. Az erre vonatkozó döntés meghozatala során az e tekintetben szerződéses partnerként megjelenő Testületre

számos jogértelmezési feladat vár.

Az ORTT feladatai az elmúlt évekhez képest a műsorszolgáltatók egyre sokasodó számának, az uniós csatlakozásnak, valamint a jelzett technológiai fejlődés miatti kihívásoknak köszönhetően jelentős mértékben növekedtek. A feladatok ellátásához szükséges források tekintetében ugyanakkor ellentétes tendencia érvényesül. A rendelkezésre álló előirányzatok csupán a működés minimális feltételeinek biztosítására nyújtanak fedezetet.

Az ORTT működési nehézségein túl, évek óta nincs remény a médiatörvényben előírt felosztási, támogatási arányok mentén történő forrásbővítésre sem. Az ORTT által benyújtott, 2005. évre vonatkozó költségvetési törvényjavaslat ezért az előző évek tartalékainak bevonásával is számolt. E forrás felhasználása után, további tartalékok hiányában a következő évben elkerülhetetlen a médiafinanszírozási rendszer átfogó felülvizsgálata, átalakítása. A Testület erre figyelemmel 2004 szeptemberében az Országgyűlés Költségvetési Bizottságához, valamint a Kulturális és Sajtóbizottsághoz benyújtott törvénymódosítási javaslat keretében kísérletet tett a probléma kezelésére. A tervezetben olyan normatív finanszírozási javaslat került megfogalmazásra, amellyel a közmédiumok tekintetében az alulfinanszírozottságból adódó, esetlegesen megjelenő politikai befolyás kiküszöbölésére is mód nyílhatna.

A 2004-es év a hatósági feladatok ellátásán túl a stratégiai döntések előkészítésének jegyében telt. A Testület ez utóbbi tevékenységét hatástanulmányok és elemzések széles skálája támogatta a piaci helyzet közgazdasági jellemzőinek vizsgálatától a véleményszabadság helyzetének elemzéséig. (A tanulmányok felhasználásra kerültek, terjedelmük miatt azonban természetesen nem részei az éves tevékenységről szóló beszámolóknak.)

A Testületnek 2005-ben és az azt követő években a jelzett előkészítő, megalapozó időszak után számos, a médiarendszer működését érintő szakmai és médiapolitikai kérdésben – azok gyakorlati megvalósíthatóságára is figyelemmel lévő – döntést kell hoznia. Az elkövetkező időszak nehéz, de minden bizonnyal izgalmas fejezet lesz a médiahatóság működésében.

I.

A VÉLEMÉNYSZABADSÁG, A TÁJÉKOZTATÁS KIEGYENSÚLYOZOTTSÁGÁNAK HELYZETE

1. A véleményszabadság és a kiegyensúlyozottság

1.1. A véleményszabadság helyzete a rádiózásban és a televíziózásban

2004-ben a véleményszabadság határaival kapcsolatos viták mind az írott, mind pedig az elektronikus sajtóban elérték a legszélesebb közvéleményt, és a politikai közéletet is jelentősen befolyásolták.

Emlékezhetünk a Tilos Rádióban 2003 karácsonyán elhangzottakra, annak zajos társadalmi visszhangjára, illetve az ORTT döntését enyhének, vagy súlyosnak minősítő véleményekre. Ennél némileg kisebb vihart kavart, de ugyancsak megmozgatta a közvéleményt 2004 végén a Budapest Rádióban elhangzott „dalocska”, amellyel kapcsolatban a Testület még nem nyilatkozott, de állásfoglalása mindenképpen hatni fog a társadalom érzelmeire.

Míg a kiegyensúlyozottság tekintetében az elmúlt években az ORTT azon fáradozott, hogy azt az olyan műsorszolgáltatókon kérje számon, amelyek nyíltan egyik vagy másik politikai erőhöz tartozónak vallották magukat, 2004-ben mindenekelőtt a gyűlöletkeltő, illetve a különböző közösségeket sértő vélemények kerültek fókuszba. Ennek oka az, hogy a hatóság és a közvélemény is hozzászólt ahhoz, hogy a média horizontján megférnek egymás mellett az eltérő eszmeiséget, életfelfogást és politikai hovatartozást hirdető adók.

Ebben az évben a Testületnek állást kellett foglalnia a véleményszabadságot nagyban befolyásoló és a műsorszolgáltatásban folyamatosan jelen levő kérdésben is: értelmeznie kellett a médiatörvényben rögzített „alkotmányvédő” szerepének határait a személyhez fűződő jogok tekintetében.

A véleménynyilvánítás szabadságának primátusa nem csak azt a kötelezettséget rója az államra, hogy tartózkodjon minden olyan megnyilvánulástól, amellyel esetleg beavatkozik az alkotmányos alapjogok anyajogának is tekintett véleményszabadságba, hanem az államnak tevőleges szerepet is fel kell vállalnia a szólásszabadság megvalósulása érdekében: meg kell teremtenie annak lehetőségét, hogy az állampolgárok több forrásból, többféleképpen tájékozódjanak, illetve – a szükséges és arányos korlátozást szem előtt tartva – fel kell lépnie olyan esetekben, mikor a véleménynyilvánítás egy másik alkotmányos alapjogot sért.

Az elmúlt évben a magyar elektronikus média területén alapvetően megvalósulhatott a véleménynyilvánítás szabadsága. Az a jogalkotói szándék azonban, miszerint a nézők és hallgatók a közérdeklődésre számot tartó kérdésekről minden esetben kiegyensúlyozott, sokoldalú, tárgyilagos, tényszerű és időszerű képet kaphassanak – az Rttv. alkalmazásának közel tízéves tapasztalatai alapján – a gyakorlatban nem mindig érvényesíthető maradéktalanul.

A véleménynyilvánítás szabadsága megvalósulásának értékelésekor fontos szempont annak vizsgálata, hogy mennyire sokszínű a műsorszolgáltatási paletta: 2004-ben hetvenet meghaladó új műsorszolgáltató színrelépésével tovább tágultak a nyilvánosság határai. Azok számára, akik kiemelt figyelmet szentelnek a közérdeklődésre számot tartó hazai és külföldi

eseményeknek, számos tájékoztatói forrás áll rendelkezésre az országos, körzeti és helyi műsorszolgáltatók műsoraitól az interneten keresztül a mobiltelefonos hírszolgáltatásokig.

A Testület e fejezetben a véleményszabadságot és a kiegyensúlyozott tájékoztatást érintő jogalkalmazói tevékenysége során felmerült elméleti kérdésekről, az elektronikus médiumok elmúlt évi tájékoztatói gyakorlatának jellemzőiről (hír- és politikai magazinműsorok és véleményműsorok, MTI hírszolgáltatásának elemzése stb.), továbbá a Panaszbizottság működésének tapasztalatairól számol be. A Testület a médiatörvény által biztosított eszközökkel 2004-ben is az Rttv. 4. §-ban rögzített alapelvek megvalósulását kívánta elősegíteni.

A kiegyensúlyozottság követelményének érvényesülése

Annak ellenére, hogy az Rttv. elfogadása előtt született alkotmánybírósági határozatok kijelölték azt az utat, amelyen a szabályozásnak haladnia kellett, a jogalkotó által a médiatörvényhez fűzött indokolás mégsem elég részletes akkor, amikor a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményének kiemelt fontosságát kívánja alátámasztani. A törvény indokolása csupán a frekvenciák szűkösségét és az elektronikus média „sajátos hatásmechanizmusait” sorolja fel, de ez utóbbiak mibenlétét nem részletezi, az előbbi tekintetében pedig nem tér ki részben az elfogadásakor is tapasztalható, jelentős technikai változásokra (vezetékes- és műholdas továbbítás elterjedése, a digitalizáció megjelenése stb.) és azok lehetséges következményeire.

Az azonban mindenképpen megállapítható, hogy az e körben alaphatározatnak számító 37/1992. (VI. 10.) AB határozatnak kiemelkedő szerepe volt a vonatkozó szabályozás megalkotásakor. Az alkotmánybírák alapkövetelményként fogalmazták meg: *„a törvényhozó feladata meghatározni azt a jogi megoldást, amely alkalmas a vélemények teljes körű, kiegyensúlyozott arányú és valóság-hű bemutatását, illetve az elfogulatlan tájékoztatást garantálni”*. Kifejezett utalás történt arra a lehetséges megoldásra is, hogy a törvény sajátos társadalmi képviseletet teremtsen a tartalmi kiegyensúlyozottság ellenőrzésére és az ezt biztosító alapvető szervezeti döntések meghozatalára. Az Alkotmánybíróság határozatában kifejezésre juttatta azt az alkotmányos követelményt is, mely szerint a véleményszabadság teljességét szolgáló kiegyensúlyozottság ellenőrzését úgy kell megoldani, hogy *„se a parlament, se a Kormány ne juthasson a műsor tartalmát befolyásolni képes szervezetben meghatározó szerephez; ahogy politikai pártok, azonos feladatra vagy ugyanazon érdek képviseletére létrejött csoportok befolyása sem lehet meghatározó.”*

Már a médiatörvény elfogadásakor is megfogalmazódtak olyan vélemények, hogy a kiegyensúlyozottság követelménye szerint biztosított egyenlőség akár ellentétbe is kerülhet a szólás- és véleményszabadság alkotmányos jogával.

A jogszabály előkészítői azonban elfogadták az idézett alkotmánybírósági határozatban megjelenő, és korábban egyébként is általánosnak mondható, a technikai fejlődés miatt mára azonban megkérdőjelezhető érveket, melyek a frekvenciák szűkösségére és az elektronikus média sajátosságaira hivatkozva az állam szélesebb körű beavatkozását teszik lehetővé. Joggal fogalmazódik meg a kérdés, hogy a médiatörvény szabályozásában a kiegyensúlyozott tájékoztatásra vonatkozó követelmény – mely immár közel tízéves hagyományra tekint vissza – kinőtte-e a kezdetben sokak által jelzett „gyermekbetegségeit”, és ekként alkalmas-e arra, hogy biztosítsa az elérni kívánt célt: a nézők és hallgatók egy-egy problémáról minél sokrétűbb tájékoztatást kaphassanak, vagy pedig éppen ellenkezőleg, inkább a véleményszabadság bármely mértékű korlátozásához járul hozzá?

A kiegyensúlyozottság követelménye, annak megsértése esetén biztosított panasztételi lehetőség, valamint az ennek alapján induló eljárás eszközül szolgálhatnak arra, hogy

korlátozzák a véleménynyilvánítás szabadságát, illetve az Alkotmány 61. §-ának (2) bekezdésében biztosított sajtószabadságot. Míg az egyik oldalon módot ad ugyanis azoknak is a véleményük nyilvánosság elé tárására, akik egyébként nem kaphatnának megszólalási lehetőséget, a másik oldalon megállapítható, hogy alkalmazása esetén egy állami aktus, illetve az ott előírtak érvényesülését szolgáló szankciórendszer révén befolyásolható, mely tartalmak jelenjenek meg az elektronikus médiában.

A kiegyensúlyozottság követelménye tehát meghatározott tartalmú közlések (a közérdeklődésre számot tartó eseményekről, vitatott kérdésekről szóló hírek) tekintetében azért ír elő közlési kötelezettséget az elektronikus média számára, hogy az állampolgárok ugyanazon témában a lehető legtöbb – egymástól eltérő – véleményt ismerhessék meg.

2004-ben a kiegyensúlyozott tájékoztatás sérelme miatt benyújtott panaszokhoz viszonyítva a politikai pártok vagy mozgalmak, illetve képviselőik által kezdeményezett, a 4. § hatálya alá tartozó panaszok aránya volt jelentős.

A jelenség a politikai kultúra milyenségén túl arra is visszavezethető, hogy elsősorban a pártok és az e téren aktív civil szervezetek rendelkezhetnek a kellő infrastruktúrával és jogi ismerettel ahhoz, hogy a műsorokat viszonylag folyamatosan figyelni tudják, és a bármely okból nem tetszőkkel szemben panaszt tehessenek. Ugyancsak a pártok tudják személyes érintettségüket is viszonylag széles körben igazolni.

A pártok, politikai mozgalmak aktivitása elméletben nem egyértelműen értékelhető negatívumként, mert a parlamentáris demokráciákban, így a magyar alkotmányos rendszerben, a pártok részt vesznek a népakarat kialakításában, és ekként elfogadható, hogy a közbeszéd formálásakor jelentős szerepet játszanak.

Kérdés ugyanakkor, hogy a jelenség nem korlátozza-e más módon is a véleménynyilvánítás, a sajtó- és a szerkesztők szabadságát. A politikai pártok és mozgalmak ugyanis számtalan panaszukkal mégis két, egyaránt rossz megoldás közül választásra kényszerítik a gyakran bepanaszolt hírműsorok szerkesztőit. Egyrészt dönthetnek úgy, hogy túlzott óvatossággal eljárva mindig mindenkit megkérdeznek, ezzel élvezhetetlenné téve a hírműsorokat az egyszerű érdeklődők számára. Másrészt pedig a könnyebb irányba elmozdulva a szerkesztők gyakorlatilag politikamentes, bulvár jellegű hírműsört állíthatnak össze, amelyek az unalmassá kiegyensúlyozott hírműsorokhoz képest nagyobb közönséget vonzanak, és még a panasz eljárás réme sem fenyegeti a műsorszolgáltatót.

Mind a panaszosok köréből, mind pedig a kiegyensúlyozottság követelményét megfogalmazó rendelkezésekből az következik, hogy a panasszal érintett műsorok legnagyobb részét a televíziós és rádiós hírműsorok, illetve az aktuális közéleti kérdésekkel is foglalkozó magazinműsorok teszik ki. Megállapítható, hogy a hír- és magazinműsorok közül a legtöbb panasz azokat érinti, melyek vállalják a politikai témák bemutatását. Így például a híradók közül 2004-ben az MTV Híradóját, a Magyar Rádió Krónikáit és a Hír TV-n sugárzott híradást, illetve Híreket érintette a legtöbb panasz. Ehhez képest elenyésző a lényegesen több bulvár- és sokkal kevesebb politikai témát feldolgozó TV2 és RTL Klub hírműsoraikat kifogásoló panasz.

A kiegyensúlyozott tájékoztatás követelménye kiemelkedő jelentőséget kap a választási időszakban. A rádiós és televíziós műsorszolgáltatásban közzétett politikai hirdetések elbírálására a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény 44. § (2) bekezdése értelmében az Országos Választási Bizottság (OVB) hatásköre nem terjed ki, a döntés a Testület hatáskörébe tartozik. A törvényalkotó által választott jogi megoldás az eljárási határidők tekintetében alkotmányossági problémákat vet fel, mivel – hatáskör hiányában – nem érvényesülhetnek az OVB eljárásában rögzített rövid törvényi határidők. E szabályozási anomália feloldásáról a médiatörvény sem gondoskodik, hiszen a választási időszakban közzétett választási műsorszámokkal kapcsolatos törvénysértések elbírálásakor különleges eljárási határidőket nem állapít meg. Míg az OVB eljárása néhány napot vesz igénybe, addig a

Testület döntése akár az egy hónapot is meghaladhatja. Így fennáll annak a lehetősége, hogy a jogorvoslati eljárás a választási időszakot követően fejeződik be, ezért előfordulhat, hogy nincs mód orvosolni a jogellenes helyzetet. Ezzel sérülhet a választásokon indulók esélyegyenlősége, hiszen a műsorszolgáltató választási időszakon kívül – a törvény tiltó rendelkezése miatt – politikai hirdetés közzétételére nem kötelezhető.

Az esélyegyenlőség érvényesülése, a jogorvoslati eljárás jog és a jogorvoslati határidők összefüggésével az Alkotmánybíróság is foglalkozott. Ennek eredményeként a 60/2003. (XI. 26.) határozatában mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet állapított meg „*a politikai hirdetések műsorszolgáltatók által történő közzétételével kapcsolatos hatékony jogorvoslati eljárás speciális szabályainak hiánya*” miatt. Az Alkotmánybíróság indoklásában kifejtette, hogy a „*médiának a közvélemény befolyásolásában különösen nagy szerepe van és különösen fontos az, hogy a választási kampányok időszakában a műsorszolgáltatás keretében érvényesülhessen a véleménynyilvánítás szabadságának, valamint a közérdekű adatok megismerésének joga*”.

A Testület az alkotmányos elvárások érvényesítése érdekében választási időszakban az esélyegyenlőség megvalósulását sérelmező beadványok soron kívüli, legkésőbb három munkanapon belül történő elbírálásáról döntött. E sürgősségi eljárási rendet az ügyrend folyamatban levő felülvizsgálata során szabályai közé is beépíti.

A gyűlöletbeszéd kezelése és az emberi jogok védelme

Az Rttv. a műsorszolgáltatás általános elvei között rögzíti a „gyűlöletbeszéd” tilalmát. A 3. § (2) bekezdése értelmében valamennyi műsorszolgáltató köteles tiszteletben tartani az alkotmányos rendet, tevékenysége nem sértheti az emberi jogokat, és nem lehet alkalmas a személyek, nemek, népek, nemzetek, a nemzeti, etnikai, nyelvi és más kisebbségek, továbbá valamely egyház vagy vallási csoport elleni gyűlölet keltésére. Ugyanezen szakasz (3) bekezdése kifejezetten a kisebbségek védelmének követelményét szabályozza. E szerint a műsorszolgáltatás nem irányulhat semmilyen kisebbség, sem bármely többség nyílt vagy burkolt megsértésére, kirekesztésére, annak faji szempontokon alapuló bemutatására, elítélésére. A törvény 5. §-a külön rendelkezik arról, hogy a vallási vagy hitbeli meggyőződést sértő, az erőszakos vagy más módon a nyugalom megzavarására alkalmas képi vagy hanghatások bemutatása előtt a közönség figyelmét erre a körülményre fel kell hívni, illetve a vallási vagy világnézeti nevelésre szánt, arra alkalmas műsorszámot e jellegének előzetes feltüntetésével lehet közzétenni.

Az általános szabályok mellett a közszolgálati műsorszolgáltatók tekintetében szigorúbb mércét állít a törvény, amennyiben a 23. § (1) bekezdése előírja, hogy a közszolgálati műsorszolgáltató és a közműsor-szolgáltató különösen köteles a nemzet, a nemzeti, az etnikai, a nyelvi és más kisebbségek méltóságát és alapvető érdekeit tiszteletben tartani, nem sértheti más nemzetek méltóságát.

A televízió-műsorokra nézve az uniós keretszabályait tartalmazó, a televízió határok nélkül – a 97/36/EK irányelvvel módosított – 89/552/EGK irányelv 22/a cikkelye is megfogalmazza a gyűlöletkeltés tilalmát, mely szerint a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a joghatóságuk alá tartozó műsorszolgáltatók műsorai nem tartalmaznak származási, nemi, vallási, vagy nemzetiségi alapú gyűlöletkeltést.

A Testület eljárásában 2004-ben a Tilos Rádió adásában 2003 karácsonykor elhangzottak – mindkét politikai oldal túlságosan zajos reakciója nyomán – keltették a legnagyobb vihart. A műsorban különösen durva szavak használatával a nyilvánosságban nagy felháborodást kiváltott, keresztényellenes, gyűlöletkeltésre alkalmas kijelentések hangzottak el.

A Testület határozatának meghozatalakor a „szükségesség-arányosság” követelményének (a véleményszabadság – mint az alapjogok anyajoga – csak abban az esetben és olyan mértékben korlátozható, amennyiben gyakorlása más alkotmányos alapjogok sérelmével jár, és olyan mértékben, amely az elérni kívánt cél érdekében feltétlenül szükséges) érvényesítésével járt el, és az elhangzottakat olyan súlyos törvénysértésnek értékelte, amely ellen a médiatörvény által biztosított legszigorúbb eszközökkel mindenkor fel kíván lépni, bármely műsorszolgáltató is kövesse azt el.

A Testület gyűlöletbeszéd elleni fellépésének tárgyát képezte többek között a Hír TV-ben 2004 áprilisában elhangzott jegyzet, az ATV Újságíró Klubjának néhány adása, valamint a Budapest Rádió Keljfeljancsi! c. műsorában elhangzott, Sickratman által jegyzett zeneszám. (Ez utóbbi a 2005. évi beszámoló témáját képezheti majd, a közléssel kapcsolatos testületi eljárás még nem fejeződött be.)

Az emberi jogok védelme

Az emberi jogok védelme az Rttv. 3. § (2) bekezdésében foglaltak másik aspektusa, amely legalább olyan fontossággal bír, mint a gyűlöletkeltés tilalma. Míg az utóbbi kapcsán az eltérő attitűd jelent a jogalkalmazás szempontjából nehézséget, addig az előbbi kérdés tekintetében az, hogy a Testület hatásköre kiterjed-e – a fő szabályként személyesen érvényesítendő – személyhez fűződő jogok védelmére. Az Rttv. 3. § (2) bekezdése a műsorszolgáltató tekintetében jelent közvetlen kötelezettséget, mivel tevékenységével kapcsolatban állapít meg alkotmányos korlátokat amennyiben kimondja, hogy „...a műsorszolgáltató tevékenysége nem sértheti az emberi jogokat...”.

Az emberi jogok védelme az ún. valóságshow-kkal kapcsolatban merült fel az év során hangsúlyosan, de a Testület számos olyan esetben is eljár, amelyben a műsorszolgáltatók az érintettek beleegyezése hiányában, illetve tiltakozása ellenére közöltek riportot, vagy mutattak be fényképet.

A valóságshow-k kapcsán az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosa jelentésében (az OBH 4247/2003. sz. ügy) kifejtette, hogy az „*ORTT mint a jelenség által érintett állami szerv fokozott felelősséggel tartozik azért, hogy a műsorszolgáltatók társadalomformáló ereje az alkotmányos értékrend megszilárdításának és a jövő generációknak való átadás szolgálatában – és ne azzal szemben – álljon. Ügyelni kell arra, hogy mindenki számára nyilvánvaló legyen: az emberi személy alkotmányos státusza és védelme a valóságshow-k körülményei között sem sérülhet*”. Kifejtette továbbá, hogy amennyiben a Testület indokolt esetben nem jár el az Rttv. 3. § (2) bekezdés szerint, alkotmányos jogokkal összefüggő visszasság veszélyét okozza.

A konkrét ügyek közül az elmúlt évben az Anyacsavar c. műsorszám váltott ki szakmai és állami vezetői tiltakozást. A kérdésben az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosa ismételten kifejtette véleményét.

Az ombudsman az ügyet lezáró jelentésében (az OBH 2203/2004. sz. ügy) egyértelműen arra az álláspontra helyezkedett, hogy az alkotmányos alapjogok intézményes védelmére a Testület nemcsak jogosult, hanem egyben köteles is. Véleménye szerint az ORTT-nek a médiatörvény nem azt teszi feladatává, hogy érvényesítse a személyhez fűződő jogokat az arra jogosultak helyett, hanem azt, hogy a vele közjogi viszonyban álló műsorszolgáltatókkal szemben ellenőrizze és felügyelje az Rttv. 3. § (2) bekezdésében foglaltak érvényesülését. A polgári bíróság eljárása egyenrangú felek szerződéses viszonyaiban nem érintheti az ORTT vertikális, közhatalmi tevékenységét, amelynek ellátása során nem az alanyi jogvédelem, hanem az alkotmányos alapjogok védelme a Testület feladata. Ez az elválasztás teljes összhangban áll a Ptk. 7. § (1) bekezdésével, amely kimondja, hogy „*A törvényben biztosított*

jogok védelme az állam minden szervének kötelessége. Érvényesítésük – ha a törvény másképpen nem rendelkezik – bírósági útra tartozik.”

Indoklásában az ombudsman a 48/1998. (XI. 23.) AB határozatot idézte, amelyben az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy *„az állam kötelessége az alapvető jogok tiszteletben tartására és védelmére nem merül ki abban, hogy tartózkodnia kell megsértésüktől, hanem magában foglalja azt is, hogy gondoskodnia kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről....Az állam ezért az alapjogból folyó alanyi jog által védett körön túlmenően is meghatározhatja ugyanazon alapjog objektív, intézményes védelmi körét.”* Az Alkotmánybíróság az állam alapjogvédelmi kötelezettségének és az alanyi jogosultak viszonyát összevetve azt is kimondta, hogy *„az említett alapjogokból folyó intézményvédelmi kötelezettségek mindig túlmutatnak az alanyi jogosultak jogain.”*

Az ombudsman által megfogalmazott markáns vélemény egyértelmű irányt jelöl a Testület számára. Az elmúlt évek bírói gyakorlatában azonban ettől eltérő jogértelmezések is megjelentek. Ezért a Testület álláspontjának kialakításában kellő körültekintéssel kívánt eljárni.

A Legfelsőbb Bíróság a Kf. IV. 37. 230/2002/9. sz. ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte és a bíróságot új eljárásra utasította. Indoklásában kifejtette, hogy *„az Rttv. a műsorszolgáltatóknak tiltja meg azt, hogy az Rttv.-ben felsorolt jogokat megsértse, az Rttv.-nek tehát a műsorszolgáltató és nem a sérelmet szenvedett az alanya. Olyan előírást az Rttv. nem tartalmaz, miszerint az Rttv. 3. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezés megsértését a közigazgatási eljárásban csak a sérelmet elszenvedett személyes kérelmére lehetne megállapítani”.*

A Fővárosi Bíróság egy másik műsorszolgáltatói magatartást vizsgálva a Legfelsőbb Bíróság ítéletének némileg ellentmondó döntést hozott, mikor – éppen a valóságshow-val kapcsolatban, amelyben az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosa 2003 nyarán első ízben kifejtette álláspontját – úgy ítélte meg, hogy a műsorszolgáltató nem valósított meg jogsértést, mert a Testület határozatát az Rttv. 3. § (2) bekezdésének megsértése megállapításakor olyan jogokra alapozta (magántitok, személyes adatok, szabad mozgás, képmás, hangfelvétel, névviseles, jóhírnév, foglalkozás szabad megválasztása, általános személyiségi jog), amelyek *„vagy teljesen megegyeznek, vagy szorosan kapcsolódnak a Ptk.-ban nevesített polgári jogok védelme körében szereplő jogokhoz. A Ptk. 85. § (1) bekezdéséből kitűnően a személyhez fűződő jogokat csak személyesen lehet érvényesíteni....Az igényérvényesítés ezen Ptk.-ban előírt módjának helyébe lépve az Alkotmány sem teremthette meg a perbeli határozathozatal jogalapját, hiszen (annak a testületi határozatban idézett) 8. § (1) bekezdése általános érvennyel azt rögzíti, hogy a Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelezettsége. Értelemszerűen nem szólt azonban az Alkotmány arról, hogy a személyhez fűződő jogok védelme érdekében bármely közigazgatási szerv felléphetne.”*

Két másik keresete kapcsán a Fővárosi Bíróság azt állapította meg, hogy a műsorszolgáltató nem valósított meg jogsértést. Indoklásában a bíróság leszögezte, hogy az ártatlanság védelme nem csorbult, a becsület és az emberi méltóság pedig a Ptk. 76. § szerint személyhez fűződő jogok, amelyeket csak személyesen lehet érvényesíteni. Ez az ítélet is megismétli azt az álláspontot, hogy *„az Alkotmány sem teremthette meg a perbeli határozat meghozatalának jogalapját, hiszen az Alkotmány nem szól arról, hogy a személyhez fűződő jogok védelme érdekében bármely közigazgatási szerv felléphetne.”* A bíróság a vonatkozó alkotmánybírói döntéseket egybevetve arra jutott, hogy *„maga az Alkotmánybíróság is a személyhez tapadó jogként értékeli az emberi méltóság fogalmát, mindezek alapján ezen alapjog megsértésével összefüggésben kizárólag a jogsértést elszenvedett személy indíthat eljárást.”*

A Testület kialakított gyakorlatában célként fogalmazta meg, úgy tudjon megfelelni a vele szemben támasztott alkotmányos követelményeknek, hogy közben nem avatkozik bele a horizontális (a műsorszolgáltató és az alanyi jogosult közötti) viszonyokba. Az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosa által megfogalmazottak ugyanakkor egyértelmű elvárást jelentenek az állami beavatkozás terén, melyek a véleménynyilvánítás szabadsága szempontjából az alkotmányos jogok és értékek szabta határt jelentik.

Ezért a Testület az ombudsmannak írt válaszlevelében joggyakorlatának kereteit ekként rögzítette: *„A Testület megállapította, hogy – amennyiben az indokolt – élni fog az Rttv. 112. §-ában megadott felhatalmazással és eljárást indít az Rttv. 3. § (2) bekezdésében foglalt követelmények – ide értve az alkotmányos rend és az emberi méltóság tiszteletben tartását is – megsértése esetén a műsorszolgáltatókkal szemben.”*

A véleménynyilvánítás szabadságának egyéb határai

A kiskorúak védelme

A véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos garanciája összhangban áll a nemzetközi egyezményekkel, amelyek az aláíró országokat az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelmére kötelezik. Ugyanakkor ezen kitüntetett, a demokrácia sarokkövének is tekintett alapjog nem abszolút, hanem bizonyos érdekek védelmében, kizárólag legitim korlátozásoknak vethető alá. Az audiovizuális szolgáltatások kínálatának tartalomra vonatkozó megkötései kapcsán különbséget kell azonban tennünk:

- egyrészt a teljes tilalom alá eső, vagyis a fogyasztó életkorától, valamint a hozzáférés módjától teljes mértékben független, illegális tartalom – amelyek az emberi méltóságot sértik, alkalmasak más vallási csoportok, etnikumok stb. elleni gyűlöletkeltésre, diszkriminációra, vagy gyermekpornográfiát ábrázol,
- másrészt olyan, a véleménynyilvánítás szabadsága keretei között egyébként legálisan terjeszthető, a felnőttek számára szabadon hozzáférhető tartalmú szolgáltatások között, amelyek a kiskorúak számára ártalmasak.

Kifejezetten ez utóbbi problémakörben foglal állást a Gyermekek Jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény, amely kimondja, hogy a gyermeknek, figyelemmel szellemi és fizikai érettségének hiányára, különös védelemre van szüksége. Ugyan a gyermek nevelése és fejlődésének biztosítása elsősorban a szülő felelőssége, az államnak azonban ennek gyakorlásához megfelelő segítséget kell nyújtania, így többek között az Egyezmény 17. cikke (e) bekezdésének megfelelően, *„a gyermek jólétére ártalmas információk és anyagok elleni védelmét megfelelően szolgáló irányelvek kidolgozásának elősegítése”* az állam feladata. Alaptörvényünk 67. § (1) bekezdése deklarálja a gyermek azon jogát, hogy megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemben és gondoskodásban részesüljön, és egyúttal az állam alkotmányos kötelességét alapozza meg ezek biztosítására, valamint a káros hatások távoltartására. Egy alapjog korlátozásához azonban egy másik alapjog sérelme önmagában még nem elégséges, hanem mindenkor eleget kell tenni az alkotmányosság követelményének, amely a korlátozás szükségességére és arányosságára vonatkozik.

A jelenlegi uniós szabályozás szerint, különös tekintettel a már említett televízió határok nélkül irányelv 22. paragrafusára, a kiskorúak testi, szellemi és erkölcsi fejlődésére súlyosan ártalmas – különösen pornográf, valamint indokolatlan erőszakot bemutató – műsorszámokat egyáltalán nem, a kiskorúak testi, szellemi és erkölcsi fejlődésére ártalmas műsorszámokat pedig csak bizonyos óvintézkedések mellett lehet közzétenni. A Bizottság által 1996 októberében publikált, *„A kiskorúak és emberi méltóság védelme az audiovizuális és*

információs szolgáltatások terén” című vitaindító Zöld Könyv Melléklete (III.1) az Irányelv a kiskorúak védelmére vonatkozó szakasza kapcsán kifejti, hogy döntő kritériumként a károsítás mértéke irányadó. Ebben az összefüggésben a pornográfia és az indokolatlan erőszak csak szemlélteti azoknak a tartalmaknak a körét, amelyek képesek a kiskorúak komoly mértékű károsítására, ezért televíziós sugárzásuk teljes tilalom alá esik. Ugyanakkor arra már nem találunk közelebbi iránymutatást, hogy a törvényalkotó pontosan mit ért a kiskorúak testi, szellemi és erkölcsi fejlődésére súlyosan ártalmas műsorszámok, így a pornográfia, illetve az indokolatlan erőszak alatt, valamint a „csupán” ártalmas műsorszámok alatt. Pontos meghatározás hiányában így az uniós tagállamok a közrendre (közérdekre) – amelynek kiemelt területe a kiskorúak védelme – hivatkozva függeszthetnek fel egy másik tagállamból származó műsorszolgáltatást. Az esetjogot vizsgálva azt lehet mondani, hogy a tagállamok a kiskorúak védelmében sikerrel hivatkoznak saját belső jogukra.

Az Rttv. jogharmonizációs célú módosításáról 2002 nyarán döntött az Országgyűlés. Az új törvényi rendelkezések október 15-én léptek hatályba. Bár a kiskorúak személyiségfejlődésére súlyosan ártalmas, illetve ártalmas műsorszámok között a közzététel lehetőségének szempontjából a korábban hatályos törvény is differenciált, s ez utóbbi kategóriába sorolta az erőszak öncélú alkalmazását magatartási mintaként bemutató, illetőleg a szexualitást öncélúan ábrázoló műsorszámokat, közelebbről nem részletezte a kiskorúak hozzáférését korlátozó intézkedésekre vonatkozó lehetséges megoldásokat. A módosított jogszabály alapelvei szinten, önálló címként, összefüggően szabályozza a kiskorúak védelmét szolgáló rendelkezéseket, tartalmazza a műsorszámok kategóriába sorolását, az egyes kategóriák legfontosabb ismérveit, valamint az azoknak megfelelő műsorszámok közzétételének általános feltételeit. Ennek megfelelően az irányelv 22. cikk. 1. bekezdésében tárgyalt – a kiskorúak fejlődését súlyosan (vagy jelentős mértékben) károsító – műsorszámokra vonatkozóan a magyar Rttv. 5/B. § (5) és 5/C. § (4) rendelkezései irányadóak, miszerint:

- *„5/B. § (5) Azt a műsorszámot, amely alkalmas a kiskorúak fizikai, szellemi vagy erkölcsi fejlődésének súlyosan kedvezőtlen befolyásolására, különösen azáltal, hogy pornográfiát vagy szélsőséges, illetve indokolatlan erőszakot tartalmaz, az V. kategóriába kell sorolni.*
- *5/C. § (4) Az V. kategóriába sorolt műsorszám nem tehető közzé.”*

Akárcsak az irányelv, a magyar törvény sem tér ki arra, hogy általában mit értsünk súlyosan kedvezőtlen befolyást kifejtő műsorszámok alatt, ide értve a pornográfiát, illetve szélsőséges vagy indokolatlan erőszakot. Így a minősítés gyakorlatában irányadó szempontokat a törvény 5/F. §-ában kapott felhatalmazás alapján az ORTT 1494/2002. (X. 17.) határozatában közzétett állásfoglalásában állapította meg. Az irányelv 22. cikk. 2. bekezdésében foglaltak szerint, azaz olyan műsorszámok sugárzása vonatkozásában, amelyek a kiskorúak fejlődését károsíthatják, az Rttv. a védendő korosztályi kategóriák szerint különböző korlátozásokat ír elő. A korhatárra tekintet nélkül megtekinthető műsorszámok, amelyek a kiskorúak fejlődését nem károsíthatják, az I. kategóriába tartoznak, s ezekre semmilyen megkötés nem vonatkozik. A II. kategóriától kezdve a IV. kategóriáig fokozatosan emelkedik a potenciális ártalom mértéke, ilyen módon a kiskorúak hozzáférési lehetőségét korlátozó törvényi előírások is ennek megfelelően szigorodnak. Míg a jogszabály a II. kategóriába sorolt műsorszámok esetén csak a műsorszám elején elhangzó akusztikus figyelmeztetést, valamint a kategóriának megfelelő optikai jelzés – a műsorszám teljes időtartama alatti – használatát írja elő, a III. és IV. kategóriához – az akusztikus és optikai figyelmeztetésen túl – sugárzási időkorlátokat (az ekként besorolt műsorszámok 21-05 illetve 22-05 között tehetők közzé) is rendel.

Az egyes kategóriákhoz kapcsolt korhatári megkötéseket, valamint a közzététel módját törvény rögzíti, a klasszifikációnál irányadó szempontokat pedig a törvény felhatalmazása alapján a Testület határozta meg. Az ún. klasszifikációs állásfoglalás mind a

jogalkalmazónak, mind a műsorszolgáltatóknak vonalvezetőül szolgál. A műsorszolgáltató maga minősíti a műsorszámokat, a műsorelőzetesek, a hírműsorok, a reklám, a sportműsorszámok, valamint az időszerű eseményekkel foglalkozó műsorszámok kivételével, amelyekre ugyan a klasszifikációs kötelezettség nem vonatkozik, de az időbeli korlátok érvényesek lehetnek. A műsorszolgáltató felelőssége tehát annak eldöntése, hogy melyik kategóriába esik egy-egy műsorszám. Az ORTT a műsorszám közreadását követően, utólagos ellenőrzése során reagál arra, hogy a műsorszolgáltató helyes kategóriába sorolta-e az adott műsorszámot és – amennyiben azt jogsértőnek tartja – döntését közigazgatási határozatban közli a műsorszolgáltatóval.

A kiskorúak védelme mind a nemzetközi gyakorlatban, mind a hazai jogrendszerben legitim korlátja a véleménynyilvánítás szabadságának. A gyermekek különleges szükségleteiből adódóan kivételes védelmet élveznek, ezért az Alkotmány és nemzetközi egyezmények teszik állami kötelességgé a gyermek fejlődési útjának megóvását a veszélyektől és kockázatoktól. Az ORTT aktívan lép fel a kiskorú nézők érdekeinek védelmében, és tesz eleget a törvény által előírt kötelezettségének – legalábbis ez irányba mutat a közigazgatási határozatban elmarasztalt műsorok éves szinten igen jelentős száma. Ugyanakkor kedvező fordulatként értékelhető, hogy az elmúlt év során a Testület egyetlen műsorszám esetében sem találta szükségesnek a teljes tilalom alkalmazását, míg a megelőző évben erre még többször is volt példa. A peresített határozatok esetében hozott bírósági ítéletekből arra lehet következtetni, hogy a kiskorúak védelme kapcsán meghozott döntések általában helyesen értelmezik a véleménynyilvánítás szabadságának elfogadható korlátait, és szükségtelenül nem akadályozzák a műsorszolgáltatót a műsorszolgáltatás szabad gyakorlásában. Sajnálatos módon az ilyen perek akár hosszú évekig is elhúzódhatnak, míg jogerős döntés születik, ez pedig nem kedvez a tiszta határvonalak kialakítási és elfogadtatási folyamatának. Példa erre az elhíresült Dragon Ball eset, amely kapcsán a Legfelsőbb Bíróság 2004-ben hozott ítéletet, így az ORTT határozata végül csak hat év után emelkedhetett jogerőre.

A reklámok

A gazdasági reklám a véleménynyilvánítási szabadság érvényesülésének másik speciális esetköre. Az Alkotmánybíróság 1270/B/1997 AB határozatában kimondta, hogy bár a kereskedelmi üzenetek élvezik a véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó alkotmányos védelmet, azonban az állami beavatkozás lehetősége ebben a körben tágabb, mint az egyéb közlések esetében. Ennek egyik oka, hogy az ilyen üzenetek elsődleges *„célja áru vagy szolgáltatás megismertetésének, értékesítésének vagy igénybevételének előmozdítása, és nem az egyén önkifejezésének, demokratikus párbeszédben való részvételének lehetővé tétele”*. Éppen ezért a kereskedelmi célú közlések esetében a korlátozás szélesebb körben minősülhet alkotmányosnak.

A másik szempont, amely megalapozza az ilyen üzenetek közlésének fokozottabb korlátozását, a fogyasztók érdekeinek széles körű védelme, mivel a reklámtevékenység versenyjogilag piaci magatartásnak minősül. A tisztességes gazdasági verseny biztosításából az államnak az a kötelezettsége is keletkezik, hogy garantálja a fogyasztói jogok érvényesülését. E nélkül a versenyben tisztességtelen eszközökkel részt vevő piaci szereplők versenyelőnyhöz jutnának. A fogyasztóvédelem azonban nem csak állami kötelezettségként jelenik meg, a fogyasztóknak ugyanis alanyi joguk van a megfelelő tájékoztatáshoz. Ez akkor megfelelő, ha a nyújtott információ a fogyasztókat olyan helyzetbe hozza, hogy választani képesek az áruk és szolgáltatások között, illetve dönteni képesek megvásárlásukról vagy igénybevételükről.

A magyar szabályozás e tekintetben is a televízió határok nélkül irányelvre épül, amelynek preambuluma szerint „...*hogy a fogyasztók mint televízió nézők érdekei teljesen és megfelelően védettek legyenek, alapvető, hogy a televíziós hirdetésre bizonyos számú, minimális szabály és norma vonatkozzon, és hogy a tagállamok fenntartsák a jogot részletesebb és szigorúbb szabályok bevezetésére, és bizonyos körülmények között eltérő feltételeket szabhassanak meg a joghatóságuk alá tartozó televíziós műsorszórók számára;*”.

A „bizonyos számú minimális szabály” közül a preambulum a dohánytermékek és a vényre kapható orvosi készítmények reklámozásának tilalmát, illetve az ilyen termékeket gyártó cégekre vonatkozó szponzorálási tilalmat emeli ki, valamint kitér a szesztartalmú készítmények reklámozására is. A véleménynyilvánítás szabadságát legitim módon korlátozó tényezőként hívja fel a figyelmet: „*szükséges a programokra és televíziós hirdetésekre vonatkozó megfelelő szabályok bevezetése a kiskorúak testi, lelki és erkölcsi fejlődésének védelmére.*”

Az emberi jogok és a kiskorúak védelme mellett a reklámozás is olyan terület, amelyen az Unió – fogyasztóvédelmi érdekekre, közérdekekre és közegészségre hivatkozva – teret enged a nemzeti szabályozás érvényesülésének. Az alkoholtartalmú italok reklámozása és a félrevezető reklám megtiltása tekintetében a tagállamok sikeresen érveltek az Európai Bíróságnál, illetve az EFTA tagállamok ugyancsak sikeresen érvényesítették fenntartásaikat az alkoholtartalmú italok reklámozásával kapcsolatban. (Az EFTA tagállamok ugyanis kötelezhetik kábelszolgáltatóikat, hogy az alkoholtartalmú italokat reklámozó műsorrészeket zavarják, vagy kitakarják az olyan műsorokban, amelynek fő közönsége az EFTA tagállamokban van.)

A kereskedelmi közlések tekintetében az Európai Unió meglehetősen szigorú mércét alkalmaz és az Európai Bizottság előtt folyamatosan napirenden van a reklámszabályok felülvizsgálatának kérdése, hiszen az új reklámtechnikákra az irányelv nem minden esetben ad eligazítást. A Bizottság azonban továbbra is biztosítani szeretné mindazon elveket, amelyeket korábban megfogalmazott. Ezzel összefüggésben a digitális televíziózás és rádiózás jogi környezetét minden bizonnyal a médiatörvénynek kell majd megteremtenie. Ebben a reklámozás szabályozását is szükséges majd felülvizsgálni, hiszen a digitális televíziózás többek között a célcsoportok pontosabb kiválasztását is lehetővé teszi.

Az uniós és a hazai szabályozás elsősorban a fogyasztóvédelmi szempontokra helyezi a hangsúlyt a reklámozásra vonatkozó mennyiségi és minőségi korlátok, illetve tilalmak megállapításakor. Mindkét joganyagból kitűnik, alkotói egyetértettek azzal a megközelítéssel, hogy a kereskedelmi üzenetek közzétételét – más alkotmányos jogok védelme érdekében – bizonyos határok közé kell szorítani. Ennek köszönhetően a médiatörvény reklámokra vonatkozó rendelkezéseiről elmondható, hogy – az európai normákkal és az alkotmánybírói megközelítéssel összhangban – a médiatörvény egyik legpontosabban körülírt és meglehetősen részletességgel szabályozott része.

A rádiós és televíziós reklámozás hazai helyzetéről elmondható, hogy a műsorszolgáltatók tisztában vannak a szabályozási környezettel és a Testület elvárásaival, illetve a Testület is igyekszik figyelembe venni a piaci mechanizmusokat. E két, más-más érdekkörre épülő és merőben eltérő követelményrendszer azonban nem mindig összeegyeztethető.

A duális médiarendszer hazánkban közel tíz évre tekinthet vissza, a kereskedelmi televíziózás gyerekcipőben jár, és a tapasztalatok szerint valóban szükségesnek mutatkozik a reklámok közzétételének ilyen részletekbe menő szabályozása. A reklámbevétel maximalizálása a kereskedelmi műsorszolgáltatók működésének alfája, így ezen a területen legerősebb a késztetés a médiatörvény szabályainak megsértésére. A műsorszolgáltatónak közvetlen gazdasági érdeke fűződik a minél több és minél befolyásosabb reklámtevékenységhez, ezért a jognak kellő szigorral kell fellépnie, hogy a jogsértéseket

preventív céllal joghátrányokkal ellensúlyozza. Nem véletlen, hogy az ORTT által tárgyalt ügyeknek mintegy kétharmada reklámjogi törvénysértés. (Bár a kiskorúak védelmére vonatkozó rendelkezések 169 esetben történt megszegése a 2004-es adatok szerint a leggyakoribb törvénysértés, az adat kissé csalóka, hiszen ez egyfajta műsorszolgáltatói magatartást jelent. A reklám- és támogatási szabályokat a törvény kilenc szakaszon keresztül, számtalan tényállást megjelenítve tárgyalja, ezért csak a négy leggyakoribb reklámszabálysértést tekintve a fentieknél jóval magasabb számot – 235 jogsértést – számolhatunk össze.)

Az esetjogból azonban megállapítható, hogy a reklámjogi szabályok kirívó, szándékos megsértése elvétve fordul elő, illetve ha mégis, az a korábban részletezett gazdasági készletelés számlájára írható. Ezen túl a jogsértések egy része a reklámszabályok értelmezési különbségeiből fakad. Egyrészt a médiatörvény reklámszabályainak köre meglehetősen kiterjedt, másrészt tény az is, hogy a médiatörvény fogalom meghatározási rendszere és a rendelkezések megfogalmazása gyakran tág teret hagy a különféle értelmezéseknek. A Testület – a gyakorlatot egységesítendő – saját jogértelmezését állásfoglalás formájában kommunikálja a műsorszolgáltatók és a nyilvánosság felé, azonban ezek az eligazítások sem biztosítják minden esetben az Rttv. vonatkozó rendelkezéseinek maradéktalan érvényesülését.

1.2. A hír- és a politikai magazinműsorok tájékoztatási gyakorlata

A hír- és a politikai magazinműsorok a műsorfolyamon belül jól elkülöníthető csoportot alkotnak. Alapfunkciójuk, hogy az emberek számára folyamatosan biztosítsák mind a világ, mind a magyarországi társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális élet történéseiben való eligazodáshoz szükséges információkat. Elvárás velük szemben, hogy mutassák be, tegyék megítélhetővé a legfontosabb eseményeket, a társadalom számára lényeges ügyeket, problémákat és az ezekkel kapcsolatos különféle álláspontokat. A hír- és tájékoztató műsorokkal (híradók, hírek, politikai, gazdasági, kulturális magazinműsorok, riportok stb.) szemben támasztott követelmények a műsorfolyam egészében elfoglalt helyhez, a műsor tényközlő jellegéhez, a műsor által megvalósított szelekcióhoz és végül a program formai jegyeihez köthetők.¹ Köztudott, hogy a hír- és magazinműsorok nemcsak egyszerűen megjelenítik a tényeket, hanem előzetesen különféle szempontok alapján szelektálnak is az információk között. Azaz nem minden eseményből lesz hír, a közszereplők, közügyek nem mindegyike kap lehetőséget a médián keresztüli megjelenésre. E téren követelményként fogalmazható meg, hogy a műsorok ne lényegtelen és érdektelen témákkal foglalkozzanak, hanem olyan történéseket, véleményeket és olyan szereplőket tárjanak a közönség elé, amelyek fontosak, közérdeklődésre tartanak számot. Szintén elvárás, hogy a műsorokban, amennyiben egy konkrét témában, egy bizonyos területen többféle nézet és vélemény létezik, azok súlyuknak megfelelő helyet kaphassanak. A kiegyensúlyozottsággal kapcsolatban az a legfontosabb kérdés, hogy az egymással szemben álló politikai-társadalmi szereplők médiamegjelenésében melyek a médiabeli előfordulásoknak azok a gyakoriságban, hosszúságban és egyéb mutatókban mért arányai, amelyeket „fair”-nek lehet minősíteni. Az alábbiakban elsősorban arra keressük a választ, hogy az aktuális műsorokban milyen arányok, milyen médiahasználat jellemezte a hazai politikai életet, mely ügyekre és témákra fókuszáltak a szerkesztők, és mindezek bemutatása milyen módon történt 2004-ben. A fejezet első részében a hírműsorok tájékoztatási gyakorlatát mutatjuk be, a második részben pedig a fontosabb politikai magazinműsorok működéséről adunk képet.

¹ Terestyéni Tamás: A közszolgálatosság követelményeinek értelmezése, különös tekintettel a médiatörvény előírásaira, Jel-kép 1998.

A kiegyensúlyozottság a médiatörvényben, de a nemzetközi szakirodalomban is exponált fogalom. A média ügyeiben döntéseket hozók, de a közönség is azt várja el, hogy az elemzők állapítsák meg a műsorfolyam egészéről, vagy annak egyes elemeiről, hogy azok megfeleltek-e a kiegyensúlyozottság kritériumának. Az e célból végzett elemzések oly módon történnek, hogy az ORTT munkatársai operacionalizálják a törvény előírásait, azaz technikai terminusokra és eljárásokra fordítják le azokat a fogalmakat, amelyeket a törvény meghatároz. Ezt követően e terminusokkal és eljárásokkal méréseket végeznek a műsorokon. Ennek szokásos mérési módja az, hogy az elemzők megszámlálják a híradókban és az egyéb politikai tájékoztató műsorokban az egyes politikai pártokat képviselő szereplők különféle módon történő megjelenéseinek gyakoriságát (a szereplők verbális – műsorvezetői – említéseinek számát, vizuális megjelenéseinek gyakoriságát és hosszát, saját hangon történő megjelenéseinek gyakoriságát és hosszát, a vizuális megjelenítés mikéntjét stb.), és az esetszámokból nyert statisztikával jellemzik a vizsgált műsorokat. Az ilyen jellegű, tartalomelemzésnek nevezett eljárások objektivitását az biztosítja, hogy a műsorokban olyan elemek gyakoriságát számolják, amelyeknek azonosítása nem szubjektív megítélésen, hanem egyszerű, előzetes definíciók alapján, mintegy automatikusan történik. A műsoroknak a kiegyensúlyozottság szempontjából végzett vizsgálata tehát olyan statisztikát eredményez, amely a műsorok tartalmát mennyiségileg jellemzi. Látni kell azonban, hogy ezek a statisztikák önmagukban még nem sokat mondanak a kiegyensúlyozottság érvényesüléséről. A pártok médiaszerepléseit tekintve, aligha létezik olyan politikai erő, amely ne kevesellné saját, és ne sokallná a konkurens erő médiahasználatát. Fel kell hívni arra is a figyelmet, hogy az Rttv. önmagában nem tudja megoldani a kiegyensúlyozottság érvényesítésének ügyét. Ennek legfőbb oka, hogy a törvény meghatározásai többnyire elvont fogalmakat tartalmaznak, és nem nyújtanak eligazítást azokról a mértékekről, határértékekről, amelyekhez képest a műsorok nyers tényeit a kiegyensúlyozottság szempontjából minősíteni lehetne. Így jelentésünk sem foglal állást a kiegyensúlyozottság meglétéről vagy hiányáról, csupán az elsődleges adatokat foglalja keretbe.

A hírműsorok tájékoztatási gyakorlata

A havonta, panelszerűen ismétlődő kvantitatív tartalomelemzések az elmúlt években az MTV déli és esti, a Duna Televízió, az RTL Klub esti híradóira, a TV2 Tények és Jó estét, Magyarország! című műsorára, a Magyar ATV esti híradóira, valamint a Kossuth Rádió Reggeli Krónika c. hírműsorának 6⁰⁰-tól 7⁰⁰-ig terjedő részére, a Déli és Esti Krónikára, a Danubius és Sláger Rádió reggeli hírösszefoglalóira, illetve a Hír TV Híradójára terjedtek ki. (A vizsgálatok metodikájának alapelemei megegyeznek a nemzetközi gyakorlatban alkalmazott eljárásokkal. Megjegyezzük, hogy kvantitatív tartalomelemzések segítségével a francia CSA folyamatosan, a BBC pedig esetenként vizsgálja az elektronikus hírszolgáltatás kiegyensúlyozottságának teljesülését.)

Az ORTT 2004-ben 1433 órányi híryanagot dolgozott fel, amely közel 70 ezer műsoregység és közel 83 ezer hazai szereplő regisztrálását és elemzését jelentette. Vizsgálatunk kizárólag azokat a megjelenéseket vette figyelembe, amikor a műsorok ismertették a szereplők álláspontját, cselekedeteit, illetve amikor élőszóban nyilatkoztak.

Az AGB Hungary Kft. adatai szerint az országos terjesztésű televíziós csatornák főműsoridőben sugárzott hírműsorait havi átlagban a négy évnél idősebb lakosság maximum hatoda nézi (lásd **1. számú melléklet**). A 2003-as adatokhoz képest egyedül a Jó estét, Magyarország! (4% vs. 2,5%) súlyozott nézettsége (AMR) csökkent, a többi hírműsor indexeiben jelentős változást nem tapasztaltunk (**1. táblázat**).

1. táblázat

A hírműsorok nézettsége 2004-ben

a műsor címe	súlyozott nézettség a teljes lakosság körében (AMR)		közönségarány (SHR)	a műsor egy nézőjére jutó nézett idő százalékos aránya (ATS)
	százalék	fő		
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	13,6	1 277 157	35,4	74,9
TV2 Tények (18 ³⁰)	14,7	1 382 794	38,2	71,9
M1 Híradó (19 ³⁰)	9,0	843 347	19,3	61,9
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	3,7	349 801	29,5	79,7
Duna TV Híradó (19 ⁰⁰)	1,0	93 111	2,9	45,9
TV2 Jó estét, Magyarország! (22 ⁰⁰)	2,5	234 018	24,6	70,7

A híryanag vizsgálata során a következő fontosabb alapkategóriákat különböztettük meg:

- **hírek:** a tájékoztatási folyamatnak azok a formálisan is elkülönülő elemei, amelyek a téma, a szereplők, illetve a helyszín szempontjából zárt egységet alkotnak,
- **események:** azok a történések, amelyek a világban végbemennek, amelyeket a média hírként prezentál,
- **szereplők:** azok a személyek vagy intézmények, akik/amelyek az események előidézőiként és aktív résztvevőiként tűntek fel a híregységekben,
- **témák:** azok az ügyek, amelyek körül az események forogtak, és amelyekkel kapcsolatban a szereplők véleményüket ismertették.

A hírműsorok feldolgozása során vizsgáltuk, hogy a műsorokban hírként prezentált események milyen színterekhez és társadalmi intézményekhez kötődtek; a különböző típusú eseményekre a híregységek számát és hosszát tekintve milyen mértékű figyelem irányult; mely intézmények, illetve mely intézményeket reprezentáló személyek jelentek meg, mint az események generálói; milyen mértékű médiafigyelem irányult rájuk, és a megjelenítésükben mutatkoztak-e elfogultságok; milyen témák, milyen publikus ügyek szerepeltek a híradók napirendjén; milyen társadalmi sikerek, konfliktusok artikulálódtak a hírekben.

Hasonlóan az előző évekhez, 2004-ben is elsősorban hazai vonatkozású történéseket (71%) tártak a nézők és hallgatók elé a televíziós, illetve rádiós hírműsorok – azaz vagy a szereplőjük volt magyar állampolgár, vagy az esemény helyszíne volt hazánk. Tisztán külföldi vonatkozású eseményekről (külföldi helyszín és külföldi szereplő) a hírek majd egyharmada (28%), míg a határon túli magyarokkal a műsoregységek egy százaléka foglalkozott.

Bár a részletes elemzés csakis azokra a tudósításokra terjedt ki, amelyeknek volt valamilyen magyar vonatkozásuk, a médiumok hírvilágának teljesebb feltérképezése céljából megvizsgáltuk, hogy a hírekben mely országokra, illetve geopolitikai régiókra irányult a figyelem (**2. táblázat**). Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy a felhasznált geopolitikai kategóriák sok szempontból erőltetettek és számos különbséget összemosnak, mindazonáltal néhány általános, gyakran egymást erősítő tendencia kiolvasható, amely a külföldi hírekben a figyelem, az érdeklődés fő irányait jellemzi. Szembetűnő, hogy a hírösszefoglalók kitüntetett figyelemben részesítették a közel-keleti válsággócot, magas számarányuk stagnált (9,2% vs. 8,0%). A régió az iraki békeateremtésnek és a terrorizmus elleni harcnak köszönhette jelentőségét, amely a mai napig meghatározza a külpolitikai hírkínálatot. Kiemelt fontosságot biztosított továbbá a hadi eseményeknek az a tény, hogy a békefenntartásban hazánk is szerepet vállalt. Az Amerikai Egyesült Államok egyrészt nagyhatalmi szerepe miatt fordult elő a hírműsorokban (4,6%), másrészt előszeretettel sugároztak a médiumok szenzációkról, érdekességekről tudósító híreket e régióból. A szomszédos országok közül Szerbia-Montenegrót és Romániát övezte kiemelt érdeklődés,

aminek okai a határon túli magyarok helyzetének gyakori megjelenítésében keresendő. Ezt mutatja az is, hogy a szomszédos országok leggyakrabban a Duna Televízió Híradójában jelentek meg, amely – a többi adóhoz képest – kiemelten foglalkozott a környező országokban élő magyar kisebbségek helyzetével. A 2003-as évhez képest Ukrajna előfordulása ugrásszerűen nőtt, az ország a választások miatt került a figyelem középpontjába (0,1% vs. 0,9%). A Magyarországon történt események prezentációja az előző évhez képest nem változott (65,8% vs. 65,9%). 2003-ban a külföldi hírek 36 százaléka Európáról szólt, a számarány 42 százalékponton zárt 2004-ben, ami hat százalékos emelkedést jelent. A többi kontinens együttesen 58 százalékot ért el. Az Izraelhez és az arab országokhoz kapcsolódó események ismét komoly médiafigyelmet kaptak. A külföldi hírek közel ötven százaléka szólt a politika és a gazdaság történéseiről, míg a másik fele külhoni tragédiákról, szenzációkról tudósított. A határon túli magyarok helyzetével főként a közszolgálati adók programjai foglalkoztak, közülük is kiemelkedett a Duna TV Híradója – külpolitikai összefoglalóik negyedét szentelték a kérdéskörnek (26%).

Az elmúlt esztendőben két program szerkesztési gyakorlata különbözött leginkább a többi hírműsorétól. A Tényekben (57,3%) az átlagnál kevesebb híradást áldoztak a magyarországi történéseknek, míg a Sláger Rádió hírműsorában hazai kötődésűnek számított az összefoglalók közel háromnegyede (72,7%). Az ATV és a Kossuth Rádió Krónikái jóval az átlag felett számoltak be Izrael és az arab államok eseményeiről (ATV: 11%, Krónikák: 10,0-12,3%). Az amerikai történések prezentációja a Tényekben kapta a legnagyobb hangsúlyt (8,6%). A Duna TV programja kitüntetett figyelmet biztosított a román belpolitikának (8,1%).

2. táblázat

A hírek geopolitikai helyszíne (százalékban)

N = 69 937

	MTV esti Híradó	MTV déli Híradó	Duna TV Híradó	Reggeli Krónika	Déli Krónika	Esti Krónika	Tények	RTL Klub Híradó	Jó estét, Ma- gyarország!	ATV Híradó	Hír TV Híradó	Danubius Rádió hírműsora	Sláger Rádió hírműsora	Átlag
Magyarország	71,6	67,0	63,0	71,3	59,7	65,4	57,3	69,1	63,6	65,0	67,8	66,4	72,7	65,9
Izrael és az arab államok	5,9	8,7	7,6	10,0	12,3	11,1	7,0	5,5	6,1	11,0	8,2	7,2	5,0	8,0
USA	3,5	4,6	2,0	4,0	3,5	1,8	8,6	7,4	6,8	4,2	4,0	6,4	3,3	4,6
más európai ország	5,1	3,5	2,4	3,0	5,0	4,4	4,2	3,4	4,9	5,3	6,2	4,2	3,2	4,1
Ázsia	1,5	2,2	1,0	1,4	2,0	1,8	4,1	1,7	2,0	3,1	1,9	1,4	1,6	2,0
Románia	1,1	0,8	8,1	1,6	2,4	2,5	0,4	0,6	0,5	0,4	1,9	0,7	1,5	1,9
Oroszország	1,3	1,9	0,9	1,1	2,1	2,1	1,7	1,3	1,3	1,7	1,3	1,4	1,2	1,5
Nagy-Britannia	1,3	0,7	0,9	0,7	0,7	0,8	2,5	2,0	2,3	1,2	1,0	2,4	1,0	1,4
Szerbia-Montenegró	0,7	0,5	3,4	1,5	1,7	2,0	0,5	0,5	0,4	0,6	1,3	0,8	0,9	1,2
más afrikai ország	0,6	1,9	0,6	0,3	0,3	0,1	3,2	1,0	2,3	1,0	0,6	0,6	0,8	1,0
Németország	0,9	0,9	0,3	0,8	2,4	1,3	0,8	0,7	1,0	0,6	0,5	1,0	0,7	0,9
Ukrajna	0,6	0,9	1,1	0,9	1,1	1,3	0,6	0,7	0,8	0,8	1,3	0,6	0,8	0,9
Franciaország	0,8	0,8	0,7	0,5	1,2	0,8	1,2	0,8	0,9	0,9	0,7	1,1	0,6	0,9
Olaszország	0,9	0,6	0,6	0,4	1,4	0,9	1,0	0,8	0,9	0,5	0,5	1,2	1,1	0,8
Szlovákia	0,4	0,4	2,4	0,6	1,5	1,2	0,3	0,5	0,4	0,2	0,3	0,5	0,9	0,8
meghatározhatatlan	1,0	0,2	1,7	0,5	0,0	0,0	0,7	0,3	1,6	0,5	0,4	0,2	1,5	0,7
Kína	0,2	0,6	0,3	0,2	0,6	0,8	1,1	0,7	0,7	0,8	0,2	0,6	0,4	0,6
Ausztria	0,4	0,4	0,6	0,1	0,4	0,5	0,5	0,4	0,9	0,3	0,3	0,7	0,7	0,5
Ausztrália, Óceánia	0,2	1,5	0,2	0,1	0,2	0,2	1,1	0,7	0,4	0,2	0,1	0,4	0,4	0,4
egyéb (Antarktisz, világűr)	0,3	0,4	0,4	0,1	0,2	0,1	0,5	0,6	0,7	0,8	0,3	0,5	0,5	0,4
Japán	0,4	0,5	0,2	0,2	0,2	0,1	0,9	0,4	0,8	0,4	0,3	0,4	0,1	0,4
Afrika	0,4	0,8	0,2	0,3	0,2	0,1	0,7	0,2	0,4	0,6	0,3	0,5	0,4	0,4
Bulgária	0,2	0,0	0,7	0,1	0,1	0,1	0,6	0,3	0,1	0,0	0,0	0,1	0,3	0,2
Lengyelország	0,3	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2
Csehország	0,3	0,1	0,2	0,1	0,3	0,3	0,1	0,3	0,1	0,0	0,2	0,4	0,2	0,2
Horvátország	0,1	0,1	0,2	0,0	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1
Szlovénia	0,1	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1

A továbbiakban csak a magyarországi vonatkozású hírekkel foglalkoztunk (71%). A hazai események földrajzi kötődésének megállapításánál alapelv volt, hogy csak azokat a helyszíneket (egy vagy több helyszínt) regisztráltuk, amelyeket a híradások konkrétan megneveztek, azokat viszont nem, amelyeknél ugyan a helyszín nyilvánvaló volt – például az Országgyűlés esetében Budapest –, de külön nem nevezték meg. Hasonlóképpen nem regisztráltuk a helyszín vonatkozásában azokat a híregységeket, amelyek nem informáltak a színterről, és az nem is volt kikövetkeztethető a szövegből (például több alkalommal is előfordultak olyan híradások nyilatkozatokról, amelyeket elvileg többféle helyszínen is elhangozhattak), illetve a helyszínek nem volt relevanciája (például az ország egésze érintve volt). A tudósítások felénél (50%) nem hangzott el tényszerű helymeghatározás, és a hírek nyolc százalékában a helyszín Magyarországon kívülre esett.

A vizsgált hírek kevesebb mint ötödében explicit módon Budapestet jelölték meg az esemény szintereként (18%) (**3. táblázat**). A megyeszékhelyek és a vidéki városok közel azonos arányban szerepeltek (6-5%). A községek a helyszínek négy százalékát adták. Az adatok a híryanag erős Budapest-centrikusságát tükrözik, amit azonban aligha lenne indokolt a kommunikátorok rovására írni, hiszen ténykérdés, hogy az ország életében meghatározó szerepet játszó intézmények túlnyomó többségének a főváros ad otthont, és rendszerint itt játszódik a kétségekívül fontosnak minősíthető országos események zöme.

A hírműsorok közül 2004-ben is az ATV híradóit jellemezte a legerőteljesebb Budapest-központúság. A Reggeli és a Déli Krónika esetében a fővárosi események előfordulása nem érte el a műsoregységek egytizedét. A vidéki Magyarország – városok, községek – életével az MTV1 déli kiadása, az RTL Klub és a TV2 foglalkozott legtöbbször, leginkább valamely kulturális esemény vagy bűncselekmény, baleset kapcsán.

3. táblázat

A magyar vonatkozású hírek földrajzi kötődése (százalék)

	Budapest	megyeszékhely	vidéki város	község	egyéb terület
MTV1 Híradó esti kiadás	20	6	7	3	5
MTV1 Híradó déli kiadás	14	10	8	8	8
Duna TV Híradó	13	5	5	2	3
Reggeli Krónika	9	3	3	2	4
Déli Krónika	7	3	4	1	3
Esti Krónika	14	5	3	3	3
Tények	33	9	6	14	3
RTL Klub Híradó	17	12	7	9	6
Danubius Rádió hírműsora	15	7	6	3	6
Sláger Rádió hírműsora	16	8	7	3	4
Jó estét, Magyarország!	15	8	8	6	6
ATV Híradó	36	1	3	1	4
Hír TV Híradó	22	4	5	3	4
Átlag	18	6	5	4	4

A következőkben azokat a nagyobb témacsoportokat vesszük szemügyre, amelyek körül a híregységekben prezentált események forogtak, és amelyek a híryanagban való megjelenésükön keresztül, mint fontos közügyek definiálódtak a nyilvánosságban (**4. táblázat**). (Az összegek meghaladhatják a 100 százalékot, mivel egy híradás több témát is tárgyalhatott, a híregységek számát a témák gyakoriságához viszonyítottuk.) Az adatfelvétel során használt közel száz témát a könnyebb értelmezhetőség kedvéért kilenc nagyobb témacsoportba soroltuk.

Továbbra is elsősorban a gazdaság áll a médiumok érdeklődésének homlokterében, a témacsoport megoszlása kis mértékben csökkent (51% vs. 48%). 2004-ben is a belpolitika

számított az egyik legnépszerűbb kérdéskörnek (43% vs. 43%). A beszámolók ötöde katasztrófákról és bűncselekményekről (családi tragédiák, bírósági, ügyészségi szakaszban lévő ügyek) tudósított. Az összefoglalók szintén közel ötöde érintett külpolitikai történéseket (EU-csatlakozás és NATO-tagság, diplomáciai aktivitás stb.), a nagyarányú megjelenés főként az uniós népszavazásnak és az iraki békemissziós küldetésünknek köszönhető. Majdnem minden ötödik műsoregység a szociális szféra (egészség- és nyugdíjbiztosítás, szociális támogatás stb.) eseményeit taglalta, ami 2003-mal összehasonlítva egy százalékos mérséklődést hozott (18% vs. 17%). A tematikai csoporton belül a leggyakrabban az egészségügy helyzetének kérdésköre fordult elő, az előkelő helyezést a kórház-privatizáció és az egészségügyi reform körül kialakult heves vitával magyarázhatjuk. A kultúra, az oktatás és a vallás témaköre a hírek tizedében bukkant fel. A belpolitikai botrányok kérdéskörének részesedése három százalékkal csökkent (12% vs. 9%).

2003-ban a Kossuth Rádió Déli és Esti Krónikaiban szerepelt a leggyakrabban az ökonómia kérdésköre, a magas arányt a Déli Krónika 2004-ben öt százalékkal növelni tudta (89% vs. 94%). A belpolitikai eseményekkel a leghangsúlyosabban az Esti Krónika foglalkozott. Legkevésbé az MTV déli Híradójának tudósításaiban éreztették hatásukat a hazai politikai szféra történései (19%). A katasztrófák, bűncselekmények prezentálásának 2004-ben is elsősorban a kereskedelmi televíziók tulajdonítottak hírértéket. „Véres események” az RTL Klub tudósításainak 44, a Jó estét, Magyarország! beszámolóinak 38 százalékában fordultak elő. Az azonnali hatást kiváltó bulvár híradások a Duna Televízió műsoraiban kapták a legkisebb publicitást (4%). A belpolitikai botrányok legtöbbször az RTL Híradóit tarkították, híreik közel egyötöde e témakörhöz kötődött (16%). Az önkormányzatok tevékenységének prezentációja kis mértékben visszaesett 2003-hoz viszonyítva (7% vs. 6%). A külpolitikai kérdéskör aránya a műsorszolgáltatók többségénél emelkedett, a legnagyobb mértékű változást a Hír TV Híradóiban (15% vs. 20%) regisztráltuk.

4. táblázat*A műsoregységekben tárgyalt főbb témacsoportok (százalék)*

	MTV1 Híradó esti kiadás	MTV1 Híradó déli kiadás	Duna TV Híradó	Reggeli Krónika	Déli Krónika	Esti Krónika	Tények	RTL Klub Híradó	Danubius Rádió	Sláger Rádió	Jó estét, Ma- gyarország!	ATV Híradó	Hír TV Híradó	Átlag
külpolitika	15	15	18	25	33	37	13	15	10	11	9	19	20	18
gazdaság	27	37	39	46	94	91	22	58	31	32	45	62	51	48
belpolitika	29	19	44	54	61	92	26	43	20	29	24	42	55	43
belpolitikai botrány	10	7	6	8	4	11	12	16	6	6	11	4	8	9
szociális szféra	12	16	17	14	27	26	10	26	13	13	17	19	17	17
önkormányzatok	4	4	6	3	10	8	3	11	2	6	4	6	6	6
kultúra	9	7	11	9	14	14	6	9	7	8	9	15	14	10
katasztrófák, balesetek	22	23	4	10	16	18	33	44	17	18	38	13	10	20
egyéb	30	27	43	28	34	39	41	47	36	51	48	46	41	39

A továbbiakban a híreket a szereplők médiahasználatának szemszögéből mutatjuk be. Mint korábban jeleztük, 2004-ben 82 655 szereplőt analizáltunk. (Szereplőnek azokat a személyeket és intézményeket tekintettük, akiknek/amelyeknek a [verbális vagy nem verbális] aktivitása, tevékenysége az eseményeket generálta.)

A hírműsorok (nem intézményi) szereplőinek nemek szerinti összetétele idén is jelentős egyenlőtlenséget mutatott a nők kárára. A megjelenő személyek több mint 80 százaléka ugyanis férfi volt, ami 2003-hoz képest nem jelentett jelentős változást (85% vs. 83%) (**5. táblázat**). Az átlagnál némileg kedvezőbb kép rajzolódott ki a Tényekben (78% vs. 22%), ezzel ellentétben a legerőteljesebb férfi fölényt az Esti Krónika és a Hír TV produkálta (87-87%).

5. táblázat

A szereplő személyek neme (százalék)

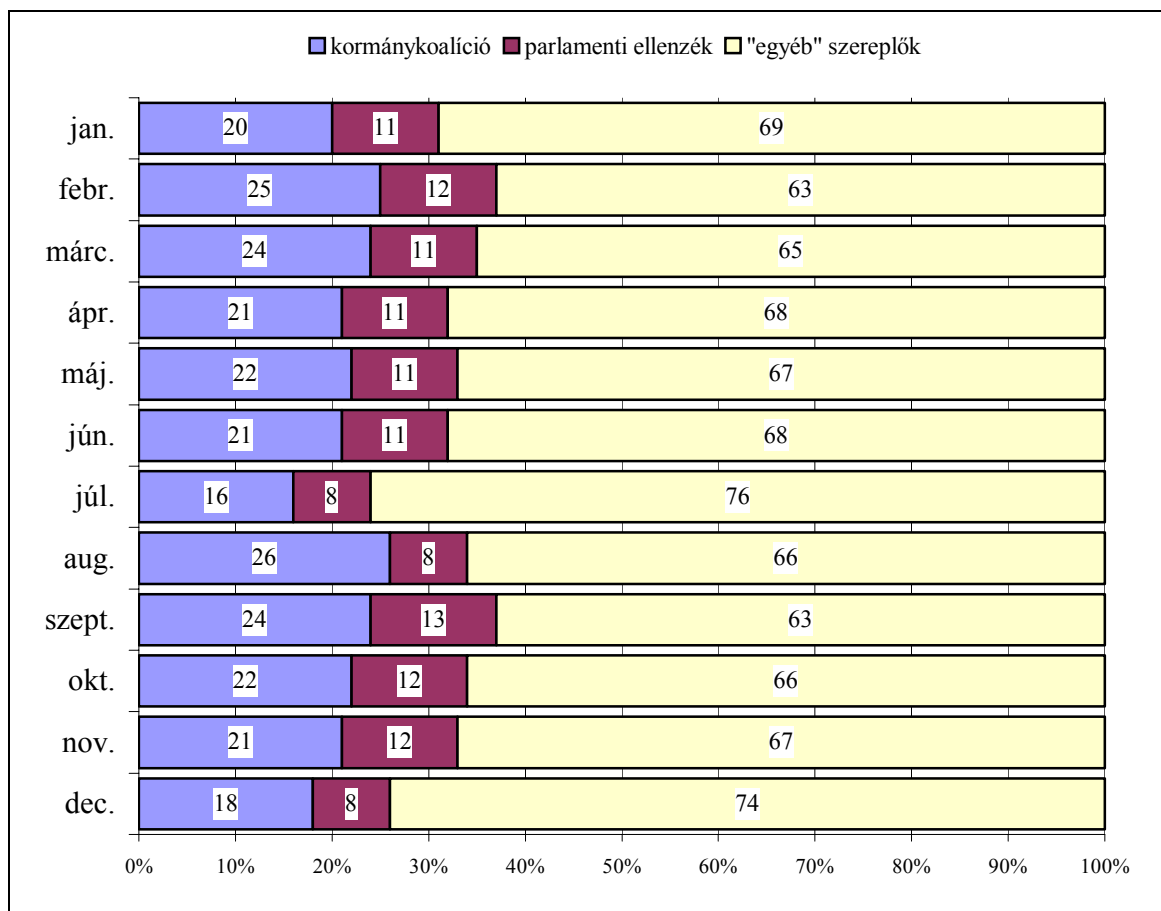
	Férfi	Nő
MTV1 Híradó esti kiadás	83	17
MTV1 Híradó déli kiadás	83	17
Duna TV Híradó	84	16
Reggeli Krónika	86	14
Déli Krónika	83	17
Esti Krónika	87	13
Tények	78	22
RTL Klub	80	20
Danubius Rádió	86	14
Sláger Rádió	82	18
Jó estét, Magyarország!	81	19
ATV Híradó	83	17
Hír TV Híradó	87	13
Átlag	83	17

A következőkben a hírműsorok tájékoztatási gyakorlatát a politikai kiegyensúlyozottság szempontjából elemezzük. Ennek keretében – nemzetközi példákat követve – elsősorban a parlamenti dimenzióban értelmezhető politikusok – azaz a kormánytagok, a koalícióhoz, illetve a parlamenti ellenzékhez tartozók – szerepléseit vizsgáljuk. A feldolgozás során kizárólag azokat a megjelenéseket vettük figyelembe, amikor a műsorok ismertették a szereplők álláspontját, cselekedeteit, illetve amikor előszóban nyilatkoztak (azaz eltekintettünk azoktól a megjelenésektől, amikor a kommunikátorok csak neveket említettek).

A politikusok médiahasználatát elsőként az ún. összes szereplési lehetőség megoszlása alapján közelítjük meg. A szemben álló politikai erők előfordulási gyakoriságában mutatkozó különbségek azt jelzik, hogy az elektronikus médiumok mekkora publicitást biztosítottak az eltérő vélemények kifejtésére. A parlamenti képviselők a híradók aktorainak átlagosan 32 százalékát tették ki, ami közel megegyezett a 2003-as eredményekkel (33%). A vizsgált tizenkét hónapból tizenben 30 százalék felett szerepeltek a hazai élet prominensei, részesedésük júliusban és decemberben mérséklődött számottevő arányban (24% és 26%) (**1. ábra**). Megoszlásuk februárban és szeptemberben volt a legmagasabb (37%). A februári csúcsháttérben Medgyessy Péter és Orbán Viktor évértékelő beszéde állt. Szeptemberben a kormányválság és a jövő évi költségvetés miatt tetőztek a médiahasználati arányok.

1. ábra

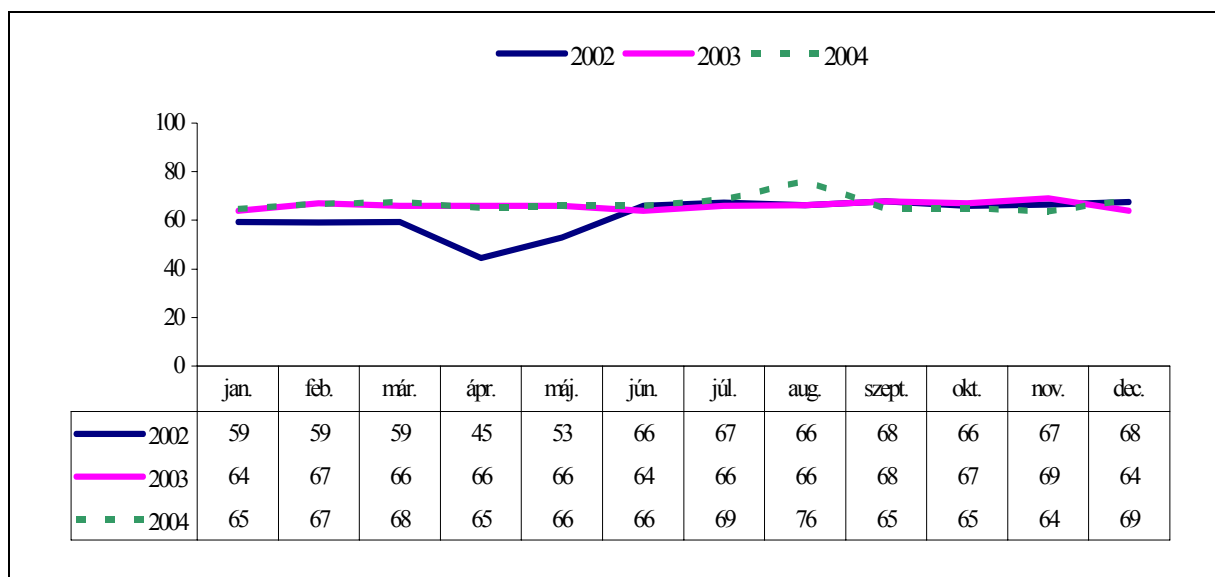
A parlamenti politikusok és az „egyéb” szereplők megjelenésének aránya a hírműsorokban

A kormányzati oldal médiahasználata 2003-hoz képest nem változott (66% vs. 67%). A kormánykoalíció kétharmados aránya az elmúlt években állandósult (**2. ábra**). Júliustól a kormány „előretörését” regisztráltuk, ami augusztusban Medgyessy Péter lemondásának köszönhetően tetőzött (76%) – szeptemberben részesedésük 11 százalékkal csökkent, majd ez az arány jellemezte az év hátralévő részét.

2. ábra

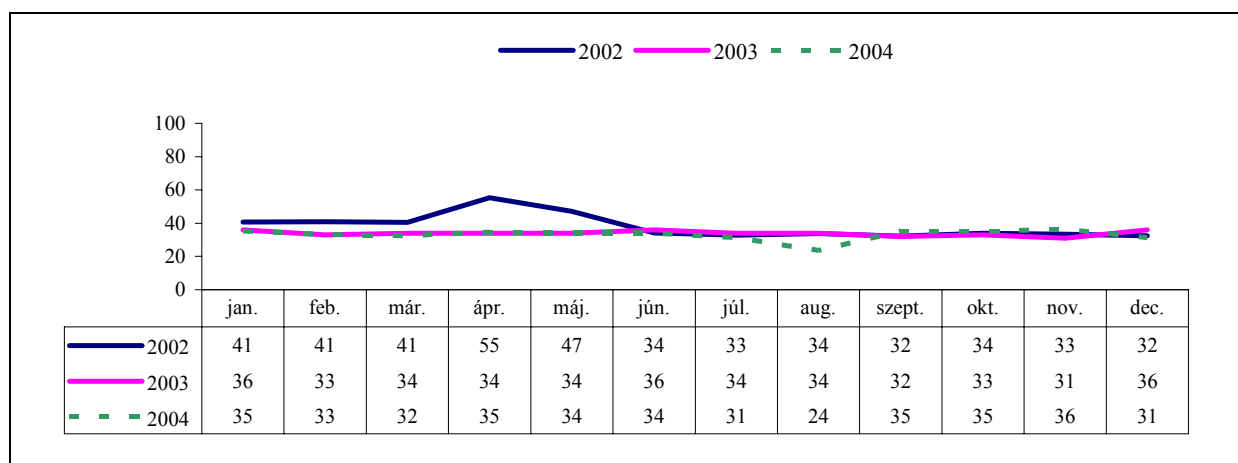
A kormányzati oldal médiahasználata a hírműsorokban 2004-ben, 2003-ban és 2002-ben (a szereplések százalékában)

A parlamenti ellenzék médiahasználata természetesen a kormányzati oldal szerepléseinek függvényében alakult (**3. ábra**). A jobboldal eredményeinek alakulása a 2003-hoz képest nem változott (34% vs. 33%). A januártól szeptemberig tartó periódusban – augusztus kivételével – csak alig észrevehető eltéréseket regisztráltunk.

3. ábra

A parlamenti ellenzék médiahasználata a hírműsorokban 2004-ben, 2003-ban és 2002-ben (a szereplések százalékában)

Széles körben elfogadott az az álláspont, amely a szóbeli nyilatkozatot a narrátor általi megjelenítésnél értékeőbb szereplési formának tekinti. Ezért folyamatosan regisztráljuk a politikusok által adott nyilatkozatokat, egyfelől a megszólalók csoportjának politikai összetétele, másfelől időtartamának megoszlása szempontjából.

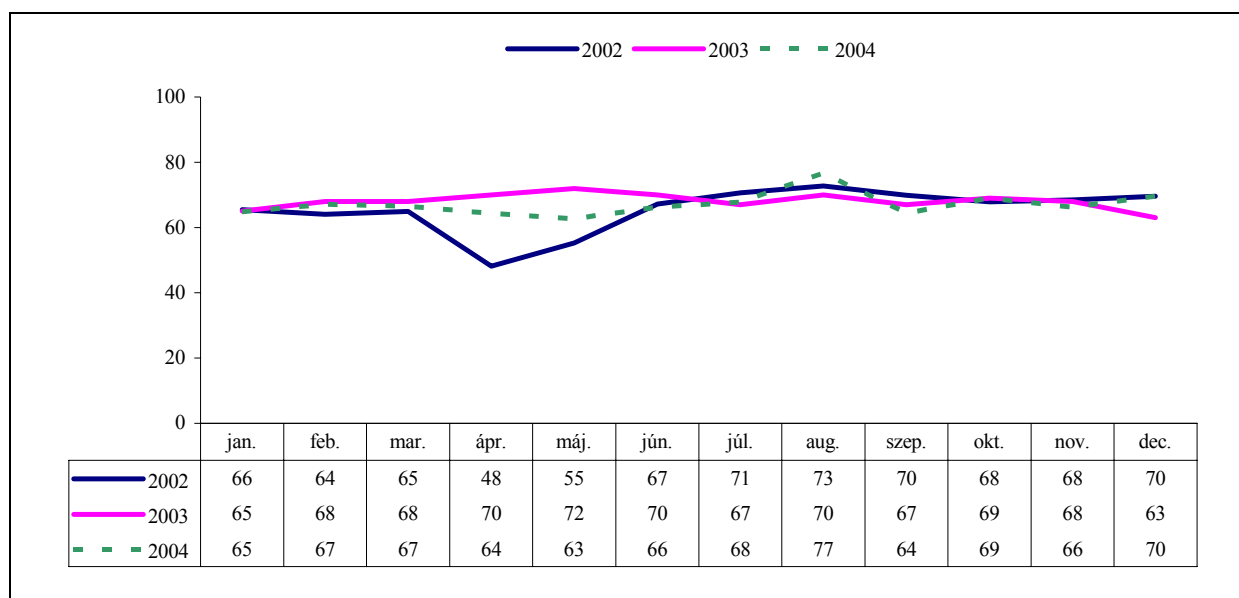
A parlamenti szféra nyilatkozatainak jellemzői nem különböztek jelentősen az összes szereplés esetében leírtaktól, a kormánykoalíció megszólalása kétharmad körül alakult –

arányaik ettől nagyobb mértékben májusban (63%) és augusztusban (77%) tértek el (**4. ábra**). A nyár utolsó hónapjában Medgyessy Péter lemondása miatt szembetűnő módon „megugrott” a hatalom reprezentánsaival készített interjúk, bejátszások aránya.

A kabinet élő megnyilatkozásai enyhén csökkentek (69% vs. 67%). A kormányzati politikusok mind a közszolgálati, mind a kereskedelmi csatornákon közel azonos arányban kaptak lehetőséget álláspontjuk saját hangon történő kifejtésére. A Krónikák programjaiban a kormányzat reprezentánsainak nyilatkozatai – augusztus és december kivételével – nem érték el a kétharmados arányt. Az elemzett terminus meghatározó részében az RTL Klub Híradójában a hatalmi szféra nyilatkozatainak majd háromnegyede felett a kormánykoalíció rendelkezett.

4. ábra

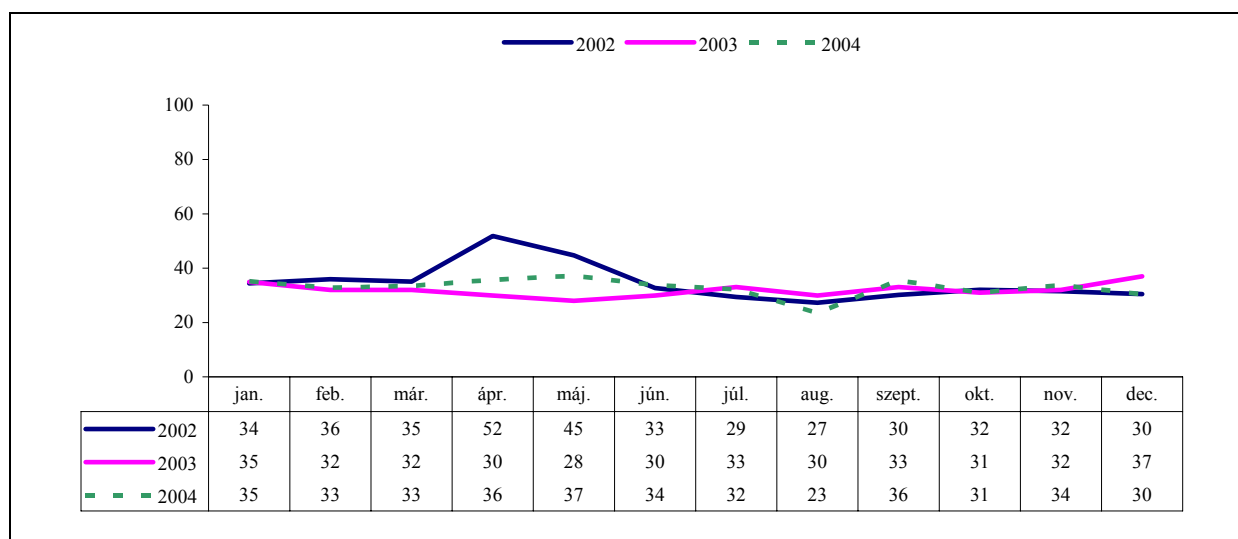
A kormányzati oldal képviselőinek szóbeli szereplései a hírműsorokban a parlamenti politikusok szóbeli szerepléseinek százalékában

A parlamenti ellenzék élőszóbeli megnyilvánulásai 2004 során egyenletes megoszlást produkáltak (**5. ábra**). Hat hónapban a jobboldal nyilatkozatainak aránya meghaladta az egyharmadot. Az opozíció augusztusban érte el a mélypontot, mivel a kormányátalakítás a hatalmon lévőkre irányította a figyelmet.

5. ábra

A parlamenti ellenzék képviselőinek szóbeli szereplései a hírműsorokban a parlamenti politikusok szóbeli szerepléseinek százalékában

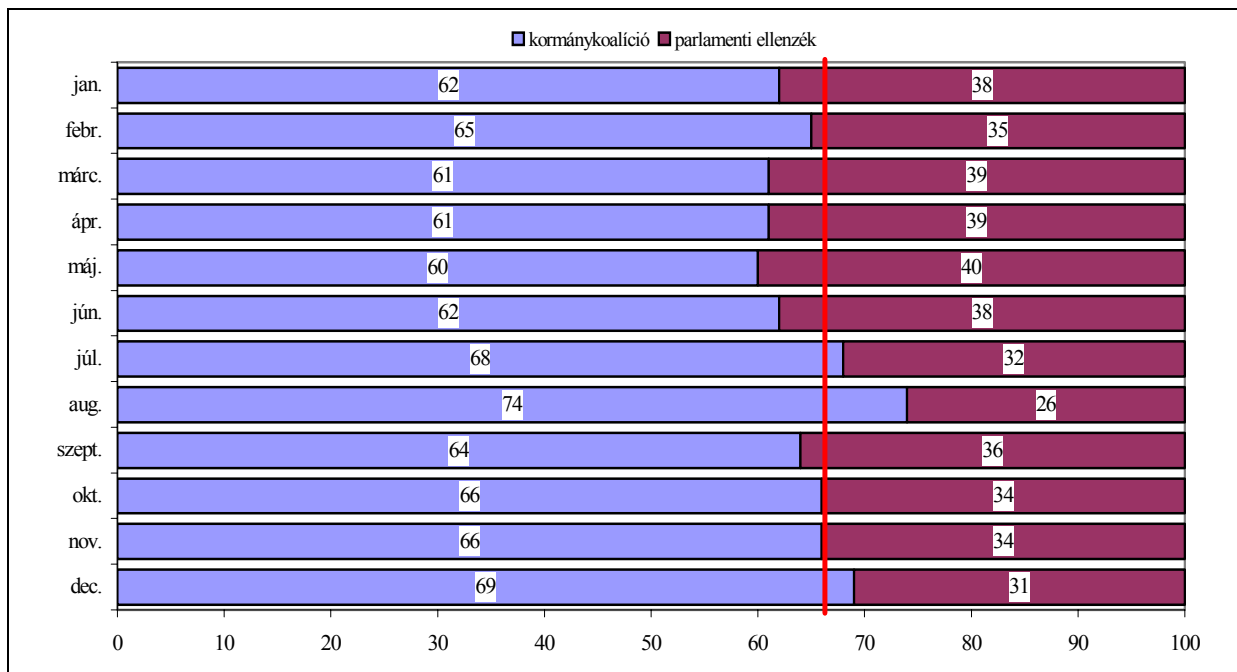

Felméréseinkben – a francia CSA példáját követve – állandóan alkalmazott mutató a politikai erők képviselői által adott nyilatkozatok összes idejének megoszlása. Ez a paraméter azt jelzi, hogy a két szemben álló oldal képviselői milyen arányban részesednek a nyilatkozó politikusok számára biztosított teljes beszédidőből (**6. ábra**). A CSA előírásai szerint a parlamenti politikusok (a köztársasági elnök szereplései nélkül) beszédidejének egyharmada a kormányt, egyharmada a koalíciós pártokat és ugyancsak egyharmada a parlamenti ellenzékét illeti meg.

2004-ben a parlamenti politikusok összes beszédidejének közel kétharmada (65%) a kormánytagokhoz és a koalíciós pártok prominenseihez kötődött, ami 2003-hoz képest hat százalékos visszaesést jelent (71%). A jelentős mértékű csökkenés a Kossuth Rádió Krónikáinak köszönhető. 2003-ban a hatalmon lévők a beszédidő több mint 70 százaléka felett rendelkeztek, 2004-ben arányuk már csak 60 százalék körül alakult. Az ellenzék részesedése márciustól júniusig 40 százalék körül mozgott, majd júliusban és augusztusban megoszlásuk mérséklődött. Az év hátralévő részében a beszédidő harmada felett rendelkeztek.

6. ábra

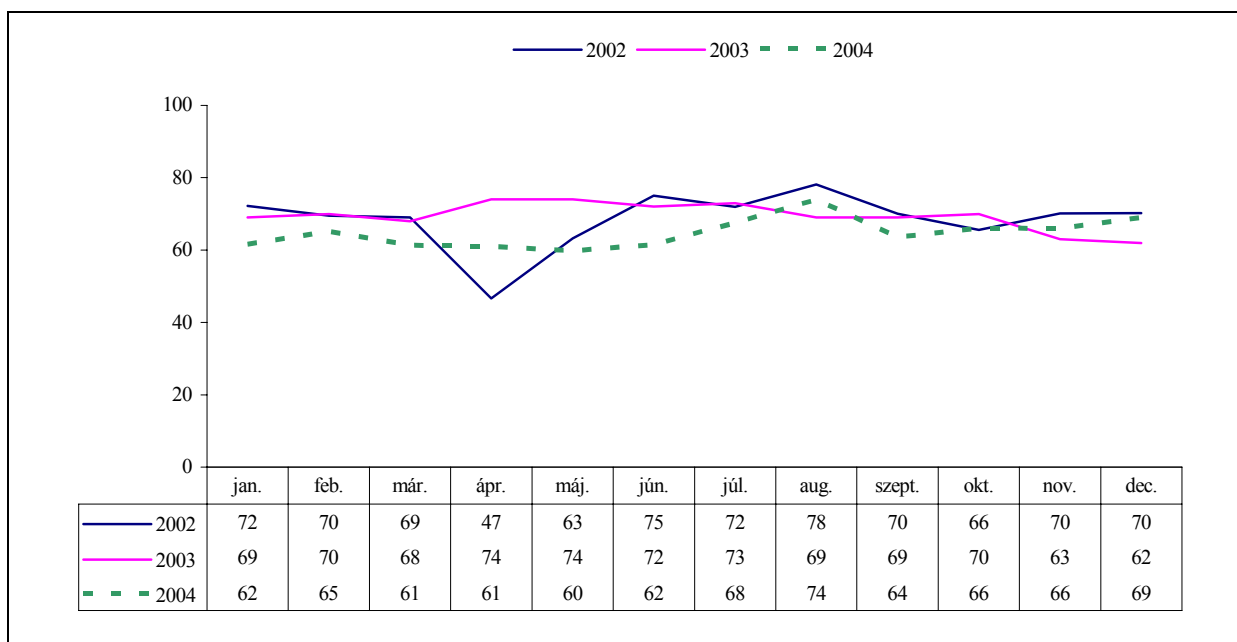
Parlamenti politikusok összes beszédidejének megoszlása a hírműsorokban 2004-ben

Eltérések mutatkoztak a kormányzat 2002-es és 2004-es élszóbéli médiahasználatában. A kormánykoalíció részesedése 2002-ben még átlagosan 68 százalék volt, 2003-ban viszont 71 százalékra emelkedett, az elmúlt évben a megoszlás drasztikusan visszaesett (65%) (7. ábra). Ha a kormány és az ellenzék megszólalásainak hosszát a közszolgálati, valamint a kereskedelmi csatornák vonatkozásában vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy mind a közfinanszírozású adókon (64% vs. 36%), mind a kereskedelmi adókon az arány kétharmad-egyharmad körül ingadozott (65% vs. 35%).

7. ábra

Kormányzati politikusok összes beszédidejének alakulása a hírműsorokban (2002-2004)

A politikusok szerepléseit nemcsak az alapvető politikai választóvonalak mentén, hanem az egyes pártok szintjén is megvizsgáltuk. E megközelítés keretében a párton kívüli, de a parlamenti dimenzióban elhelyezhető politikusok – elsősorban kormánytagok – megjelenéseit nem vettük figyelembe (**6. táblázat**).

A vizsgált időszakban a legtöbbször az MSZP jelent meg a programokban, az összes megjelenés több mint felét birtokolták. A híradók műsorszerkesztési gyakorlata a 2002-es parlamenti választás óta kétpólusúvá vált – a hazai politikai élet két legnagyobb támogatottsággal rendelkező pártja dominált a hírműsorokban. A szereplések közel négyötödét az említett politikai táborok uralták. A Fidesz előfordulása 2003-hoz képest három százalékkal visszaesett (30% vs. 27%), egyedül novemberben tudhatták magukénak a szereplések harmadát (33%). A kisebb támogatottságú parlamenti erők közel hasonló arányban kaptak lehetőséget a megjelenésre (11% vs. 10%). Az SZDSZ reprezentánsai augusztusban kerültek reflektorfénybe (17%), amikor – kormányátalakítási tervei miatt – szembefordultak a miniszterelnökkel. Az MDF-re az utolsó negyedévben a belső pártviszályok irányították rá a figyelmet.

6. táblázat

N = 22 810

A pártok képviselőinek médiahasználata (a pártok képviselőinek százalékában)

	MSZP	SZDSZ	Fidesz-MPSZ	MDF	Összesen
január	49	10	30	11	100
február	52	11	27	10	100
március	53	11	28	8	100
április	53	9	27	11	100
május	49	12	29	10	100
június	53	10	25	12	100
július	56	9	27	8	100
augusztus	58	17	17	8	100
szeptember	50	12	26	12	100
október	53	8	28	11	100
november	48	9	33	10	100
december	52	11	29	8	100
átlag 2004	52	11	27	10	100
átlag 2003	50	11	30	9	100

A legtöbbször az MSZP politikusai adtak interjút (53%), részesedésük nem változott jelentős mértékben (**7. táblázat**). A szinkronok frekvenciája augusztusban érte el csúcspontját (59%), a jelenség háttérben a kormányválság állt. A Fidesz ugyanebben a hónapban kapta a legkevesebb megszólalási lehetőséget (18%) – a párt az év nagyobbik részében a megszólalások több mint negyedét birtokolta, részesedésük áprilisban, májusban és novemberben megközelítette az egyharmadot. Éves szinten megszólalási arányuk csökkent (30% vs. 27%). A kisebbik koalíciós partner és az MDF prominensei között a 2003-ban tapasztalt különbség minimálisra zsugorodott (11-9%), a Fórum előtérbe kerülése a politikai csoport belső problémáival állt összefüggésben (6% vs. 9%). A hírműsorok leggyakoribb szereplőinek listáját az **1. számú melléklet 3. táblázat** tartalmazza.

7. táblázat**N = 10 263***A pártok képviselőinek szóbeli szereplései a hírműsorokban (a nyilatkozók százalékában)*

	MSZP	SZDSZ	Fidesz	MDF	Összesen
január	50	11	28	11	100
február	51	12	29	8	100
március	52	12	28	8	100
április	54	8	30	8	100
május	49	11	32	8	100
június	54	10	25	11	100
július	56	9	28	7	100
augusztus	59	16	18	7	100
szeptember	51	11	26	12	100
október	58	6	28	8	100
november	53	9	31	7	100
december	53	12	28	7	100
átlag 2004	53	11	27	9	100
átlag 2003	52	12	30	6	100

A szereplési arányok általános leírása mellett állandó vizsgálati szempont az is, hogy a fontosabb témakörökben a szemben álló politikai erők milyen eséllyel nyilváníthattak véleményt (**8. táblázat**). A vizsgált tematikák közül – éves viszonylatban – az ország belpolitikai helyzete emelkedett ki, amit a gazdasági témakör követett (10 520 eset vs. 4 890 eset). A belpolitikai témák közül a legtöbbször a kormány tevékenysége bukkant fel a politikusok nyilatkozataiban (2957 eset), majd a pártok viszonyának, ügyeinek bemutatása következett (2125 eset), végül az Országgyűlés tevékenysége zárta a sort (1696 eset).

A témák túlnyomó többségében a kormányzati oldal politikusai nyilatkoztak. A belpolitikai botrányokat taglaló megnyilvánulásokban a jobboldal prezentációja márciusban, májusban és júliusban is magasabb volt a kormánykoalíció tagjainál. A külpolitika témakörében a két politikai pólus megoszlása az év nagy részében háromnegyed-egynegyed körül alakult, márciustól júniusig a különbség mérséklődött. A belügyek esetében a két tábor részesedése stabilan háromötöd-kétötöd körül formálódott, csak augusztusban nőtt a differencia a kormánykoalíció és az ellenzék között (76% vs. 24%).

8. táblázat

N=11 289

A kormánykoalíció, valamint a parlamenti ellenzék képviselőinek előszóbeli szereplése a fontosabb témacsoportokban, százalékban

		külpolitika	gazdaság	belpolitika	belpolitikai botrányok	szociális szféra	önkormányzatok	kultúra	katasztrófák, bűncselekmények	egyéb témakörök
január	kormány, koalíció	71	63	58	64	69	79	61	47	77
	ellenzék	29	37	42	36	31	21	39	53	23
február	kormány, koalíció	71	70	61	60	70	67	71	86	71
	ellenzék	29	30	39	40	30	33	29	14	29
március	kormány, koalíció	65	76	61	46	72	63	61	63	70
	ellenzék	35	24	39	54	28	37	39	37	30
április	kormány, koalíció	60	70	60	53	80	69	67	62	64
	ellenzék	40	30	40	47	20	31	33	38	36
május	kormány, koalíció	63	67	56	43	76	71	74	46	67
	ellenzék	37	33	44	58	24	29	26	54	33
június	kormány, koalíció	61	73	60	62	69	65	92	73	70
	ellenzék	39	27	40	38	31	35	8	27	30
július	kormány, koalíció	79	72	59	43	72	50	76	63	71
	ellenzék	21	28	41	57	28	50	24	38	29
augusztus	kormány, koalíció	80	68	76	62	90	74	80	75	74
	ellenzék	20	32	24	38	10	26	20	25	26
szeptember	kormány, koalíció	82	68	59	59	74	78	83	68	73
	ellenzék	18	32	41	41	26	22	17	32	27
október	kormány, koalíció	83	60	60	63	91	78	81	90	70
	ellenzék	17	40	40	37	9	22	19	10	30
november	kormány, koalíció	72	69	61	65	66	88	92	75	63
	ellenzék	28	31	39	35	34	13	8	25	37
december	kormány, koalíció	76	74	62	73	70	85	78	74	63
	ellenzék	24	26	38	27	30	15	22	26	37

A politikai szereplők médiahasználatának mennyiségi szempontjai mellett az elemzések a hírszolgáltatás tartalmi jellemzőire is kiterjednek. A magyar vonatkozású tudósításokkal kapcsolatban elsősorban a „siker-, illetve kudarcpropaganda” jelenlétét próbáljuk mérni az országos jelentőségű eredményekről, illetve fiaskókról beszámoló híradások regisztrálásával. A tartalom megítélésében egy további szempont a kritikai élű álláspontok előfordulásának vizsgálata, másképpen annak feltérképezése, hogy a médiumok milyen mértékben adtak lehetőséget a különböző intézmények és ezen belül a kormányzat tevékenységének bírálatára, ez utóbbi paraméter alakulását 2000 áprilisától figyeljük.

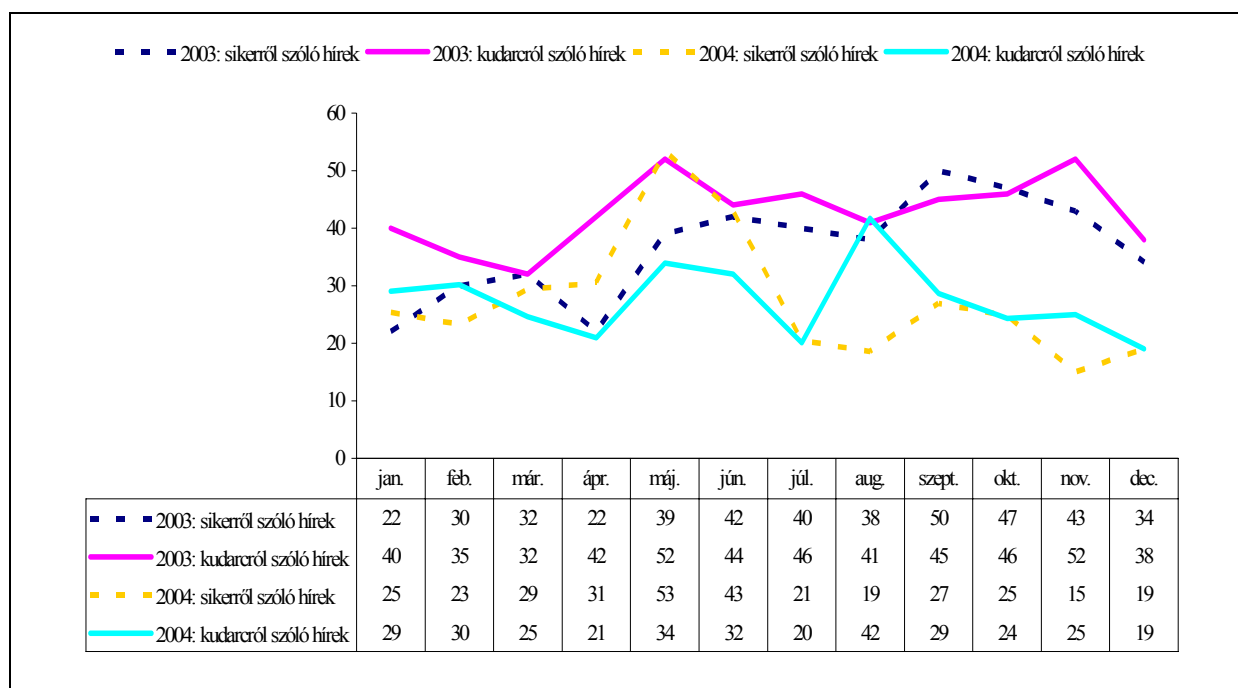
Júliusig a kudarcokat tartalmazó hírek negyede-harmada kötődött a kormánykoalícióhoz, augusztusban részesedésük jelentősen megugrott (42%), majd az eredménytelenségek aránya drasztikusan mérséklődött, decemberben mindössze az ominózus esetek 19 százaléka kötődött hozzájuk (**8. ábra**). Az adatok alapján elmondható, hogy a hírműsorok 2004 nagyobbik részében többször foglalkoztak a kormányzat kudarcával, mint sikereivel.

Az év első harmadában a kormány sikereinek kommunikálása alacsony szinten maradt (23-31%), az eredmények prezentációja májusban és júniusban érte el csúcspontját (53-43%). Júliusban és augusztusban azonban az örömteli eseményekről beszámoló hírek már csak ötöde kapcsolódott hozzájuk (19-21%). Szeptemberben és októberben újra elérte az év elején mért nívót, az év utolsó két hónapjában részesedésük drasztikusan visszaesett.

2003-hoz képest jóval kedvezőbben alakult a kormánykoalíció tevékenységének prezentációja, a kudarcot tartalmazó hírek aránya 10 százalékkal csökkent (2003. 38% vs. 2004. 28%).

8. ábra

A kormánykoalíció sikereiről, illetve kudarcairól szóló hírek aránya

2004 során a hírműsorok szereplőinek átlagosan 9-15 százaléka fogalmazott meg valamilyen közéleti kritikát, elismerő szavak mindössze a hírek egy százalékát jellemezték. A kormányzatot ért bírálatok aránya februárban és augusztusban volt a legmagasabb, a „támadások” 56 százaléka a kabinetet célozta (az éves átlag 50 százalék körül mozgott).

A politikai magazinműsorok tájékoztatási gyakorlata

Az ORTT két éve vizsgálja kvantitatív tartalomelemzéssel a fontosabb közszolgálati funkciót betöltő rádiós és televíziós magazinműsorokat, illetve műsorblokkokat (riportokat, összeállításokat). Magazinműsoroknak tekinthetők azok a közérdeklődésre számot tartó hazai és külföldi eseményekkel kapcsolatos háttérműsorok, amelyek az aktuális politikai, társadalmi, gazdasági stb. kérdésekben vitára, beszélgetésre, kommentárra adnak lehetőséget. Míg a hírműsorok az események, történesek, problémák rövid, tényszerű bemutatására törekednek, addig a magazinműsorokban több idő jut az eltérő nézetek, vélemények és azok mögöttes tartalmának bemutatására.

A negyedéves rendszerességgel készülő elemzések az alábbi műsorokat ölelték fel: *Este, Nap-kezte, Friderikusz – a szólás szabadsága* (MTV); *Tizenhat óra, Vasárnapi újság, Háttér* (Kossuth Rádió); *Országház* (RTL Klub), *Napló* (TV2); *Más-nap* (Magyar ATV), *Indul a nap* (Duna Televízió) és a *Magyarországon történt* (Hír TV) (októberben megszűnt). 2004-ben 1200 órányi műorszámot, több mint hatezer műsoregységet vizsgálatunk. Az országos sugárzású televíziós csatornák magazinműsorai közül a legkevesebb politikai aktort felvonultató *Friderikusz – A szólás szabadsága* rendelkezett a legnagyobb nézőszámmal és közönségaránnyal. Az MTV heti magazinműsorát az *Este* követte (**9. táblázat**).

9. táblázat

A magazinműsorok nézettsége

a műsor címe	súlyozott nézettség a teljes lakosság körében (AMR)		közönségarány (SHR)	a műsor egy nézőjére jutó nézett idő százalékos aránya (ATS)
	százalék	fő		százalék
MTV Este	3,9	364 426	12,4	51,4
MTV Nap-kezte	2,9	274 674	33,1	26,0
MTV A szólás szabadsága	10,1	953 205	24,3	51,2
Duna TV Indul a nap	0,2	22 074	2,7	9,6
RTL Klub Országház	1,8	169 312	21,7	65,1

Munkánk során kitértünk arra is, hogy a politikai magazinműsorokban az események milyen színterekhez és társadalmi intézményekhez kötődtek; a különböző eseményekre, szereplőkre milyen mértékű médiafigyelem irányult; milyen témák jelentek meg a műsorokban, melyek voltak a leginkább sikeres, illetve kudarcos kérdéskörök. A tanulmányban használt kategóriák, meghatározások megegyeznek a hírműsorokról készült elemzés definícióival, így a két kutatás eredményei összevethetőek egymással.

A televíziós és rádiós politikai háttérműsorok szinte csak hazai vonatkozású történéseket tártak a nézők/hallgatók elé (96%), a számarány 13 százalékkal múlta felül a 2003-as adatokat. A külföldi események csökkenése azzal áll összefüggésben, hogy a Jó reggelt, Magyarország! kikerült mintánkból. A határontúli magyarok helyzetével szinte csak a Duna Televízió háttérműsorai foglalkoztak, az említett programok adták az összes ilyen jellegű tudósítás 81 százalékát.

Részletes elemzés csak a magyar vonatkozású műsoregységekről készült, ám rögzítésre kerültek a külföldi eseményekkel foglalkozó tudósítások helyszínei is, így képet kaphatunk arról, hogy elsősorban mely országok, illetve régiók kerültek a televíziók és rádiók figyelmének középpontjába (**10. táblázat**).

10. táblázat*A műsoregységek geopolitika szóródása (százalékban)*

	átlag
Magyarország	89,7
Románia	3,1
más európai ország	1,3
Izrael, arab országok	0,9
USA	0,8
Szlovákia	0,8
Szerbia-Montenegró	0,8
meghatározhatatlan	0,7
Ukrajna	0,3
Németország	0,3
Oroszország	0,2
Franciaország	0,2
Olaszország	0,2
Bulgária	0,1
Nagy-Britannia	0,1
Ázsia	0,1
Ausztria	0,1
egyéb (Antarktisz, világűr)	0,1
Horvátország	0,1
Kína	0,1

A háttérműsorok a legtöbbet a szomszédos és – uniós integrációnk következtében – az európai országokban történt eseményekkel foglalkoztak. Ez jelentős változást jelent 2003-hoz képest, amikor a szerkesztők a válsággócokra összpontosítottak. Ennek köszönhetően főként Romániával, más európai országokkal és Izraellel, illetve az arab országokkal kapcsolatos események kerültek reflektorfénybe. A Közel-Kelet és Amerika főként az arab és izraeli ellentétek, az iraki béketeremtés, valamint a terrorizmus elleni harc kapcsán, a szomszédos országok elsősorban a határon túli magyarok helyzetével összefüggésben kerültek a programok figyelmének középpontjába.

A magazinműsorok 76 százalékában nem jelölték meg a magyarországi vonatkozású események helyszínét. Azokban az esetekben, amikor ismertették a színteret, a legtöbbször szereplő régió Budapest volt (**11. táblázat**).

11. táblázat*A műsoregységek földrajzi kötődése (százalékban)*

	MTV	Kossuth	RTL	ATV	Duna TV	Hír TV	átlag
Budapest	9	4	4	8	6	4	7
megyeszékhely	2	2	1	1	1	2	2
vidéki város	2	3	5	1	0	1	2
község	2	0	0	0	0	1	1
egyéb terület	2	2	3	2	1	1	2

A műsoregységekben tárgyalt főbb témacsoportok közül kiemelkedett a belpolitika (84%), amit a gazdaság kérdése követett (**12. táblázat**). (Az összegek nem adják ki a 100 százalékot, mivel egy műsoregység több témát is tárgyalhatott, a híregységek számát a témák gyakoriságához viszonyítottuk.) Egyedül az RTL Klub bánt mostohán az ökonómia kérdéskörével, előfordulása meg sem közelítette a többi program arányszámait. Az RTL Klub szentelte a legtöbb műsoregységet a hazai történéseknek, kimagasló eredményeit az

Országház c. műsorának köszönhetően. A gazdasági kérdéseknek (64%) a Kossuth Rádió biztosította a leghosszabb műsoridőt. A külpolitika 2004-ben hangsúlyosabban jelent meg, mint egy évvel ezelőtt (22% vs. 31%), amelynek háttérében az uniós csatlakozás állt. A belpolitikai botrányok aránya 2003-hoz képest változatlan maradt (15% vs. 13%), a témakört leginkább az MTV favorizálta (18%), ilyen magas részesedést más műsorszolgáltató esetében nem regisztráltunk.

12. táblázat

A műsoregységekben tárgyalt főbb témacsoportok (százalékban)

téma	átlag
belpolitika	84
gazdaság	56
egyéb	37
külpolitika	31
szociális szféra	19
kultúra	17
belpolitikai botrány	13
önkormányzatok	5
katasztrófák, balesetek	5

A belpolitikai témacsoporton belül kiemelt figyelem övezte a belső párt ügyeket, a kormány és az Országgyűlés tevékenységét. A gazdasággal foglalkozó műsoregységekben a költségvetés helyzetét bemutató tudósítások domináltak (**13. táblázat**).

13. táblázat

A műsoregységekben tárgyalt főbb témák (százalékban)

téma	átlag
belső pártügyek, pártok versengése	6,5
a kormány tevékenysége	6,1
az országgyűlés tevékenysége	5,5
a költségvetés helyzete	4,8
a kormány tevékenységének megítélése	4,5
a kormány-ellenzék viszonya	4,3
EU-csatlakozás	3,9
az egészségügy helyzete	2,8
a határon kívüli magyarok helyzete	2,7
kultúra, tudomány és intézményei	2,4

2004 során mintegy 18 ezer szereplőt regisztráltunk, a legtöbb aktor a Nap-keltében jelent meg (23%). A nemi összetételt vizsgálva az egyes műsorok között komoly egyenlőtlenségek mutatkoztak. A Más-nap majd minden negyedik vendége hölgy volt. A Tizenhat órában, A szolás szabadságában és az Indul a napban feltűnően magas volt azon műsoregységek hányada, amelyekben az események generálói intézmények, csoportok voltak (32,9 % és 38,3%). A férfiak közel hatszor gyakrabban tűntek fel a műsorokban, mint a nők (69,6% vs. 11,5%) (**14. táblázat**).

14. táblázat*A szereplők neme (százalékban)*

	Férfi	Nő	Csoport
Tizenhat óra	50,3	11,4	38,3
Vasárnapi újság	79,3	16,5	4,2
Háttér	78,0	12,0	9,9
Országgház	81,3	12,1	6,6
Nap-kele	77,6	9,0	13,3
Indul a nap	53,5	8,3	38,2
Más-nap	76,6	22,5	0,9
Este	76,1	12,1	11,8
A szólás szabadsága	54,5	12,6	32,9
Magyarországon történt	72,1	6,8	21,2
Átlag	69,6	11,5	18,9

A bemutatás módját vizsgálva, a háttérműsorokban leggyakrabban megjelenített szereplőtípusnak a kormány és tagjai számítottak (14%). A második helyen az országgyűlési képviselők álltak (11%). Az előkelő harmadik helyet a Fidesz politikusai szerezték meg (9,3%), majd azok következtek, akiknek intézményi kötődésére (pl. utca embere) (8,6%) nem derült fény, végül az MSZP képviselői zárták a sort (6,6%).

2004-ben a nevesített közszereplők közül a miniszterelnök, Medgyessy Péter szerepelt a leggyakrabban a háttérműsorokban (2,6%), a volt kormányfőt Orbán Viktor követte (2,2%). A magazinműsorok gyakran hívták meg a politikai csoportok vezetőit, ezt mutatja az is, hogy a jelenlegi és a volt kormányfő után a legtöbbször a pártok elnökei jelentek meg a programokban.

A háttérműsorokban a Fidesz (2%), illetve az MSZP (1,3%) megjelenései domináltak. Az MDF és az SZDSZ közel azonos arányban szerepelt a programokban (0,7-0,9%).

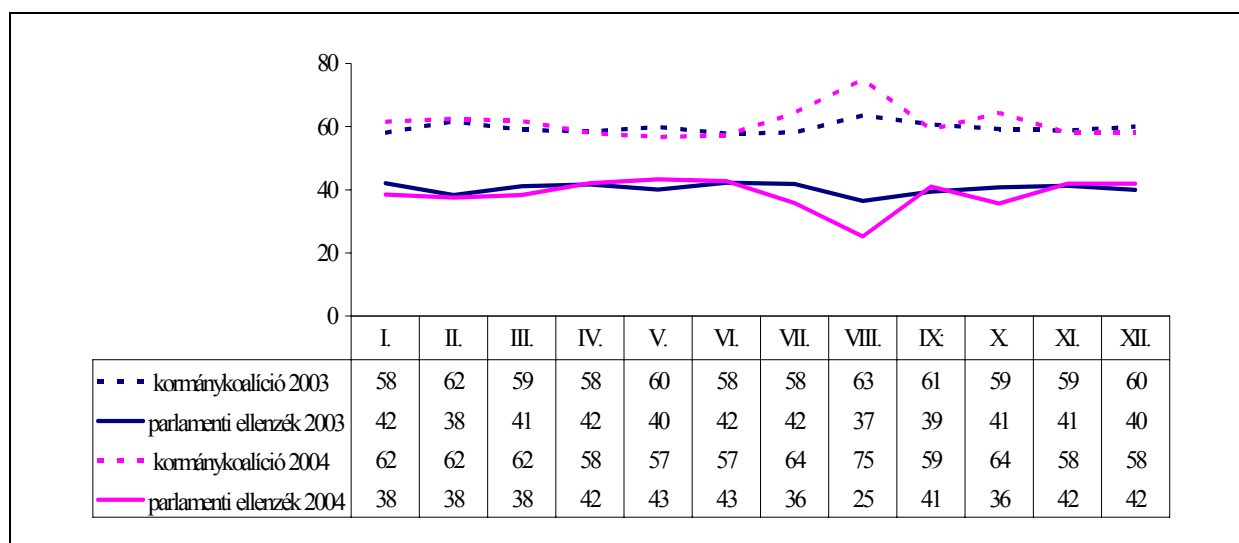
A szereplők médiahasználatának megítélésénél fontos szempont a verbális megjelenítés formája. A szereplők 57 százalékának csak a nevét említették vagy véleményüket narrátor foglalta össze. Közel ötödüknek (18%) saját hangon előadott álláspontjából, beszédéből hallhattunk részleteket, a szereplők negyedével (25%) készült stúdióbeszélgetés, vita, interjú.

Vizsgáltuk, hogy mennyiben érvényesült a tájékoztatás kiegyensúlyozottságának törvényi követelménye a politikai háttérműsorokban. A pártpolitikusok – a hírműsorokhoz hasonlóan – három különböző csoportját különböztettük meg: kormánytagok, koalíció, illetve ellenzéki politikusok.

Hasonlóan 2003-hoz, 2004-ben is egyenletesen alakult a kormány és az ellenzék megoszlása az összes szereplés tekintetében, a háromötöd-kétötödös aránynál nagyobb különbséget az elmúlt évben sem regisztráltunk (**9. ábra**). A fenti arányokat csak a kormányfőcsere változtatta meg jelentősebb mértékben – egyedül augusztusban tapasztaltunk nagyobb eltérést.

9. ábra

Politikai erők médiahasználata a magazinműsorokban (2003-2004) (a kormánykoalíció, illetve a parlamenti ellenzék képviselőinek százalékában)

2004-ben a kormányzat és az ellenzék megszólalásai mindegyik műsorszolgáltató programjában hasonlóan alakultak, az „állandó felosztástól” mindössze a Duna TV tért el kisebb mértékben (56% vs. 44%) (**15. táblázat**).

15. táblázat

A kormánykoalíció és a parlamenti ellenzék médiahasználata (százalékban)

	MTV	Kossuth	RTL	ATV	Duna TV	Hír TV	Átlag 2003	Átlag 2004
kormány, koalíció	63	63	60	62	56	64	59	61
ellenzék	37	37	40	38	44	36	41	39

A Tizenhat órában (70%) regisztrált kormánykoalíció-megjelenések százalékos aránya jelentősen eltért a teljes minta átlagától. A Vasárnapi újságban hasonlóan nagy eltéréseket mértünk, itt azonban az ellenzék számított a kedvezményezettnek (**16. táblázat**).

16. táblázat

A kormánykoalíció és a parlamenti ellenzék politikusainak médiajelenléte az egyes magazinműsorokban (2003-2004)

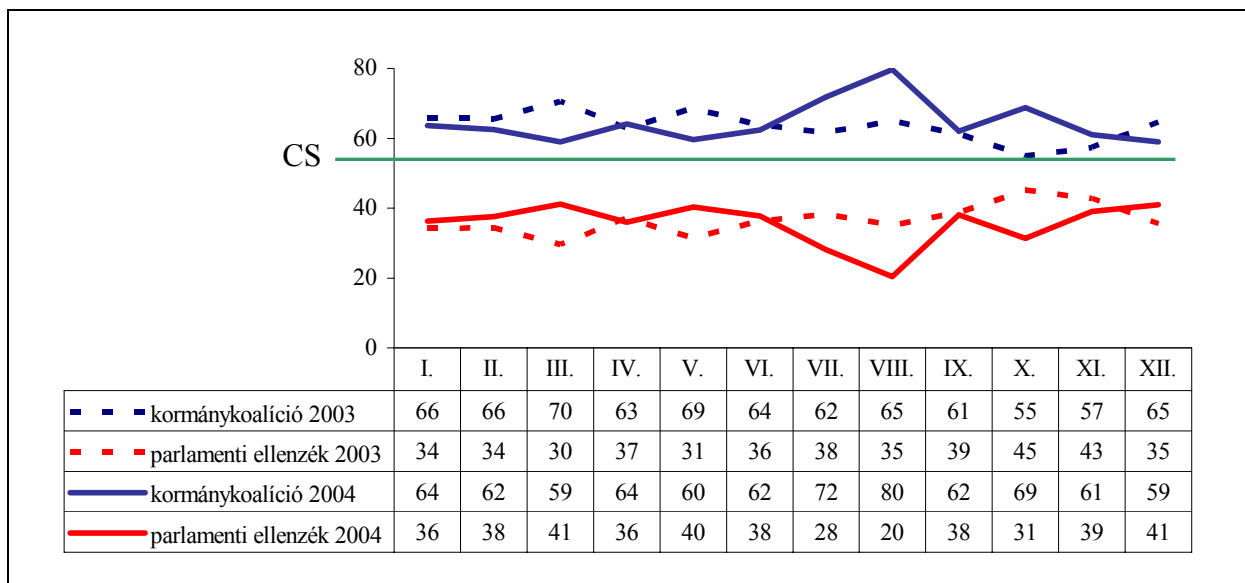
	kormánykoalíció 2003	ellenzék 2003	kormánykoalíció 2004	ellenzék 2004
Tizenhat óra	70	30	70	30
Vasárnapi újság	48	52	51	49
Háttér	58	42	66	34
Országház	58	42	60	40
Nap-kele	58	42	63	37
Indul a nap	58	42	56	44
Más-nap	57	43	62	38
Este	66	34	62	38
Friderikusz	68	32	64	36
Magyarországon történt	*	*	64	36

A következőkben a szereplők saját hangon történő megszólalásaira koncentrálunk, amely sokkal hatásosabb, értékesebb szereplési módnak tekinthető, mint a kommunikátor, narrátor általi idézet. E tekintetben külön is elemeztük a politikusok által adott nyilatkozatokat, egyfelől a megszólalók politikai összetétele, másfelől a nyilatkozatok időtartama szempontjából (**10. ábra**).

2004-ben a politikai csoportok megszólalásainak arányaiban mért különbségek nem változtak. A parlamenti opposzió a legritkábban augusztusban nyilatkozott (20%). Az őszi parlamenti ülészak növelte a Fidesz és az MDF interjúinak számarányát.

10. ábra

A kormánykoalíció és a parlamenti ellenzék összes beszédidejének százalékos megoszlása a magazinműsorokban (2003-2004)

A műsorszolgáltatók közül a Kossuth Rádió (52% vs. 48%), a Duna és a Hír TV (mindkettő esetében 54% vs. 46%) háttérműsorai közelítettek legjobban a fele-fele arányhoz (**17. táblázat**). A CSA normáit a műsorszolgáltatók betartották, egyedül az MTV-ben megszólaló politikusok számaránya haladta meg minimális mértékben a kétharmad-egyharmados megoszlást. *A szólás szabadsága* című műsort a kormányzati dominancia jellemezte (85%), megoszlásuk a Tizenhat órában és az Estében is háromnegyed körül alakult (74-74%). Ugyanez volt a helyzet a Vasárnapi újság esetében, itt azonban a parlamenti opposzió került hegemón pozícióba (83%).

17. táblázat

A kormány-koalíció és a parlamenti ellenzék összes beszédidejének megoszlása (százalékban)

műsorszolgáltató	kormánykoalíció	ellenzék
MTV	70	30
Kossuth	52	48
RTL	60	40
ATV	65	35
Duna TV	54	46
Hír TV	54	46

Az MSZP politikusai nyilatkozhattak a legtöbbször, a szocialisták 2003-hoz képest hat százalékkal növelték megoszlásukat (44% vs. 50%), a Fidesz jelentős visszaesést könyvelhetett el (34% vs. 28%). Az MDF valamivel többet szerepelt (12%), mint az SZDSZ (10%) (**18. táblázat**).

18. táblázat

A pártok képviselőinek élőszóbeli megnyilatkozásai (százalékában)

	MSZP	SZDSZ	Fidesz-MPSZ	MDF	összesen
január	46	10	32	12	100
február	47	10	33	10	100
március	47	9	32	12	100
április	52	8	29	11	100
május	47	10	30	13	100
június	50	10	25	15	100
július	57	10	23	10	100
augusztus	59	15	14	12	100
szeptember	46	10	25	19	100
október	55	8	28	9	100
november	47	13	30	10	100
december	43	12	34	11	100
átlag	50	10	28	12	100

A pártok médiahasználatát műsorszolgáltatók szerinti bontásban is vizsgáltuk. Az MSZP az összes műsorszolgáltatónál az első helyen szerepelt, a legnagyobb előnyre az ATV műsoraiban tett szert (52,2% vs. 21,4%). A Hír TV a Fidesz képviselőinek kedvezett, kis eltéréssel majdnem ugyanolyan megoszlással szerepeltek, mint a vezető kormánypárt (MSZP: 44,1% vs. Fidesz: 39,1%) (**19. táblázat**). A műsorok jelentős részénél a szocialisták és a fiataldemokraták számítottak meghatározó szereplőnek, az MDF (15,2%) az ATV, míg az SZDSZ képviselői az RTL Klub háttérműsoraiban (12,8%) kaptak nagyobb teret.

19. táblázat

A pártok képviselőinek élőszóbeli megnyilatkozásai az egyes műsorszolgáltatóknál (százalékban)

	MSZP	SZDSZ	Fidesz-MPSZ	MDF	összesen
MTV	53,7	12,1	23,9	10,3	100
Kossuth	41,2	8,8	33,8	16,2	100
RTL Klub	43,2	12,8	28,9	15,0	100
ATV	52,2	11,2	21,4	15,2	100
Duna TV	46,0	6,3	35,6	12,1	100
Hír TV	44,1	7,9	39,1	9,0	100

A következőkben a saját hangon történt megszólalások műsoridejének megoszlását vettük górcső alá. A pártok reprezentánsainak részesedése nem különbözött nagyban az élőszóbeli szereplés számarányaitól (**20. táblázat**).

20. táblázat

A pártok képviselőinek összes beszédideje (százalékban)

	MSZP	SZDSZ	Fidesz-MPSZ	MDF	összesen
január	48	13	27	12	100
február	51	9	31	9	100
március	50	8	30	12	100
április	54	8	26	12	100
május	48	10	30	12	100
június	51	10	24	15	100
július	59	12	21	8	100
augusztus	61	17	11	11	100
szeptember	50	10	24	16	100
október	56	10	24	10	100
november	48	10	31	11	100
december	46	10	33	11	100
átlag	52	10	26	12	100

Az összes magazinműsorban az MSZP reprezentánsai beszélhettek a leghosszabban. A megállapítás alól a Hír TV és a Kossuth Rádió számított kivételnek, ahol a Fidesz beszédideje majdnem megegyezett a legnagyobb kormánypártéval (43,6% vs. 41,7%, ill. 39,9% vs. 37,8%) (**21. táblázat**). Az SZDSZ prominensei egyedül az MTV műsoraiban kaptak nagyobb teret véleményük kifejtésére, mint az MDF reprezentánsai (11,6% vs. 9,4%).

21. táblázat

A pártok képviselőinek összes beszédideje az egyes műsorszolgáltatóknál (százalékban)

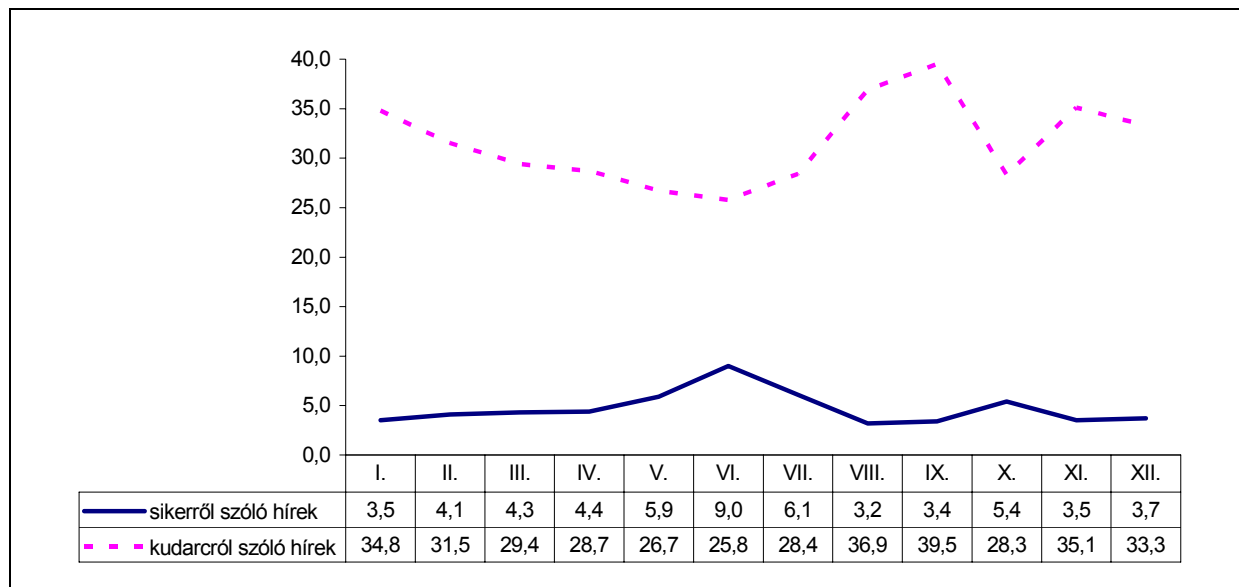
	MSZP	SZDSZ	Fidesz-MPSZ	MDF	összesen
MTV	55,4	11,6	23,6	9,4	100
Kossuth	39,9	8,4	37,8	13,9	100
RTL Klub	45,8	11,6	27,2	15,4	100
ATV	52,1	13,1	20,5	14,3	100
Duna TV	47,6	5,2	33,7	13,5	100
Hír TV	43,6	7,3	41,7	7,4	100

A politikusok szereplése mellett azt is rögzítettük, hogy a különböző témákban milyen arányban nyilatkozhattak a szemben álló felek. A témák többségében főként a kormányoldal kapott lehetőséget a véleménynyilvánításra. Az egész évre jellemző volt, hogy a magazinműsorok az ellenzék képviselőit az átlagosnál gyakrabban szólaltatták meg bizonyos belpolitikai kérdések kapcsán, mint például a botrányok, ügyek, a kormány tevékenysége, megítélése, értékelése. A parlamenti opozíció a legkevesebbszer a szociális szférával összefüggő témákban nyilatkozhatott.

A műsorok feldolgozásakor rendszeresen használt mutató a sikerekről (pozitívumokról, eredményekről), illetve a kudarcokról (negatívumokról, problémákról) szóló hírek megjelenésének aránya. 2004-ben a hírek 30,5 százaléka „beszél” valamiféle fiaskóról, 4,8 százaléka pedig sikerről (**11. ábra**). Egész évben a balsikerekkel kapcsolatos műsoregységek domináltak, arányuk 25,8 és 39,5 százalék között mozgott, megoszlásuk augusztus és szeptember között tetőzött. Az eredmények prezentációja júniusban érte el csúcsát.

11. ábra

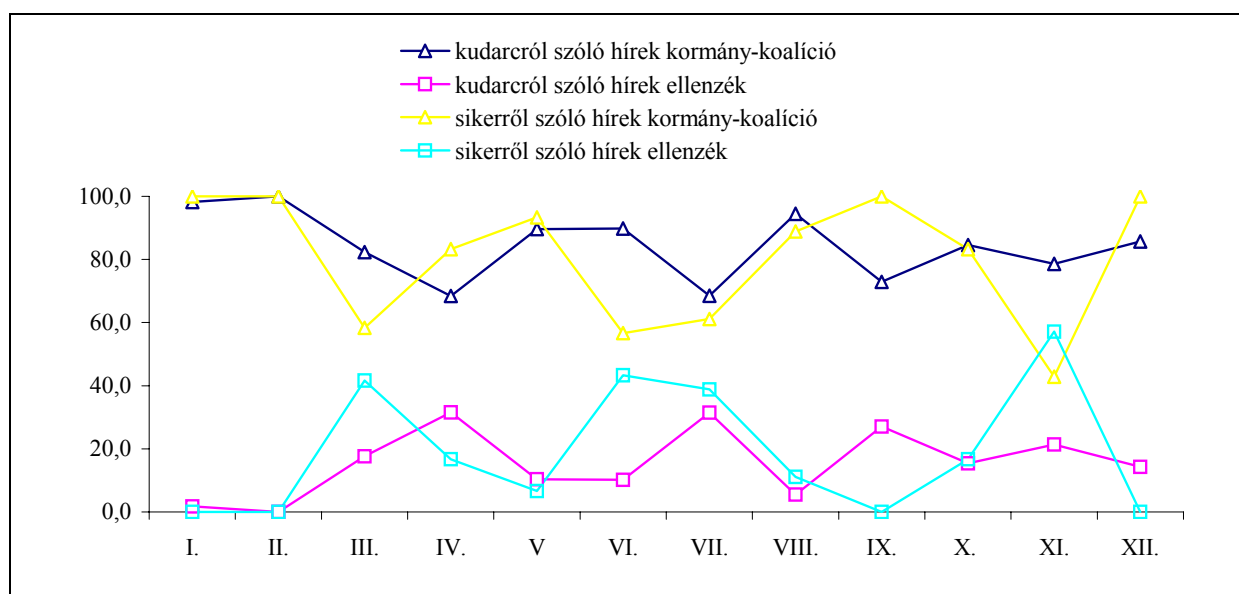
A kudarcról és sikerről szóló műsoregységek aránya (százalékban)

2004 folyamán mind a kudarc, mind a siker dimenziójában a kormánykoalíciót érintő események számítottak meghatározónak (**12. ábra**). Az adminisztráció sikertelenségei februárban érték el tetőpontjukat. Az örvendetes események februárban, szeptemberben és decemberben kizárólag a kabinethez kapcsolódtak. Februárban az a furcsa helyzet állt elő, hogy mindkét dimenzióban csak a kormányhoz kapcsolható események jelentek meg, ez az országértékelő beszéd következménye volt, mivel Medgyessy Péter a kabinet eredményeit, míg Orbán Viktor kudarcait emelte ki. Az ellenzék ominózus eseményei áprilisban érték el csúcukat (31,6%), míg eredményeik novemberben tetőztek (57,1%).

12. ábra

A sikerről és kudarcról szóló műsoregységek aránya a kormánykoalíció és a parlamenti ellenzék viszonylatában (százalékban)

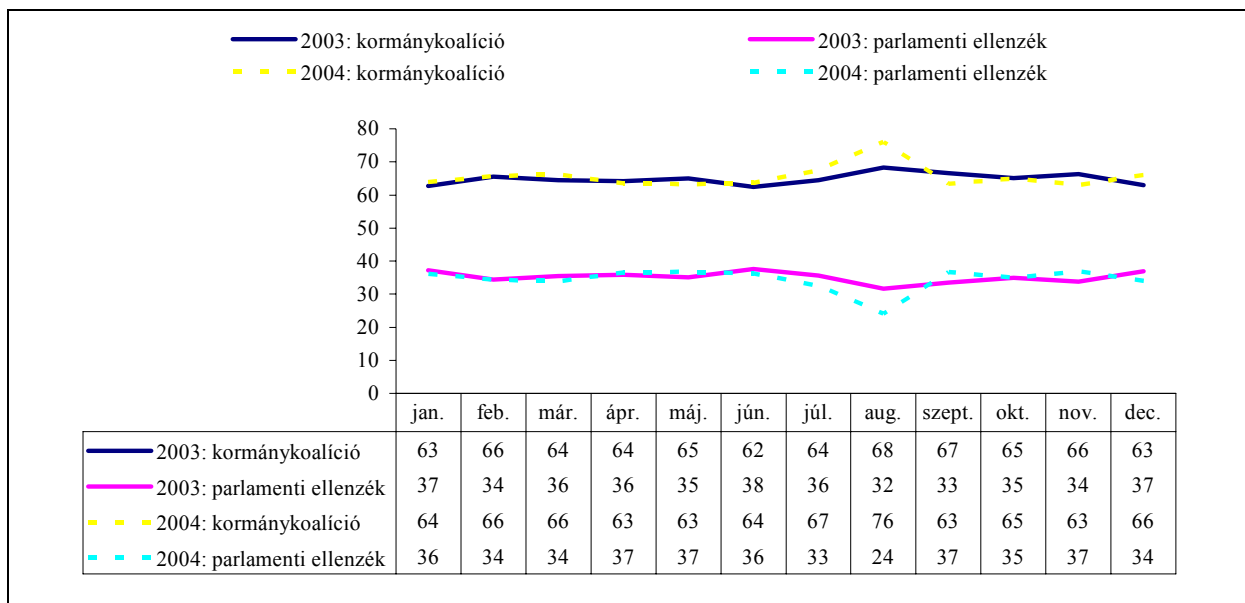
Összefoglalás

2004-ben a kormányzati oldal részesedése a hír- és politikai magazinműsorokban elérte a 66 százalékot, megoszlásuk 2003-ban 65 százalék volt (**13. ábra**). A parlamenti ellenzék médiahasználata természetesen a kormányzati oldal szereplésével összefüggésben alakult, összesítve 34 százalékot tett ki (az év folyamán 24-37 százalék között mozgott). A kormánykoalíció megjelenéseinek aránya csak augusztusban haladta meg a kétharmadot.

13. ábra

N = 35 297

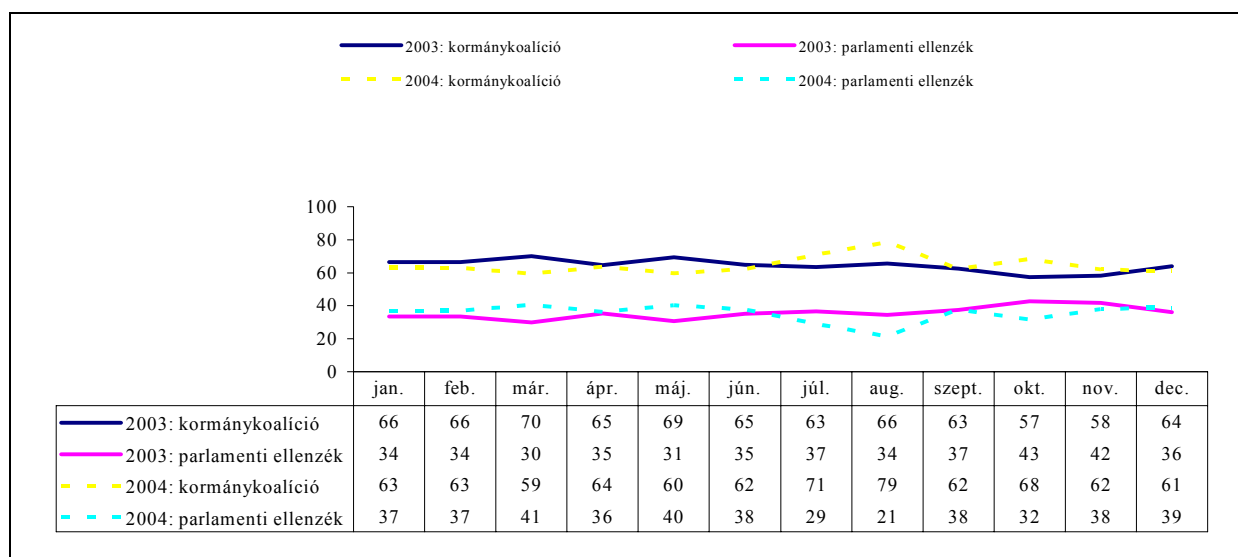
A kormánykoalíció és a parlamenti ellenzék médiahasználata a hír- és magazinműsorokban (2003-2004) (százalékban)

2004-ben 2003-hoz képest a két politikai pólus beszédideje közötti különbség nem változott (64% vs. 36%). Júliusban és augusztusban regisztráltunk nagyobb mértékű eltérést a két politikai tábor között, amelynek kedvezményezettje a kormány volt. Márciusban, májusban és az év utolsó két hónapjában viszont az ellenzéknek biztosított műsoridő ugrott meg számottevő arányban (**14. ábra**).

14. ábra**N = 15 639**

A kormánykoalíció és a parlamenti ellenzék összes beszédidejének százalékos megoszlása a hír- és magazinműsorokban (2003-2004) (százalékban)

1.3. A Kossuth Rádió egyhetes műsorfolyamának elemzése

Az alábbi analízis a kvantitatív tartalomelemzés módszerével azt a kérdést járta körül, hogy a Kossuth Rádió programjaiban mennyiben érvényesült a tájékoztatás kiegyensúlyozottságának, pártatlanságának törvényi követelménye. Jelentésünk a 2004. június 21-27. között sugárzott műsorok elemzését tartalmazza.

Az eddigi gyakorlatnak megfelelően a műsorok kiegyensúlyozottságát két aspektusból, a politikai szereplők médiahasználata, illetve a műsoregységek tartalmi jellemzői felől közelítettük meg. Elemzésünk során arra is törekedtünk, hogy megvizsgáljuk, a rádió mennyiben felel meg a kiegyensúlyozottság követelményének, ha a politikusok médiahasználatát és a műsoregységek tartalmi jellemzőit nem csak az egész műsorfolyam tekintetében vesszük szemügyre, hanem azt programtípusonként elemezzük.

A már megszokott viszonyítási pont mellett (CSA) ezúttal megpróbáltunk más „zsinórmértékekhez” is viszonyítani a politikusok médiahasználati arányait, és a jelenlegi parlamenti erőviszonyokon túl az EP-választáson elért mandátumokkal is összehasonlítottuk a regisztrált megoszlásokat.

Kiemelten vizsgáltuk tehát, hogy a különböző politikai irányzatok képviselői milyen arányban kaptak szereplési lehetőséget a műsorokban. Közkeletű vélekedésnek tekinthető, hogy nagyobb jelentőséggel bír, ha a szereplők saját hangjukon szólalhatnak meg, mintha cselekedeteiket, véleményüket narrátor foglalja össze. Ezért elemzésünk során külön figyelmet fordítottunk az élőszóban nyilatkozó szereplők arányára.

A korábbi gyakorlatnak megfelelően másik szempontunk a tájékoztatás kiegyensúlyozottságát a műsoregységek tartalmi jellemzői alapján elemzi. Ez az aspektus többek között a „siker/kudarcc-propaganda” jelenlétét próbálja mérni az országos jelentőségű sikerekről (pl. ingyenessé váló felsőoktatás), illetve kudarcokról (pl. a munkanélküliség növekedése) beszámoló műsoregységek előfordulásának vizsgálatával.

Elemzésünk során a Kossuth Rádió egyhetes műsorfolyamát vizsgáltuk, amelyek tartalmazták a hírműsorokat éppúgy, mint a különböző (főként politikai) magazinműsorokat. Az elemzést megkönnyítendő, a programokat úgy csoportosítottuk, hogy figyelembe vettük azok hallgatottságát, illetve jellegüket. A vizsgált műsorszámokat összesen 12 csoportba soroltuk: 1. *Reggeli Krónika* 6 és 8 óra között, 2. délelőtti hírműsorok, 3. délelőtti egyéb műsorok, 4. *Déli Krónika*, 5. délutáni hírműsorok, 6. délutáni és esti egyéb műsorok, 7. *Esti Krónika*, 8. esti és éjszakai hírműsorok, 9. *Háttér*, 10. *16 óra*, 11. *Vasárnapi újság*, 12. egyéb műsorok.

A műsoregységek tartalmi jellemzői

Június utolsó hetében a magyar vonatkozású szegmensek között az ország külpolitikai kapcsolatai számítottak a leggyakoribb témának, az összes műsoregység 27 százaléka foglalkozott ezzel a kérdéssel. Gyakori problémakör volt ezen kívül a kormány gazdaságpolitikája (26 százalék), az ország ökonomiai helyzete (25 százalék) és a kormány tevékenysége is (22 százalék). Adatfelvételünkre nem sokkal az uniós választásokat követően került sor, ezt jelzi, hogy minden ötödik műsoregység az Európai Uniót érintette. Magas volt a bűnözést napirendre tűző tudósítások aránya is (19 százalék), egyrészt mivel a rendőrség ezen a héten függesztette fel a nyomozást a Szász-ügyben, másrészt ekkor ítélték el Császár Elődöt, továbbá ezen a héten kért az ügyész életfogytiglani börtönbüntetést a rendőrgyilkos Engel Zoltánra.

A műsoregységek tartalmával kapcsolatban azt is vizsgáltuk, hogy a magyar vonatkozású szegmensek milyen arányban számoltak be országos jelentőségű sikerről, illetve kudarcról. A vizsgált hét során a fiaskókról tudósító műsoregységek aránya lényegesen meghaladta az eredményekről beszámoló szegmenseket. A műsoregységek mintegy ötöde számolt be valamilyen balsikerről, ezen belül 23 százalék a kormány, öt százalék a parlamenti ellenzék, 72 százalék pedig egyéb szervezetek eredménytelenségéről tudósított. A sikerekről beszámoló műsoregységek csak az összes szegmens 12 százalékát tették ki, ennek 83 százaléka valamilyen kormány sikerről tudósított, az egyéb szervezetek megoszlása kettő százalék volt.

A hét során az összes műsoregység 13 százaléka számolt be valamilyen konfliktusról, kilenc százalék pedig különböző ágensek közötti együttműködésről. A konfliktusokról beszámoló szegmensek 43 százalékában szerepelt a kormánykoalíció, 28 százalékában az ellenzék, míg 29 százalékában más testület reprezentánsa. Az együttműködésről beszámoló műsoregységek 36 százalékában szerepelt a kormány, 23 százalékában az ellenzék, 41 százalékában pedig „civil” szereplő.

Az elemzés során a politikusok nyilatkozatainak tartalmi vonatkozásait is elemeztük, ennek keretében azt vizsgáltuk, hogy a parlamenti politikusok milyen eséllyel láthatták el kritikai, ellenőrző funkciójukat, azaz milyen gyakran fogalmazhattak meg bírálatokat, eltérő véleményeket. Figyelembe kell vennünk, hogy az ORTT az uniós választásokat követő hetek egyikét elemezte, így – a belpolitikai helyzettel szinkronban – a kormányt és a koalíciós pártokat viszonylag több bírálat érte, mint az ellenzékét. Továbbá ezen a héten alakult meg az MDF Lakitelek Munkacsoportja, s ennek következtében mind a párt, mind a Demokrata Fórum politikusai lényegesen többet szerepeltek a hírekben/szegmensekben és a politikai műsorokban, mint ahogy azt a pártnak a politikai életben betöltött súlya indokolta volna.

A vizsgált hét folyamán a szereplők több mint 13 százaléka fogalmazott meg valamilyen bírálatot. A bíráló megjegyzések mintegy felének a kormány, 17 százalékának az ellenzék, harmadának pedig más szervezetek voltak a címzettjei (az ellenzékért bírálatok közel fele az MDF-nek szólt).

A politikai szereplők médiahasználata

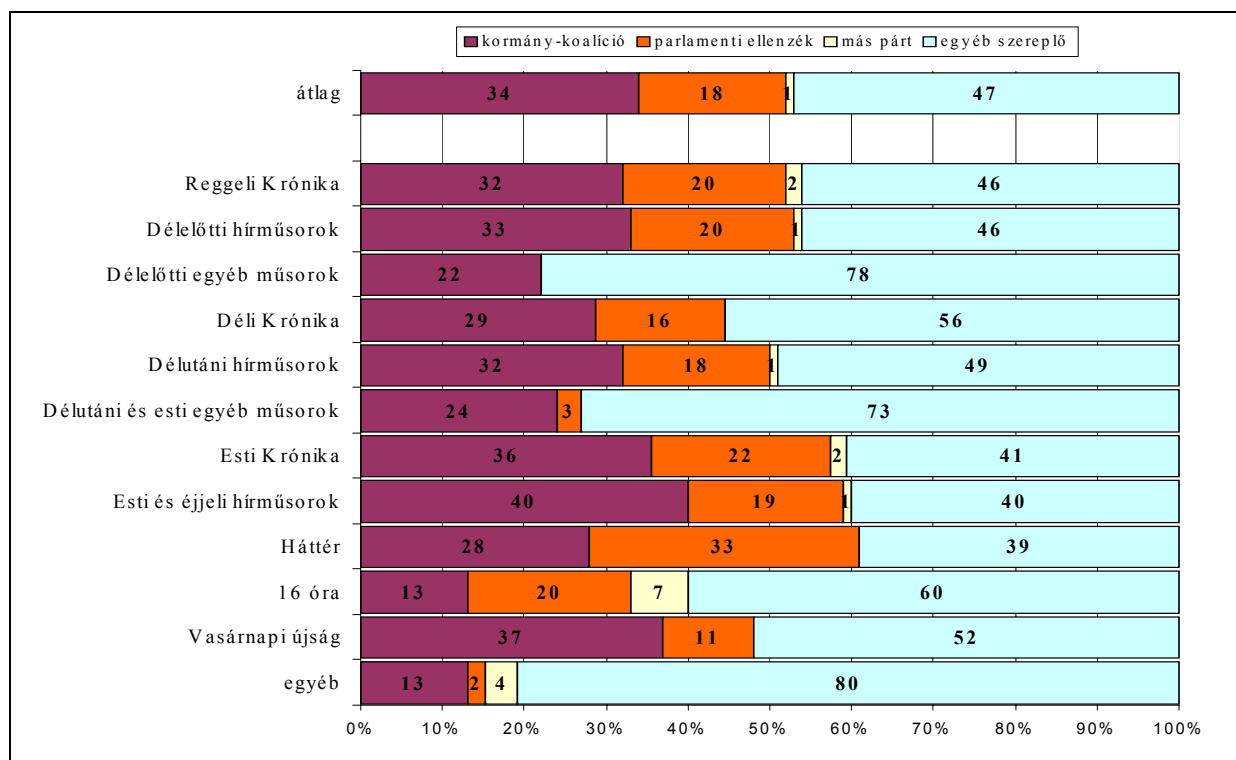
Kutatásunk célja a Kossuth Rádió kiegyensúlyozottságának elemzése volt, azt vizsgáltuk, hogy a rádió milyen arányban biztosított lehetőséget a kormányzati hatalom, a parlamenti ellenzék, általában a pártok, s a nem politikai szereplők számára álláspontjaik kifejtésére. Ennek érdekében egyrészt a politikai élet szereplőit több szempontból is csoportosítottuk (pl. pártok szerint, kormány–ellenzék dichotómia stb.), másrészt a politikai erők megjelenéseit is többféle módon vizsgáltuk (összes megjelenés, saját hangon történő nyilatkozatok száma és hossza stb.). A következőkben a részletes analízis néhány fontosabb eredményét ismertetjük.

A **15. ábrából** láthatjuk, hogy a szereplések mintegy harmadát tették ki a kormány és a kormánypártok képviselői, kevesebb mint ötödét az ellenzéki pártok, közel felét más, nem politikai szereplők (szereplés az, amikor valakinek nem csupán megemlítik a nevét, hanem ismertetik – vagy saját hangján maga elmondja – a véleményét is). Szembetűnő, hogy a parlamenten kívüli pártok képviselőinek alig volt lehetőségük az „éterbe” kerülni, a szereplések mindössze egy százaléka jutott részükre. Az adó hallgatottabb időszakjaiban (*Reggeli* és *Déli Krónika*) sem találtunk az átlagtól markáns eltérést. A *Reggeli Krónikában* gyakorlatilag az egész műsorfolyammal megegyező megoszlást regisztráltunk, a *Déli Krónikában* azonban a politikai erők háttérbe szorultak, mind a kormány, mind az ellenzék szerepléseinek száma csökkent, a parlamenten kívüli politikai erők számára pedig gyakorlatilag nem nyílt lehetőség arra, hogy műsorba kerüljenek. Az *Esti Krónika* már jóval „átpolitizáltabb” volt, minden politikai oldalnak több lehetősége nyílt a szereplésre. A kormányzó pártok leginkább az esti és éjjeli hírműsorokban kerültek számottevő „túlsúlyba”, ezek azonban az adó legkevésbé hallgatott programjai.

15. ábra

N = 1581

A parlamenti, parlamenten kívüli politikusok és az „egyéb szereplők” megjelenéseinek aránya (összes szereplés) a műsorokban (százalék)

A **22. táblázat** az összes szereplés során mért adatok mellett a nyilatkozatokat is bemutatja, azok száma és összesített ideje szerint is. Szembetűnő, hogy az egyes szereplők különböző módon mért megjelenései igen eltérőek. Így például a koalíciós pártok az összes műsoregység harmadában (34 százalék) szerepeltek, de a politikusaikkal készült interjúk csak 23 százalékot képviseltek. A parlamenti opposíció képviselői is kevesebbet nyilatkozhattak, mint ahány alkalommal szerepeltek a műsoregységekben (18, ill. 16 százalék). A nem politikai szereplők voltak tehát azok, akik az összes megjelenéshez képest a legtöbb szinkronnal rendelkeztek, hiszen míg az összes szereplés 47 százalékát tették ki, addig ők adták az élőhangon megjelenő aktorok 57 százalékát, továbbá a teljes beszédidő 61 százalékát birtokolták. Az interjúk „nyertesei” voltak a kis pártok is. Míg az összes szereplőnek csak az egy százalékát adták, addig saját hangon szólalhattak meg szerepléseik négy százalékában (viszont átlagosan nagyon rövid ideig beszélhettek).

A különböző típusú szereplők eltérő mennyiségű beszédidőt kaptak, egy kormánypárti politikus saját hangon történő megjelenésére átlagosan 101 másodperc jutott, az ellenzékiekre negyedével több, 125 másodperc, a parlamenten kívüli pártok szereplőire csak 56, az egyéb aktorokra 121 másodperc.

22. táblázat

A szereplők megjelenéseinek megoszlása

	az összes szereplés aránya (%)	az élőhangon történő szereplések aránya (azok száma szerint) (%)	az élőhangon történő szereplések aránya (azok teljes hossza szerint) (%)
kormánykoalíció	34	23	20
parlamenti ellenzék	18	16	17
más párt	1	4	2
egyéb szereplő	47	57	61
Összesen	100	100	100

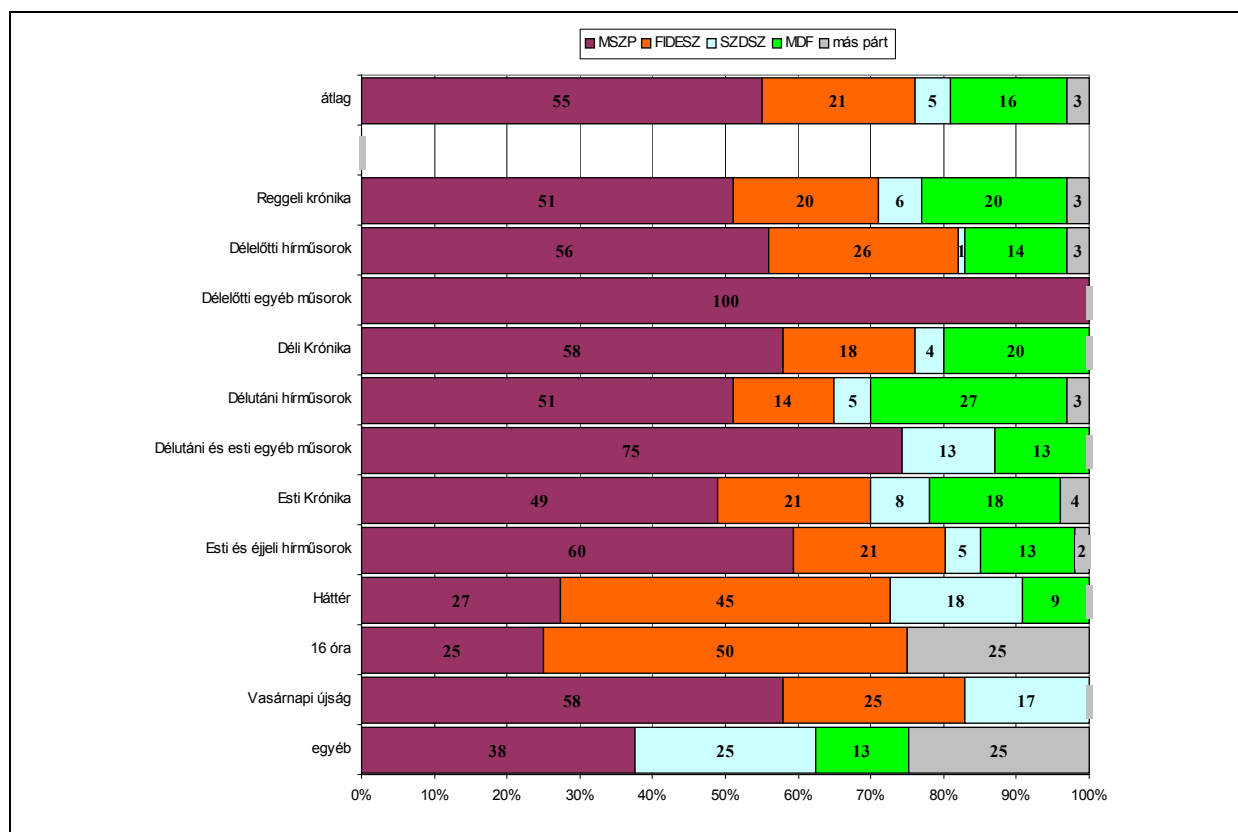
A pártok megjelenése

A szereplők közel felének volt valamilyen pártkötődése. A teljes műsorfolyamat tekintve láthatjuk, hogy az MSZP képviselői a szereplők több mint felét tették ki (köszönhetően annak, hogy a kormánytagok nagy része is ebből a pártból került ki). Az átlagosnál több MSZP politikus jelent meg az esti és éjjeli hírműsorokban, a ritkábban jelentkező magazinműsorokban azonban lényegesen alulreprezentáltak voltak. A Háttérben és a 16 órában szerepléseik épphogy elérték az egynegyedét. A Vasárnapi újságban viszont csekély mértékben meghaladták az átlagot. A Fidesz politikusai az összes megjelenés ötöde felett (21%) rendelkeztek. Számottevő eltérést a politikai magazinműsorokban regisztrálhattunk, mind a Háttérben, mind a 16 órában lényegesen több Fidesz, mint MSZP-reprezentáns szerepelhetett. Az SZDSZ aktorainak feltűnései álltak az uniós választások eredményéhez a legközelebb, igaz, mind a teljes műsorfolyamban, mind a rádió hallgatottabb műsoraiban megjelenésiek száma elmaradt a választási eredményektől. Politikusainak megjelenési számát tekintve az egyértelműen felülreprezentált párt az MDF volt, ami elsősorban a párton belüli ellentétek megjelenésének tudható be. Miként a többi statisztikából is látszik, a kis pártok számára rendkívül kevés szereplési lehetőség jutott. Még az uniós választáson elért eredményekhez képest is, majd minden műsorban kevesebb szereplést regisztrálhattunk, egyedül a 16 órában biztosítottak számukra több lehetőséget (**23. táblázat**).

16. ábra

N = 773

A parlamenti pártok politikusai megjelenéseinek aránya a műsorokban (százalék)

A pártok politikusainak élőhangon történő megjelenéseit szemügyre véve azt látjuk, hogy a szocialisták lényegesen kevesebbet nyilvánulhattak meg élőszóban, mint ami szerepléseik számából következne. Míg az összes műsoregység több mint felének volt szocialista aktora, addig élőszóban csupán a beszédidő 42 százalékában szerepeltek. Az élőszóban nyilatkozóak 18 százaléka volt fideszes politikus, ám a beszédidő közel harmada jutott számukra (30 százalék). Szintén említésre méltóak voltak a parlamenten kívüli pártok reprezentánsainak élőhangon történő megnyilvánulásai. Ahogy azt már korábban említettük az Országgyűlésen kívüli politikai csoportok rendkívül kevés alkalommal jelentek meg a műsoregységekben, az összes szereplő alig három százalékát tették ki (**23. táblázat**). Élőszóban lényegesen több lehetőséghez jutottak, az összes ilyen jellegű szereplés közel 10 százalékát birtokolták, bár beszédidejük hossza viszonylag rövid volt (az összes beszédidő öt százaléka).

23. táblázat

A pártpolitikusok megjelenései

	az összes szereplés aránya	az élőhangon történő szereplések aránya (azok száma szerint)	az élőhangon történő szereplések aránya (azok teljes hossza szerint)
MSZP	55	45	42
SZDSZ	5	7	9
FIDESZ	21	18	30
MDF	16	20	14
más párt	3	10	5
Összesen	100	100	100

A parlamenti politikum megjelenése

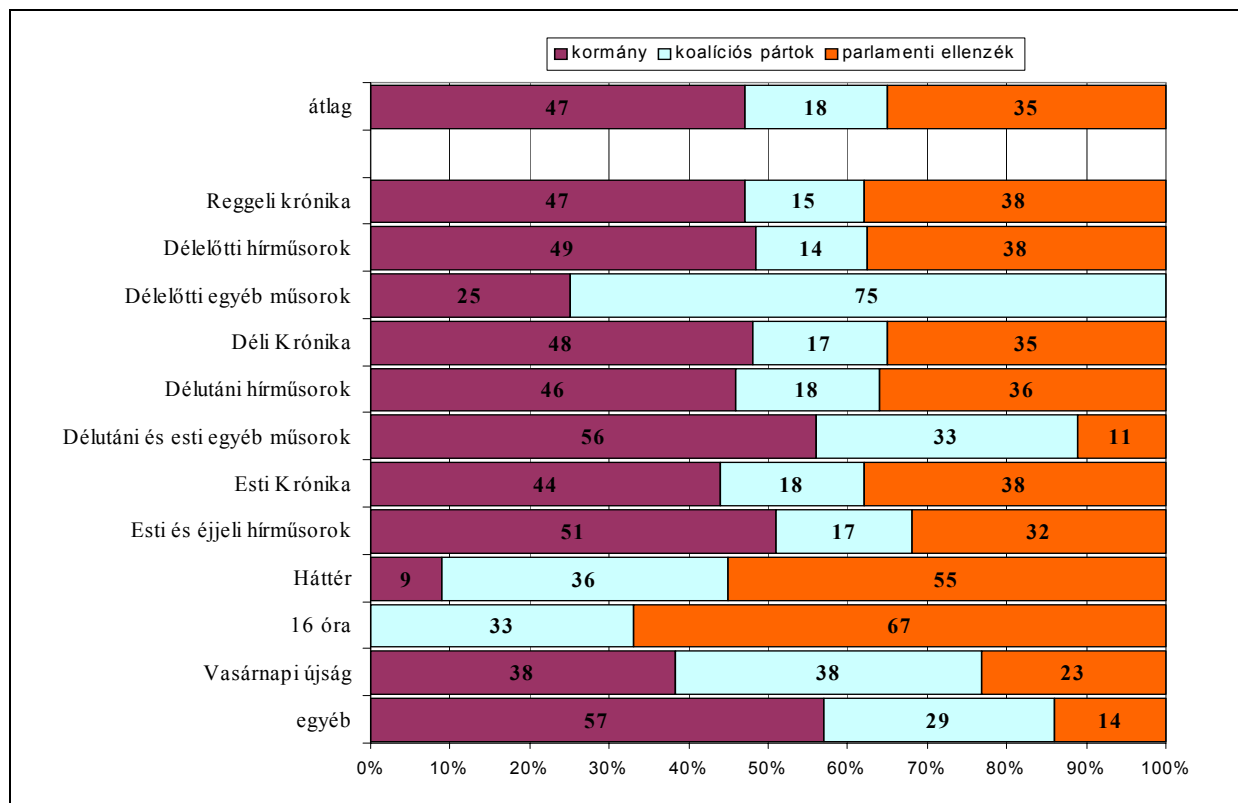
Harmadik típusú felosztásunkkal a francia CSA elveit követtük, amely szerint kampányidőszakon kívül a kormányt, a kormánypárto(ka)t, valamint a parlamenti ellenzéket a politikusok beszédidejének egyharmada-egyharmada illeti meg. Így a programok szereplői közül ezúttal nem vettük figyelembe a civileket, de a parlamenten kívüli politikai szervezetek képviselőit sem (a három-harmad elvét kiterjesztve nemcsak az élőhangon történő megnyilatkozásokat elemeztük, hanem minden szereplést).

A 17. ábrából az derül ki, hogy a három-harmad elve a Kossuth Rádióban csak részben érvényesült. Kétségtelen, hogy az ellenzéki pártokat gyakorlatilag a megjelenések harmadában regisztrálhattuk (35 százalék), viszont a kormány jelentős túlsúlyra tehetett szert a koalícióval szemben. A rádió leghallgatottabb műsoraiban, vagyis a *Reggeli* és a *Déli Krónikában* különösen kimagasló kormányrésztvételt regisztrálhattunk (47–48 százalék), de az egyharmadnál némiképp magasabb volt az ellenzéki részvétel is (a *Reggeli Krónikában* 38 százalék, a *Déli Krónikában* 35 százalék). Ha figyelembe vesszük, hogy a kormány és a koalíciós pártok képviselői legtöbb esetben ugyanazon személyek, akkor elmondhatjuk, hogy a Kossuth Rádióban a három-harmados elv *lényegét* tekintve érvényesül. Hiszen ha a szereplőket kétpólusúvá „redukáljuk”, akkor a kormány-ellenzék megjelenéseinek aránya a *Reggeli Krónikában* 62–38, a *Déli Krónikában* 65–35, a teljes műsorfolyamban szintén 65–35 százalék volt. Azokban a műsorokban pedig, ahol jelentősebb számú szereplést mértünk, nem fordult elő, hogy a kormány, vagy a parlamenti ellenzék pártjai túlsúlyra tettek volna szert, vagy alulreprezentáltak lettek volna (a politikai magazinműsorokban más a helyzet, ám azokban – mivel csak egyheti műsorfolyam elemzése történt – olyan kevés szereplésből kellett százalékot számítani, hogy az torzítja az eredményeket).

17. ábra

N = 817

A kormány, a koalíció, és az ellenzék megjelenéseinek aránya a műsorokban (százalék)

A politikusok saját hangon történő megjelenései lényegesen különböztek a fenti eredményektől. Legszembetűnőbb, hogy míg az ellenzéki szereplők az összes műsoregység harmadában jelentek meg, addig élőszóban a nyilatkozatok 40 százalékát birtokolták, s a saját hangú megjelenések hosszának közel fele (46 százalék) jutott számukra. Élőszóban elsősorban a kormány volt alulreprezentált. A műsoregységek szereplőinek közel fele, 47 százaléka volt kormánytag, a saját hangú megjelenések számának csak 34 százalékát, a nyilatkozatok teljes hosszának már csak 29 százalékát tették ki. Összességében elmondhatjuk, hogy a megjelenések számát tekintve a kormány, az élőszóbeli megjelenések hosszát tekintve viszont az ellenzék szerepelt a rádióban lényegesen többet annál, mint amennyi a három-harmados elvből következne (**24. táblázat**). A koalíciós pártok reprezentánsai viszont minden mérési metódus szerint az egyharmados megjelenés alatt voltak.

24. táblázat

A parlamenti politikum megjelenései

	az összes szereplés aránya (%)	az élőhangon történő szereplések aránya (azok száma szerint) (%)	az élőhangon történő szereplések aránya (azok teljes hossza szerint) (%)
kormány	47	34	29
koalíciós pártok	18	26	25
parlamenti ellenzék	35	40	46
Összesen	100	100	100

Ezek az eltérések gyakorlatilag minden műsorban jelentősek voltak. A tendencia majd minden műsортípusban az, hogy a szegmensek közel felében szerepel a kormány, ám saját hangon gyakorlatilag minden műsортípusban többet beszélhettek a parlamenti ellenzék képviselői. Az élőszóbeli megjelenések a műsorokban közelítenek az 50–50 százalékos eloszláshoz, vagyis a két oldal nagyjából fele-fele arányban szólalhatott meg saját hangon, bár látszik, hogy az ellenzékiek általában az 50 százalékos arányt is túllépték. A rádió leghallgatottabb műsorában, a *Déli Krónikában* például a szereplők közel felének, 48 százalékanak volt kormánytag szereplője, ám az élőszóbeli szereplések idejének több mint felét az ellenzékiek tették ki. Még aránytalanabb a megoszlás a *Reggeli Krónikában*, a parlamenti ellenzék képviselői kétszer annyit beszélhettek, mint a kormánytagok, a koalíciós pártokra pedig a beszédidő alig tizede jutott.

A politikai magazinműsorokban is hasonló kép tárult elénk. E műsoroknak általában eleve több ellenzéki szereplője volt (Kivéve a *Vasárnapi újságot*. A jelenség egyértelműen az EP választás utóhatása volt, a kormányzati vereség kapcsán sokat beszéltek a kabinet reprezentánsairól, főként negatív kontextusban.), s a kormányhoz és a koalíciós pártokhoz képest az ellenzéknek minden esetben több lehetősége nyílt élőhangon megnyilvánulni. Különösen szembeötlő ez a *Vasárnapi újság* esetében, az összes szereplő közel 38–38 százaléka volt kormánytag vagy a koalíciós pártok képviselője, az élőszóban elhangzott beszédidőnek viszont pontosan fele jutott ellenzéki közszereplők számára.

A politikusok megjelenései

A rádió műsoraiban leggyakrabban szereplő politikusok a szocialisták közül kerültek ki. Medgyessy Péter szerepelt a legtöbbször, s a 10 leggyakrabban megjelenő politikus közül heten az MSZP tagjai közül kerültek ki. A korábbi adatokból is látszott, hogy a saját hangon történő megjelenések tekintetében már nem ilyen egyértelmű a szocialisták fölénye. A

leggyakrabban nyilatkozó politikus például Font Sándor (MDF) volt, aki összes szerepléseit nézve csak a tizenhatodik helyen állt. Az élőszóbeli megjelenések hosszát tekintve Orbán Viktor szerepelt a legtöbbet, aki több mint kétszer annyi ideig beszélt, mint az őt követő Herényi Károly és Kuncze Gábor (**25. táblázat**).

25. táblázat

Az első 25 legtöbbet szereplő politikus

	párt	szereplések száma	megjelenések saját hangon		
			<i>N</i>	<i>mp</i>	átlag (<i>mp</i>)
1. Medgyessy Péter	MSZP	106	6	311	52
2. Juhász Ferenc	MSZP	54	10	588	59
3. Kovács László	MSZP	35	4	282	71
4. Lamperth Mónika	MSZP	35	9	291	32
5. Pokorni Zoltán	Fidesz	28	6	334	56
6. Kökény Mihály	MSZP	24	1	113	113
7. Simicskó István	Fidesz	23	3	91	30
8. Gál J. Zoltán	MSZP	21	1	49	49
9. Gémesi György	MDF	21	8	444	56
10. Keleti György	MSZP	21	1	46	46
11. Szászfalvi László	MDF	20	5	458	92
12. Draskovics Tibor	MSZP	18	–	–	–
13. Herényi Károly	MDF	18	3	925	308
14. Varga Mihály	Fidesz	15	1	103	103
15. Szili Katalin	MSZP	14	3	108	36
16. Font Sándor	MDF	13	11	285	26
17. Hende Csaba	MDF	13	1	35	35
18. Kis Zoltán	SZDSZ	13	2	50	25
19. Arató Gergely	MSZP	12	4	120	30
20. Orbán Viktor	Fidesz	12	2	2049	1025
21. Schmitt Pál	Fidesz	12	5	580	116
22. Lezsák Sándor	MDF	10	–	–	–
23. Kárpáti Zsuzsa	MSZP	8	1	96	96
24. Kuncze Gábor	SZDSZ	8	4	917	229
25. Szabó Vilmos	MSZP	8	4	824	206

Politikusok reagálási lehetőségei

Érdeemes a műsorszolgáltatók gyakorlatát abból a szempontból is elemezni, hogy a két politikai oldal reagálhatott-e ugyanarra az eseményre, hírre egy műsoregységen belül, amiből a kiegyensúlyozottságra és a kisebbségi vélemények megjelenésére következtethetünk.

A műsoregységek kevesebb mint tizedében nem került sor szembenálló nézetek ütköztetésére. Azon szegmensekben, ahol nem jelentek meg ellentétes vélemények, a három oldal (kormány–koalíció–parlamentari ellenzék) megjelenési aránya 47–21–32 százalék volt (gyakorlatilag kétharmad kormánypárti, egyharmad ellenzéki politikus). Ahol azonban bemutatták az ellentétes véleményeket is, a három oldal 22–29–49 százalék arányban osztozott a megjelenési lehetőségeken. Ha viszont nem csak e megnyilatkozások számát, de azok hosszát is figyelembe vesszük, úgy már azt találjuk, hogy az ellenzék képviselői kedvezőbb helyzetben voltak. Megjelenéseik hossza a vitás esetekben ugyanis mintegy 26 perc volt, szemben a kormány és a koalíciós pártok valamivel több mint 20 percével, vagyis az ellenzéknek 12 százalékkal több idő jutott, mint a hatalom képviselőinek (56–44 százalék).

1.4. Az MTI hírkínálatának összehasonlítása a Kossuth Rádió, a TV2, az RTL Klub és az online médiumok hírszerkesztési gyakorlatával

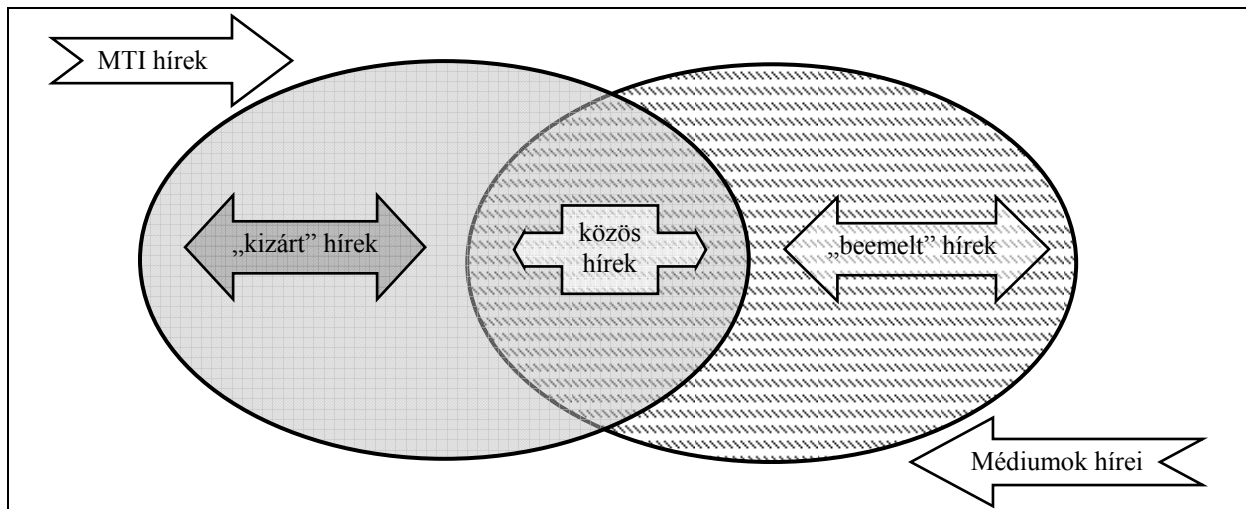
Az ORTT – az 1996. évi CXXVII. tv. előírása alapján – 2000 óta évente egy alkalommal vizsgálja a Magyar Távírási Iroda hírszolgáltatási tevékenységét. A felmérések elsősorban arra keresnek választ, hogy az MTI mennyiben ad lehetőséget a különböző vélemények kifejtésére, témaválasztása a közélet, gazdaság, politika, kultúra mely területeit fedi le, illetőleg hogyan alakul a politikusok üzeneteinek prezentációja (idézés formája, sikerről, kudarcról, személyeskedésről szóló hírek). A hírügynökségi mutatók egy részét összevetettük a rádiókban és televíziókban sugárzott hírműsorok hasonló jellemzőivel.

A 2004-es vizsgálati mintát az MTI által szeptember utolsó hetében kiadott (és az ORTT rendelkezésére bocsátott) belpolitikai, gazdasági és parlamenti tárgyú nyomtatványai jelentették. A híradásokból a magyar vonatkozású bel- és külpolitikai, illetve közéleti eseményekről, valamint a kormány és kormánytagok vagy magyarországi politikusok tevékenységéről beszámoló anyagokat dolgoztuk fel. 2004-ben annyi változás történt, hogy a korábbi évekkal ellentétben, nem különböztettük meg a belpolitikai és a parlamenti híreket, mivel azok egy adatbázisban szerepeltek.

A 2004. évi vizsgálat kiegészült a nemzeti hírügynökség hírszolgáltatási piacon betöltött pozíciójának feltérképezésével. Ennek keretében az MTI és a legjelentősebb elektronikus hírműsorok, -portálok tájékoztatási gyakorlatának különbségeit próbáltuk meg feltárni. Arra kerestünk választ, léteznek-e olyan témakörök, amelyekről kizárólag a közpénzből finanszírozott hírügynökség ad tájékoztatást, illetve milyen mértékű különbségek mutathatók ki a hírműsorok, -portálok és az MTI hírkínálata között. Abban az esetben, ha a nemzeti hírügynökség és a médiumok szelektálási gyakorlata bizonyos tekintetben eltér egymástól, vagy komoly különbségeket fedezhetünk fel az általuk prezentált eseményekben, akkor elképzelhető, hogy a közszolgálati MTI bizonyos mértékig figyelmen kívül hagyja a piac által támasztott követelményeket. A piaci pozícióra vonatkozó felmérés egy tavaszi (2004. április 4-11.) és egy őszi héten (2004. szeptember 27. - október 3.) az MTI-SAB elektronikus adatbázisában, illetőleg a Kossuth Rádió (Reggeli, Déli és Esti Krónika), az RTL Klub (esti Híradó) és a TV2 (Tények) legfontosabb hírműsoraiban publikált magyar vonatkozású hírekre terjedt ki. Szeptemberben a vizsgált médiumok köre kiegészült az Index.hu (www.index.hu), az Origo.hu (www.origo.hu) és a Hirtv.hu (www.hirtv.hu) portálok híradásaival.

A piaci pozícióra vonatkozó elemzés eredményeinek ismertetése előtt feltétlenül szükséges néhány fogalmat definiálnunk. Így médium alatt kizárólag a hírműsorokat és a portálokat értjük, illetve a vizsgált hírek három típusát különböztettük meg (**18. ábra**). „Kizárt” híreknek azokat a híradásokat tekintettük, amelyek ugyan szerepeltek az MTI kínálatában, de amelyeket a hírműsorok, -portálok nem közöltek. „Közös” híreknek azokat neveztük, amelyeket a nemzeti hírügynökség és az egyéb médiumok is publikáltak. Hangsúlyoznunk kell, a „közös” hírek kizárólag az MTI és a hírműsorok, -portálok azonos érdeklődésére utalnak, vagyis azt jelzik, hogy a két médiumtípus egyazon eseményről számolt be. A „közös” hírek természetesen származhatnak az MTI, illetve a hírműsorok, -portálok saját újságíróitól, így azok nem tekinthetők megvásárolt vagy díjazás nélkül felhasznált anyagoknak. A „beemelt” hírek csoportjába azok az anyagok kerültek, amelyek az MTI hírleveleiben a vizsgált időszakban nem fordultak elő, ellenben a hírműsorok szerepeltették a kínálatukban. A szerkesztőségek ezekhez a témákhoz vélhetően más-más forrásokból jutottak hozzá.

18. ábra

Az MTI híradásai – hasonlóan a korábbi évekhez – elsősorban a gazdaság helyzetével foglalkoztak, a tudósítások mintegy harmada (30%) tartozott ide. 2004-ben a gazdasági témájú hírek aránya mintegy tíz százalékponttal alacsonyabb volt, mint az előző évben, ugyanakkor megegyezett a 2001-ben mért értékkel. Állandósulni látszik az a tendencia, miszerint a tisztán belpolitikához köthető hírek aránya évről évre csökken. Tavaly mindössze két százalékot, 2003-ban négy százalékot, 2002-ben tíz, addig 2001-ben még 15 százalékot mértünk.

2004-ben megismétlődött az a 2003-ban már megfigyelt jelenség, hogy a híradásoknak csak kis hányada tartalmazott sikerre, illetve kudarcra utaló elemeket. (Az említett hírek aránya a 2001-es és a 2002-es vizsgálatokban magasabb volt.) Eredményeikről a tudósítások mintegy négy százaléka számolt be. A pozitív történéseket ismertető hírek főként a szociális szféráról és a gazdasági intézkedésekről szóltak, illetve kisebb részben a kormányzat munkáját érintették. Kudarcra utaló momentum a hírek hat százalékában fordult elő, és ezen belül elsősorban a kormányzat munkájáról beszámoló hírekhez kötődtek a fiaskók.

2004-ben az MTI híradásaiban lényegesen kevesebb politikus jelent meg (54%), mint a megelőző évben. A parlamenti politikusok ritkább előfordulása az államigazgatáshoz, a közigazgatáshoz, illetve más, nem politikai intézményekhez köthető aktorok gyakoribb szereplését eredményezte. A kormánytagok szerepléseinek aránya – mindezek ellenére – elérte a 15 százalékot, ami a 2003-as és 2002-es érték közel kétszeresének felel meg (**26. táblázat**). Ennek hátterében az áll, hogy szeptember utolsó hetében választotta meg az Országgyűlés az új miniszterelnököt. Az előző évhez képest jelentősen mérséklődött az MSZP-hez köthető politikusok megjelenési gyakorisága. A 2004-es érték így nagyjából a 2002 őszi mért arálynak felelt meg. A kisebbik kormánypárt előfordulási gyakorisága nem tért el sem a 2003-ban, sem a 2002 szeptemberében regisztrálttól. Ugyanakkor a Fidesz reprezentánsainak száma közel felére csökkent, minden tizedik magyar politikus a nagyobbik ellenzéki pártot képviselte. Ezzel szemben az MDF médiahasználata stagnálást mutatott.

26. táblázat

Politikus szereplők intézményi kötődése az MTI híradásaiban – az összes magyarországi politikus között, százalékban

	2004. szept.	2003. szept.	2002. márc.	2002. szept.	2002. átlag	2001. átlag	2000. átlag
köztársasági elnök és hivatala	1	2	1	2	1	2	1
kormány	15	8	9	6	7	24	22
közigazgatási államtitkárok	1	0	0	1	0	0	1
MSZP	36	43	24	38	31	15	19
Fidesz-MPSZ	12	21	38	21	29	17	15
MDF	4	6	3	6	4	7	5
SZDSZ	11	10	7	12	9	8	7
helyettes államtitkárok, kormánybiztosok	5	4	3	4	4	2	6
FKgP	0	0	6	0	3	6	8
MIÉP	1	0	4	1	3	3	5
polgármester, megyei önkormányzat elnöke	4	3	1	2	2	5	4
független országgyűlési képviselő	1	0	0	0	0	4	2
előző kormány politikusai	0	0	0	0	0	2	2
egyéb párt	3	1	3	2	2	2	1
küldképviselvek	2	1	0	1	0	1	1
önkormányzati képviselők	4	0	1	4	4	0	0
Összesen	100	100	100	100	100	100	100

A 2004-es vizsgálati időszakban a közéleti témák többségét a kormányzati oldal dominanciája jellemezte. A belpolitika, a kormány és a parlament tevékenysége, a rendvédelmi szervezetek helyzete, a külpolitika és a környezetvédelem témakörben a nemzeti hírügynökség az átlagnál is gyakrabban idézte a kabinet reprezentánsait. A parlamenti ellenzék csak a közéleti botrányokról, a gazdasági helyzetről és a pártok viszonyáról fejthette ki az átlagosnál gyakrabban álláspontját.

Az MTI a parlamenti ellenzék reprezentánsait a kormány és a koalíció képviselőinél gyakrabban idézte (70% vs. 59%). Az előző évekhez képest változást jelent, hogy a nemzeti hírügynökség gyakrabban alkalmazott szó szerinti idézeteket. A leggyakrabban használt idézési mód a szó szerinti idézetek és a vélemények kivonatolásának kombinálása volt.

A parlamenti politikum képviselőinek véleményalkotása gyakorlatilag a bírálatra korlátozódott, ugyanis az elismerések részaránya nem érte el még az egy százalékot sem.

A hírműsorok és az MTI összevetéséből kiderül, hogy a híradók a nemzeti hírügynökséghez hasonló mediaképet konstruálnak (**27. táblázat**). Az MTI a hírműsoroknál ritkábban szerepeltetett szocialista és fiataldemokrata politikusokat, ugyanakkor számottevően több szabaddemokrata jelent meg a nemzeti hírügynökség beszámolóiban, mint a híradók anyagaiban.

2004-ben az MTI a négyötöd vs. egyötöd felosztást érvényesítette a kormány/koalíció, illetve az ellenzék médiahasználatában. A TV2 és az RTL Klub esti hírműsorai gyakrabban szerepeltettek ellenzéki politikusokat, mint az MTI, ugyanakkor az MTV1 déli híradója és a Sláger Rádió reggeli híradása még a nemzeti hírügynökségnél is ritkábban ismertette az ellenzék véleményét.

27. táblázat

Kormányzati és ellenzéki politikusok szereplési arányai a hírműsorokban, illetve az MTI híradásaiban, a parlamenti politikusok százalékában

	2004. szeptember		2003. szeptember		2002. szeptember		2001. szeptember	
	kormány- koalíció	ellenzék	kormány- koalíció	ellenzék	kormány- koalíció	ellenzék	kormány- koalíció	ellenzék
MTV1 esti Híradó	83	17	72	28	68	32	81	19
MTV1 déli Híradó	91	9	65	35	62	38	74	26
Duna TV Híradó	78	22	71	29	72	28	70	30
Reggeli Krónika	76	24	61	39	76	24	76	24
Déli Krónika	76	24	70	30	78	22	59	41
Esti Krónika	79	21	71	29	78	22	78	22
Tények	73	27	63	37	82	18	87	13
Jó estét, Magyarország!	67	33	63	37	63	37	70	30
RTL Klub Híradó	73	27	91	9	81	19	72	28
Danubius Rádió	80	20	75	25	88	12	84	16
Sláger Rádió	86	14	73	27	75	25	79	21
ATV Híradó	81	19	78	22	72	28	83	17
Hírműsorok átlaga	78	22	70	30	75	25	76	24
MTI	79	21	70	30	68	32	67	33

A nemzeti hírügynökség és a médiumok (portálok, hírműsorok) konkrét híreinek összevetéséből kiderül, hogy a médiumok híreinek 43 százaléka volt megtalálható az MTI kínálatában is (lásd **18. ábra**). Az MTI híreinek azonban csak ötödét vették át a médiumok. Legnagyobb arányban a Kossuth Rádió Esti Krónikájában találtunk közös híreket (53%), míg a legkevesebb híradást ugyanennek a műsorszolgáltatónak egy másik műsora, a Reggeli Krónika (36%), illetve a Hír TV portálja publikálta (**28. táblázat**).

28. táblázat*N = 1039*

A médiumok híreinek felosztása, elemszám, illetve százalék

Vizsgált műsorok	„Közös” hír		„Beemelt” hír		Összesen elemszám
	elemszám	százalék	elemszám	százalék	
Reggeli Krónika	64	36	116	64	180
Déli Krónika	55	43	74	57	129
Esti Krónika	73	53	64	47	137
RTL Klub	79	43	104	57	183
TV2	64	44	82	56	146
Index.hu	47	47	53	53	100
Origo.hu	33	45	40	55	73
Hírtv.hu	33	36	58	64	91
Összesen	448	43	591	57	1039

2004 két mintavételi időpontja² között jelentős különbséget tapasztaltunk a „közös” hírek arányában. A Reggeli Krónikában szeptember utolsó hetében 15 százalékkal alacsonyabb volt az MTI-vel közös beszámolók megoszlása. A többi programban az azonos eseményekről tudósító hírek számaránya csekély mértékű emelkedést mutatott.

² Az Index, az Origo és a Hír Televízió esetében nem beszélhetünk két mérési eredmény közötti elmozdulásról, mivel ezeket csak szeptemberben vizsgáltuk.

A vizsgált médiumok összességében kétszer annyi hírt szenteltek a kormányalakításnak, az új kormány beiktatásának, a bűncselekményeknek, valamint az ún. brókerbotránynak, mint az MTI. Ezzel szemben az MTI hírei között jóval gyakrabban találtunk a vállalatok gazdasági eredményeit, tevékenységét bemutató, valamint az önkormányzatok munkájával összefüggő híreket.

A Krónikák – és különösen az Esti Krónika – a vállalatok tevékenységével, helyzetével és a bűncselekményekkel ritkábban foglalkoztak, mint a nemzeti hírügynökség. A Reggeli, a Déli és az Esti Krónikára egyaránt jellemző volt, hogy a határon túli magyarok sorsával és a kormány átalakításával összefüggő hírek aránya jelentősen meghaladta az MTI esetében mért értéket. A kereskedelmi televíziók esetében a környezeti károkról, a környezetvédelemről, illetve a balesetekről, katasztrófákról szóló hírek és az egyéb (bulvár jellegű) érdekességek nagyobb arányban kerültek a hírműsorokba, mint az MTI hírei közé. Kiugrónak mondható eltérést a bűncselekményeknél és a bírósági ügyeknél tapasztaltunk: az RTL Klub esetében 18 százalékponttal, a TV2 hírei között pedig 12 százalékkal nagyobb megoszlást mértünk.

Az Index oldalain az ellenzék tevékenysége, a belső pártügyek hat, a kormányátalakításhoz kapcsolódó hírek pedig nyolc százalékponttal nagyobb arányban jelentek meg, mint az MTI híreiben. Az Origo az MTI-hez képest kevesebbet foglalkozott a törvénykezéssel, a parlamenti munkával, viszont nagyobb figyelmet szentelt az egészségügy helyzetének, a kormányátalakításnak, valamint az egyéb, bulvár jellegű érdekességeknek. A Hír TV a nemzeti hírügynökségnél gyakrabban tárgyalta a kormányátalakítást, az ellenzék tevékenységét, a belső pártügyeket és a bűncselekményeket.

Általánosságban jellemző, hogy a médiumok elsősorban saját híreket közölnek. Legnagyobb arányban az Index és az Origo nevezett meg hírtulajdonost. Az Index esetében a hírek 39 százalékanak, az Origo esetében pedig 44 százalékanak volt az MTI a „résztulajdonosa”. A kereskedelmi televíziókat és a Kossuth Rádiót vizsgálva elmondható, hogy mindössze a híradások elenyésző részében neveztek meg a közlőtől eltérő forrást. Az MTI-n kívül más hírügynökség csak a Hír Televízióban jelent meg (Havaria Press). Az MTI híreinek ötöde jelent meg a vizsgált médiumokban. A nemzeti hírügynökség az Origót jelölte meg leggyakrabban, de előfordult – bár elenyésző arányban –, hogy az Indexre, valamint a Kossuth Rádióra, továbbá a határon túli magyar médiumokra utalt.

A nemzeti hírügynökség „kizárólagos” témáinak bizonyultak a tudományos élettől, az oktatás helyzetével, az Európa Parlamenttel és az időközi választásokkal foglalkozó anyagok. Ezeket az eseményeket, történéseket a hírműsorok, portálok nem vették át. Ezzel szemben mindkét médiumtípus érdeklődést mutatott a Ferencváros szurkolóinak verekedései, a terrorfenyegetettség, a gyógyszerárak, valamint a K&H-ügy iránt. A médiumok az egészségügy helyzetéről, a bulvár jellegű érdekességekről publikáltak az MTI-nél elő nem forduló információkat. Ezen tudósítások 93 százaléka a médiumok saját értesülései alapján „íródtak”. Hasonlóan magas arányokat regisztráltunk a külföldi (afganisztáni, iraki és boszniai) magyar katonai szerepvállalásról, illetve az EU vonatkozású politikai eseményekről szóló beszámolók esetében.

2. A Panaszbizottság tevékenységének mérlege

A beszámolási évet kiegyensúlyozottnak lehet minősíteni, és a panaszok száma sem kívánt megfeszített munkát a Panaszbizottságtól. Ez annál meglepőbb, mivel az év során három nagy belpolitikai esemény is kiemelt figyelmet kapott a médiában: EU parlamenti választás, miniszterelnök-, illetve kormányváltás, népszavazás.

Az év során a Testület az egységes jogértelmezés érdekében két alkalommal is módosította a Panaszbizottság ügyrendjét. Az első módosítás lényege, hogy a Panaszbizottság tevékenysége a 4. § vonatkozásában annak (1) bekezdésére szűkült, továbbá megszüntette azt a gyakorlatot, hogy az eljáró tanácsok ún. egyéb ügyé nyilvánítsanak 4. § alá tartozó kifogást, ha az ezek tárgyalásához előírt törvényi feltételek hiányoznak.

A második módosítás az egységes jogértelmezés kevésbé direkt módját célozta meg azzal, hogy a mindenkori soros elnök feladatába utalta az eljáró tanácselnökök ülésének negyedévenkénti összehívását a hasonló tényállású ügyekben hozott különböző döntések harmonizálására. Miután ez a módosítás október végén született, erre az ülésre még nem kerülhetett sor, így annak tapasztalatairól nincs mód beszámolni.

2.1. A Panaszbizottság tevékenységének főbb számadatai az előző évhez viszonyítva

2004-ben 423 esetben fordultak a Panaszbizottsághoz, ami közel 25%-kal kevesebb az előző évi 539 panasznál.

Különösen jelentős volt a visszaesés március, augusztus és október hónapokban, bár az augusztust magyarázza, hogy a figyelem elsősorban a nyári olimpia eseményeinek közvetítéseire irányult. Ugyanakkor a korábbi évektől eltérően a panaszok nem követték a kiemelkedő belpolitikai események műsorokban történő megjelenését.

Megemlítendő, hogy a panaszok témáját tekintve legjelentősebbnek az egyes műsorok korhatár-minősítése és ezek vetítési időpontja mutatkozott. Ilyen kifogás miatt 57 ügyet tárgyaltak az eljáró tanácsok.

A beérkezett 423 panaszból 44 esetben a soros elnök utasította el a panaszt, mivel azok nem feleltek meg a törvényi követelményeknek, és az elutasítást követően a panaszosok nem igényelték az eljárás lefolytatását. Szemben 3 más, de hasonló hiányosságokat mutató kifogással, amikor is – a panaszos ismételt előterjesztésére – az eljáró tanácsok állapították meg, hogy az eljárás nem folytatható le. 105 esetben tájékoztatót kaptak a panaszosok, amelyek a panasz előterjesztésének módjáról tartalmazott felvilágosítást, ugyanakkor több esetben a már lefolytatott eljárás eredményéről kaptak tájékoztatást azok, akik többedmagukkal kifogásoltak egy adott műsort. (Ilyen volt a Yogioh c. rajzfilm az RTL Klub műsorán, vagy az MTV egyik Este c. műsora.)

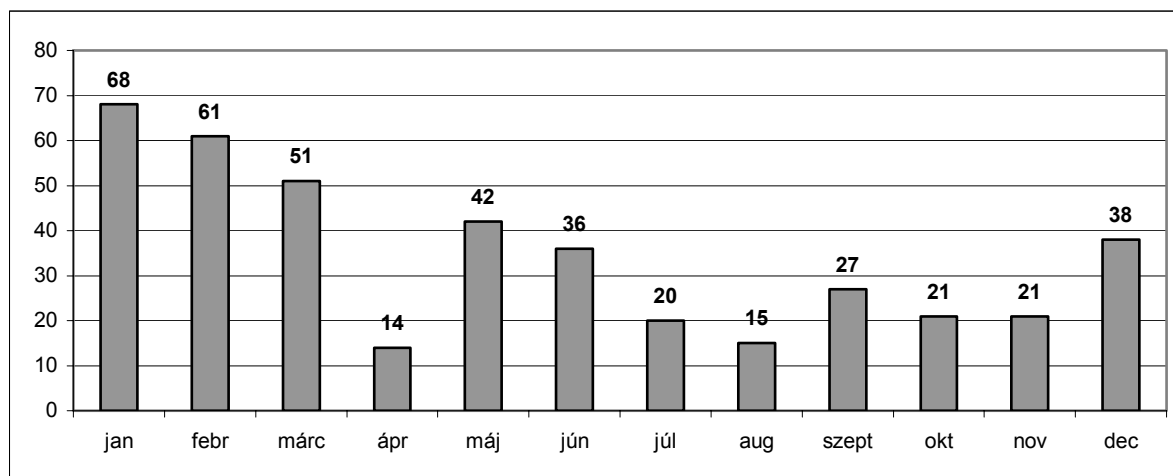
Az eljárások előkészítése során 13 esetben visszavonták kifogásukat, további 5 esetben névtelennek bizonyult a panaszos.

17 panasz eljáró tanácsi tárgyalására még nem került sor.

Három reklámozáshoz kapcsolódó észrevételt a hatáskörileg illetékes Testülethez továbbított a soros elnök.

19. ábra

A 2004. hónapjaiban beérkezett panaszok

2.2. A Panaszbizottság és a nyilvánosság

A Panaszbizottság több fórumon igyekszik megismerhetővé tenni tevékenységét úgy a konkrét, mint az általános esetekben. A rendszeres soros elnöki sajtótájékoztatók valójában számadatokkal alátámasztott összegzések egy negyedév munkájáról, kiegészítve valamely kirívó, vagy jellemzővé váló jelenséggel. Ezekről a beszámolókról általában híryanagot közöl a sajtó, és ekkor ismertetik a következő soros elnök személyét is.

Egy-egy, nagyobb érdeklődést kiváltó eset kapcsán gyakori a hír terjedelmét meghaladó, olykor burkoltan, vagy nyíltan kritikus tudósítás. Az év folyamán előfordult az is, hogy az egyik napilap munkatársa a heti panaszügyek ismeretében többször megjelent a tárgyalásokon.

Talán e fejezetnél érdemes megjegyezni, hogy a közvélemény előtt – nem kis mértékben laptudósítások alapján – összemosódik a Testület és a Panaszbizottság hatásköre az egyes panaszokban történő eljárás során.

Viszonylag nagy érdeklődés tapasztalható az eljáró tanácsi döntések internetes közzététele iránt. Ezzel kapcsolatban nehezményezik, hogy az állásfoglalások megjelenésére hosszú idő után kerül csak sor. Az ugyanis nem tudatosul, hogy a 4. §, illetve a 4. § (1) bekezdése alá tartozó ügyekben a jogerőssé válásig hónapok, olykor évek telnek el. Márpedig a tapasztalat az, hogy elmarasztalt műsorszolgáltató a legritkább esetben fogadja el az eljáró tanácsok állásfoglalását.

Megemlítendő, hogy az ez évi, és fellebbezés miatt a Testülethez került állásfoglalások közül 14 a bíróság döntésére vár.

A jogerősen lezárult, a műsorszolgáltatót elmarasztaló állásfoglalások a Kulturális Közlönyben megjelentek, 2004-ben négy ilyen esetre került sor.

2.3. A Panaszbizottság által tárgyalt panaszok és a panaszok ügyében hozott döntések

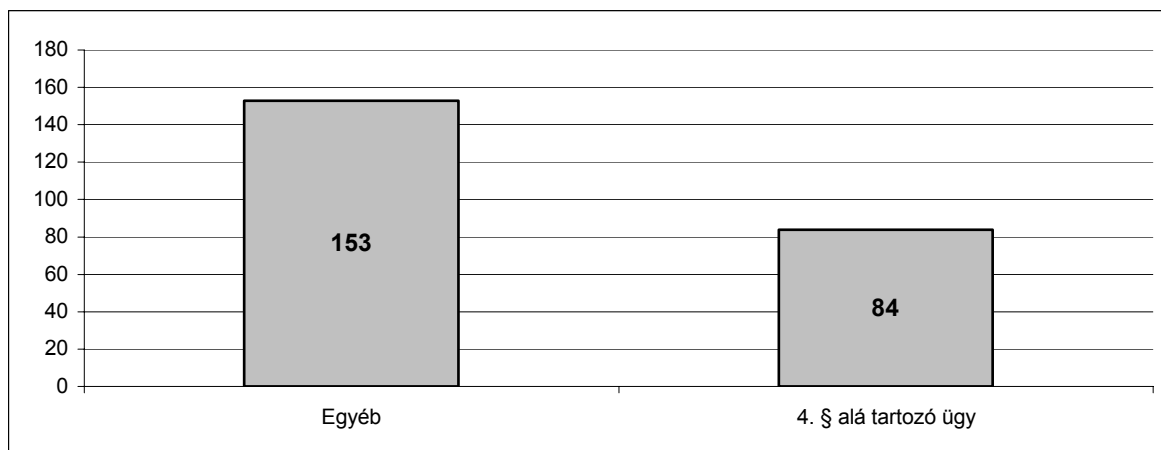
2004-ben az eljáró tanácsok 237 ügyben hoztak döntést. Az Rttv. 4. §-ában foglaltak megsértése miatt 84 esetben indult eljárás, amelyek során 51 elutasító, 30 helyt adó állásfoglalás és 3 megszüntető határozat született. 40 döntés ellen éltek fellebbezéssel, kevés

kivételtől eltekintve a fellebbezők az elmarasztalt műsorszolgáltatók voltak. 153 esetben az eljárás nem az Rttv. 4. §-át sértő ún. egyéb ügyek – trágárság, kiskorúak védelme stb. – miatt indult, és az ezek során elfogadott Nyilatkozatok közel harmada megalapozottnak, vagy legalábbis részben megalapozottnak találta a panaszt.

Az eljáró tanácsok az általuk különös súlyúnak tartott, a nézők érdeklődését kiváltó esetekben (pl. az RTL Klub Mónika show-jának tavaszi adásai) szükségesnek tartották véleményük nyilvánosságra hozatalát. Ezzel egyébként majd negyedszáz alkalommal éltek.

20. ábra

Az Rttv. 4. § alá tartozó és egyéb ügyek aránya

Az eljárások lefolytatásakor az előző évekhez képest gyakrabban volt tapasztalható, hogy a műsorszolgáltatók nem tettek eleget az Rttv. 49. § (5) bekezdésében rögzített műsoranyag megküldési kötelezettségüknek, ami miatt néhány ülést el kellett halasztani.

Az eljáró tanácsok ezen esetekben pénzbüntetés kiszabását kezdeményezték.

2.4. A közszolgálati műsorszolgáltatókat érintő panaszok

A **Magyar Rádió** műsoraival kapcsolatban 34 esetben tárgyalt az eljáró tanács, ami az elmúlt évi panaszoknak majdnem fele.

16 kifogás az Rttv. 4. §-ának megsértésére vonatkozott. A meghozott határozatok közül 6 ítélte helytállónak a panaszt, míg 14 esetben elutasító állásfoglalás született. 13 nyilatkozat és egy megszüntető határozat egészíti ki a statisztikát. A kifogásolt műsorok közül – az előző évekkel szemben – egyet sem lehet kiemelni tipikus panasz forrásként.

A **Magyar Televízió** műsorai 85 alkalommal igényelték az eljáró tanácsok mérlegelését, aminek eddigi eredménye 22 elutasító és 17 helyt adó állásfoglalás, valamint 35 nyilatkozat, és 3 megszüntető határozat. A panaszok száma az elmúlt évekhez képest jelentősen, közel százal csökkent, és ezeknek zömét is három műsor – a Nap-kezte, a Híradó és az Este – váltotta ki. Megemlítenő, hogy az MTV Híradó műsorával kapcsolatos eljárások során öt helyt adó állásfoglalás született, amiket a műsorszolgáltató minden esetben megfellebbezett.

A **Duna Televízió** műsorait 2004-ben egyetlen, egyéb ügynek minősítő panasszal illették, amely nem ábrázolható a kördiagramban.

Az **MTI** hírszolgáltatói tevékenységével kapcsolatban egy kifogás érkezett, tárgyalására még nem került sor.

2.5. Az országos kereskedelmi műsorszolgáltatókat érintő panaszok

A kereskedelmi televíziók kínálatában szereplő különböző show-műsorok ez évben is reflexiókra készítették a nézőközönséget. A panaszok száma alapján az **M-RTL Televízió** műsorkínálatát találták a legtöbben kifogásolhatónak. Összesen 47 műsor ellen emeltek kifogást, de ezek többsége egyéb ügynek minősült, mert az észrevételek nagyrészt a műsorok korhatárjelzésének, illetve sugárzásának időpontjával voltak összefüggésben.

A kritikus figyelemmel kitüntetett műsorok blokkját a Mónika show, Balázs show határozta meg, de többször kifogásolták a Heti hetes-t, valamint a Yogi c. rajzfilmet is.

Összességében harmadával csökkent a műsorszolgáltató műsorait érintő panaszok száma.

A **TV2** műsorait összesen 20 esetben panaszolták. Az ügyek közül eddig 11 nyilatkozattal zárult, 2 esetben helyt adó, 2 esetben elutasító állásfoglalás született. A legtöbb kifogást az Aktív és a Napló c. műsorok váltották ki, főleg az ún. „oknyomozó” riportoknak betudhatóan.

A **Sláger Rádió** és a **Danubius Rádió** műsorait minimális számú (5 illetve 1) kifogás érte, helyt adó állásfoglalás egy esetben sem született.

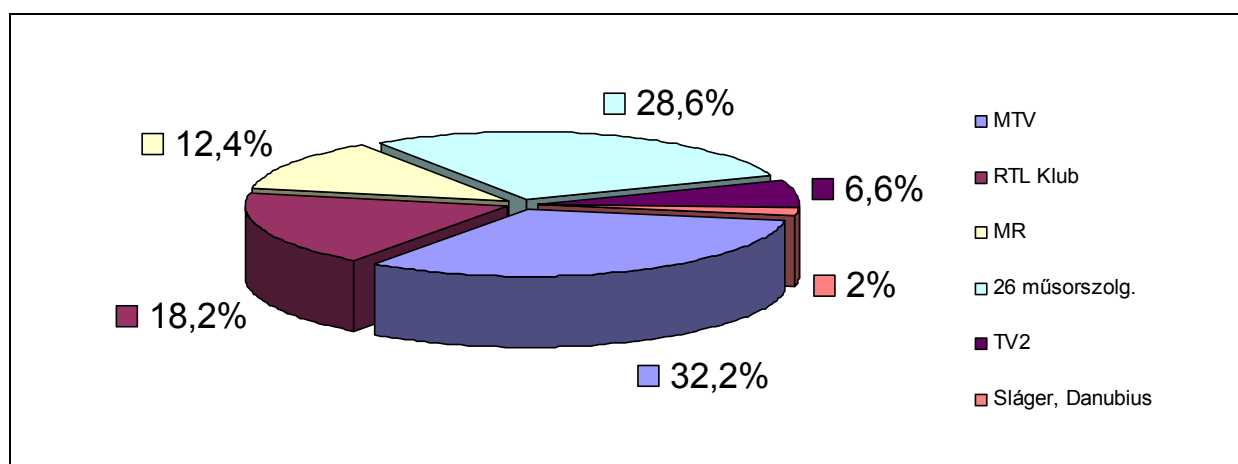
2.6. A helyi és közösségi műsorszolgáltatókat érintő panaszok

A panaszolt és eljáró tanácsok elé került műsorszolgáltatók listáját 62 további kifogással 27 helyi és regionális rádió és televízió teszi teljessé. Közülük néhányan többször is kifogásra készítették a hallgató- és nézőközönségüket.

11 alkalommal a **Hír TV**, 10 alkalommal a **Magyar ATV** és 6-6 alkalommal a **Tilos Rádió** és a **BP TV** műsorát panaszolták.

21. ábra

A közszolgálati, a kereskedelmi és a helyi, regionális műsorszolgáltatókat érintő panaszok

2.7. A panaszok benyújtói

A tárgyalt panaszok számának csökkenésén túl átrendeződés tapasztalható a panaszokat kezdeményezők között.

A csökkenő állampolgári bejelentésekkel szemben növekedett a pártok, illetve civil szervezetek által tett kifogások száma.

A pártok által kezdeményezett 36 eljárásból a Fidesz-MPSZ 18, az MSZP 12 és az MDF 6 alkalommal volt panaszos.

állampolgár	144
párt	36
önkormányzat	4
állami szervezet	3
egyház	3
gazdasági szervezet	9
érdekvédelmi szervezet	2
alapítvány	3
civil szervezet	33
összesen	237

2.8. Vitatott kérdések

Takács Albert, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa általános helyettese még 2003-ban tett észrevételeket az OBH-1052/2003., OBH-1458/2003., OBH-2012/2003. sz. ügyekben megfogalmazott jelentésében az ORTT Panaszbizottsága ügyrendjének az egyéb panaszokra előírt szabályaival kapcsolatban.

Az ombudsman jelentéseiben javaslatokat fogalmazott meg az Országgyűlésnek egyebek mellett a Panaszbizottság „egyéb” panaszokra vonatkozó eljárási szabályainak a törvényben való megállapítása, ezen belül is a médiatörvény módosításával a panaszbizottsági döntések elleni jogorvoslat általános szabályainak megállapítása érdekében.

Takács Albert álláspontja szerint a Testület a Panaszbizottság ügyrendjében az egyéb panaszokra vonatkozó szabályozással, nevezetesen a vélemény mint döntéstípus megalkotásával túlterjeszkedett az Rttv.-ben kapott felhatalmazáson. Az ombudsman úgy ítélte meg, hogy minden ügyben „állásfoglalást” kell hozni, sőt az egyéb panaszok miatt indult eljárásban is helye van jogorvoslatnak, hiszen az Alkotmány 57. § (5) bekezdése alapján *„a Magyar Köztársaságban a törvényben meghatározottak szerint mindenki jogorvoslattal élhet az olyan bírósági, közigazgatási és más hatósági döntés ellen, amely a jogát vagy a jogos érdekét érinti. A jogorvoslati jogot ... a jelenlévő képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott törvény korlátozhatja.”* Ez ügyben 2004-ben többszöri levélváltást követően a Testület személyesen is konzultált az ombudsmannal együttműködési készségükről biztosítva egymást, és bár a konkrét ügyben az álláspontok nem közeledtek, a Testület osztotta Takács Albert véleményét abban, hogy egyértelmű helyzetet az teremtené, ha a médiatörvény szabályozná teljes körűen a panaszügyek kezelését.

Fontos megemlíteni, hogy az egyéb panaszok alapján indult eljárásban hozott panaszbizottsági döntések elleni jogorvoslati lehetőség kizárása a Testület véleménye szerint azért nem alkotmányellenes, mert az egyéb panaszra vonatkozó eljárás nem tekinthető hatósági eljárásnak, az e szerint hozott döntés nem minősül az Alkotmány 57. § (5) bekezdésében említett bírósági, közigazgatási vagy más hatósági döntésnek, hiszen jogot nem

keletkeztet, kötelezettséget nem állapít meg. A Testület e jogalkalmazását a bírói gyakorlat többségében osztja, bár a Legfelsőbb Bíróság két ellentétes ítéletet is hozott. Az egységes bírói gyakorlat kialakítása érdekében a Fővárosi Bíróság Közigazgatási Kollégiumának vezetője a Legfelsőbb Bíróságtól jogegységi döntést kért.

3. Kuratóriumi sorsolás 2004-ben

Az Rttv. 57. §-a alapján az ORTT évente nyilvántartásba veszi a Magyar Televízió Közalapítvány, a Magyar Rádió Közalapítvány és a Hungária Televízió Közalapítvány kuratóriumába jelentkező civil szervezeteket, és közülük kisorsolja azokat, amelyek az adott évben a kuratóriumok civil kurátorait delegálják.

Az Rttv. 56. § (1) bekezdésének r) pontja értelmében a Magyar Rádió Közalapítvány kuratóriumába és a Magyar Televízió Közalapítvány kuratóriumába a határon túli szervezetek egy-egy főt delegálnak. A törvény 56. § (2) bekezdésének m) pontja szerint a Hungária Televízió Közalapítvány kuratóriumába a szomszédos országokban működő magyar szervezetek képviselői hét főt, a szórvány magyarságot a Magyarok Világszövetségében képviselni jogosult testület egy főt delegálhat.

Minthogy a törvény 56. § (1) és (2) bekezdés b) pontja nevesíti a négy történelmi egyházat, azokat nem kell nyilvántartásba venni. Ezért nem is kellett teljesíteniük a nyilvántartásba vételhez szükséges feltételeket.

A négy történelmi egyház képviselője 2004. március 8-án jelezte az ORTT elnökének, hogy a 2004. évi megegyezések alapján mely közös jelölteket delegálnak a kuratóriumokba.

A törvény 57. § (7) bekezdése szerint: *„Ha egy szervezet már élt delegálási jogával, és a vele azonos csoportba tartozó más szervezetek közül van olyan, amely még nem delegált, ezen szervezet a kuratóriumi megbízatásának lejártától számított három éven belül nem vehet részt sem a megállapodásban, sem a sorsolásban.”*

Ha valamely szervezet 2000-ben és/vagy 2001-ben és/vagy 2002-ben és/vagy 2003-ban valamelyik kuratóriumba már delegált képviselőt, akkor az 2004-ben csak abba a kuratóriumba delegálhatott, amelyikben még nem vett részt. A törvényi kizárást a Testület kuratóriumra és nem kategóriára érvényesítette.

Az ORTT Irodájához a 2004. évi kuratóriumi jelentkezés céljából összesen 239 regisztrációs kérelem érkezett a megadott határidőben.

Ezek közül a Testület 150 szervezetet nyilvántartásba vett, míg 89 esetben a szervezet nyilvántartásba vételi kérelmét elutasította, tekintettel arra, hogy ezek a jelentkezések valamilyen okból nem feleltek meg a jelentkezési felhívásban, illetve a törvényben foglaltaknak. A nyilvántartásba nem vett szervezetek törvényi rendelkezés hiányában nem élhetnek jogorvoslattal az ORTT döntése ellen, ugyanakkor a nyilvánosság különböző fórumain több ízben kifogásolták azt.

A sorsolást az ORTT – tekintettel arra, hogy a Testület megalakulása késedelmet szenvedett – 2004. április 21-én tartotta meg.

II. MÉDIAÜZENETEK

1. Erőszak az elektronikus médiában

Az ORTT kezdettől fogva különleges figyelmet szentel a kiskorúak védelmének, amelyet mi sem bizonyít jobban, mint az, hogy nemcsak a hazai elektronikus műsorszolgáltatás törvény által előírt monitorozását látja el az esetleges törvénysértések kiszűrésére, hanem 1998 óta rendszeresen vizsgálja az erőszak mértékét a televíziós műsorkínálatban, sőt évente egy-egy speciális területet érintő kutatást is végez. Ennek köszönhetően az agresszió arányának növekedése avagy csökkenése – évekre visszamenőleg – folyamatosan figyelemmel kísérhető, ilyen módon is segítve a hatékony médiapolitikai döntések meghozatalát és a törvényalkotást.

A tartalomelemzések kezdetben a hírműsorokra, valamint a nem-zenei fikciós műsorszámokra terjedtek ki, majd 1999-ben az elemzésbe vont műfajok köre a műsorelőzetesekkel bővült. A három műsortípus rendszeres időközönkénti vizsgálatának eredményei az éves beszámoló állandó elemét képezik. A 2002. október 15-én hatályba lépett módosított Rttv. jelentős változásokat hozott az audiovizuális gyermek- és ifjúságvédelem terén, amely az ORTT által ellátott feladatokat is érintette. Kifejezetten a törvényes előírások betartását ellenőrző hatósági tevékenység második évének tapasztalatairól igyekszik rövid áttekintést nyújtani a kiskorúak védelmével foglalkozó fejezet első része. A tartalomelemzések közül a hírműsorok és a műsorelőzetesek vizsgálata nem változott számottevően, ellenben a korábban csak a filmalkotásokra kiterjedő kutatás a műfajok körét tekintve bővítésre szorult. Az eddigi gyakorlattól eltérően, ezúttal a vizsgálat nemcsak a nem-zenés fikciós műsorokra korlátozódott, hanem az egész műsorkínálatot átfogta, tekintettel a reality show-k, a talkshow-k és a magazinműsorok műsorkínálaton belüli térnyerésére. Az erőszak televíziós műsorkínálaton belüli jelenlétének időszakos feltérképezése mellett 2004-ben is több speciális kutatás került elvégzésre. Ezek közül egy – rövidített formában közzétett – tanulmány a hétfélig délelőtti, illetve gyermekszámban sugárzott műsorok tartalomelemzésének legfontosabb eredményeit összegzi, kiegészítve az egyik igen nagy népszerűségnek örvendő és gyermekeknek szánt anime konkrét vizsgálatával.

Az elmúlt esztendőben elvégzett feladatok kapcsán ugyancsak itt szükséges megemlíteni az ORTT honlapján elérhető filmadatbázis létrehozását és frissítését. Az adatbázis elsődleges célja a filmalkotások klasszifikációs gyakorlatának szemléltetése, amelyen keresztül a hatályos 1996. évi I. törvény 5/A. § (1) bekezdésében előírt televíziós műsorszámokra kiterjedő besorolási kötelezettséget igyekszik többlet információkkal segíteni. A klasszifikáció alapját a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által megállapított korhatár-kategóriák képezik, amely kiegészítésre került az amerikai MPAA, az angol BBFC, valamint a német FSK ajánlásaival. A megjegyzés rovatban további információkat is közlünk, amelyek bizonyos filmalkotások kapcsán született területi határozatokra, illetve bírósági végzésekre vonatkoznak. A filmadatbázis kizárólag tájékoztató jellegű. Jelenleg hozzávetőleg ötezer alkotást tartalmaz, amely az összes, 1980 óta Magyarországon bemutatásra került mozifilmre szerepelteti.

A tervek szerint az adatbázis a továbbiakban is folyamatos frissítésre kerül az újonnan forgalmazott alkotásokkal, amelyeket a Mozgóképről szóló 2004. évi II. törvény 22. §-a alapján létrehozott Korhatár Bizottság állapít meg. Az ORTT – kijelölt szakértőjén keresztül –

kezdettől fogva rendszeresen képviselteti magát a Bizottság ülésein. Ilyen módon a Korhatár Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzatának, illetve a korhatár szerinti jelzések közzétételéről alkotott rendelet tervezetének előkészítő munkájában is megjelenhettek az ORTT által fontosnak tartott szempontok. Tekintettel arra, hogy a Filmiroda, illetve az ORTT által gyakorolt feladatkörök számos helyen érintkeznek, kellő hangsúlyt kaphattak a konzultációk során az olyan kérdések, mint:

- a Filmiroda által megállapított korhatárok szerepe olyan filmalkotások esetében, amelyek később televíziós sugárzásra is kerülnek, ebből következően a 2002. XX. törvény alapján besorolási kötelezettség alá esnek;
- a Filmiroda által megállapított kategóriajelzések formái, tekintettel arra, hogy a kategóriák megegyeznek a 2002. XX. törvény által bevezetettekkel.

Európa több országában törvényileg összehangolt a filmszínházakban vetítésre kerülő, illetve a videón és DVD-n kiadott filmek, valamint a televíziós sugárzási időpont megválasztása. A műsorszolgáltatóknak kötelezően figyelembe kell venniük a korábban besorolt filmalkotások esetében a korhatárokat, és ennek megfelelően szabad azt közzétenniük. Bár a jelenleg hatályos Rttv. nem állapít meg ehhez hasonló rendelkezéseket, s a műsorszolgáltatók önállóan sorolják be a kategóriák valamelyikébe a műsorszámokat, a filmalkotások tekintetében a Korhatár Bizottság által megállapított kategóriák bizonyára igazodási pontként szolgálnak a műsorszolgáltatóknak. Ugyan a moziban, illetve a televízióban megtekintett filmalkotások esetében a recepció körülményei igen különbözőek, ennek ellenére nem szerencsés, sőt kifejezetten zavaróan hathat, ha egy ugyanazon alkotás kapcsán a Korhatár Bizottság által meghatározott korhatárok, valamint az ORTT hatósági kontrollja során utólagosan megállapított korhatárok gyakorta és alapvetően eltérnek. Ezért különös fontossággal bírt, hogy a Korhatár Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzatában rögzített besorolási szempontok normaszövege harmonizáljon az ORTT 1494/2002. (X. 17.) számú határozatával, amely a rádiózásról és televíziózásról szóló, a 2002. évi XX. törvénnyel módosított 1996. évi I. törvény 5/F. §-ában kapott felhatalmazás alapján tartalmazza az 5/B. § szerinti minősítésnél irányadó szempontokat. Az újonnan felállított klasszifikációs rendszer vonatkozásában igen kedvezően értékelhető, hogy a Bizottság egyhangúlag elfogadta azt a javaslatot, amely szerint az ORTT állásfoglalásának kiegészített változatát alkalmazza besorolási eljárásai során, valamint a Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzatának mellékletét képezi.

A filmalkotások klasszifikációja kapcsán egy másik igen fontos szempontként került megfogalmazásra, hogy a Filmiroda által megállapított kategóriákat jelölő jelzések lehetőleg illeszkedjenek az ORTT 1494/2002. (X. 17.) számú határozatával bevezetett piktogramokhoz. Emellett szóltak azok az érvek, hogy a Mozgóképtörvény a 2002. évi XX. törvény által bevezetett gyakorlathoz hasonlóan, öt kategóriát különböztet meg, valamint erre vonatkozóan ugyanazokat az életkori szakaszokat különíti el. Továbbá ezek az ikonok a magyar lakosság számára már feltehetően ismertek, illetve az egységesített piktogramok követik – a tartalom megjelenítésének típusától független – a horizontális szintű klasszifikációs eljárás elvét. Ez utóbbi az Európai Unión belül egyre erősebb támogatottságot élvez, sőt a gyakorlati megvalósítás kapcsán Hollandiát lehetne említeni, ahol a mozifilmek, televíziós műsorszámok, videók, DVD-k esetében ez már meg is valósult.

A Médiatörvény és a Mozgóképtörvény harmonizációja a kiskorúak védelmének tekintetében egy olyan klasszifikációs rendszer kialakításának irányába mutat, amely Európa több országában már létező gyakorlat. A horizontális klasszifikáció lehetőségei elméleti szinten többé-kevésbé hazánkban is adóttak (azonos jelzések, azonos besorolási szempontok), a gyakorlatban pedig már kialakulóban vannak egy ilyen rendszer bevezetéséhez szükséges feltételek.

1.1. A kiskorúak védelmével kapcsolatos szabályozás hatósági kontrollja

A 2002. október 15-én hatályba lépett módosított 1996. évi I. törvény alapelvi szinten, önálló címként, összefüggően szabályozza a kiskorúak védelmét szolgáló rendelkezéseket, tartalmazza a műsorszámok kategóriába sorolását, az egyes kategóriák legfontosabb ismérveit, és az azoknak megfelelő műsorszámok közzétételének általános feltételeit. A magyarországi műsorszolgáltatóknak ettől az időponttól kezdve valamennyi általuk közzétett műsorszámot – a törvény által rögzített kivételektől eltekintve – az 5/B. § szerinti kategóriák valamelyikébe kell sorolniuk.

A műsorszolgáltatók adástükreire alapján vizsgáltuk az elmúlt évben a három közszolgálati, a három legnézettebb kereskedelmi, valamint a fizetős mozcatorna korhatári kategóriákba sorolt műsorszámainak eloszlását. A televíziók klasszifikált műsoridejének kategóriákon belüli megoszlása kapcsán megállapíthatjuk (**1. táblázat**), hogy az I. kategóriába sorolt műsorszámok közül legtöbbit a közszolgálati csatornák kínálták, a legmagasabb arányt a Duna TV-nél mértük (26%), de nem sokkal maradt el ettől az M2 (22%) sem. A minden korosztály számára ajánlott műsorszámok legritkábban a Viasat3 kínálatában fordultak elő, az I. kategóriás műsoroknak csupán két százalékát adta ez a kereskedelmi csatorna. Ezzel szemben a legtöbb 12 éven felülieknek ajánlott alkotást itt és az HBO-n találtuk, míg a közszolgálati adók tették közzé a legkevesebb ilyen módon klasszifikált műsort. 16 éven felülieknek szóló műsorszámokkal leggyakrabban az HBO kínálatában találkozhatott a néző, a III. kategóriás kínálat közel fele ezen a csatornán került bemutatásra. A kizárólag felnőtt közönségnek ajánlott műsorok jelentős részét, mintegy 56 százalékát a Viasat3 mutatta be, mellyel messze megelőzte az HBO-t is (22%). A közszolgálati csatornák felnőtteknek szánt műsorai elenyésző részét tették ki a legmagasabb korhatárba sorolt alkotásoknak (1%-2%).

1. táblázat

Néhány televíziós csatorna műsoridejének megoszlása a fiatalkorúak védelmét szolgáló kategóriákon belül (óra:perc:másodperc, illetve százalék)

	I. kategória		II. kategória		III. kategória		IV. kategória	
	o:p:mp	%	o:p:mp	%	o:p:mp	%	o:p:mp	%
MTV	3757:35:58	16,5	889:39:34	6,3	358:34:25	8,7	27:42:38	1,6
M2	5131:06:10	22,5	660:56:27	4,7	351:12:48	8,6	28:29:50	1,6
DUNA TV	5895:38:36	25,9	946:10:41	6,8	246:22:32	6,0	44:58:42	2,5
Viasat3	536:32:02	2,4	3593:40:43	25,7	395:56:06	9,6	980:47:21	56,3
RTL KLUB	2931:14:37	12,9	1923:34:54	13,7	319:08:21	7,8	87:39:00	5,0
TV2	2095:29:02	9,2	2393:11:09	17,1	488:47:54	11,9	182:34:31	10,4
HBO	2426:41:12	10,7	3598:18:48	25,7	1937:27:01	47,3	389:47:53	22,4
Összesen	22774:17:37	100,0	14005:32:16	100,0	4097:29:07	100,0	1741:59:55	100,0

A klasszifikált alkotások időtartamának kategóriák szerinti megoszlását vizsgálva látható (**2. táblázat**), hogy a közszolgálati televíziók osztályozási gyakorlata hasonló, hiszen mindhárom adó kínálatának legalább háromnegyedét a mindenki számára ajánlott alkotások tették ki, de közel azonos volt a magasabb kategóriákba sorolt műsorok előfordulási gyakorisága is. A közszolgálati médiumok 18 éven felülieknek szóló alkotásainak aránya nem érte el még az egy százalékot sem. Ezzel szögesen ellentétes megoszlást mutat a Viasat3, ahol az I. kategóriába sorolt művek a kínálat mindössze tizedét tették ki, s műsorainak legnagyobb részét a 12 éven felülieknek ajánlott alkotások jelentették, továbbá itt fordultak elő leggyakrabban 18 éven felülieknek klasszifikált műsorszámok is. Némileg hasonló eloszlást

tapasztalhattunk a fizetős csatornánál is, ahol szintén a II. kategóriás műsorok fordultak elő legsűrűbben, és a mindenki számára ajánlott filmek aránya messze elmaradt a közszolgálati csatornákétól. Az HBO-n továbbá magas volt a III. kategóriába sorolt alkotások aránya (23%) is. A két országos kereskedelmi csatorna kínálata némileg eltért egymástól, hiszen az RTL Klub műsorainak nagyobb részét korhatár nélkülüként jellemezte. A TV2 esetében viszont éppen fordított volt az arány, sőt a IV. kategóriába sorolt műsorszámok hányada itt megközelítőleg a kétszerese volt a konkurens csatornának.

2. táblázat

Néhány televíziós csatorna műsoridejének megoszlása a fiatalkorúak védelmét szolgáló kategóriák szerint a teljes adásidőben (óra:perc:másodperc, illetve százalék)

	I. kategória		II. kategória		III. kategória		IV. kategória	
	o:p:mp	%	o:p:mp	%	o:p:mp	%	o:p:mp	%
MTV	3757:35:58	74,65	889:39:34	17,67	358:34:25	7,12	27:42:38	0,55
M2	5131:06:10	83,14	660:56:27	10,71	351:12:48	5,69	28:29:50	0,46
DUNA TV	5895:38:36	82,65	946:10:41	13,26	246:22:32	3,45	44:58:42	0,63
Viasat3	536:32:02	9,74	3593:40:43	65,26	395:56:06	7,19	980:47:21	17,81
RTL KLUB	2931:14:37	55,71	1923:34:54	36,56	319:08:21	6,07	87:39:00	1,67
TV2	2095:29:02	40,61	2393:11:09	46,38	488:47:54	9,47	182:34:31	3,54
HBO	2426:41:12	29,05	3598:18:48	43,08	1937:27:01	23,20	389:47:53	4,67

Az ORTT a 2003 elején elindított rendszeres erőszakfigyelését 2004-ben – az előző évi elemzések tapasztalatai alapján – a kiskorúak védelmére vonatkozó törvényi előírások hatékonyabb ellenőrzési módszerének kialakítása érdekében a minta módosításával folytatta. Az új mintavételi eljárás egyrészt figyelembe veszi a műsorszolgáltatók 2003-ban elkövetett normaszegéseinek gyakoriságát, másrészt tekintettel van a törvénytörő műsorszámok műsorsávokon belüli elhelyezkedésének különbségeire. A törvénytörések megoszlása szerint három csoport különíthető el. Az elsőbe azok a havi rendszerességgel figyelt műsorszolgáltatók tartoznak, amelyeknél az elmúlt év folyamán a vizsgált műsorok számához képest a legnagyobb arányban fordultak elő normaszegések (RTL Klub, TV2, Viasat3, HBO). A második csoportba azok az adók sorolhatók, amelyeknél ugyan előfordultak törvénytörések, de ezek aránya a vizsgált műsorszámokhoz képest alacsony volt (MTV1, Duna TV, Spektrum). A harmadik csoportba kerültek azok a csatornák, amelyeknél az elmúlt évben csupán egyszer vagy egyáltalán nem találtunk törvénytörést, továbbá a tematikus zenei műsorszolgáltatók, amelyek magasabb törvénytörési aránya a klipek ismétlésével volt magyarázható. Ugyancsak a harmadik csoportba kerültek a helyi televíziók és az újonnan megjelent adók. Attól függően, hogy a műsorszolgáltató melyik csoportba tartozik, került megállapításra a havonta megfigyelt időszakok száma (**3. táblázat**). Ilyen módon a rendszeres erőszakfigyelés keretében havonta 30 műsorsávot (összesen 360-t) vizsgáltunk.

3. táblázat

Minta a kiskorúak védelmével kapcsolatos törvényi rendelkezések havi rendszerességgel végzett hatósági ellenőrzéséhez (5/B. § – 5/D. §)

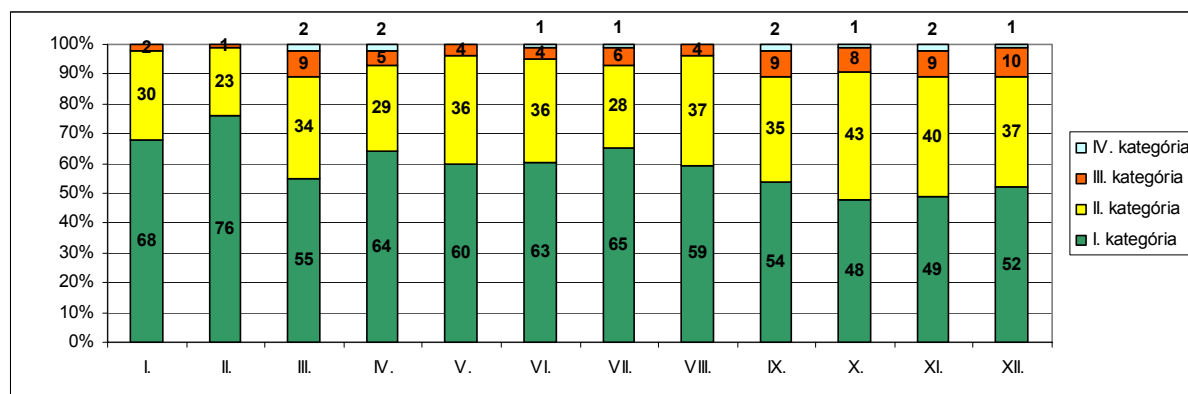
	1. csoport	2. csoport	3. csoport
Havonta vizsgált főműsorsávok: 15-22 óra közötti időszak	TV2, RTL Klub: 3-3 sáv Viasat3, HBO: 2-2 sáv	Csatornánként 1 sáv	
Havonta vizsgált alternatív sávok: 05-15 óra közötti időszak 22-05 óra közötti időszak	Csatornánként 1 sáv	Csatornánként 1 sáv	Tíz csatorna 1-1 műsorsávja
Összesen	14 időszáv*	6 időszáv	10 időszáv

* januárban és februárban 12 időszáv került kisorsolásra, ami márciusban megemelkedett, amikor a 3. csoportnál a korábbi 12 időszávot tízre csökkentettük, így a havi összesen 30 időszáv változatlan maradt.

Az ORTT 2004-ben összesen 2728 műsorszámot vett górcső alá. Az elemzés egyaránt kiterjedt az országos és a helyi, körzeti televíziók műsorkínálatára, s ebben szerepeltek a zenei csatornák is. Ez utóbbi tematikus műsorszolgáltatók szinte kizárólag videoklipeket sugároztak, melyek legtöbbször az I. kategóriába sorolták. A továbbiakban a zenei csatornák műsorkínálatára vonatkozó adatokat külön kezeljük, mivel az említett sajátosságok miatt ezek torzítanak az eredményeket. A fentiek szerint redukált havi minta nagyságát, valamint a vizsgált műsorszámok kategóriánkénti megoszlását a következő ábra mutatja (**1. ábra**).

1. ábra

A vizsgált műsorszámok kategóriánkénti százalékos megoszlása havi bontásban (zenei csatornák nélkül)

A hazai televíziók műsorkínálatának legnagyobb részét – a tavalyi eredményekhez hasonlóan – I. kategóriás, azaz korhatárra tekintet nélkül megtekinthető műsorszámok tették ki. Az év eleji, kissé magasabb előforduláshoz képest áprilistól állandósult ezen műsorok aránya, azaz a videoklipek nélküli kínálat közel 60 százaléka a mindenki számára megtekinthető műsorokból állt egészen a nyár végéig. Az ősz első hónapjára – további dominanciájuk ellenére – arányuk 54 százalékra esett vissza, októberben pedig tovább csökkent, 48 százalékra. Novembertől azonban ismét enyhe emelkedés volt tapasztalható. Az év elején még jóval kisebb arányban fordultak elő II. kategóriás, azaz 12 éven aluliak számára nagykorú felügyelete mellett ajánlott alkotások a televíziós kínálatban, majd az év folyamán befolyásuk – kisebb-nagyobb ingadozásokkal – egyre erőteljesebbé vált. Az adatok szerint előfordulási gyakoriságuk 23-37 százalék között mozgott, majd októberben és novemberben elérte éves csúcát, a 43, illetve 40 százalékot. A vizsgált műsorfolyamokban 16 éven

aluliaknak nem ajánlott műsorszámok igen ritkán fordultak elő. Arányuk az év folyamán nem emelkedett tíz százalék fölé. Ennél is kevesebb alkotást ajánlottak a műsorszolgáltatók 18 éven felülieknek. Több olyan hónap is volt, amikor egyáltalán nem került a mintába IV. kategóriás műsorszám, de mértékük soha nem haladta meg a két százalékot.

Az adatok negyedéves összehasonlításából megállapítható, hogy az I. és a II. kategóriába sorolt műsorszámok aránya ellentétes irányban változott. A 12 éven aluliaknak nagykorú felügyelete mellett nézhető alkotások előfordulása egyre növekedett, míg a minden korosztály számára ajánlottak hányada fokozatosan csökkent (**4. táblázat**). A III. kategóriás műsorszámok előfordulása is valamelyest nőtt az év során, de enyhe emelkedést tapasztalhattunk a 2003. évi átlaghoz viszonyítva is. A felnőtteknek szánt művek aránya a vizsgált időszakban nem változott jelentősen a tavalyi átlaghoz képest.

Az I. kategóriába kizárólag olyan műsorszámok besorolása ajánlott, amelyek nem tartalmazzak a 12 éven aluliak számára ártalmas elemeket, így a valamilyen figyelmeztetéssel ellátott műsorszámok arányának emelkedése – amely már a tavalyi év második felétől megfigyelhető volt – arra enged következtetni, hogy az általános műsorszolgáltatói klasszifikációs gyakorlat folyamatosan szigorodik. Ezt a hipotézist erősíti, illetve a hatósági munka sikerét bizonyítja az éves kontroll során feltárt, helytelenül kategorizált műsorok számának enyhe csökkenése is.

4. táblázat

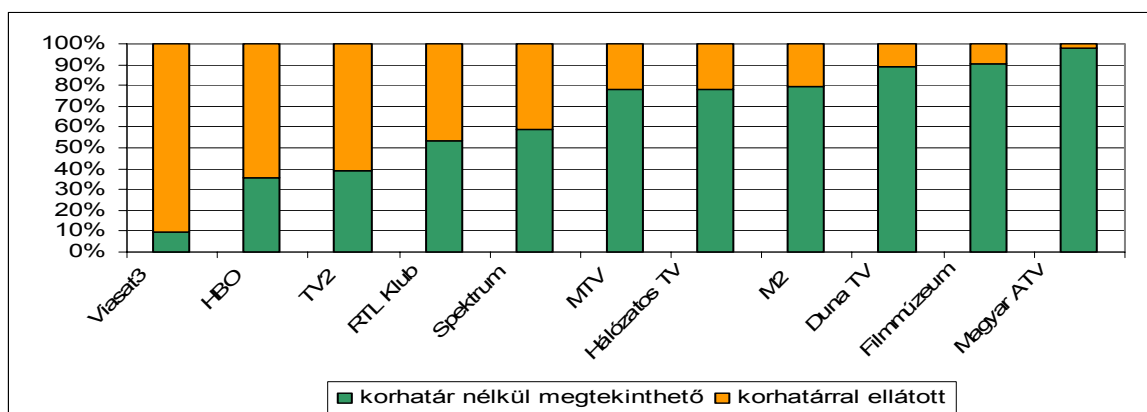
A kategóriák szerinti megoszlások, negyedévenkénti összehasonlításban

	I. negyedév		II. negyedév		III. negyedév		IV. negyedév	
Összesen	732	100,00%	679	100,00%	667	100,00%	650	100,00%
I. kategória	493	67,34%	423	62,29%	400	59,97%	324	49,85%
II. kategória	207	28,27%	211	31,07%	221	33,13%	260	40,00%
III. kategória	28	3,82%	39	5,74%	41	6,14%	58	8,92%
IV. kategória	4	0,54%	6	0,88%	5	0,74%	8	1,23%

A legkisebbek számára is megengedett, illetve a valamilyen korhatári ajánlással ellátott (II., III., IV. kategóriás) műsorszámok előfordulási gyakoriságában lényeges eltéréseket találunk az egyes műsorszolgáltatók között (**2. ábra**). Az adatokból kitűnik, hogy vannak olyan műsorszolgáltatók (Magyar ATV, Filmmúzeum, Duna TV), amelyeknél a teljes kínálatához viszonyítva kiugróan magas, 90 százalék körüli a minden korosztály számára ajánlott alkotások mértéke. A Magyar Televízió két csatornájának és a Hálózatos TV kínálatának is domináns részét, 78-79 százalékát tették ki a 12 év alatti gyermekek számára is megengedett produkciók. Ezzel szemben az egyik országos kereskedelmi (TV2), illetve két körzeti műholdas televízió (Viasat3, HBO) műsorfolyama többségében olyan szegmensekből állt, amelyeket nem ajánlhattak minden korosztálynak. Ez valószínűleg összefügg azzal, hogy ezen profitorientált műsorszolgáltatók kínálatában gyakrabban szerepelnek újabb gyártású fikciós műsorszámok, elsősorban krimik és akciófilmek. Érdekes adat, hogy a legnézettebb kereskedelmi csatornán, az RTL Klubon a magasabb kategóriába sorolt műsorszámok aránya – ha csekély mértékben is, de – alacsonyabb volt, mint a korhatárra tekintet nélkül megtekinthető alkotásoké.

2. ábra

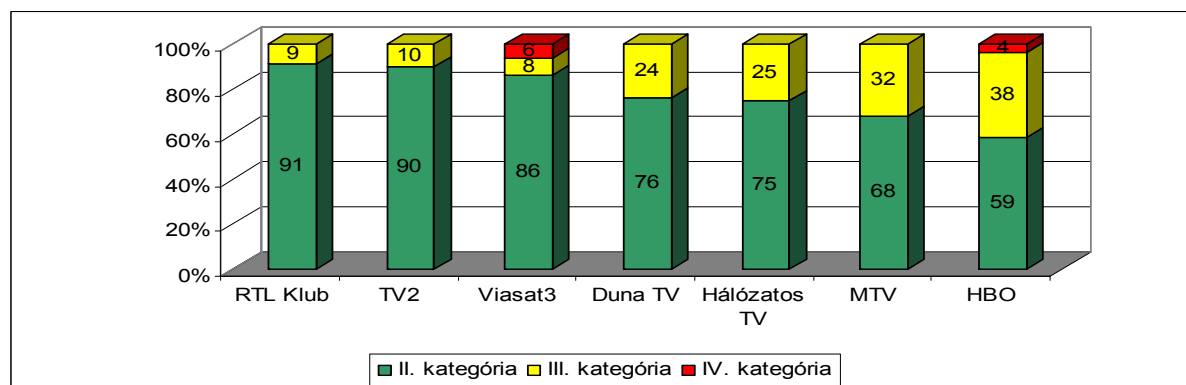
A korhatárra való tekintet nélkül megtekinthető és a valamelyik korhatári kategóriába sorolt alkotások csatornánkénti megoszlása

A valamilyen korhatári besorolással ellátott műsorszámok csatornák szerinti megoszlását szemlélteti a **3. ábra**. A két országos kereskedelmi csatorna (TV2, RTL Klub) és a Viasat3 műsorstruktúrája hasonló képet mutat. Az II. kategóriába sorolt alkotások aránya 86-91 százalék között mozgott, míg a 16 éven aluliaknak nem ajánlott műsorok aránya 8-10 százalék közé esett. Ezek az adatok egybevágóak a megelőző évben mértékekkel. Hasonlóság látható a Hálózatos TV és a Duna TV műsorstruktúrájában is, ahol a 12 éven felülieknek ajánlott produkciók a mindenki számára ajánlott alkotások nélküli kínálat 75-76 százalékát tették ki, míg a III. kategóriába sorolt műsoroké a 24-25 százalékát. A másik közszolgálati adó, az MTV a valamilyen korhatári ajánlással ellátott műveinek kétharmadát a II., egyharmadát pedig a III. kategóriába sorolta. A fizetős mozi csatorna korhatári ajánlással ellátott műsorainak 59 százalékát 12 éven felülieként klasszifikálta, 38 százalékát 16 éven felülieként, míg a 18 éven felülieknek szánt műsorszámok az HBO mintájának négy százalékát tették ki. A tavalyi évhez hasonlóan a IV. kategóriás műsorszámok aránya a Viasat3 kínálatában volt a legmagasabb, miközben a 16 éven felülieknek szánt alkotások itt kerültek leggyakrabban a mintába.

3. ábra

A valamilyen korhatári ajánlással ellátott műsorszámok százalékos megoszlása a csatornák összehasonlításában

Az ORTT a törvényben rögzített jogkörében eljárva utólagosan ellenőrzi, hogy a műsorszolgáltatók teljes mértékben eleget tettek-e a kiskorúak védelmére vonatkozó

jogszabályi előírásoknak. A vizsgálat nemcsak a kategorizálás helyességére, hanem a vetítés megfelelő időpontjára, továbbá az egyéb formai követelményekre – mint a figyelemfelhívás közzététele, a piktogram feltüntetése – is kiterjed. Az év folyamán összesen 181 műsorszám esetében talákoztunk a megjelenített piktogram helytelen alkalmazásával. A következő táblázat a hibák egyes típusainak negyedéves eloszlását mutatja.

5. táblázat

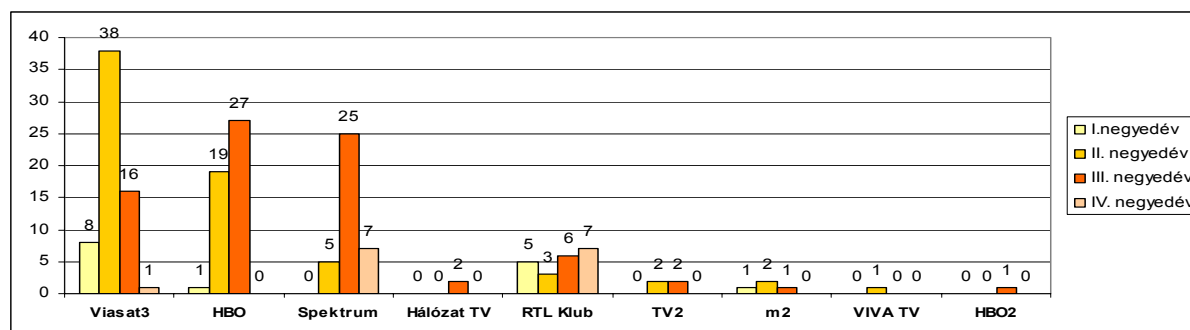
Piktogram-problémák típusainak előfordulása, negyedéves bontásban

a normaszegés típusa	I. negyedév (n = 15)	II. negyedév (n = 70)	III. negyedév (n = 80)	IV. negyedév (n = 16)
piktogram takarásban	0%	3%	0%	0%
piktogram hiánya	47%	14%	31%	94%
előírtól eltérő grafikai megjelenítés	33%	81%	69%	0%
figyelmeztetés hiánya	13%	1%	0%	6%
váltott piktogram	7%	0%	0%	0%
összesen	100%	100%	100%	100%

Rendszeresen visszatérő probléma az előírtól eltérő grafikájú piktogramok használata, melyet legtöbbször a II. negyedévben tapasztaltunk, de igen gyakran fordult elő a III. negyedévben is. A második leggyakoribb normaszegés a piktogram teljes vagy részleges hiánya volt. Tendenciaként figyelhető meg, hogy a főcímek alatt, illetve a reklám-megszakítások után késik a korhatárjelölés közzététele. Említésre méltó, hogy a halványabb piktogramok arányával ellentétes irányban változott a jelölés hiányának előfordulása. Úgy tűnik tehát, hogy az átlátszóbb piktogramok használata idején kevesebb a hiányosság, azaz a halványabb jeleket inkább kiteszik a műsorszolgáltatók. Az első negyedévben több alkalommal előforduló probléma volt a korhatári kategóriára vonatkozó figyelmeztetés elmulasztása, illetve az előírtaknak nem megfelelő alkalmazása. A második negyedévben már alig, később pedig egyáltalán nem fordult elő ilyen normaszegés az országos és körzeti televízióknál. A IV. negyedévben is csupán egyetlen alkalommal talákoztunk ilyen típusú törvénysértéssel, akkor is egy helyi műsorszolgáltatónál. Érdeemes megvizsgálni a korhatárjelölési problémák csatornánkénti előfordulását, melyet az alábbi ábra szemléltet.

4. ábra

A jelöléssel kapcsolatos normaszegések száma negyedévenként, csatornák szerint bontva (darabszámok)

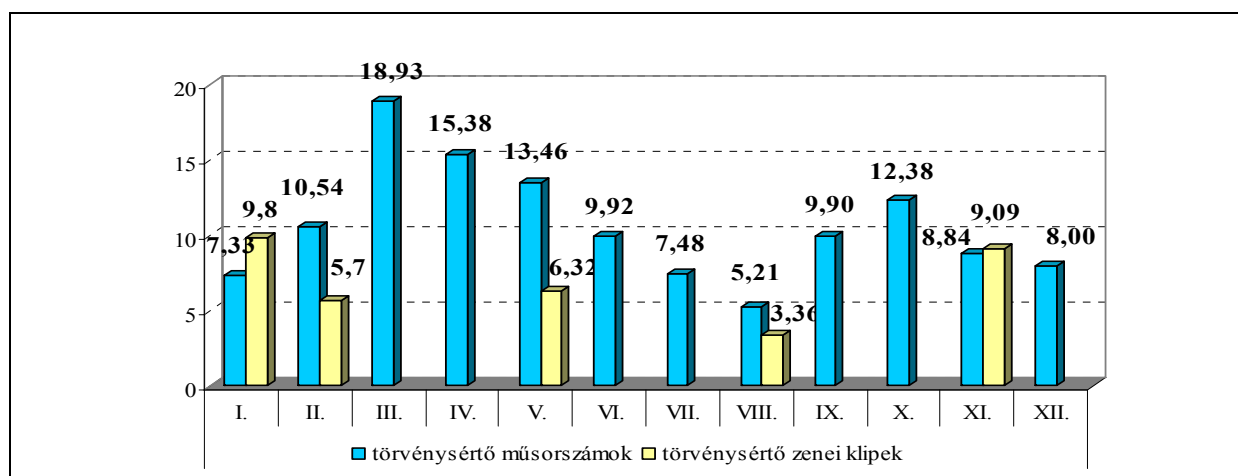
Az előírtól eltérő grafikai megjelenítésű piktogramok használatát márciustól észleltük, és számuk a II. negyedévtől kezdődően főként a Viasat3-nak és az HBO-nak köszönhetően növekedett. A hatósági munka sikerét mutatja azonban, hogy a grafikai problémák tendenciózus jelenlétét a Viasat3 csatornán augusztus óta már nem tapasztaltuk, továbbá a

negyedik negyedéves minta alapján az HBO is normakövetővé vált. A két televíziónál kimutatható magas adatok összefüggnek azzal a műsorkínálási sajátossággal, hogy a legtöbb műsorszámot valamilyen korhatárjelölést igénylő kategóriába sorolták, és csak ritkán tűztek műsorukra I. kategóriás alkotásokat, amelyek számára a törvény semmilyen piktogram használatát nem írja elő. A harmadik negyedévben a Spektrum TV-nél tapasztalt kiugró mérték oka az augusztustól előforduló alacsonyabb transzparenciájú piktogramok használata volt, melyet azonban két hónap után – valószínűleg a Testület elmarasztaló határozatai nyomán – az előírásoknak megfelelően alakítottak, ám ezzel párhuzamosan többször előfordult, hogy késve jelenítették meg a korhatárjelölést. Az RTL Klubra jellemző törvénysértés volt a jelölés részleges hiánya, továbbá itt tapasztalhattuk – az első negyedévben – a váltakozó piktogramot, amikor egy műsorszám alatt több piktogramot is megjelentetett a műsorszolgáltató. Egyedi, a TV2-re jellemző formai probléma volt, hogy a műsorszám emblémája eltakarta a korhatárjelölést, ami így – a törvényben előírttal szemben – nem volt látható az adás teljes időtartama alatt. Pozitívan értékelhető, hogy a közszolgálati csatornákon alig vagy egyáltalán nem tapasztaltunk ilyen jellegű normaszegéseket. Ez összefügghet azzal, hogy eleve kevesebb olyan alkotás került adásba, amelyet korhatári kategóriába kellett volna sorolni.

Amint arra a múlt évi jelentésünkben is rámutattunk, az év első felében a valamilyen okból törvénysértő műsorszámok aránya a zenei csatornákat nem tartalmazó műsorkínálathoz képest 2-4 százalék között mozgott, az év második felére viszont már konzekvensen két százalék alatt maradt. Az ideai mintaváltozással, azaz a problémás sávok fókuszba állításával csökkent a kódolandó műsorok esetszáma, a törvénysértések száma azonban mégsem esett vissza jelentősen. 2003-ban összesen 182 vizsgálati jelentés készült, míg 2004-ben 166. A besorolással kapcsolatos törvénysértések – a zeneszámok sugárzására szakosodott adókat kivéve – januárban a műsorkínálathoz 7,3%, februárban 10,5%, márciusban pedig 18,9%-nak feleltek meg. A hirtelen emelkedés valószínűleg két okra vezethető vissza, melyek közül az egyik a mintavételben bekövetkezett változás, vagyis az, hogy a leginkább törvénysértő csatornáknál kisorsolt időszávok számát tovább emeltük, és amely egyúttal a kevésbé problémás csatornák számának csökkenését vonta magával. A kiugró törvénysértési arány azonban összefügghet a műsorszolgáltatók tavaszi műsorrendváltásával is, melynek során emelkedett a bemutatott filmek (köztük az erőszakdús akciófilmek) száma. Áprilistól azonban valamelyest javuló tendenciát észleltünk, így a törvénysértések aránya 15,4 százalékra esett vissza, ami később még tovább csökkent. A műsorszámoknak májusban 13,5 százaléka, júniusban pedig 9,9 százaléka sértette a kiskorúak védelmére vonatkozó törvényhelyeket. Júliusban ez az arány már csak 7,5 százalék volt, ami augusztusra 5,2 százalékra mérséklődött. A korábbiakhoz képest is jóval alacsonyabb augusztusi eredmény ismét összefüggésbe hozható a műsorstruktúra-váltással, hiszen ekkor szüneteltek a talkshow-k, a valóságshow-k és a filmkínálatban is emelkedett a családi filmek, vígjátékok száma. Az ősztől azonban újlag növekedett a törvénysértések mennyisége, szeptemberre 9,9 százalékra, majd októberre már 12,4 százalékra nőtt. Az év végén, az ünnepek közeledtével ismét kedvező változást tapasztaltunk: a novemberi 8,8 százalékos törvénysértési arány decemberre még tovább, nyolc százalékra csökkent (**5. ábra**).

5. ábra

A kiskoriak védelmére vonatkozó besorolással kapcsolatos törvényi előírásokat sértő műsorszámok előfordulása havi bontásban (%)

A videoklipek esetében javuló tendencia volt tapasztalható az év első kilenc hónapjában, hiszen a januári 9,8 százalékos törvénysértési aránnyal szemben augusztusra a zenei kínálatnak már csak 3,4 százalékat sorolták a helyesen alacsonyabb korhatári kategóriába. A negyedik negyedévben, azaz a novemberi mintában ez az arány 9,1 százalékra emelkedett. A magasabb érték részben azzal magyarázható, hogy a korábban vizsgált két zenei csatornából – a „normakövetőbb” Musicmax székhelyváltása miatt – az év végére már csak az egyik adó került a mintánkba, így az elemzett elemszám is jelentősen csökkent. A „problémásabb” Viva+ csatornán januárban 12, februárban 8 problémás klipet találtunk, ami májusban és augusztusban 4-4 klipre csökkent, míg novemberben hat esetben tévedett a műsorszolgáltató, de még ezzel is elmaradt az év eleji adatokhoz képest. Kedvező változást jelent továbbá, hogy a novemberi kínálatban a tévesen I. kategóriába sorolt klipek mindegyikénél már csak egy kategóriát tévedett a műsorszolgáltató, azaz a zeneszámok mindegyike alkalmas volt a napközbeni sugárzásra. Ezzel szemben az év elején két olyan klippel találkozhattunk, amelyek csak a 21 óra utáni kezdési időponthoz kötött III. kategóriában lettek volna elfogadhatók, illetve egy további olyan videoklip ismétlése került bemutatásra kétszer, amelyet a kábítószerfogyasztásra buzdító tartalma miatt a Testület az V. kategóriába sorolt, azaz televízióban közzé nem tehetőnek nyilvánított.

Az alulkategorizált műsorszámok közül általában azokról készül vizsgálati jelentés, melyeket a III. vagy a IV. kategóriába kellett volna sorolni, hiszen ezek a műsorok magasabb korhatári besorolásuk miatt, a 05-21 óra közötti védett időszámban nem közzétehetőek, ezért kiszűrésük fokozott körültekintést igényel. A tapasztalatok szerint helytelenül kategorizált műsorszámok negyedéves megoszlása kapcsán megfigyelhető, hogy a normaszegések darabszáma a második negyedévre valamelyest emelkedett, majd a harmadik negyedévben közel felére csökkent, míg a negyedik negyedév végére jelentős emelkedés után az év elején mért értékhez közelített (**6. táblázat**). A tévesen I. kategóriába sorolt műsorok száma a második negyedévben a harmadára esett vissza, majd a harmadik negyedévtől már nem fordult elő. Ezzel szemben a helytelenül II. kategóriásként klasszifikált alkotások első és negyedik negyedéves mennyisége némi ingadozás után közel azonos értéket mutatott. A legtöbb alulkategorizált műsorszám mind a négy negyedévben – az előző évi adatokhoz hasonlóan – a II. kategóriából került ki, ami a törvénysértések 72 százalékát jelentette. Aggasztó, hogy a törvénysértések 78 százalékát az első és második kategóriás műsorszámok teszik ki, éppen azok, amelyek a gyermekek számára könnyen elérhető időszámban is

műsorra tűzhető. Ezen műsorszámok téves alulkategorizálása során tehát fokozottabb a veszélye annak, hogy a 12 év alatti legkisebb gyermekek, illetve a 12-16 év közötti serdülők olyan alkotásokkal találkozzanak, melyek megértése és feldolgozása még meghaladja a korosztály érettségi szintjét, ilyen módon szellemi, erkölcsi vagy fizikai fejlődésére ártalmasan hathat. Egyértelmű emelkedés volt tapasztalható továbbá a III. kategóriába sorolt alkotások esetében, amelyeket az ORTT véleménye szerint kizárólag felnőttek számára ajánlottként lehetett volna közzétenni. Pozitív tendencia viszont, hogy míg tavaly minden negyedévben volt legalább egy olyan hónap, amikor talákoztunk tévesen IV. kategóriába sorolt műsorszámmal, idén ilyen típusú normaszegés egyáltalán nem fordult elő. A korábban mintába került pornográf tartalmú műsorszámok eltűnése a hazai televíziók kínálatából különösen kedvező jelenség, hiszen ezek a műsorok a kiskorúak szellemi, erkölcsi, vagy fizikai fejlődésére súlyosan kedvezőtlen befolyást gyakorolhatnak.

6. táblázat

A helytelenül klasszifikált műsorszámok negyedévenkénti eloszlása a négy korhatári kategóriában (darabszám)

Helytelenül kategorizált	Összesen I. negyedév	Összesen II. negyedév	Összesen III. negyedév	Összesen IV. negyedév
I. kategóriába	6	2	0	0
II. kategóriába	24	34	14	23
III. kategóriába	4	5	7	12
IV. kategóriába	0	0	0	0
Összesen	34	41	21	35

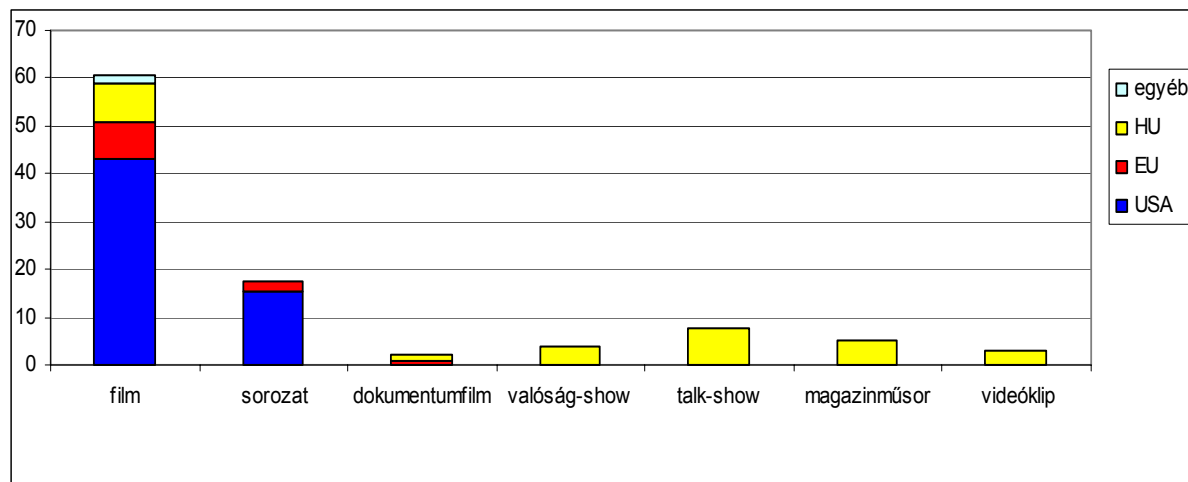
A törvénysértő műsorszámok műfaji és származási ország szerinti megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy a filmek tették ki a normaszegő alkotások legnagyobb részét, 61 százalékát (**6. ábra**). Ennek mintegy harmadát érte el a tévesen alulkategorizált sorozatok aránya (17%). Mindkét adat emelkedést mutat az elmúlt évhez képest, ami összefügg a célzott mintavétellel, amely elsősorban a filmekben és sorozatokban bővelkedő főműsoridőkre fókuszált. Csökkent viszont a dokumentumfilmek és a valóságshow-k aránya, melyek 2004-ben két, illetve négy százalékát adták a törvénysértéseknek, a megelőző évi öt-öt százalékkal szemben. A törvénysértő talkshow-k aránya is mérséklődött, hiszen a 2003. évi 12 százalékhoz képest most csupán 8 százalékot tett ki. A normaszegő magazinműsorok hányada is visszaesett, 2004-ben már csupán az alulklasszifikált műsorszámok öt százalékát adta. 2003-hoz képest a legjelentősebb csökkenés a videoklipek esetében volt kimutatható, melynek aránya 19 százalékról 3 százalékra zuhant.

A törvénysértő műsorszámok legnagyobb részét az Egyesült Államokból származó filmek tették ki, ezek többnyire erőszakos akciófilmek és feszült thrillerek. Az alulklasszifikált európai és magyar filmalkotások – melyek arányukat tekintve elmaradtak az amerikai produkcióktól – műfajukat tekintve általában filmdrámák, szatírák, illetve művészfilmek, amelyek üzenetének megértése, feldolgozása éppen az általuk bemutatott sivár, kilátástalan hazai életforma, vagy az ironia, illetve a művészi eszközök miatt nehezebb a legkisebbek és a serdülők számára. A kritizált sorozatok között európaiként egyetlen német akciósorozatot találtunk, míg az amerikai sorozatok esetében az akciódús alkotások mellett a megengedettnél brutálisabb sci-fik is feltűntek. A dokumentumfilmek legnagyobb részét a magyar filmek adták, a valóságshow-k, a talkshow-k, a magazinműsorok és a videoklipek között pedig már kizárólag hazai műsorokat regisztrálhattunk. Említésre méltó továbbá, hogy az I. kategóriából a II. kategóriába áttenni javasolt műsorszámok között nagy arányban fordultak elő a kereskedelmi csatornákon vetített telenovellák és szappanoperák, melyek gyakorta vetettek fel olyan témákat, melyek megértése szülői segítség nélkül problémás

lehetett a legkisebbek számára, ezért klasszifikálásuk a jövőben nagyobb körültekintést igényel a műsorszolgáltatók részéről.

6. ábra

Törvénytörtő műsorszámok százalékos eloszlása műfaj, és származás szerint (százalék)

Összegzés

A korhatár-besorolással kapcsolatos törvénytörések legnagyobb részét 2004 során az RTL Klubnál észleltük, ami valószínűleg az első negyedévben tapasztalt magas aránnyal magyarázható (7. táblázat). Az év első három hónapjában elkövetett alulklasszifikációk 38 százaléka ehhez a kereskedelmi adóhoz kötődött, és törvénytöréseinek többsége olyan alkotások közül került ki, amelyeket az ORTT véleménye szerint csak 16 éven felülieknek ajánlottként – azaz 21 óra után – lehetett volna közzétenni, szemben a csatorna által választott enyhébb kategóriákkal. Az ilyen típusú törvénytörések száma közel negyedére csökkent a második félévre, ellenben jelentős növekedés volt tapasztalható az Rttv. 5/B. § (4) bekezdésének megsértése kapcsán (8. táblázat). Arányaiban nem sokkal maradt el az RTL-től a szintén nyereségérdekelte Viasat3, amelyhez a törvénytörések 23 százaléka kapcsolódott. A második és a negyedik negyedév adatai szerint ez a televízió tévedett legtöbbször a műsorok osztályba sorolásakor, és leginkább a III. kategóriába sorolandó művek megítélésakor követett el normaszegést. Ugyanakkor kedvező elmozdulás tapasztalható a csatorna magatartása tekintetében a két félév összehasonlításában, hiszen az ezen típusú törvénytörések száma jelentősen csökkent, miközben az 5/B. § (4) bekezdése esetében nem következett be változás. Egyértelműen pozitív magatartásként értékelhető, hogy a műsorszolgáltató száműzte kínálatából azokat a pornográf tartalmú alkotásokat, melyeket korábban a Testület határozatai révén közzé nem tehető alkotásoknak minősített. A másik országos kereskedelmi csatorna, a TV2 műsorai közül került ki éves szinten a törvénytörések 20 százaléka. A negyedéves adatok csupán minimális ingadozást mutatnak, kivéve a nyári időszakot, amikor az elkövetett törvénytörések hányada drasztikusan megugrott. Ennek ellenére az egyes törvénytörési típusok féléves megoszlásában jelentős változások nem tapasztalhatók. A fizetős mozsatorna, az HBO kínálatából került ki az összes alulklasszifikált műsorszám hat százaléka. Az első félévben kizárólag III. kategóriába sorolandó alkotások esetében tévedett a klasszifikáció során, míg az év második részében csupán három alkalommal követett el törvénytörést, mindháromszor IV. kategóriába javasolt film kapcsán. A televíziónál tapasztalt látszólag kevés törvénytörtő alkotás azzal a ténnyel is összefügg, hogy szinte csak

filmalkotásokat tűz a műsorára, emiatt a kisorsolt idősávokba is kevesebb vizsgálandó műsorszám kerül.

A közszolgálati médiumok esetében kedvezőbb a helyzet. A Duna TV-hez kötődött a törvénysértések öt százaléka, mely fele-fele arányban tevődött össze azon műsorszámokból, amelyeket 16, illetve 18 éven felülieknek kellett volna ajánlani. Az MTV1 pedig csupán két esetben tévedett, és mindkétszer az Rttv. 5/B. § (3) bekezdését sértette meg.

7. táblázat

Törvénysértő műsorszámok csatornánkénti százalékos eloszlása negyedévenként, és éves összesítésben

%	I. negyedév	II. negyedév	III. negyedév	IV. negyedév	éves összesítés
RTL Klub	38	22	19	17	24
Viasat3	15	32	24	23	23
TV2	18	17	33	17	20
HBO	9	5	5	6	6
Duna TV	0	10	5	3	5
Hálózat TV	3	5	5	14	5
Filmmúzeum	0	2	5	3	4
M2	3	2	0	3	2
HBO2	0	0	5	5	2
Musicmax	6	0	0	0	2
Viva+	6	0	0	0	2
MTV1	0	5	0	0	2
Spektrum	3	0	0	0	1
Cool TV	–	–	–	8	2
Összesen	100% (n = 34)	100% (n = 41)	100% (n = 21)	100% (n = 35)	100% (n = 131)

8. táblázat

A legtöbb törvénysértést elkövető csatornák és a közszolgálati adók normaszegéseinek típusa (darabszám)

	5/B. § (3)		5/B. § (4)	
	I. félév	II. félév	I. félév	II. félév
RTL Klub	19	5	1	5
Viasat3	16	11	2	2
TV2	8	9	5	4
HBO	5	0	0	3
Duna TV	3	0	1	2
MTV	2	0	0	0

A hatósági kontroll hatékonyságát bizonyítja, hogy a korábban gyakorta törvénysértő műsorszámok, műfajok közül több esetben is látványos javulást tapasztalhattunk. A problémás videoklipek védett időszakban történő közzététele jelentősen csökkent a korábbi évhez képest, de még az év elejéhez viszonyítva is. Különösen pozitív eredménynek tekinthetjük, hogy az egyik országos kereskedelmi csatorna (RTL Klub) mindkét kora délutáni talkshow-ját nagyban átformálta, és ezzel szakított korábbi normaszegő magatartásával. Hasonlóan javuló tendenciát vélünk felfedezni a valóságshow-k és a magazinműsorok terén. A Testület által kidolgozott és alkalmazott kontroll szempontrendszerét igazolják vissza és erősítik a bírósági ítéletek is, melyek indoklásai alapján levont tanulságok figyelembevételével folytatjuk munkánkat a jövőben is.

A kiskorúak védelmét szolgáló hatályos rendelkezések érvényesülésének hatósági vizsgálata óta 110 jogsértő műorszám sorsáról ismertek adatok. Az esetek 41 százalékánál vált a Testület elmarasztaló határozata jogerőssé azáltal, hogy a műorszolgáltatók nem támadták meg a határozatot, vagy a per folyamán – de még az elsőfokú ítélet előtt – elálltak a keresettől. A bíróság elé vitt ügyek 11 százalékánál a per folyamatban van, még nem született döntés. A fennmaradó, összesen 53 műorszám esetében hoztak a bírák már valamilyen – többnyire még csak elsőfokú – ítéletet. (Eddig csupán három műorszám zárult le másodfokon is.) Ezen ügyek (53 eset) megoszlása alapján a hatósági tevékenység igen sikeresnek mondható, hiszen 81 százalékban a bírák egyetértettek az ORTT döntésével, és megállapították az 5. § sérelmét.

1.2. Az erőszak, brutalitás, szexualitás és trágárság mértéke három földfelszíni és egy műholdas csatorna műsorkínálatában

Elemzésünk a 2003-as év gyakorlatához hasonlóan, nemcsak a nemzenés fikciós műsorokban előforduló erőszak mennyiségi és minőségi jellemzőit igyekszik feltárni, hanem egyéb, a kiskorúakra ártalmas elemek figyelembevételével, többé-kevésbé az egész műsorkínálatot átfogja. Az 1998 óta évi rendszerességű vizsgálat átalakítását mindazon erőteljes strukturális és normatív változások indokolták, amelyek az utóbbi években a hazai televíziós szektorra is befolyást gyakoroltak, ide értve az Rttv. jogharmonizációs célú módosítását, valamint a reality show-k, a talkshow-k és egyéb újszerű koncepción alapuló szórakoztató műsorok műsorkínálaton belüli fokozott térnyerését. A magyarországi országos tévécsatornák műsorkínálata 2003-ban című tanulmány adatai alapján a szórakoztató show-műsorok műsorideje 2000 óta közel a duplájára növekedett, miközben a nem-zenei fikciós műorszámok aránya valamelyest csökkent (4,3%).³ Ez a műsorszervezeti átalakulás mindenekelőtt a két országos földi terjesztésű kereskedelmi csatornát érintette, amelyek 2002 második felétől egymás után tűzik műsorukra az újabb és újabb valóságshow-kat. Ugyanakkor az új műsортípusokban megjelenő tartalmak gyakorta váltanak ki a nézőkből heves reakciókat, amelyek elsősorban a szexualitás és a trágár beszéd előfordulását kifogásolják olyan időpontokban, amikor még kiskorúak is ülnek a televíziókészülékek előtt.

A hatályban lévő 1996. évi I. törvény szerint a műorszolgáltató besorolási kötelezettsége a hírműsorokon, az előzeteseken, a reklámokon és sporteseményeken, valamint az időszzerű eseményeken kívül minden egyéb műorszámra kiterjed, azaz a jogalkotó nemcsak a filmalkotások, hanem az egyéb műorszámok, mint a különböző, igencsak nagy népszerűségnek örvendő szórakoztató bulvármagazinok, valóságshow-k és talkshow-k tekintetében is előírja a klasszifikációt. Ilyen módon a kutatás mindazon műorszámot vizsgálja, amely kapcsán a törvény a kiskorúak védelme szempontjából kategorizálási kötelezettséget állapít meg. Tekintettel arra, az erőszak mértéke lényeges, de nem egyedüli szempont annak elbírálásához, hogy egy bizonyos műorszám a kiskorúak számára esetleg ártalmas befolyást gyakorolhat, a szexualitás és a trágár beszéd bevonásán keresztül kibővítettük a vizsgálatunk tárgyát. Természetesen ezeken kívül egyéb ártalmas elemek, mint például a kábítószer-használat is közrejátszhat abban, hogy egy műorszám a gyermekek és az ifjúság számára problémás tartalommal bírhat, de a tapasztalatok szerint elsősorban az erőszak, a nemiség és az obszcenitás előfordulása a leggyakoribb, illetve ezek váltanak ki a szülőknél leginkább aggodalmat. Ezt igazolja egy, a budapesti általános iskolások szülei

³ Az ORTT az MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoporttal együttműködve rendszeresen vizsgálja az országos televíziós csatornák műsorszervezetének változásait. A tanulmány megtalálható az ORTT honlapján.

körében 2001-ben készült felmérés is⁴, ahol a szülők által felállított rangsor alapján az első négy helyen az erőszak, a félelem és undort keltő tartalmak, a trágár beszéd és a szexualitás álltak. A kutatás eredményei szerint a szülők leginkább a műsorszám erőszak tartalma miatt nyúlnak a távkapcsolóért. Tízből legalább nyolc megkérdezett állította, hogy az elmúlt évben (2000-2001) legalább egyszer kikapcsolta a tévét, vagy átváltott egy másik csatornára a nézett műsorszám előforduló erőszakos jelenetek miatt. Valamivel kevesebben, a megkérdezettek kétharmada számolt be arról, hogy a szexuális jelenetek miatt hagyta abba egy műsorszám nézését. Végül a három meghatározott tartalom közül a legkevesebben, a megkérdezettek 62 százaléka váltott át egy másik csatornára vagy kikapcsolta ki a tévét a műsorszám trágár nyelvezete miatt.

A kutatás eredményeinek összefoglalása

A vizsgált mintanapok⁵ több mint 591 műsorórát és összesen 3890 műsorszámot, illetve műsorszámoknak nem minősíthető szegmenst tartalmaztak. Ez utóbbi számadatból kiindulva, a promóciók (1250), hirdetések (924), illetve egyéb, nem műsorként számon tartott audiovizuális tartalmak (205) – mint különböző elválasztó szignálok, bemondók, inzertek stb. – együttes aránya meghaladta a műsorkínálat elemeinek 60 százalékát, miközben ezek időtartama a műsoridő mindössze egyötödét tette ki. A kategorizálásra került műsorszámok ún. nettó – reklámok és műsorelőzetesek nélküli – ideje 404 óra 43 perc volt. A valamely kategóriába sorolt műsorszámok időtartamának legnagyobb részét – a tavalyi adathoz hasonlóan (58,2%) – most is (54,3%) a fikciós műfajba tartozó alkotások adták (nemzenés fikció, mozifilm), de jelentős szeletet hasított ki a klasszifikált műsorok kínálatából a nemzenei szórakoztatás (23,9%) is, amelynek közel felét a játékok, vetélkedők alkották (45,2%). A sport műfajában a magazinokat, az információ és aktuális politika, gazdasági hírek tipológiájában pedig a gazdasági magazinokat, reggeli információs, szolgáltató műsorokat kategorizálták a készítők.

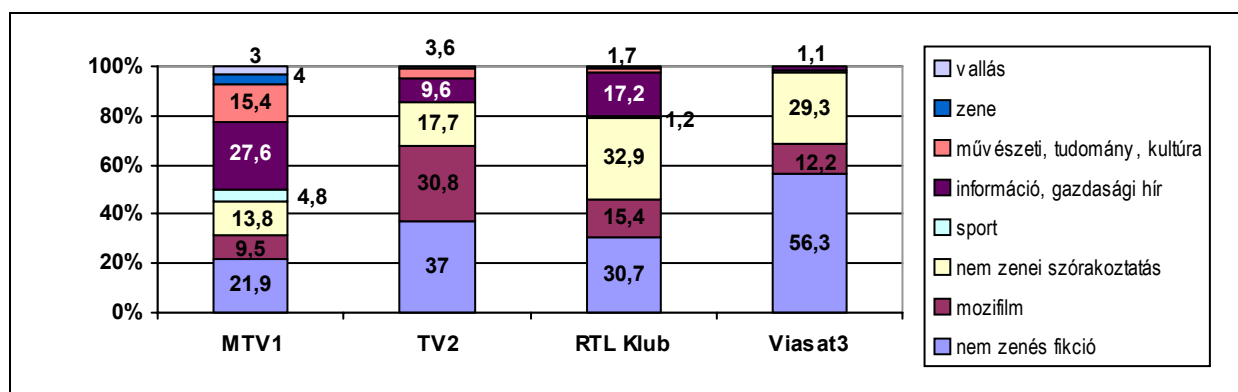
Amennyiben a kategorizált műsorkínálat műfajok szerinti megoszlását vizsgáljuk az egyes csatornákon belül, érdekes műsorszerkezeti különbségek tárulnak fel (7. ábra). A televízióra készült fikciós műfajok minden kereskedelmi adón a legnagyobb arányban vannak képviselve, a Viasat3 kínálatában azonban különösen meghatározó a jelenlétük (56,3%). Korábban ugyancsak a műholdas csatornán szerepeltek kimagasló hányadban a nem zenei szórakoztató műsorok, most ezen a területen az RTL Klub vette át a vezetést (32,9%). Ebből következően a két országos földi sugárzású kereskedelmi televízió műsorszerkezete sem mutatja a tavaly tapasztalt hasonlóságokat, ellenben megállapítható, hogy a hangsúly az RTL Klub esetében még erőteljesebben a nem fikciós, könnyű szórakoztatásra helyeződött. Továbbra is az MTV1 kínálatában érvényesül természetesen a legjobban – a közszolgálati feladatoknak megfelelően – a műsorok sokszínűsége. A néző szórakoztatását szolgáló műsorok (nem-zenés fikció, mozifilm, nem zenei szórakoztatás) – a többi csatornától eltérően – még a felét sem adják a teljes kategorizált választéknak.

⁴ Szempontok a műsorszámok tartalmi besorolásán alapuló klasszifikációs rendszerhez: A kiskorúak számára ártalmas televíziós tartalmak megítélése a budapesti általános iskolások szüleinek körében. A tanulmány megtalálható az ORTT honlapján.

⁵ A mintavétel időszakát úgy határoztuk meg, hogy a televíziók műsorszerkezetére jellemző szezonális eltérések megfelelően reprezentálva legyenek, ezért szisztematikus mintavétel segítségével állítottunk össze egy művi hetet. A vizsgált napok a teljes 24 órás időszakot lefedték, vagyis az elemzett időtartam az előző adásnap hajnali időszakától egészen éjfélig terjedt. A korábbi felmérésekhez hűen, a vizsgált csatornák közé ezúttal is bekerült a három országos földi terjesztésű műsorszolgáltató – MTV1, TV2, RTL Klub –, valamint 2003-ban negyedikként a Viasat3.

7. ábra

A kategorizált műsorkínálat megoszlása csatornák és műfajok szerint (időtartamra nézve)

A műsorszámok gyártási helyét tekintve mintánkban a legnagyobb számmal a magyar produciók vannak képviselve (9. táblázat). Az összes vizsgált műsorszám közel kétharmada hazai gyártás, és csak ezután következnek az amerikai művek, amelyek 27 százalékkal vannak a négy csatorna teljes kategorizált műsorkínálatában jelen. A csatornánkénti bontást tekintve igen eltérően alakulnak az arányok az egyes műsorszolgáltatók között. Miközben a közszolgálati adó műsorkínálatának túlnyomó többségét a magyar művek teszik ki, addig a Viasat3 esetében az amerikai gyártású műsorszámok határozzák meg a műsorkínálatot, a műsorszámok háromnegyede az USA-ban készült. A különösen magas hányad a csatorna erős fikciós kínálatával áll összefüggésben.

9. táblázat

A kategorizált műsorkínálat megoszlása csatornák és gyártási hely szerint (%)

	MTV1 (n = 265)	TV2 (n = 197)	RTL Klub (n = 299)	Viasat3 (n = 180)	Összesen (N = 941)
Magyarország	86,4	58,9	76,6	18,9	64,6
Európa	3,4	7,1	1,7	2,8	3,5
USA	7,9	25,9	15,7	76,1	27,2
Egyéb ország	2,3	8,1	6,0	2,2	4,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Végül érdemes megjegyezni, hogy a teljes kategorizált műsorkínálatban az amerikai produciók 97 százaléka nem zenei fikciós műsorszámokból és mozifilmekből tevődött össze. Amennyiben az egyes műfajok felől közelítjük meg a kérdést, a sorozatok több mint 90 százalékát, a rajzfilmek kétharmadát, a mozifilmek 80 százalékát alkották az amerikai származású művek.

A vizsgált művi hét kategorizált műsorszámainak összesen 6810 jelenete tartalmazott valamilyen formában agressziót, sexualitást vagy trágár beszédet. A mintanapok teljes kategorizált műsoridejének tükrében (404,7 óra) ez óránként átlagosan minimum 17 problémás tartalmú jelenetet jelent. Tekintettel arra, hogy a műsorkínálatban egyéb olyan műsorszámok is előfordulnak, amelyek nem rónak a műsorszolgáltatóra kategorizálási kötelezettséget (hírműsorok, műsorelőzetesek, reklámok stb.), a teljes műsorkínálatban előforduló átlag ennél valójában több lehet. Bár a vizsgálat ezen szintjén a műsorkínálatban jelenlévő ártalmakról csak óvatos megállapítások lehet tenni, a kiskorúak szempontjából

esetleg problémás szekvenciák összesen 472 műsorszámra korlátozódtak, s ez megfelel a kategorizálásra került műsorszámok (941) felének.

A műfaji bontás alapján megállapítható, hogy az összevont kategóriák szerint a fikciós alkotásokban fordul elő leginkább valamilyen ártalmas tartalom (**10. táblázat**). Szinte kivétel nélkül tartalmazznak a kiskorúak szempontjából a meghatározottak szerint potenciálisan káros elemet a filmszínházas forgalmazásra készült filmalkotások, a televíziós sugárzásra gyártott drámai műsorok, sorozatok, és a gyermekeknek készült animációk. Amint azt a tavalyi évben kapott eredmények alapján is jeleztük, a szappanoperák a kiskorúak szempontjából egyáltalán nem ártalmatlanok – bár a televíziós műsorszolgáltatók gyakorta minden korosztálynak ajánlják őket. Tízből nyolc esetben legalább egyszer valamilyen káros tartalom fordult elő az úgynevezett szórakozató bulvármagazinokban és a talkshow-kban, de a reality show-k kétharmadában is felelhető volt legalább egy olyan jelenet, amely a fiatal nézők számára esetleg ártalmas befolyást gyakorolhatott.

10. táblázat

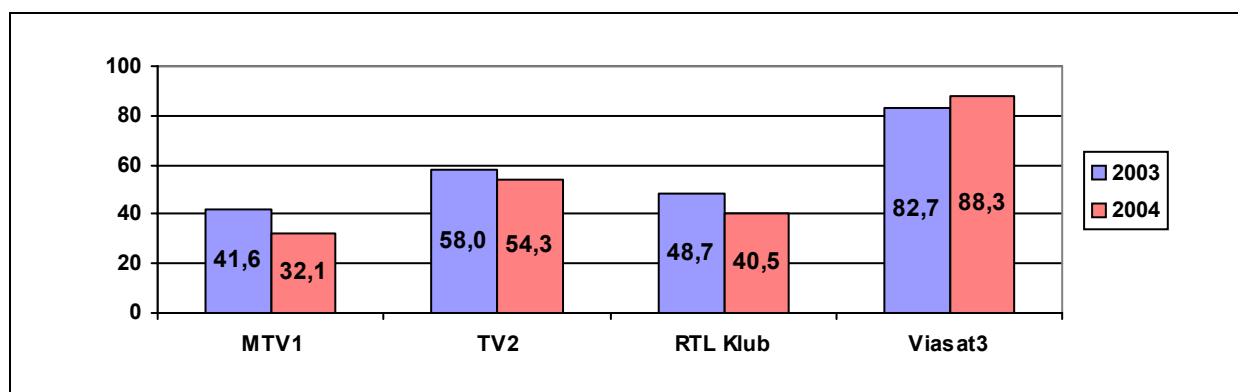
A vizsgált műsorszámok, valamint az erőszakot, szexualitást vagy trágárságot tartalmazó műsorszámok összehasonlítása a műfaji megoszlás szerint

	Összes vizsgált műsorszám (db)	Ártalmas műsorszám (db)	Százalék
kategorizált műsorok	941	472	50,2
nem-zenés fikció/ezen belül:	296	284	95,9
sorozat (folytatásos, önálló), TV-film	176	173	98,3
szappanopera, telenovella	32	32	100,0
animáció felnőtteknek	12	9	75,0
animáció gyerekeknek	70	67	95,7
fikció, dráma, irodalmi mű gyerekeknek	6	3	50,0
mozifilm/ezen belül:	43	42	97,7
bűnügyi, krimi, horror, akció, akcióvígjáték	18	18	100,0
filmdráma, művészfilm, romantika, kalandfilm, vígjáték, sci-fi	25	24	96,0
nemzenei szórakoztatás/ezen belül:	211	89	42,2
egyéb nemzenei szórakoztató	12	9	75,0
játék, vetélkedő, kvíz	104	8	7,7
szórakoztató magazin	31	26	83,9
talkshow	34	29	85,3
reality show	24	16	66,7
szórakoztatás gyerekeknek	6	1	16,7
zene	32	0	0,0
sport	29	0	0,0
információ, aktuális politika, gazdaság	245	32	13,1
művészet, tudomány, kultúra	69	22	31,9
vallás	16	3	18,8

A problémás tartalommal bíró műsorszámok aránya a vizsgált – kategorizált – műsorkínálatához képest csatornánként igen változó képet mutat (**8. ábra**). Az eredmények tükrében idén is megállapítható, hogy – akárcsak tavaly – a közszolgálati csatorna kínálatából válogató néző esélye a legmagasabb, a Viasat3 esetében pedig a legalacsonyabb, hogy olyan műsorszámra leljen, amely nem tartalmaz valamilyen problémás elemet. Miközben három műsorszolgáltatónál (MTV1, TV2, RTL Klub) az ilyen típusú műsorszámok erősebb (8-10%), illetve enyhébb csökkenése (4%) figyelhető meg, a Viasat3 esetében a különben is igen magas előfordulási arány a tavalyi vizsgálat óta csak tovább növekedett.

8. ábra

Az erőszakot, szexualitást, illetve trágárságot tartalmazó műsorszámok aránya a kategorizált műsorkínálatban csatornák szerint 2003-ban és 2004-ben (%)

A valamilyen formában káros tartalmat hordozó műsorszámok közül tízből hat (60,2%) a nemzenés fikciós alkotások – zömmel sorozatok – közül került ki, továbbá majdnem minden ötödik produkció (18,9%) a nemzenés szórakoztatás műfaji jegyeit hordozta, melyen belül a szórakoztató magazinok és talkshow-k aránya volt meghatározó (**11. táblázat**). Az erőszakot, szexualitást, illetve trágárságot megjelenítő alkotások közül csak nem egészen minden tizedik (8,9%) volt mozifilm. Amennyiben a csatornánkénti bontást vizsgáljuk, feltárulnak az egyes műfajokon belüli hangsúlyeltolódások, s ilyen módon az adott műsorszolgáltató műsorszerkezetére jellemző sajátosságok is. Az említett szempontból káros tartalommal rendelkező műsorszámok 81 százalékát a Viasat3 csatornáján a nemzenei fikciós alkotások, ezen belül elsősorban a sorozatok teszik ki. Az RTL Klub esetében ezzel szemben a problémás elemet tartalmazó művek csupán a fele a televíziós sugárzásra készített fikció, az ártalmatlan műsorszámok több mint egy harmada a nem zenei szórakoztatás műfajához sorolható (bulvár magazin, kibeszélőshow, reality show). A közszolgálati műsorszolgáltató kínálatában – akárcsak a tavalyi évben – az ártalmatlan műsorszámainak 45 százaléka kifejezetten a közszolgálati műsorszámokban jelentkezik (információ, művészet, tudomány, vallás).

11. táblázat

Az erőszakot, szexualitást, trágárságot tartalmazó műsorszámok műfaji megoszlása csatornánként (%)

	MTV1 (n = 85)	RTL Klub (n = 121)	TV2 (n = 107)	Viasat3 (n = 159)	Összesen (N = 472)
nem zenés fikció	40,0	49,6	57,0	81,1	60,2
nem zenei szórakoztatás	9,4	36,4	15,9	12,6	18,9
mozifilm	5,9	8,3	16,8	5,7	8,9
információ, gazdasági hír	23,5	4,1	6,5	0,0	6,7
művészet, tudomány, kultúra	17,6	1,7	3,7	0,6	4,7
vallás	3,5	0,0	0,0	0,0	0,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A valamilyen szempontból problémás tartalom a vizsgált idő (kategorizált műsorok) egytizedét, azaz több mint egy napot (40 óra 10 percet) tett ki. (Az adatfelvétel során kizárólag a vizuálisan megjelenített problémás tartalom – erőszak és szexualitás – került

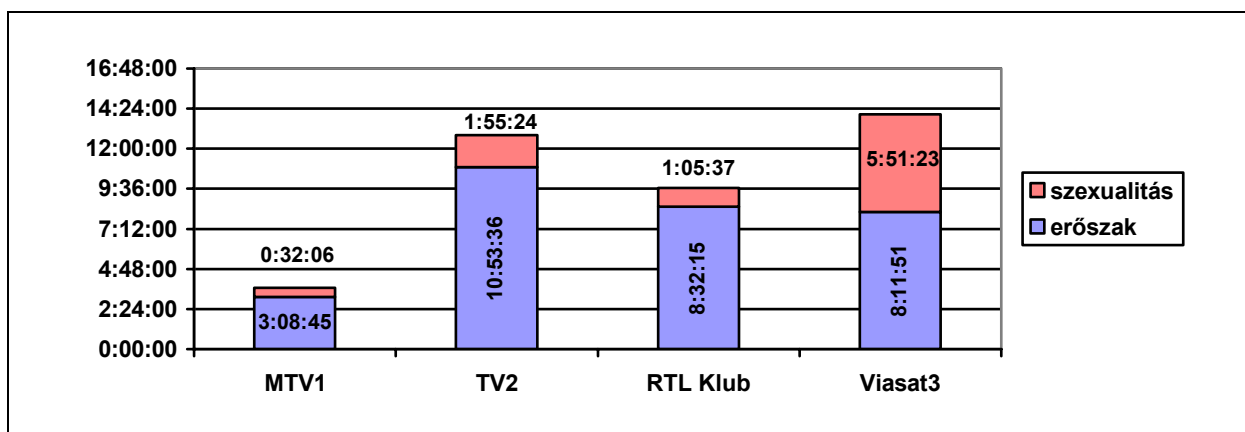
mérésre, az ezeket tematizáló beszélgetések, valamint a trágár megnyilatkozások itt nem jelennek meg.)

Ez azt jelenti, hogy a hírek, reklámok, sportesemények, időszerű események, valamint műsorelőzetesek kivételével, a műsorszámokban átlagosan tíz percenként egy olyan egyperces jelenet fordult elő, amely vizuálisan jelenítette meg a fizikai erőszak, vagy a nemiség valamilyen formáját. Amennyiben ezen átlagot a tavaly mérthez viszonyítjuk, akkor a követési idő másfél perces csökkenését állapíthatjuk meg, s ez pedig az ártalmas tartalmak előfordulásának enyhe növekedésére utal.

A vizualizált ártalom időtartamának megoszlásának vizsgálatánál – az egyes csatornák kategorizált műsorkínálatát alapul véve – a négy vizsgált csatorna közül a Viasat3 produkált messze kimagasló értékeket. A műholdas csatorna kínálatában a kiskorúak szempontjából potenciálisan káros hatást hordozó tartalom négyszer olyan magas, mint a földi sugárzású közszolgálati adó esetében. Az ilyen típusú szcénák teljes időtartama az egy (művi) hét alatt 14 óra 3 percre rúgott, s amennyiben csupán magát az időtartamot vesszük figyelembe, ez több mint a négy és félszerese az MTV1-en mérteknek (3 óra 41 perc). Ugyanakkor a műholdas csatorna nemcsak az ártalmas jelenetek együttes hosszával hívja fel magára a figyelmet, hanem ezek összetétele is sajátosan egyedi képet mutat (9. ábra). A többiekől eltérően igen magas arányban tartalmazott valamilyen formában nemiséget ábrázoló jeleneteket, miközben a másik három vizsgált adó műsorkínálatában a szexualitás igen kis részesedéssel bírt az erőszakos képsorokhoz képest. A magyarázat valószínűleg a magyar médiarendszerre jellemző különösen kiélezett versenyhelyzetben rejlik, amelyben a későbbben megjelentek hátrányával küzdő kereskedelmi adó mindkét nézőcsalogató elemre támaszkodva küzd a fennmaradásért. Adataink szerint ebben a küzdelemben az idén a TV2 számít az erősebb versenytársnak, hiszen kínálatában az ilyen típusú tartalmak gyakrabban szerepelnek (összesen 12 óra 49 perc), mint az az RTL Klub esetében volt mérhető (összesen 9 óra 38 perc). Különösen meglepő ez az eredmény a tavalyi adatainkhoz képest, amikor még egyértelműen az RTL Klub bizonyult a „durvább ellenfélnek”. Ennek hátterében elsősorban az állhat, hogy az RTL Klub műsorstruktúrája igen radikálisan változott, hiszen idén a fikciós műsorszámok aránya mintánk alapján nem érte a kínálat felét sem, miközben a konkurens adón megmaradt a tavalyi kétharmados fikciós-dominancia.⁶

9. ábra

Az erőszakos és szexuális tartalom vizuális megjelenítésének időtartama csatornák szerint

A két nagy kereskedelmi adó közötti eltérés nemcsak a fikciós kínálat arányát tekintve, hanem annak összetételére nézve is tapasztalható. Bár a tévére készült fikciós műfajok száma

⁶ Lásd: 7. ábra

a mintában szinte azonos volt, ezen belül a TV2 közel kétszer annyi problémás sorozatot tűzött műsorra, mint a másik országos kereskedelmi csatorna (TV2: 32, RTL Klub: 17). Ezzel szemben az RTL Klubon magasabb volt a sugárzott szappanoperák száma (RTL Klub: 16, TV2: 11), s bár ezek sem mentesek az erőszakos, illetve szexuális tartalmú jelenetektől, valamint nyelvi durvaságoktól, azonban előfordulásukat tekintve általában ritkábbak. Miközben a csatornán változatlanul erős maradt a kínálat a gyermekeknek szánt animációs alkotásokat illetően, a mért erőszakos időtartamot tekintve megszűnt a korábbi jelentős különbség a két országos adó között.⁷ Az igazán drasztikus változás azonban a mozifilmeket érintette. Míg a vizsgált időszakban a TV2 18 mozifilmmel szórakoztatta a közönséget, a versenytárs csak 11 eredetileg filmszínházas forgalmazásra készült művet tűzött műsorra, s ezen belül azok a műfaji típusok, amelyeknek meghatározó eleme az erőszak, illetve a cselekmény az erőszak ismételt alkalmazására épül – mint krimik, horror- és akciófilmek – már csupán fele olyan gyakran fordultak elő az RTL Klub kínálatában (RTL Klub: 4, TV2: 8).

A fenti eredmények kapcsán meg kell azonban említeni, hogy ezek a számadatok az ártalom mértékéről még semmit nem árulnak el. Csupán kvantitatív jellemzővel bírnak, minőségi különbséget még nem tesznek egy elcsattant pofon, illetve gyilkosság, a szenvedélyes csókjelenet vagy egy nemi aktus ábrázolása között. A csatornák kínálatának esetleges különbségeit szempontunkból azonban jól tükrözheti a halálesetek előfordulása, hiszen az erőszak ezekben a jelenetben juthat a legextrémebb módon kifejezésre és fejthet ki – főleg a kiskorú nézőkre – megrázó hatást. Bár a halálesetek előfordulásának gyakorisága megfelelő módszer arra, hogy feltérképezzük, milyen valószínűséggel bukkanhatunk egy csatorna műsorkínálatában durva agresszióra, de gyakorta egyetlen különösen drasztikus erőszakot ábrázoló jelenet is kifejthet sokkoló hatást az egyébként alacsony erőszaktartalmú adó kínálatában. Ennek ellenére a számadat megmutatja, hogy a halál ábrázolása milyen mértékben vált már mondhatni „természetessé” egy adott csatornán, ebből következően az erőszakkal szembeni elfásulás veszélye a műsorszolgáltató műsorkínálatára nézve mennyire adott.

A négy csatorna vizsgált műsorkínálatában összesen 275 halálesetet, illetve eseteket tartalmazó jeleneteket számoltunk meg, egyúttal hozzátéve, hogy egy jelenet több halottat is tartalmazhatott. A teljes műsorkínáltra eső valós számadat ennél természetesen magasabb, hiszen nem tartalmazzák a nem kategorizált műsorok, mint például a hírműsorok tragikus eseményeinek végzetes következményeit. A műfajokon belüli megoszlást tekintve a mozifilmekben volt látható a legtöbb halott (130 esetben), s rögtön ezután következtek a nem-zenei fikciós művek (128 eset). A fatális kimenetel 95 százalékban szándékosságot feltételezett (261 eset). Az esetek felében már csupán a holttest volt látható, a másik felében azonban a halál közvetlen módon jelent meg. Amennyiben ez utóbbi előfordulást vesszük részletesebb vizsgálat alá, hiszen magát a legsúlyosabb erőszakípust jeleníti meg, elmondhatjuk, hogy egy hét alatt összesen 126 gyilkosságnak lehettünk tanúja. Ez jelenthet átlagosan akár napi 18 emberölést is, amennyiben a csatornák teljes kínálatából „megfelelően válogatunk”.

A napi 18 gyilkosságot ábrázoló jelenet, amint arra korábban utaltunk, gyilkosságonként egyszerre több ember megölését is tartalmazhatja. A vizsgált adókra lebontva a mintavétel időszaka alatt (**10. ábra**)

- a TV2 kínálatában átlagosan napi 6 (egy hét alatt 44), vagyis a kategorizált műsorkínálat teljes időtartamát tekintve megközelítőleg *kétóránként* egy,
- a Viasat3 kínálatában átlagosan napi 7 (egy hét alatt 48), megközelítőleg *két és fél óránként* egy,

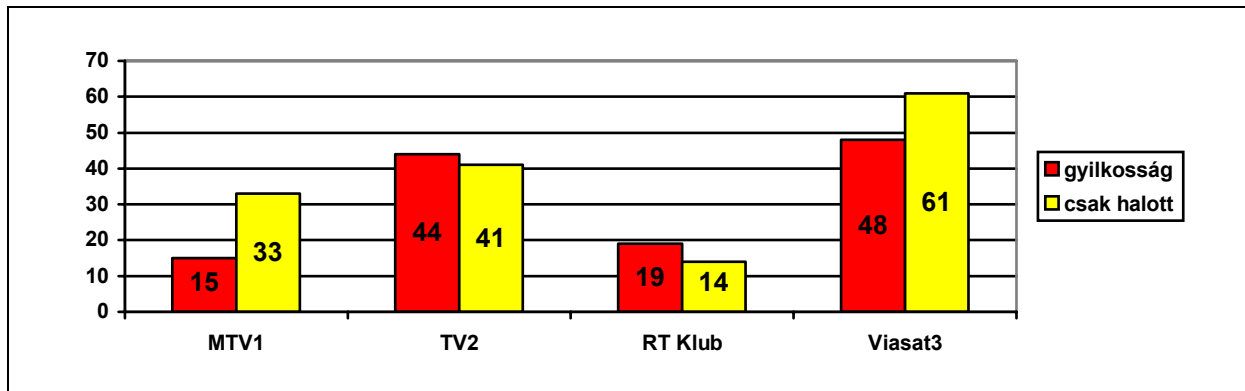
⁷ 2003-ban az RTL Klub gyermekek számára készült animációi összesen 1 óra 54 percnyi erőszakot sugároztak, míg a TV2 esetében ez 45 perc volt. Ugyancsak a gyermekek számára készült drámai műsorokban a vizualizált erőszak teljes ideje 50 percet tett ki, miközben a TV2 csatornáján egyáltalán nem szerepeltek ilyen műsorok.

- az RTL Klub kínálatában átlagosan napi 3 (egy hét alatt 19), megközelítőleg *ötóránként* egy,
- az MTV1 kínálatában pedig átlagosan napi 2 (egy hét alatt 15) gyilkossági jelenet fordult elő. A közszolgálati adó esetében ez azt jelenti, hogy megközelítőleg *hat és negyedóránként* látható egy gyilkossági jelenet.

A fatális kimenetelű erőszak közvetlen, illetve indirekt megjelenítésének (csak halott) kapcsán érdemes megjegyezni, hogy a két országos kereskedelmi adó kínálatában inkább az előbbi ábrázolásmódra találtunk gyakrabban példákat, ellenben a Viasat3 esetében a végzetes kimenetelű nyílt agresszió ritkábban fordult elő. Ugyancsak e fordított arány jellemzi az MTV-t, bár – akárcsak az RTL Klubnál – mindkét adó kínálatában jóval ritkábban fordulnak elő halálesetek. A műfajok megoszlása tekintetében egyáltalán nem meglepő, hogy a gyilkosságok 98 százaléka fikciós műfajokban fordult elő. Az azonban igen meghökkentő fordulat, hogy ennek öt százalékát, azaz hat fatális kimenetelű szándékos erőszakot a gyermekeknek készült animációk tartalmaztak. Összehasonlításképpen, egy 1993-ban készült németországi vizsgálat⁸ egy művi hét alatt 42 gyilkossági jelenetet talált a rajzfilmekben, s ez megfelel az elemzésre került 7 csatorna fikciós kínálatában előforduló ilyen jellegű szcénák 11 százalékának. A Groebel és Gleich kutatók által végzett felmérésben egyébként a fikciós műsorszámokban összesen 382 szándékos emberölést, illetve emberöléseket ábrázoló jelenetet sikerült beazonosítani. Bár ez az eredmény a háromszorosa az általunk észlelt szcénák számának (124 jelenet a fikciós műsorszámokban), azonban azt is figyelembe kell vennünk, hogy a német adat hét csatorna (két közszolgálati és öt kereskedelmi) vizsgálatán alapszik. Ilyen módon a csatornaátlagokat is igen nehéz összehasonlítani, de amennyiben ezt mégis megtesszük, úgy a hazai csatornaátlag napi 4-5 gyilkossági jelenet, szemben a németek átlagos nyolc szcénájával.

10. ábra

A gyilkosságot ábrázoló jelenetek előfordulása, valamint a halottak megjelenítésének gyakorisága csatornák szerint az egy művi hét alatt (abszolút számok)

A fenti adatok vonatkozásában hangsúlyozni kell, hogy átlagokat jelenítenek meg. A valóságban ezzel szemben bizonyos műsorszámokban halmozottan fordulnak elő gyilkosságot ábrázoló jelenetek, s utána esetleg órákon keresztül nem találkozhatunk egyetlen ilyen szcénával sem. Annak feltérképezéséhez, hogy az erőszak ezen megjelenési formái milyen időszavokra koncentrálnak, vizsgáltuk négy időszáv tükrében az előfordulásokat. A kiskorúak védelmét szolgáló jelenlegi szabályozásból kiindulva, az olyan műsorszámok vonatkozásában, amelyeknek a meghatározó eleme az erőszakosan megoldott konfliktus, a 21

⁸ Groebel, J., Gleich, U.: Gewaltprofil des deutschen Fernsehprogramms. Eine Analyse des Angebots privater und öffentlich-rechtlicher Sender. Opladen, 1993.

órai időpont egyfajta vízvázlatként funkcionál. Ugyanakkor a teljes kategorizált műsorkínálatra nézve tíz gyilkosságot ábrázoló jelenet közül a tavalyi adathoz hasonlóan az idén is hozzávetőlegesen csupán négy került 21 és 5 óra közötti sávban sugárzásra. Míg az elmúlt évben az emberölést ábrázoló szcénák egynegyede a kora délutáni időszakra koncentrált, most a délelőtti időszakban találjuk az ilyen jellegű szekvenciák közel egyharmadát. Sajnálatos módon mindkét napszakban általában még felügyelet nélkül nézik a műsort a gyermekek (**12. táblázat**). Amennyiben az egyes csatornák gyilkossági rátáit vetjük össze, egyértelműen kitűnik, hogy leginkább a közszolgálati csatorna igyekszik a gyilkossági jelenetektől megkímélni a védett időszakot. Ez a magatartás a legfőképp a TV2-nél talál követésre, de tőzből öt emberölés még így is 5 és 21 óra között fordul elő. Még kedvezőtlenebbek az arányok a másik két kereskedelmi csatornán, az RTL Klub esetében az ilyen típusú szcénák háromötöde, a Viasat3 csatornáján pedig háromnegyede kerül napközben bemutatásra.

12. táblázat

A gyilkosságot ábrázoló jelenetek előfordulása az egyes időszakokban csatornák szerint

	MTV1		TV2		RTL Klub		Viasat3		Összesen	
	(n=15)	(100%)	(n=44)	(100%)	(n=19)	(100%)	(n=48)	(100%)	(N=126)	(100%)
05-15 óra között	2	13,3	16	36,4	3	15,8	17	35,4	38	30,2
15-18 óra között	1	6,7	5	11,4	2	10,5	5	10,4	13	10,3
18-21 óra között	0	0,0	1	2,3	6	31,6	14	29,2	21	16,7
21-05 óra között	12	80,0	22	50,0	8	42,1	12	25,0	54	42,9

Végül annak feltérképezéséhez, hogy az adók „családközpontú” műsorpolitikája miként érvényesül, vizsgáltuk a gyilkossági jelenetek hétköznapi és hétvégi előfordulásait. (**11. ábra**). A kapott adott tükrében megállapítható, hogy a vizsgált csatornák közül egyetlenegy adó sem volt tekintettel a hétvégi televíziózási szokások családi jellegére. Ugyanakkor a feltárt különbségekből inkább arra következtethetünk, a négyből három csatorna feltételezhetően inkább a gyilkosságok mennyiségének növelésével próbálta a nézők számára attraktívvá tenni a műsorkínálatot. Természetesen ezt általánosítva megfogalmazni akkor szabadna, ha a csatornák műsorkínálatát több héten keresztül vizsgálnánk. Hozzá kell azonban tennünk, hogy a gyilkosságok napi átlaga a hétvégén kifejezetten a II. kategóriába sorolt műsorszámoknál emelkedett, átlagosan nyolc ilyen típusú jelenettel volt több látható, míg a magasabb korhatárral ellátott művek esetében, illetve az I. kategóriába sorolt műsorokban ebből a szempontból kevésbé differenciáltak a műsorszolgáltatók a munkanapok és pihenőnapok kínálata között.⁹ A tavalyi adatokhoz képest igen sajnálatos körülmény az is, hogy az ideai vizsgálat eredményei szerint a közszolgálati televízió nem tudta folytatni azt a gyakorlatot, hogy a hétvégi időszakra valóban gyilkosságmentessé váljon a képernyő.

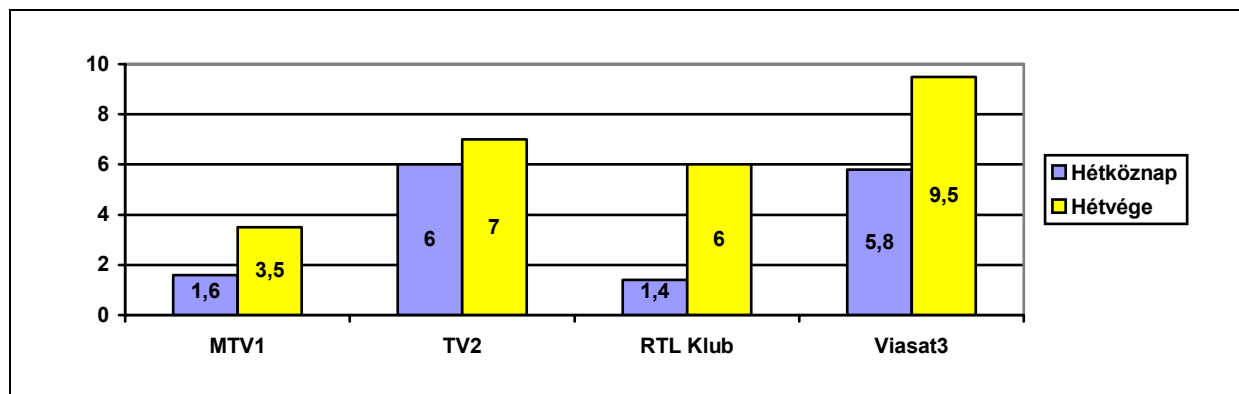
Végül, ami az olyan haláleseteket illeti, ahol maga az akció nem került bemutatásra, s az erőszakos cselekmény megtörténte csupán következtethetünk, a vizsgált csatornáknál szintén találtunk eltéréseket a hétköznapi, illetve hétvégi átlagok tekintetében.¹⁰ Ez a különbség – a Viasat3 kivételével – a hétvégi időszak javára növekedett.

⁹ II. kategória napi átlaga: hétköznap 8,4/hétvége 16; I. kategória napi átlaga: hétköznap 1/hétvége 2,5; III. kategória napi átlaga: hétköznap 3,6/hétvége 5; VI. kategória napi átlaga: hétköznap 1,8/hétvége 2,5.

¹⁰ A halálesetek napi átlaga: MTV: 3,8 db hétköznap/7 db hétvége, TV2: 3,6 db hétköznap/11,5 db hétvége, RTL Klub: 0,2 db hétköznap/6,5 db hétvége, Viasat3: 9,4 db hétköznap/7 db hétvége.

11. ábra

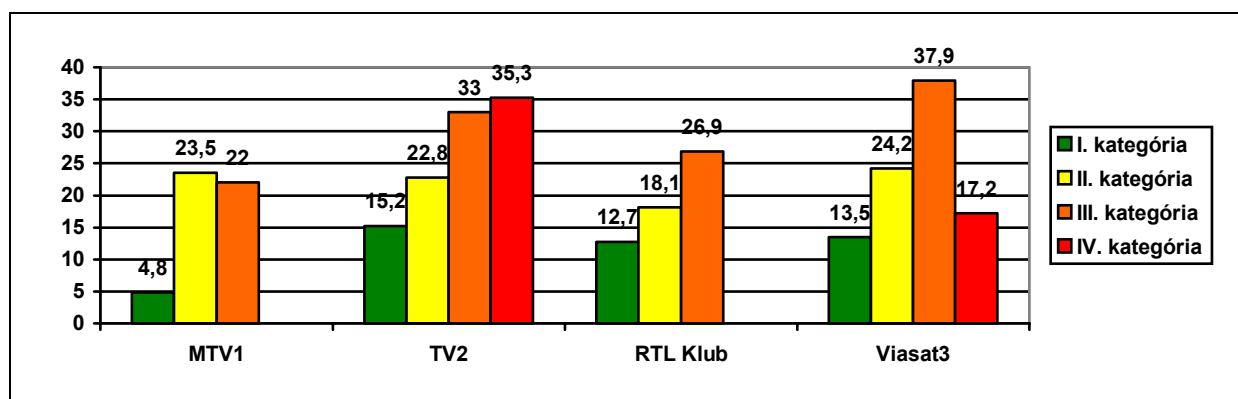
A gyilkosságot ábrázoló jelenetek napi átlaga a hétköznap és hétvége összehasonlításban, csatornák szerint (db/nap)

2002. október 15. óta a műsorszolgáltatók részére jogszabály írja elő a műsorszámok kategóriákba sorolását. A törvényalkotó célja, a klasszifikáció kötelezettségén keresztül biztosítani, hogy a kiskorúakra ártalmas műsorszámok kizárólag olyan időpontokban kerülhessenek vetítésre, amikor azokat a fiatalabb nézők már feltételezhetően nem láthatják. A következőkben az eddig tárgyalt eredményeket a kategóriák megoszlásában is vizsgáljuk annak reményében, hogy ilyen módon a műsorszolgáltató besorolási gyakorlatáról kaphatunk valamelyest képet. Elsőként a valamilyen ártalmat tartalmazó jelenetek óránkénti átlagát néztük a négy kategória megoszlásában csatornák szerint, vagyis amennyiben a néző a megadott kategóriák szerint választja ki a megtekinteni kívánt programokat, úgy óránként átlagosan hány ártalmas jelenetre számíthat a csatornától függően (**12. ábra**). Megnyugtató eredményként könyvelhető el, hogy az I. kategóriában közzétett műsorszámok óránkénti átlaga – kivétel nélkül – minden műsorszolgáltatónál a legalacsonyabb. Ugyanakkor a csatornák összehasonlításában jól látható a közszolgálati és a nyereségérdekelte műsorszolgáltatók közötti különbség, a kereskedelmi adók óránkénti átlaga megközelítőleg a két és félszerese-háromszorosa az MTV-nek. Ugyanakkor a II. kategóriában szinte eltűnik az eltérés az adók többsége között, a műsorszámok valamilyen szempontból ártalmas jeleneteinek óránkénti átlaga 23-24 darab problémás jelenet – s ez alól csupán az RTL Klub képez kivételt, ahol az átlagos darabszám mindössze 18. A III. kategória esetében ellenben ismételen éles differenciáltság jelentkezik. A közszolgálati adó produkálja a legalacsonyabb óránkénti átlagokat, míg a két nagy, kereskedelmi vetélytárs között óránként átlagosan 7 jelenetnyi a különbség, míg az élen a műholdas csatorna végez. Pozitív körülményként tartható számon, hogy azokat a műsorszámokat, amelyekben az ártalmas jelenetek a legmagasabb számban fordulnak elő, a TV2 a IV. kategóriába sorolja, azaz egy késői időpontban teszi közzé.

12. ábra

Az erőszakot, szexualitást vagy trágárságot tartalmazó jelenetek óránkénti átlaga az egyes kategóriák szerint, a vizsgált csatornák összehasonlításában (db/óra)

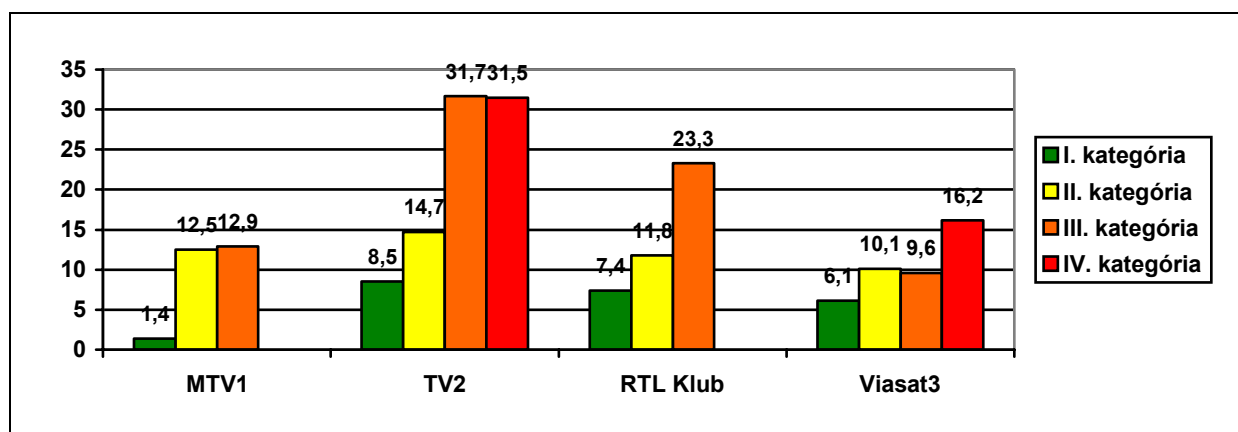

Az előbbieknél valamelyest pontosabb képet kapunk a műsorszolgáltató besorolási gyakorlatának megbízhatóságáról, amennyiben a vizuálisan megjelenített ártalom (erőszak, szex) arányát vizsgáljuk az egyes kategóriák szerint közzétett műsorszámok teljes időtartamaihoz képest. Előfordulhat, hogy bizonyos műsorszámok számukat tekintve kevés erőszakot vagy szexualitást tartalmazó jelenettel rendelkeznek, ellenben ezen káros elemek hosszan, elnyújtva kerülnek ábrázolásra, gondoljunk csak a helyenként percekig tartó üldözési jelenetekre, tűzpárbajokra.

Amint azt az alábbi ábra is mutatja, a vizuálisan megjelenített ártalom (erőszak, szex) aránya (az adott kategóriában sugárzott műsorkínálathoz viszonyítva) a vizsgált csatornáknál a kategóriák nagysága szerint növekedett, csupán a Viasat3-nál találtunk III. kategória kapcsán minimális visszaesést a II. kategóriához képest.

13. ábra

Az erőszak vagy a szexualitás vizuális megjelenítésének aránya az egyes kategóriák szerint, a vizsgált csatornák összehasonlításában (%)

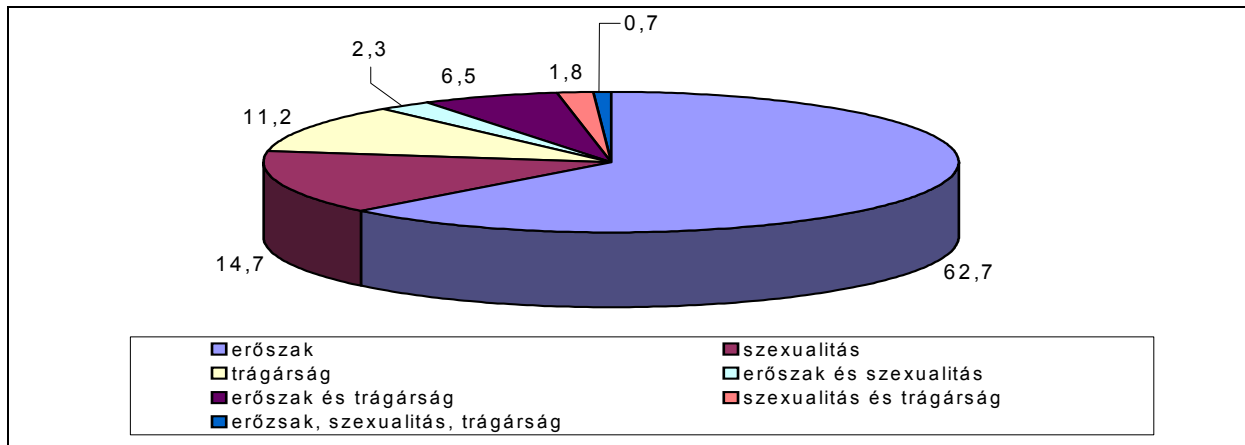

Befejezésül a tartalomelemzés legkisebb egységeit, az agressziót, szexualitást, illetve trágárságot bemutató szekvenciákat vettük közelebről szemügyre, melyekben első számú jellemzőjeként a bemutatott ártalmas elem típusa került rögzítésre. Az elemzett jelenetek több mint háromötödében (62,7%) az erőszak jelent meg, második leggyakrabban ábrázolt tartalomként a szexualitást említhetjük (14,7%), és legalább minden tizedik (11,2%) aktusban hallhattunk obszcén megnyilatkozást (14. ábra). Az ártalmas tartalmak halmozott

megjelenésével – elsősorban az erőszak és trágár szóhasználat (6,5%) – összesen az esetek 11,3 százalékában szembesülhetett a néző.

14. ábra

Az erőszakot, szexualitást, trágárságot bemutató műsorszámok jeleneteinek megoszlása az ártalom típusa szerint

A műsorszámok műfaji megoszlását figyelve a nem-zenés fikciós műsorszámokban előforduló ártalmas elemek háromnegyede (76,9%) erőszakot tartalmazott, de a mozifilmek műfajában is ugyanilyen mértékben domináns az agresszió jelenléte (77,2%). Amennyiben ezen alkotások altípusait tekintjük, érdemes megjegyezni, hogy például az akciófilmekkel, krimikkel, bűnügyi és horrorfilmekkel ellentétben, a filmdrámákban és vígjátékokban nemcsak az erőszakkal élnek a készítők, hanem valamelyest erősebben a szexualitás (27,5%) és a trágárság (27,2%) figyelemfelkeltő erejére is építenek. A humán intim tevékenységre történő vizuális és verbális utalás elsősorban a könnyű szórakoztatást ígérő játékokat, kvízműsorokat (87,9%), illetve valóság- (59,4%), talkshow-kat (34,8%) jellemezte. Ezen utóbbi, a televíziózás történetében még fiatalnak mondható műfajok az obszcenitás (talkshow: 60,7%, reality show 47,8%) bemutatásában is élen jártak.

1.3. Erőszak, tragédia, brutalitás bemutatása a hírműsorokban

Az erőszakos cselekmények ábrázolása nemcsak a fikciós műsorszámokban, filmekben és sorozatokban fordul elő, hanem a hírműsorokban, valamint egyéb dokumentarista műfajokban is, kezdve a dokumentumfilmektől, a klasszikus heti hírösszefoglalókon át, egészen a bulvármagazinokig. Amennyiben arról szeretnénk képet kapni, hogy a nem-fikciós műsorszámokban előforduló erőszak-ábrázolások értékelésénél mi az, ami a gyermekek értelmi és érzelmi feldolgozásának képességét meghaladhatja, esetleg félelmet okozhat, úgy elsősorban az erőszak audiovizuális megjelenítését, valamint a műsorszám érthetőségét kell tanulmányoznunk. Ez utóbbi azonban különösen nehéz feladatot ró a kutatókra. Amint egy nemrég készült angol kutatás megállapítja, az egyik legfeltűnőbb különbség a gyermekek és a felnőttek között annak tekintetében, hogy miként érzékelik az erőszakot, éppen a hírműsorok kapcsán mutatkozik meg. Ott, ahol a gyermekek az erőszakot erős fokon érzékelik, a felnőttek csak csekély mértékű agressziót érzékelnek. Függetlenül attól, hogy valóságot vagy fikciót látnak, a gyermekek még nem rendelkeznek a felnőttek azon képességével, miszerint a látottaktól bizonyos fokú távolságot tudnak tartani. Az erőszakos képek többsége a

gyermekben elsősorban félelmet kelt, miután ezeket a fenyegetéseket magukra vonatkoztatják. A gyermek körülbelül nyolc éves koráig a térbeli távolságokat a hírek kapcsán nem értelmezi, ilyen módon a katasztrófákról és háborús eseményekről szóló tudósításokat saját szűkebb világára vonatkozó fenyegetésként éli meg. Hajlamosak a szenvedő féllel azonosulni, főként, ha gyermekről van szó. Elképzelik, hogy mi minden történhetett az áldozattal, milyen lenne, ha ők lennének a helyében. Amennyiben a fenyegető szituációk a gyermek hétköznapi helyzetére vonatkoztathatók, különösen elbizonytalanodnak. Bár többé-kevésbé képesek a gyermekek a televízióban látottakat produktív módon is feldolgozni, de Tilmann P. Gangloff szerint ez nem vonatkozik a hírműsorok és a bulvármagazinok képeire. Mindenekelőtt a filmbejátszásokban előforduló képi rekonstrukciók és a kiélezett dramaturgia – ahogyan a gyermek áldozatokról tudósítanak – sokkolhatják a fiatal nézőket. Ennek következtében Gangloff egyáltalán nem ajánlja, hogy 12 éven aluli gyermekek hírműsorokat nézzenek, de ha mégis, az semmiképpen ne történjen egyedül.

A vizsgálat metodikája

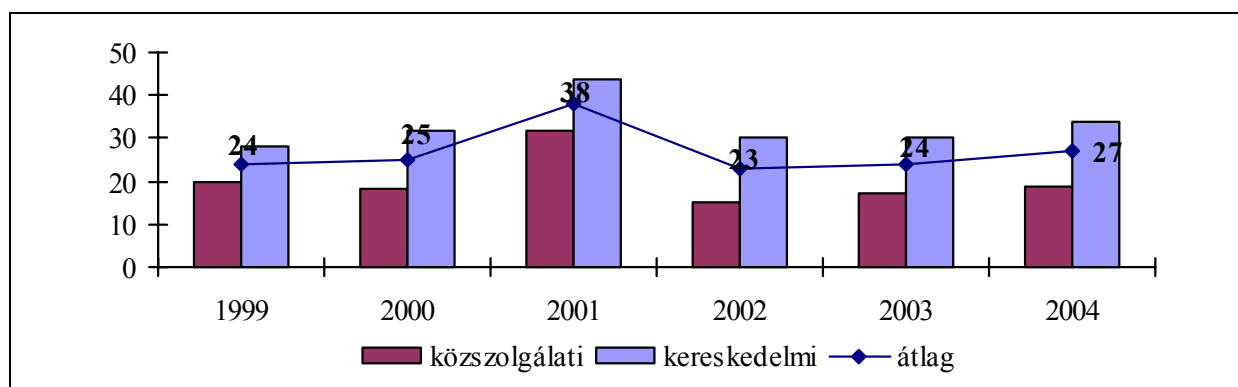
Az ORTT – hasonlóan az elmúlt évekhez – 2004-ben is vizsgálta a hírműsorok erőszak tartalmát. 2003-ban – az előző évek gyakorlatától némiképp eltérően – négy alkalommal vizsgáltuk a négy országos sugárzású televízió esti hírműsorát. Miután az 1998 óta folyó vizsgálatok rendszerint a tavaszi és őszi időszakot vették figyelembe, időszerűnek tűnt a vizsgálatba egy „hírszegényebb” nyári, valamint téli hónapot is beemlíteni. A hosszabb terminust felölelő és részletesebb panelvizsgálatokon keresztül igyekeztünk esetleges trendeket és törvényszerűségeket feltárni, pontosabban lehetőleg megismerni a hírműsorokban prezentált brutalitás szabályszerűségeit. 2004-ben „adatredukciót” hajtottunk végre, négy hónap helyett nyolc hetet vizsgáltunk, minden negyedévben egy kéthetes periódust vettünk nagytitkos alá, ami garantálta az „összehasonlíthatóságot” az elmúlt évek adatfelvételeivel. A korábbi kutatásoknak megfelelően, az erőszak meghatározásánál most is egy tágabb „jelentéstartalmat” vettünk figyelembe.

Az erőszakot tartalmazó híradások aránya

2004 vizsgált heteiben a négy csatorna főműsoridőben sugárzott hírműsorai összesen 4196 önálló híradásban számoltak be a hazai és külföldi eseményekről. Ebből 1120 hír került részletes elemzésre, azaz a vizsgált hírek 26,7 százaléka volt valamilyen formában erőszakos, amely kismértékű emelkedést jelent a megelőző esztendő adataihoz mérten (**15. ábra**).

15. ábra

Az erőszakot tartalmazó hírek aránya

Az erőszakos hírek aránya a hírműsorokban a rendszeres vizsgálatok kezdete óta 23 és 27 százalék között mozgott. Ez alól csak a 2001-es év számított kivételnek, amikor a WTC és a Pentagon épülete ellen elkövetett terrorcselekmények, valamint a tiszai árvíz jelentősen megnövelte a megrázó hírek hányadát. 2004 szezonális változásait tekintve a megrázó események egyre nagyobb térnyerésével szembesültünk. Bár a tavaszi időszakhoz képest (26,7%) a nyári uborkaszezonban csökkent a hírek száma, ám a megrázó események aránya mégsem szorult háttérbe (27,9%), sőt, az őszi időszakban – a bűncselekmények előretörésével – már tízből három hír valamilyen erőszakos eseményt taglalt (29,1%).

13. táblázat

Mintamegoszlás 2004 (éves, féléves és negyedéves bontásban)

	I. félév		II. félév		2004. éves	
	Híregység	Erőszakos	Híregység	Erőszakos	Híregység	Erőszakos
MTV1 Híradó	496	130	486	126	982	256
Duna TV	564	68	515	64	1079	132
TV2 Tények	620	193	544	228	1164	421
RTL Klub Híradó	491	151	480	160	971	311
Összesen	2171	542	2025	578	4196	1120
Százalék	100	25,0	100	28,5	100	26,7

14. táblázat

Erőszakos események száma és aránya a hírekben

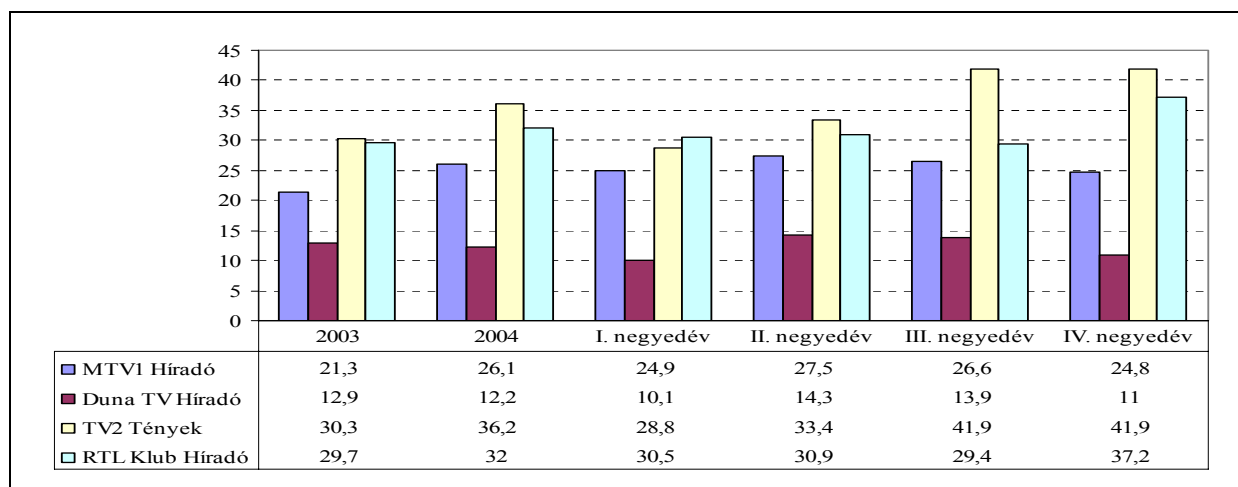
	I. negyedév		II. negyedév		III. negyedév		IV. negyedév	
	Hír-egység	Erőszakos	Hír-egység	Erőszakos	Hír-egység	Erőszakos	Hír-egység	Erőszakos
MTV1 Híradó	249	62	247	68	252	67	238	59
Duna TV	298	30	266	38	251	35	264	29
TV2 Tények	312	90	308	103	246	103	298	125
RTL Klub Híradó	249	76	242	75	238	70	242	90
Összesen	1108	258	1063	284	987	275	1042	303
Százalék	100	23,3	100	26,7	100	27,9	100	29,1

A közszolgálati és kereskedelmi csatornák között nem találtunk számottevő eltérést. További hasonlóságnak számított, hogy az erőszakos hírek aránya 2002 óta mind a közszolgálati, mind a kereskedelmi csatornákon fokozatosan emelkedett.

Hasonlóan a korábbi vizsgálatokhoz, 2004-ben is az 1/3-2/3-os közszolgálati, kereskedelmi arányt mértük, vagyis az erőszakot tartalmazó hírek valamivel több mint egyharmada az MTV1 és a Duna TV hírműsoraiban, kétharmada pedig a két országos privát csatornán volt látható (34,6%-65,4%). A nézettségért folyó küzdelem azonban a műsorszolgáltatók profilján belül is átrendezheti az arányokat. A mintában szereplő közszolgálati televíziók közül a Duna TV hírműsoraiban fordult elő a legkisebb arányban erőszakos hír, amely értéket 2004-re sikerült szerkesztőinek még inkább mérsékelni – a vázolt tendencia semmit sem változott vizsgálataink kezdete óta (**16. ábra**). Az MTV1 hírszerkesztési gyakorlata a piacororientált médiumokkal mutat rokonságot, hiszen hírműsora 2003-hoz képest közel öt százalékkal emelte megrázó beszámolóinak arányát. Bár a vezető kereskedelmi adók híryanagából a korábbi évek tapasztalatai alapján is nagyobb szeletet hasítottak ki az agresszív hírek, 2004-ben további növekedést regisztráltunk, így mindkét adó főműsoridőben sugárzott híradójában tízből legalább három hír valamilyen formában erőszakos vagy megrázó eseményről tudósított (RTL Klub: 32%, TV2: 36%).

16. ábra

Az erőszakos hírek aránya a hírműsorokban a csatornák megoszlásában (százalék)

Bár az arányokat tekintve a két kereskedelmi adó hírműsorai közelítettek egymáshoz, a valamilyen formában agressziót vagy megrázó eseményt tartalmazó hírek átlagos hossza alapján értékeik különbözően alakultak.

15. táblázat

A megrázó hírek átlagos hossza

	2003			2004		
	Erőszakos hír	Hossz (sec)	Átlag db/sec	Erőszakos hír	Hossz (sec)	Átlag db/sec
MTV1 Híradó	460	25 304	55	256	14 477	57
Duna TV	339	17 839	53	132	6 949	53
TV2 Tények	709	39 425	56	421	23 775	56
RTL Klub Híradó	643	38 590	60	311	20 035	64
átlag	2 151	121 158	56	1 120	65 236	58

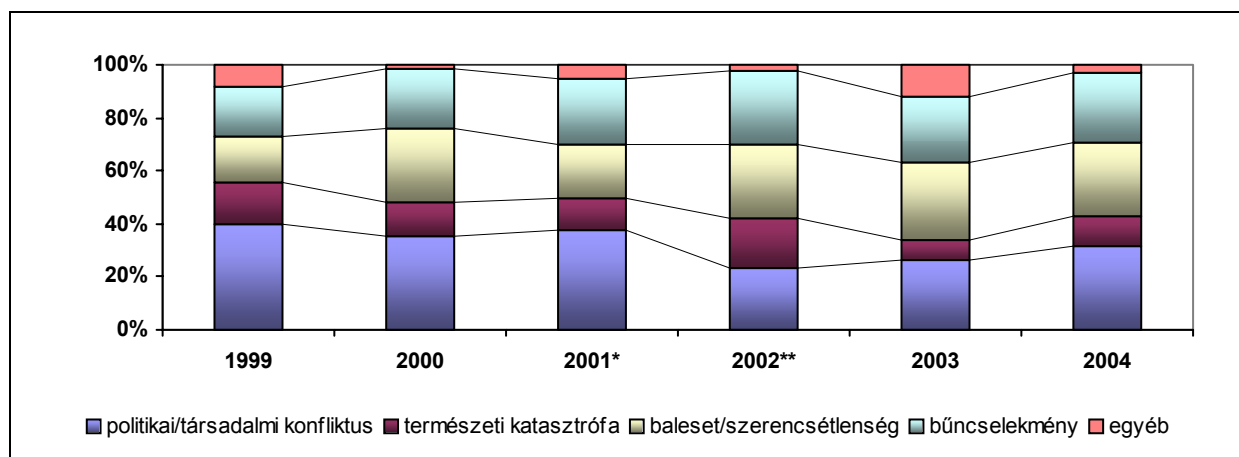
A tavalyi eredményekhez hasonlóan a közszolgálati médiumok átlagosan öt másodperccel rövidebben taglalták a megrázó beszámolókat, mint a kereskedelmiek, mégis a vizsgált adókon 2004-re a megrázó eseményekre szánt műsoridő két másodperccel hosszabb lett (56 vs. 58 mp.). Itt érdemes megemlíteni az MTV1-re jellemző tendenciát: az utolsó vizsgálatkor – bár minimálisan, átlagosan egy másodperccel – megelőzte a *Tényeket*. Továbbá, 2004-ben már nem csak a megrázó események bemutatási gyakoriságát tekintve zárkózott fel kereskedelmi társaihoz. Az RTL Klub átlagosan egy percet „szentelt” a szóban forgó tudósításoknak, a leghosszabb műsoregységeket összettel szerkesztette programba (74 mp.). A TV2 valamivel rövidebben, átlagosan 56 másodpercben számolt be agresszív cselekményekről, szintén az őszi tudósítások tekinthetőek a leghosszabbnak (63 mp.). A közszolgálati médiumok téli hírműsoraiban az elemzett műsoregységek átlagos időtartama 48 másodperc volt, azonban a tavaszi időszak növekvő erőszakhányadával a csoportba tartozó hírek átlagos időtartama is meghaladta már az egy percet (64 mp.). A 2003-as trendnek megfelelően a legrövidebben a Duna TV számolt be brutális, megrázó eseményekről, miután átlagosan 53 másodpercet szentelt az agresszív történéseknek. A két félév eredményeinek összehasonlítása ennél a hírműsornál mutatta a legnagyobb eltérést, hiszen a második vizsgálatkor átlagosan nyolc másodperccel emelkedett az agresszív hírek hossza.

Az erőszakot tartalmazó híradások kvantitatív elemzése

A valamilyen formában erőszakot tartalmazó hírek előfordulásának változásairól sokkal árnyaltabb képet kapunk, amennyiben azokat téma szerint is feldolgozzuk. Az évi rendszerességgel készített felmérések adatsorai lehetővé teszik a témátípusok alapján történő összehasonlítást. Ilyen módon egyértelműen látható, hogy az elemzés 1999-es indulása óta a balesetekről és bűncselekményekről szóló híradások a napi hírerőszakdózis mindinkább stabil részét képezik (**17. ábra**). A legújabb felmérések szerint 2004 erőszakos híryanagát ismét a világpolitikai konfliktusok jellemzik (31%), ezen belül is a terrorizmustól való félelem és az ellene folytatott harc (19,6%), hiszen minden ötödik hír a legújabb támadást és következményeit ismertette. Hasonlóan a tavalyi szezonális eredményekhez idén is tavasszal jelentek meg nagyobb esetszámban a politikai, társadalmi konfliktusokról készült beszámolók (41,2%), jelentősen visszaszorítva a balesetekről szóló híreket. A téli hónapokra jellemző gyakorlatnak megfelelően, 2004-ben is ebben az évszakban szerkesztettek adásba a legnagyobb arányban szerencsétlenségekről – elsősorban közúti balesetekről és légi katasztrófákról – és járványokról készült híryanagokat (34,9%). A bűncselekményekről tudósító beszámolók az őszi időszakban uralták a hírkínálatot (34%).

17. ábra

Az erőszakos hírek témáinak megoszlása

* A 2001. évre vonatkozó adatokban a WTC és a Pentagon ellen végrehajtott terrorcselekmények, továbbá a tiszai árvíz hírei nem szerepelnek.

** A 2002. évi megoszlásból kimaradtak a móri mészárlással kapcsolatos híryanagok.

A hangsúlyeltolódás az utóbbi években bizonyos csatornákon igen drasztikus méreteket öltött, hiszen a tavalyi évet a 2004. évi eredményekkel összevetve kiderül, hogy a nemzetközi politikai, társadalmi konfliktusok jelenléte minden csatornán erősödött, ám a négy évvel ezelőtti értékeket egyedül a Duna TV hírműsorában szárnyalta túl, ahol minden második erőszakos hír vallási, ideológiai, etnikai konfliktusról, terrorcselekményekről és a terror elleni harcról tudósított.

16. táblázat

Az erőszakos hírek témáinak megoszlása (százalék)

	MTV1 Híradó			Duna TV Híradó		
	2000	2003	2004	2000	2003	2004
Politikai/társadalmi konfliktus	38,8	30,7	32,0	45,2	40,4	57,6
Természeti katasztrófa	11,4	8,3	13,3	15,0	6,2	10,6
Szerencsétlenség/baleset	29,9	30,4	29,3	23,3	19,5	16,7
Bűncselekmény	19,1	21,3	23,4	15,7	21,8	15,2
egyéb	0,6	9,3	2,0	0,7	12,1	0,0
	TV2 Tények			RTL Klub Híradó		
	2000	2003	2004	2000	2003	2004
Politikai/társadalmi konfliktus	33,0	24,0	29,2	31,0	19,3	22,8
Természeti katasztrófa	13,0	8,0	11,6	13,0	5,1	10,0
Szerencsétlenség/baleset	28,0	32,0	28,7	27,9	32,8	28,9
Bűncselekmény	25,0	25,0	27,3	26,0	28,6	32,8
egyéb	1,0	11,0	3,1	1,9	14,2	5,5

A tematika fókuszált helyzetével összefüggésben az utolsó vizsgálatkor az emberi mulasztás okozta szerencsétlenségek és balesetek aránya a vizsgált hírműsorokban mérséklődött, ám a nézők az országos kereskedelmi csatornák híradóin kívül már a földi frekvencián fogható közszolgálati híradó programjaiban is tíz erőszakos beszámolóból három esetben valamilyen szerencsétlenség, baleset következményével szembesültek. A természeti katasztrófákról készült képanyagok mellett a bűncselekmények tematikája – a Duna TV híryanagát kivéve – is egyre inkább meghatározó szerephez jutott. Az azonnali hatást kiváltó beszámolók a legnagyobb súllyal az RTL Klub hírműsorában jutottak szerephez, műsoregységeinek 33 százaléka valamilyen rablótámadásról, rendőrségi akcióról, letartóztatásról, vagy az erőszak súlyosabb formáiról – emberölésről, gyilkosságról – számolt be.

Érdekes összefüggést mutat a hírek erőszak tartalma, valamint a hírblokkban elfoglalt sorrendjük. Az adatok szerint az összes erőszakos hír hét százaléka közvetlenül a headline után került képernyőre, bár a megrázó hírek jelenléte negyedévenként egyre meghatározóbbá vált. A nyári időszakban kedvező változást regisztráltunk, mivel az erőszakos beszámolókra kevésbé hívták fel a figyelmet a szerkesztők. Az őszi agresszióhányad emelkedésével párhuzamosan azonban az erőszakos hírek ismét egyre inkább a műsor elejére kerültek (8%), ezt támasztja alá az az adat is, amely szerint az agressziót tartalmazó tudósítások több mint fele (54%) az első 10 hír között kapott helyet. Amennyiben a tudósításokat témák szerint vizsgáljuk különbséget kell tennünk a közszolgálati és a kereskedelmi híradók műsorszerkesztése között. A közfinanszírozású médiumok elsősorban az MTV1 és a Duna TV a politikai, társadalmi konfliktusokkal összefüggésben szerkesztették műsorba beszámolóikat, addig kereskedelmi vetélytársaik programjaiban a szerencsétlenségekről, balesetekről szóló híryanagok foglalhatták el az említett privilegizált helyet. Az előbbi kijelentést támasztják alá a headline-okban, illetve az összefoglalókban regisztrált magas gyakoriságok is. Hasonlóan a tavalyi eredményekhez, a valamilyen erőszakos cselekményhez kapcsolódó hírek egyötöde (21%) a headline-okban jelent meg, 18 százalékuk pedig az összefoglalókban. A szalagcímeknél is érvényesült az őszi mintavétel alkalmával tapasztalt koncentrált erőszak tartalom, azaz az erőszakos hírek számának emelkedésével nőtt a szóban forgó beszámolók aránya mind a headline-ban, mind az összefoglalóban (headline: 24%, összefoglaló: 22%). A vizsgált műsorszolgáltatók között 2004-ben az MTV1 Híradója vezetett, miután az agresszív tartalmú hírek közül majd minden negyedik (23%) headline-ban

is szerepelt. A záró összefoglalókban is a közszolgálat járt az élen, átlagosan minden negyedik (24%) megrázó beszámolót tartottak kiemelésre érdemesnek.

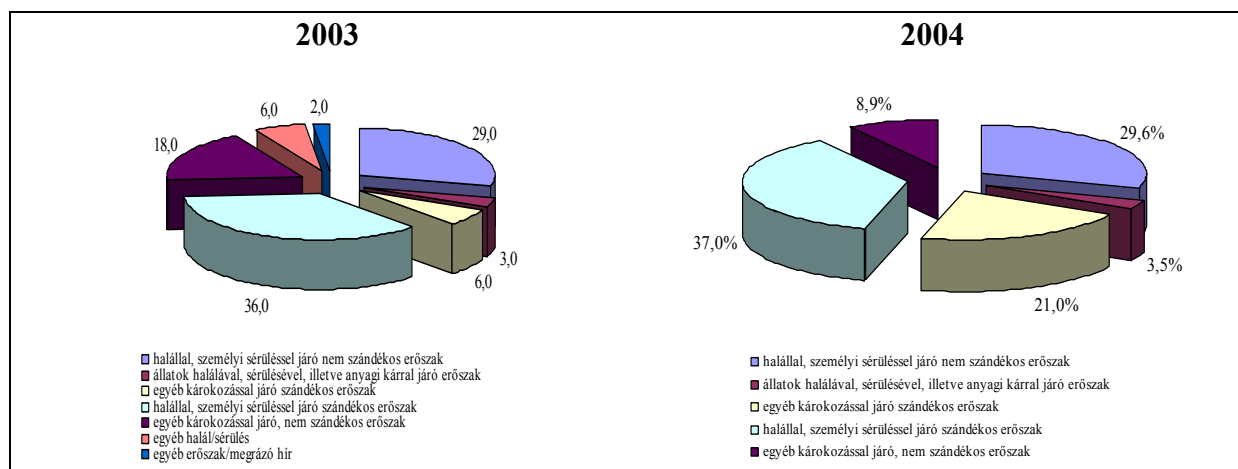
A megjelenő hírek sorrendiségéből leszűrt hangsúlyozottsága ellenére az erőszakos tartalomra utaló figyelmeztetés az MTV1 főműsoridős híradásaiban egyáltalán nem jelent meg, a kereskedelmiéknél pedig elenyésző – összesen három (*Tények*: egy alkalom – RTL Klub: két alkalom) – alkalommal hívták fel a nézők figyelmét baleset, szerencsétlenség, illetve bűneset kapcsán, hogy megdöbbentő képsorok következnek.

A 2003-as év mintájához hasonlóan 2004-ben is igaz a megállapítás, miszerint az erőszakos hírekben elsősorban a halottak domináltak. A híregységek 47 százalékában fordult elő egy vagy több halott, miközben sérülésről mindössze 36 százalékuk számolt be. A holttesteket majdnem mindig számszerűsítették a kommunikátorok. Mindössze az összes elhunytat említő hír három százalékánál fordult elő, hogy számuk nem volt meghatározható, míg a sérültekről szóló beszámolók esetében jóval gyakrabban maradt homályban a sebesültek száma (6%). A halálesetek szempontjából – hasonlóan a tavalyi időszakhoz – a letragikusabb időszak a tél volt, miután a fatális hírek többsége ekkor került adásba. A televíziókat vizsgálva megdőlni látszik az a közszolgálati médiumokkal kapcsolatos megállapítás, miszerint ha erőszakos volt a hír, akkor halott is szerepelt benne. 2004-re a kereskedelmi és közszolgálati csatornák közti éles különbség szertefoszlott, mindkét médiumtípus elemzett híreinek felében fordult elő egy vagy több tetem (*Tények*: 50%, RTL Klub: 40%, Duna TV: 50%, MTV1: 51%). A külföldi vonatkozású hírek továbbra is nagyobb arányban tartalmaztak egy vagy több halottat, mint a belföldiek (74% vs. 26%). Ugyancsak külföldi dominancia jellemzi a sérülteket, illetve állatok halálát érintő beszámolókat is, míg az anyagi veszteséget inkább a magyar vonatkozású káreseményekhez kötötték (82-18%). A kiskorúak számára különösen megrázó állathalállal az esetek kettő százalékában találkoztunk, túlnyomó többségük külföldi eseményeket dolgozott fel, amelyek főként fertőző betegségekről, járványokról (31%) és állatok által elkövetett támadásokról (15%), illetve állatkínzásokról számoltak be (19%). A megrázó történések háromnegyedét a piacorientált csatornákon láthattuk, elsősorban a *Tényekben* (46%). Az elemzett beszámolók mindössze 33 százalékában – elsősorban a Duna TV hírszerkesztési gyakorlatában – nem jelent meg semmilyen végzetes, vagy súlyos sérülés. A személyi és állati veszteség mellett elemzési szempont volt az erőszakos beszámolók kapcsán, hogy kapcsoltak-e hozzá anyagi kárról szóló információt is (5%). Az elsősorban természeti katasztrófánál (44%), szerencsétlenségeknél, baleseteknél (27%) és bűncselekményeknél (24%) megjelenő számszerűsített anyagi veszteséget csak az esetek 1,4 százalékában kapcsolták emberek, állatok halálához, sebesüléséhez.

2003-ban az erőszak kapcsán elemzett hírek több mint egyharmadában (36%) olyan szándékos agressziótípus fordult elő, amelyek emberek halálát, sérülését okozták. Ezen erőszak típus jelenléte 2004 első két mintavételi időszakában tovább erősödött, elérve a 40 százalékot, ám jelenléte éves szinten a 2003-as megoszláshoz közelített (37%) (**18. ábra**). Ugyancsak halállal vagy személyi sérüléssel járó, de nem szándékos erőszakot (katasztrófa, szerencsétlenség, baleset) tartalmazott 2003-ban tíz elemzett híradásból három (29%), amely 2004-ben sem változott (29,6%). Az eredmények alapján megállapítható, hogy az elmúlt két évben (2003: 65%-2004: 66%) a megrázó események többségéhez az embereket ért fizikai károkozás kapcsolódott.

18. ábra

Az erőszak típusok megoszlása

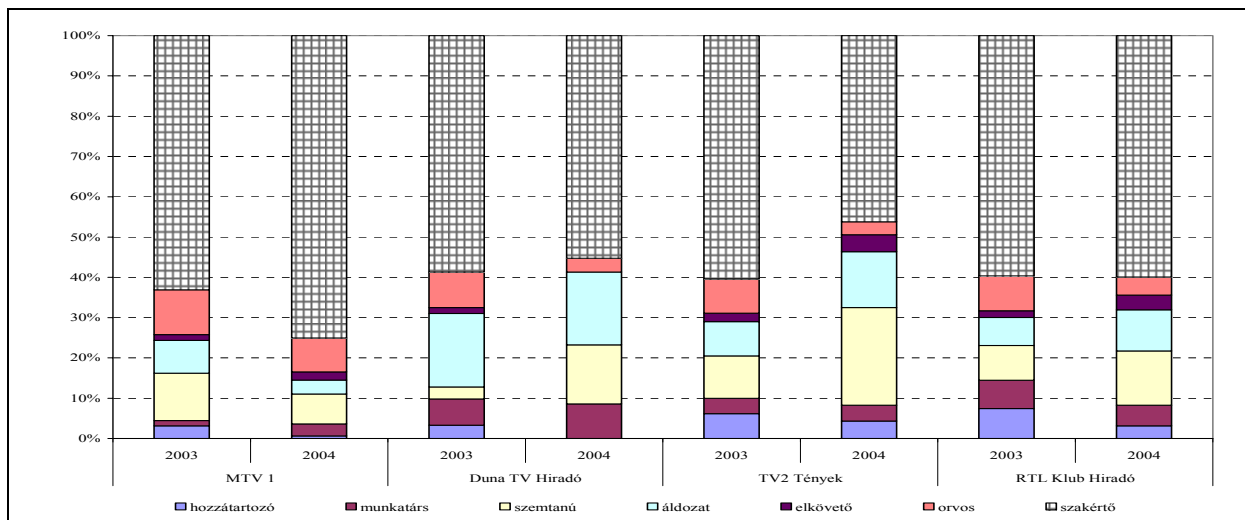

A valamilyen formában erőszakról vagy megrázó eseményről tudósító híradások ritkán nélkülöztek az illusztráló képsorokat. A hírek mindössze 1,6 százaléka – zömmel külföldi politikai viszályokat taglaló – került vizuális megjelenítés nélkül, kizárólag hír formájában beszerkesztésre. A tavalyi vizsgálathoz képest 2004-ben a fotóval, grafikával vagy ábrával illusztrált történések kevésbé voltak jelen, szemben a mozgókép bemutatással (97%). Függetlenül a téma típusától, leginkább filmbejátszás jellemezte az erőszakos hírek prezentálását (67%), amelyek többségét külföldről vették át a szerkesztőségek (54%). Egyedül az RTL Klub használt képi aláfestésre szívesebben magyar készítésű híryanagot (12 százalékkal gyakrabban), a többi vizsgált csatorna szerkesztősége inkább külföldről átvett felvételeket játszott be, a Duna TV híreinek kétharmada ilyen képanyagot tartalmazott (66%). A külföldről átvett és a saját stáb által készített anyagok mellett jelentős továbbá azon megrázó események száma, amelyeket archív felvételek jelenítettek meg (21%), ami nagyjából megfelel annak, hogy a vizsgált hírek 17 százaléka a sugárzás időpontjában már nem volt aktuálisnak tekinthető. Minden ötödik erőszakos hírt elevenítettek fel korábbi felvételekkel, az őszi, téli hónapokban bűncselekményeket jelenítettek meg ily módon, míg a tavaszi, nyári vizsgálatkor a politikai konfliktusok kaptak nagyobb hangsúlyt a konzerv anyagok által. A hivatalos szervek, rendőrség, tűzoltóság, továbbá ipari kamerák felvételeit a kereskedelmi adók használták fel előszeretettel a balesetekről, szerencsétlenségekről és bűncselekményekről szóló beszámolóikban. Az amatőr felvételek a társadalmi konfliktusokon belül a terrorista cselekményekkel összefüggésben váltak meghatározóvá. A saját stáb által készített helyszíni tudósítás és interjú idén is elsősorban a bűncselekmények és balesetek bemutatásánál fordult elő, és e prezentációs típus is elsősorban a kereskedelmieket jellemezte.

A csatornák között elenyésző különbség mutatkozott abban a tekintetben, hogy az interjúkban milyen szereplőtípust szólaltattak meg a leggyakrabban. Az erőszak tartalmú hírek kapcsán egyértelműen a valamilyen szempontból szakértőnek tekinthető személyek tűntek a legkedveltebbeknek (**19. ábra**), átlagosan 15 másodperc nyilvánosságot kaptak. A nemzetközi politikai, társadalmi konfliktusok II. negyedévi előtérbe kerülésével pedig már átlagosan több mint fél percig elemezhetők a terrorizmussal (34 másodperc) és civil engedetlenséggel, tüntetéssel (30 másodperc) kapcsolatos történéseket.

19. ábra

A megszólaltatott személyek megoszlása az interjúk időtartama szerint (másodpercben)

A különböző tematikákra jutó átlagos megszólalási időt tekintve, jól kivehető, miszerint a balesetek és szerencsétlenségek kapcsán a hozzátartozók és áldozatok szólalhattak meg a leghosszabban (hozzátartozó: átlagosan 28 másodperc, áldozat: átlagosan 13 másodperc). A bűncselekmények bemutatását főként a szemtanúkkal készített interjúkkal illusztrálták (átlagosan 16 másodperc, míg szakértő átlagosan 14 másodperc). A bennfentes alanyok legtöbbször a kereskedelmi csatornákon bukkantak fel, ám a szerkesztők kevesebb műsoridőt szenteltek nekik, mint közszolgálati társaik, ahol egy-egy eset elemzésére átlagosan négy másodperccel több idő jutott.

17. táblázat

Az interjúk gyakorisága és átlagos hossza

	MTV1 Híradó			Duna TV			TV2 Tények			RTL Klub Híradó		
	össze- sen (sec.)	eset- szám	átlagos hossz (sec.)	össze- sen (sec.)	eset- szám	átlagos hossz (sec.)	össze- sen (sec.)	eset- szám	átlagos hossz (sec.)	össze- sen (sec.)	eset- szám	átlagos hossz (sec.)
interjú áldozattal	61	6	10	87	5	17	321	22	15	208	17	12
interjú kiskorú áldozattal		0		8	1	8	42	4	11	22	2	11
interjú hozzátartozóval	6	1	6		0		104	11	9	71	4	18
interjú kiskorú hozzátartozóval	5	1	5		0		9	1	9		0	
interjú kollégával	52	4	13	45	2	23	104	11	9	115	10	12
interjú kiskorú osztálytárssal		0			0			0			0	
interjú szemtanúval	130	13	10	77	5	15	610	45	14	295	20	15
interjú kiskorú szemtanúval		0			0		26	3	9	7	1	7
interjú elkövetővel	35	3	12		0		111	10	11	82	6	14
interjú kiskorú elkövetővel		0			0			0			0	
interjú orvossal	147	10	15	18	2	9	84	8	11	101	8	13
interjú szakértővel	1312	69	19	290	18	16	1212	91	13	1346	93	14
interjú összesen	1748	107	16	525	33	16	2623	206	13	2247	161	14

A másodlagos információforrások tekintetében, mint hozzátartozó, munkatárs vagy szemtanú, a kereskedelmiek mellé 2004-ben a Duna TV is felsorakozott, hiszen beszédidejük aránya már a műholdas csatorna esetében is meghaladta a 20 százalékot. Míg az elkövetővel készített interjúkat a Duna TV mellőzte, addig az áldozatokat a tavalyi évhez hasonlóan idén is középpontba állította. 2003-ban kizárólag a műholdas közszolgálati televízió sajátossága volt, hogy nem interjúvolt meg kiskorút, az utolsó mintavételkor azonban már mindegyik műsorszolgáltató megkérdezett felnőtt gondoksága alatt álló személyt, a közszolgálatiak egy-egy alkalommal, míg a kereskedelmiek összesen 11 esetben. Gyermekes szerepeltetése áldozatként, hozzátartozóként, illetve szemtanúként elsősorban a *Tények* műsorában volt kedvelt motívum, átlagosan 10 másodpercben játszották be a velük készült interjút.

A hírműsorok agresszióirtartalma kapcsán vizsgáltuk azt is, hogy a tudósítások az erőszakot, a tragikumot milyen képi megjelenítéssel támasztották alá. Bemutattak-e, és ha igen, milyen gyakran, milyen hosszan különösen felkavaró erejű képeket. Gyilkosságot vagy halált ábrázoló képsorok elvértve jelentek meg, ilyen mindössze három alkalommal fordult elő. Két esetben mexikói szülők által elkövetett lincselés volt látható, míg egy alkalommal sportoló lelte halálát a pályán. Ezeken kívül – hasonlóan a 2003-as eredményekhez – az elemzett megrázó híregységek 14,4 százalékához járult vizuális illusztráció, amely valamilyen egyéb erőszakos (állatok vagy tárgyak ellen irányuló szándékos vagy nem-szándékos) cselekedetet jelenített meg. A hírek és agresszív jelenetek összekapcsolása az őszi időszakra egyre meghatározóbbá vált, mind a gyakoriságuk, mind időtartamuk nőtt – a második negyedévre átlagosan három másodperccel. Az erőszakos jelenetek 70 százaléka a kereskedelmi csatornákon volt látható, kevesebb mint egyharmada pedig a közszolgálati médiumokon. Továbbá az első félévben a két profitorientált televízió hírműsoraiban az erőszakos ábrázolások átlagosan három másodperccel voltak hosszabbak, mint a közszolgálati televíziókon – az év vége felé tapasztalt magasabb erőszakhányaddal a megrázó jelenetek hossza is kiegyenlítődni látszott.

18. táblázat

Az erőszak vizuális ábrázolása a hírműsorokban

	db	Hossz összesen (sec)	Átlaghossz (sec)	Átlaghossz közszolgálati	Átlaghossz kereskedelmi
2003	306	3273	11	9	12
2004	161	1406	9	8	9

Az agresszív hírek vizuális megjelenését tovább elemezve arra is kíváncsiak voltunk, vajon milyen különösen felkavaró képekből álltak össze a beszámolók. Ezen problematikánál elsősorban az embereket ért erőszakos cselekedetek végzetes és súlyos fizikai és pszichés következményeire, továbbá a tárgyakban keletkezett károokra helyeztük a hangsúlyt. A hírkészítők előszeretettel, a csatolt képanyag 75 százalékában alkalmazták a távoli kameraállásból készített, kevésbé intenzív felvételeket, amelyek a brutális reprezentációkra szánt műsoridő 70 százalékában a balesetek, szerencsétlenségek, vagy robbanások következményei kerültek bemutatásra, átlagosan 10 másodpercben. Gyakorta szerepeltek különböző mentőakciókról készült képsorok (15%), amelyeket átlagosan hét másodpercig láthattunk. A „személyeket ért agresszió” során közeli, vagy ráközelítő perspektívából elsősorban sebesült embereket ábrázoltak hat másodpercben. Amennyiben kiskorú is megjelent a felvételeken, őket leginkább áldozati státuszban, sérültként mutatták, átlagosan hat másodpercig. A felhasznált szemléltető anyagokban ugyan kevésszer (1%) találkozhattunk feldühödött, fenyegető emberekkel, mégis a készítők úgy érezték, a róluk készült képanyagot érdemes a leghosszabban bejátszani, hiszen átlagosan 10 másodpercig mutatták érzelmeiket.

Fedetlen, letakart holttestek és sérült testrészek látványa átlagosan 3-6 másodpercig terhelte a nézőt.

A megrázó hírekben az áldozatokról gyakrabban közöltek valamilyen információt (57%), mint az elkövetőkről (46%). Minden második beszámolóban vagy bemondták az áldozat nevét, korát, etnikumát, társadalmi státuszát, vagy felismerhető volt a neve, személye. Az erőszakos cselekmények elszenvedői elsősorban a civil felnőtt férfitagok köréből kerültek ki, míg tipikus agresszornak a terrorcsoportok férfitagjai számítottak. Sajnálatos módon minden tizedik megrázó beszámolóban kiskorú vagy fiatalkorú áldozatról adtak hírt, a gyermekek nemcsak szerencsétlenségek, járványok, fertőzések, továbbá közúti és háztartási balesetek elszenvedői voltak (27%), hanem gyakran hozták személyüket bűncselekményekkel (44%) összefüggésbe.

Végül érdemes megemlíteni az illusztrációk és animációk alkalmazását, amelyek a bulvárműsorok tipikus jellemzői. Ebből következően a hírműsorokban ritkán fordulnak elő, a féléves mintában mindössze 79 esetben jelentek meg (7%), és elsősorban a téli, őszi mintavételkor alkalmazták őket. A tavaszi időszakra a már korábban többször említett politikai és társadalmi konfliktusok előtérbe helyeződésével a politikai merényletekről szóló hírek animációs modellálása vált gyakoribbá (63%). Egyértelműen megállapítható, hogy a kereskedelmi televíziók gyakrabban (háromszor) éltek a szemléltető ábrázolás ezen eszközével, közülük is a *Tényeket* jellemezte leginkább a bemutatás eme módja (48%).

1.4. Az erőszak, valamint egyéb, a kiskorúak számára ártalmas elemek jelenléte a műsorelőzetesekben

Az ORTT az elmúlt évek gyakorlatának megfelelően 2004-ben is folytatta a műsorelőzetesekben fellelhető ártalmas elemek tartalomelemzését. Ez évben a korábbi négy mintavétel helyett (négy hét) csak két alkalommal, félévente vizsgáltunk egy-egy művi hetet. A három földfelszíni terjesztésű csatorna (MTV1, a TV2 és az RTL Klub) minden alkalommal, míg a Hálózatos TV és a Viasat3 az első félévben, a Duna TV és az HBO a második félévben került be a mintába. Adatfelvételeinkben – hasonlóan a 2003-as vizsgálathoz – a hétköznap 16-24 óra, hétvégén a 8-11 óra és a 16-24 óra közötti időszakok szerepeltek.

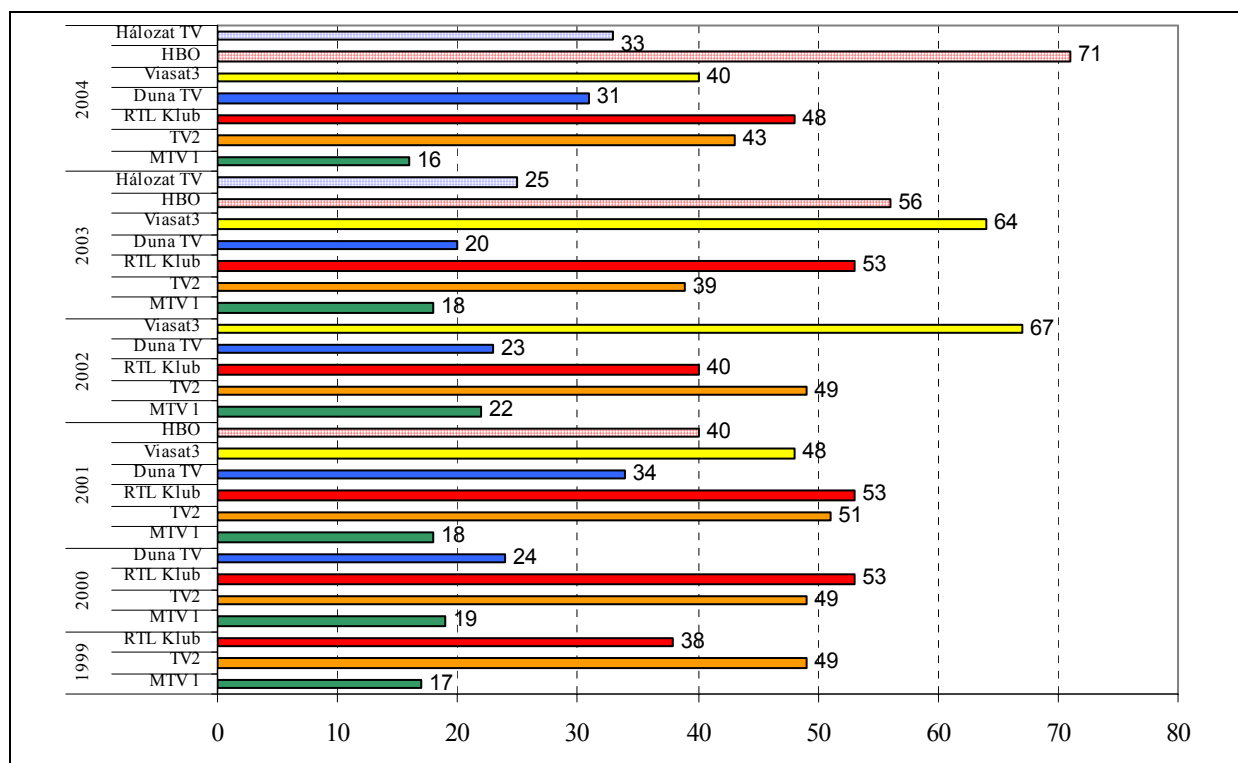
1.4.1. Az erőszakot tartalmazó műsorajánlók aránya

2004-ben összesen 3266 műsorbeharangozót figyeltünk meg, melyek közül éves szinten 1229 bizonyult erőszakot tartalmazónak, s ez a vizsgált előzetesek 38 százalékának felel meg (**20. ábra**). Az 1999 óta folyó vizsgálatok eredményeit tekintve 2004-ben tapasztaltuk azt az öröndetes tendenciát, miszerint ismét 40 százalék alatt alakult az előzetesekben mért éves erőszakarány. A valamilyen formában agresszív ajánlók éves ingadozását tekintve szembevetendő, hogy a téli-tavaszi vizsgálatkor jelentkező kedvező eredmények (31%) a nyári időszakban ismét romlottak (46%). Több éve ismétlődően igazolt eredmény a közszolgálati médiumoknál az alacsonyabb brutalitásmérték. Az MTV1 2002 óta egyre inkább háttérbe szorította előzeteseiben az erőszak figyelemfelkeltő szerepét, ám műholdas társánál ez a kedvező tendencia 2004-ben megtorpant és éves szinten ajánlóinak már háromtizede ábrázolt valamilyen erőszakos cselekményt. A legtöbb erőszakos beharangozót idén is a kereskedelmi csatornák tűzték műsorukra, azonban a csatornák közti erőszakhányad-különbségek némileg átrendezték a tavalyi sorrendet. Öröndetes, hogy az előfizetési díjat követelő tematikus

csatorna vette át a vezető szerepet jelentősen háttérbe szorítva a földi frekvenciás kereskedelmieket és a Viasat3-at. Ennek értelmében az HBO 2003-hoz képest 15 százalékkal növelte erőszakos ajánlóinak számát, míg a TV2 csak kis mértékben, mindössze 4 százalékkal, ám még így is a nyári időszakban minden második előzetese a vizsgálat szempontjából problémásnak minősült. Hasonló eredményeket kaptunk a konkurens kereskedelmi adó vizsgálatokor is, bár 2003-hoz képest 5 százalékpontos csökkenést mértünk, nyári promócióinak így is majdnem 60 százaléka tartalmazott valamilyen erőszakos eseményt. A legnagyobb negatív előjelű eltérést a Viasat3-nál tapasztaltuk, mely adó 24 százalékkal csökkentette az agresszió arányát ajánlóiban, ez azért is figyelemre méltó, mert a többéves vizsgálatok során soha nem tapasztaltunk esetében ilyen alacsony értékeket. A többéves összehasonlítás alapján továbbá az is megfigyelhető, hogy az 1999 és 2001 között jelentkező tendencia, miszerint a legtöbb néző számára elérhető két országos sugárzású kereskedelmi csatorna élt legtöbbször az erőszak primer figyelemfelkeltő eszközével, 2002 óta nem érvényesül és felváltva hol a tematikus csatorna, hol a Viasat3 nyúl inkább ezen népszerűsítő elemhez.

20. ábra

Az erőszakos műsorelőzetesek aránya 1999 és 2004 között (százalék)

Az előzetesek műfaji megoszlását tekintve, nem történt számottevő változás, továbbra is minden második promóció a nem-zenei fikciós műsorszámok (filmek, sorozatok, animációk) közül került ki. A klasszikusan közszolgálati, így elsősorban a nézők tájékoztatását szolgáló, valamint az ismeretek és a magas kultúra terjesztését megcélzó műsorszámokat a beharangozók 22 százaléka ajánlotta a nézőknek. Kifejezetten a befogadók könnyű szórakoztatását előtérbe helyező műsorszámokat promotált az előzetesek 27 százaléka. Amennyiben a valamilyen formában erőszakot tartalmazó beharangozókat műfaji szempontok szerint vizsgáljuk, megállapítható, hogy 91 százalékuk valamilyen filmet, sorozatot, vagy animációs alkotást javasolt megtekintésre. E kategóriába leggyakrabban az akció- és kalandfilmek kerültek be, az összes erőszakos ajánló 35 százaléka kifejezetten ilyen típusú

alkotásokra vonatkozott, ám szép számmal, majd minden ötödik alkalommal (18%) láthattunk olyan vígjátékot, kabarét, ajánlást, melyben előfordult valamilyen erőszakos jelenet.

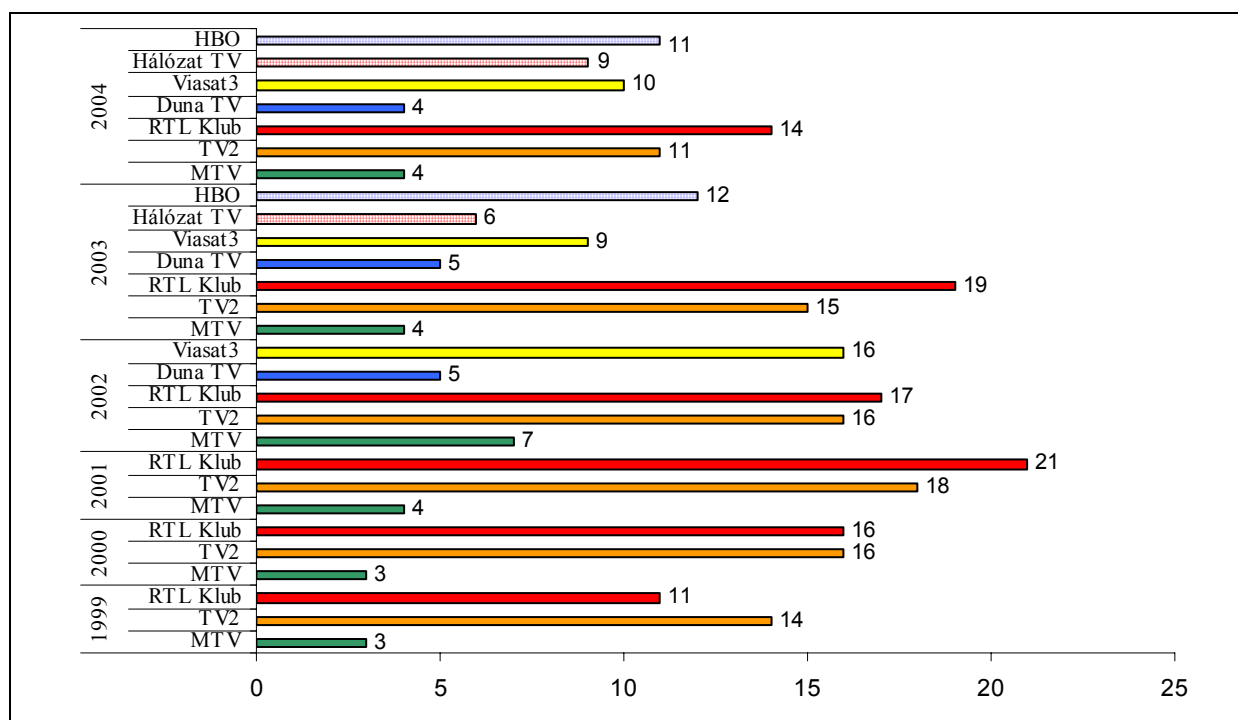
A műfaji jegyekhez hasonlóan a promotált műsorszámok származását tekintve sem tapasztaltunk jelentős változást a legutóbbi éves felméréshez képest, az összes közzétett beharangozó közel fele itthon készült (47%), 37 százaléka az Egyesült Államokban, s csupán tizenegy százaléka minősült európai gyártásúnak. Ugyanakkor az agressziót tartalmazó előzetesek esetében látványosan megfordult ez az arány, tízből hét (70%) származási helye az USA volt és csupán 9 százalékuknak Magyarország. Ennek háttérében az áll, hogy elsősorban az amerikai gyártású filmek ajánlói tűnnek ki agressziótartalmukkal. Csatornák szerint vizsgálva az eredményeket megállapítható, hogy – a tematikus csatornák (Viasat3: 92%, HBO: 90%) mellett – különösen a kereskedelmi versenytársakra, az RTL Klubra és a TV2-re jellemző az amerikai gyártású műsorszámok erőszakos beharangozóinak túlsúlya (75-75%). Míg 2003-ban a közszolgálati csatornák és a Hálózatos TV agresszív trailereiben az európai készítésű műsorok domináltak, 2004-ben már csak a Duna TV válogatott ezen műsorokból akciódús ajánlót (63%).

1.4.2. Az előzetesek erőszaktartalmának kvantitatív vizsgálata

Az erőszak jelenlétének hű indikátora az erőszakos eseményegységek megoszlása. Egy eseményegységnek nevezzük a térben és időben összefüggő „jelenetet”, amely a többi eseményegységtől éles vágásokkal különül el. Így e mérőszám megmutatja, hogy az erőszakos előzetesekben bemutatott vágóképek hány százaléka agressziótartalmú. Az éves statisztikát tekintve kedvező változásról számolhatunk be, a brutális előzetesek arányának csökkenésével párhuzamosan, az azokban mért erőszakos eseményegységek aránya is csökkent, a korábbi 13 százalékról 4 százalékponttal mozdult el negatív irányba (9 %). Ezen adat más olvasatban azt jelenti, hogy minden tizenegyedik vágókép ábrázolt erőszakos jelenetet. Bár az éves felmérésben a tematikus csatorna erőszakos műsorelőzeteseinek hányada volt kiemelkedően magas, az erőszakos eseményegységek arányának tekintetében semmilyen változás nem történt a csatornák sorrendiségében. Hasonlóan az előző évek trendjéhez, ismét az RTL Klub uralja a vezető szerepet, a második helyen pedig a TV2 és az HBO osztozik. Amint azt a táblázatban összefoglalt és az ábrán megjelenített (**21. ábra**) adatok is mutatják, az összes elkülöníthető eseményegységhez viszonyítva az RTL Klubon az eseményegységek 14 százaléka, a TV2-nél ennél kevesebb, 11 százaléka volt valamilyen formában erőszakos, szemben a közszolgálatiak csupán 4-4 százalékos arányával. Az elmúlt éveket összehasonlítva jól kivehető, hogy a vizsgált vezető kereskedelmi csatornák törekedtek az erőszakos képsorok visszaszorítására, ám az évente egyszer mért adók (Viasat3, Hálózat TV és HBO) esetében ez a javulás nem érhető tetten.

21. ábra

Az erőszakos eseményegységek aránya az eseményegységekhez viszonyítva 1999 és 2004 között (százalék)

Ugyancsak a kereskedelmi csatornák műsorelőzeteseinek jelentősen magasabb erőszaktartalmára következtethetünk, amennyiben az átlagokat is figyelembe vesszük a mintában szereplő erőszakos műsorelőzetesek, valamint az erőszakot tartalmazó eseményegységek száma alapján. Az országos közszolgálati adók átlagosan két-két agresszív vágóképet tartalmaztak, körzeti társuk pedig már a kereskedelmiekkel vetekszik – hiszen hasonlóan a TV2-nél, a Viasat3-nál és az HBO-nál mért eredményekhez – erőszakos trailereiben átlagosan 3 brutális eseményegységet különíthetünk el. Az agresszív vágóképek átlagos előfordulását tekintve egyedüli csatornaként a Viasat3 mutatója emelkedett 2003-hoz képest (2,4 vs. 3,3), ám kedvező változásként tapasztaltuk, hogy a legnagyobb mértékben a két vezető kereskedelmi csatornánál csökkent a mutató értéke (TV2: 5,7 vs. 3,4, RTL Klub: 6,5 vs. 4,6). Az erőszak koncentrált megjelenítésében további lényeges szempont volt az előzetesekben előforduló egyes erőszakos eseményegységek átlagos hosszának megállapítása. Mindenekelőtt arra voltunk kíváncsiak, jelentős különbségeket találunk-e az egyes eseményegységek átlagos hosszát tekintve a közszolgálati és a kereskedelmi csatornák ajánlói között. A kapott eredményekből 2004-ben ismételen igazolódni látszik azon feltételezés, miszerint az országos privát adók műsorelőzeteseiben előforduló agresszív vágóképekre jóval rövidebb időtartam jut, amelyen keresztül erősebb akció-orientáltságukat vélhetjük felfedezni (RTL Klub: 7,4 mp., TV2: 8 mp., Viasat3: 8,6 mp. vs. Duna TV: 17,2 mp., MTV1: 14,1 mp.)

1.4.3. Korhatári kategóriák, sugárzási időszávok

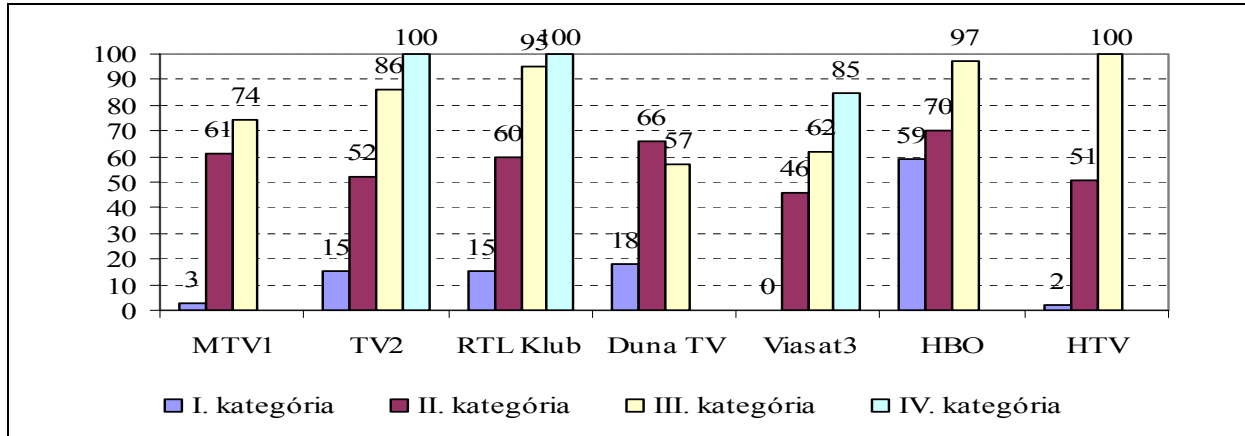
A 2002. október 15-én hatályba lépett módosított Rttv. többek között a kiskorúak számára ártalmas médiatartalmak kapcsán is alapvetően új intézkedéseket vezetett be. Ennek értelmében a műsorszámok korhatár-besorolására, valamint a műsorelőzetesek sugárzási idejére vonatkozó rendelkezések is vizsgálati szempontot képeztek. Egyik legfontosabb

vizsgálati szempontként összehasonlítottuk az összes vizsgált előzetest a valamilyen formában erőszakot tartalmazó ajánlókkal a promotált műsorszám kategóriája, valamint a csatornák megoszlása szerint (**22. ábra**).

22. ábra

N = 1229

Az erőszakot tartalmazó műsorelőzetesek aránya a promotált műsorszámok kategóriája, valamint csatornák szerint (százalékban)

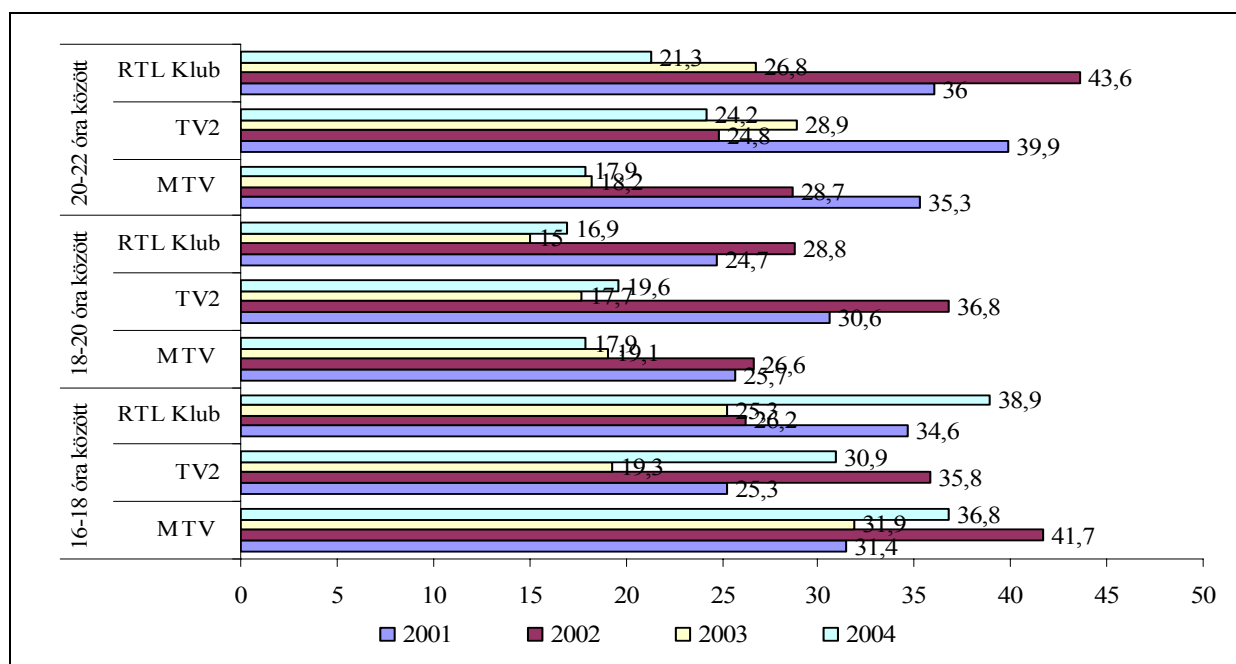
2004-ben is érvényesült az az elkésítő tendencia, miszerint a műsorszolgáltatók erőszakos beharangozóikban elsősorban (74%) a 12 éven felülieknek csak szülői felügyelettel ajánlott, vagyis időkorlátozás nélkül vetíthető műsorszámokra hívták fel a figyelmet, míg a trailerek 11-13 százaléka tizenhat éven aluliak számára nem ajánlott, illetve korhatárra tekintet nélkül megtekinthető műsorokra összpontosított. A műsorszolgáltatók dimenziójában az ábráról leolvasható, hogy egyedül az I. kategóriában mellőzték a vizsgált csatornák az erőszakot, közülük is leginkább az MTV és a Hálózat TV, ám az HBO esetében tíz korosztályi megkötés nélküli ajánlóból hatban láthattunk agresszív képsorokat. Ez utóbbi műsorszolgáltató a nagykorú felügyeletéhez kötött alkotásoknál is élen járt. A magasabb kategóriák felé haladva egyre dominánsabb az erőszakarány, a Hálózat TV tizenhat éven felüli, a két vezető kereskedelmi televízió felnőtt közönségnek szánt filmjeinek beharangozói minden esetben éltek erőszakkal.

Figyelembe véve az erőszakot tartalmazó promóciók eseményegységeinek az átlagait az egyes kategóriák, valamint a csatornák bontásában, megállapítható, hogy míg 2003-ban az ajánlott korosztálytól függetlenül az RTL Klubnál fordult elő a legtöbb erőszak, az utolsó éves felmérésben a Hálózat TV a tizenhat éven felülieknek szóló művek előzeteseiben átlagosan két erőszakos eseménnyel többet mutatott be, mint a kereskedelmi társa (7 vs. 9). Továbbra is igazolható az a trend, miszerint a kategóriák emelkedésével az erőszakos eseményegységek átlaga is nő. A közszolgálati csatornák esetében az átlagok hasonlóan alakultak, a körzeti Hálózat TV pedig inkább a kereskedelmiek gyakorlatát követi.

A műsorelőzetesek agressziótartalmával kapcsolatos összehasonlító-elemzés másik fontos kérdése, hogy a valamilyen formában erőszakot tartalmazó beharangozók milyen időszakokban kerültek bemutatásra. 2000-ben 16 és 18 óra között koncentrált a legtöbb erőszakos műsorelőzetes, 2001-ben már 20 és 22 óra közé kerültek a brutális promóciók. 2003-ban a legtöbb trailert 16 és 18 óra között láthattuk, ám az erőszakot tartalmazóak – a 2001-es és 2002-es évhez hasonlóan – este nyolc óra utáni időszakra tolódtak (**23. ábra**).

23. ábra

Az erőszakos műsorelőzetesek aránya időszávonként a földi frekvenciás országos csatornákon 2001 és 2004 között (százalék)

Az utolsó vizsgálatkor azonban a tavalyi kedvező trend nem érvényesült, a legtöbb előzetest délután négy és este hat között mértük, és az erőszakot illetően is ez az időszak emelkedett ki, hiszen mindhárom országos földi frekvenciás adó ekkor emelte leginkább agresszív promócióinak arányát. A későbbi, főműsoridős időszakokban a közszolgálati csatorna minimálisan, de csökkentette problémás ajánlóit, míg kereskedelmi társaik a 18 és 20 óra között 2-2 százalékkal növelték, 20 és 22 óra között pedig visszaszorították az erőszakot. A tematikus csatorna és a Duna TV már a 18-20 óra közötti, a Hálózat TV pedig a 22 óra utáni időszakra száműzte agresszív előzeteseik többségét. A hétvégi magas erőszakarány elsősorban a Viasat3, az HBO és a HTV gyakorlatának köszönhető.

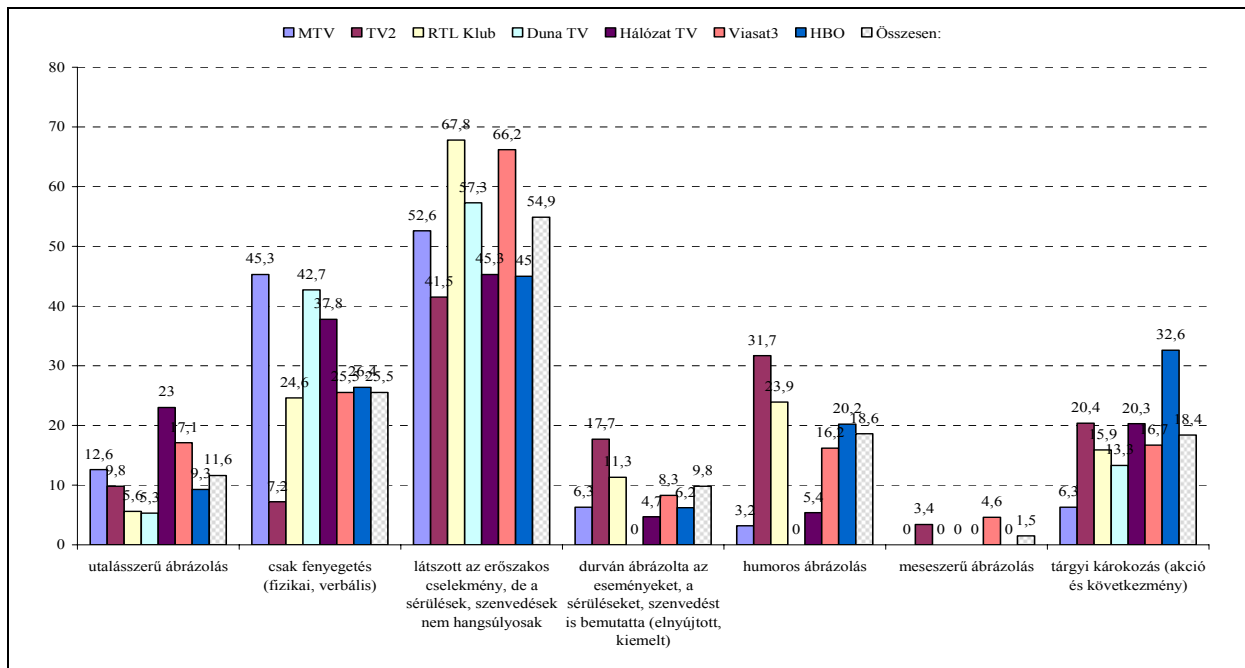
1.4.4. Az előzetesek erőszaktartalmának kvalitatív vizsgálata

A műsorelőzetesek kvalitatív aspektusok szerinti vizsgálatánál első lépésben arra voltunk kíváncsiak, hogy az erőszakot tartalmazó jelenetek a cselekményvonal szempontjából logikusan és megfelelően beágyazottak, avagy – a történet felismerhetőségének kárára – logikátlanul és spekulatív módon beillesztettek. Az eredmények azt mutatják, hogy az ajánlók szerkesztési gyakorlatában a valamilyen okból kiemelt képsorok logikus összekapcsolásának elve az agressziót tartalmazó műsorelőzetesek esetében kevésbé érvényesül, miután az erőszakos promócióknál gyakrabban nem sikerült egységes történetet felfedezni, mintha azok egyáltalán nem ábrázoltak volna erőszakot. Amennyiben a műsorelőzetesek nem tartalmaztak erőszakot, a történet mindössze 16 százalékuknál nem volt beazonosítható, ellentétben a valamilyen formában agressziót tartalmazókéval, ahol ez az arány 38 százalékot tett ki. A brutális képsorokat a csatornák közül 2004-ben már nem a Duna TV ágyazta be a legtöbb esetben valamilyen egységes történetbe, hanem a Hálózat TV, így erőszakos előzeteseinek 85 százaléka az események szempontjából logikus felépítésű volt. Érdekes eredményként tapasztaltuk, hogy a mozicsatorna problémás trailerei nélkülözték leginkább a tartalmi

összefüggést. Az agresszív tartalom valószínűsíthető hatásának szempontjából általában különleges jelentőséget tulajdonítanak a valóságra vonatkozathatóság mértékének. Minél inkább közelebb áll az ábrázolásmód a néző hétköznapi környezetéhez, annál valószínűsíthetőbb a negatív hatás. Ahogy azt 2003-ban is megfigyelhettük, bár az ábrázolt történetek túlnyomó része a fikciós kategóriába tartozott (92%), ezek több mint fele (58%) – szemben a korábbi egynegyeddel (28%) – olyan környezetben játszódott, amely azt az érzetet kelthette a nézőkben, hogy a látottak a valóságban is megtörténhetnek. További lényeges szempont az erőszak hatásának megítélése kapcsán, hogy milyen módon kerül az erőszak az előzetesekben ábrázolásra. Tekintettel arra, hogy az agresszió utalásszerű vagy durva ábrázolása igencsak eltérő befolyást gyakorolhat a nézőkre, hiszen a vér és a sérülések látványa sokkal inkább sokkolóan hat, mintha az következmények nélkül marad. Felmérésünk ennek következtében egyebek közt arra is kitért, hogy milyen részletességgel és milyen módon mutatták be a trailerekben az erőszakos cselekedeteket. A műsorszolgáltatók kínálatában a korábbi gyakorlatnak megfelelően minden második alkalommal megjelent az előzetesek vágóképein az erőszak, de az okozott sérülés illetve a szenvedés ábrázolása nem volt hangsúlyos (24. ábra).

24. ábra

*Az erőszak ábrázolásmódja (százalék)**

* Tekintettel arra, hogy egy előzetesen belül több eseménység is megjelenhet, és ezek ábrázolásmódja különböző lehet, a százalékok összege több mint 100 százalék.

Minden negyedik (26%) esetben pedig az agresszió fizikai vagy verbális fenyegetés formájában jelent meg, mely ábrázolásmód elsősorban a közszolgálati csatornák sajátja. Ami a durva, elnyújtott, illetve kiemelt prezentációt illeti, 2004-ben is a két vezető kereskedelmi járt az élen az ilyen típusú megjelenítésben, hiszen az éves vizsgálati eredmény alapján a TV2 majd minden ötödik agresszív trailere ily módon láttatta az eseményeket. Kedvező fejleményként értékelhető, hogy a közszolgálati csatornákon a sokkoló hatású ábrázolásmód csekély mértékben vagy egyáltalán nem volt jelen. A mediális erőszak kapcsán a szakértők gyakorta hívják fel a figyelmet arra, hogy az erőszak eltanulásának esélyét csökkentheti, ha a néző az agresszió alkalmazásának következményeivel is megismerkedik, ugyanakkor az

önkéntesen kiragadott jelenetekből összeszerkesztett műsorelőzetesek – műfaji sajátosságaikból adódóan – ritkán tehetnek eleget ezen követelményeknek. Az erőszakos aktus károkozás nélküli, illetve az ábrázolt következmény akció nélküli megjelenítése is a közszolgálati adókat jellemezte inkább.

Amennyiben a károkozás eredménye látható volt, vizsgálatunkban arra is szerettünk volna választ kapni, hogy milyen gyakran jelent meg a promóciókban személyi sérülés vagy halott. Itt nem a sebesültek, illetve a hullák számszerű előfordulására került a hangsúly, hanem a megjelenítés arányára az erőszakot tartalmazó műsorelőzeteseken belül. Ilyen módon az is megállapítható, hogy az agresszió előfordulásához mérten mekkora hányadban ábrázolnak a beharangozókban valós fizikai következményeket, továbbá kiszűrhetők azok az ajánlók, amelyekben ezek előfordulása különösen halmozott. Az adatok szerint az erőszakot tartalmazó előzetesekben ebben a vizsgálati évben a sérültek megjelenése volt meghatározóbb, mint a halottaké – szemben a 2003-as közel azonos aránnyal – tízből két esetben láthattunk személyi sebesülést (22%), és csak egy esetben végzetes kimenetelű agressziót (11%). A beharangozókban ábrázolt fegyverhasználat tekintetében megállapítható, hogy az erőszakos cselekményeket többnyire olyan módon követték el, miszerint maga a károkozás eszköze is megjelenítésre került. Az erőszakot tartalmazó ajánlók negyven százalékában nem volt látható valamilyen gyilkolásra alkalmas fegyver. Amennyiben az erőszak elkövetéséhez fegyverhasználat párosult, úgy ismét leggyakrabban kézi lőfegyverek jelentek meg (47%), s csak ezután következtek a robbanóanyagok (15%), majd a kézi szűrő- vagy vágófegyverek (9%).

Az emberi agresszió megnyilvánulásának formái rendkívül széles skálán mozognak. Csupán az erőszak definíciójaként meghatározott „nyílt testi erőszak illetve az ezzel való fenyegetés” lehetséges módozatainak vizsgálatához számtalan agressziótípus között differenciálhatunk. A vizsgálódások során az erőszak megjelenítésének 11 variációját különítettük el. Amennyiben a három leggyakrabban előforduló módozatot az összes erőszakot tartalmazó előzetes számára vetítve vizsgáljuk, megállapítható, hogy ebben a vizsgálati periódusban is legtöbbször, tízből hét esetben legalább egyszer fegyveres vagy harci eszközzel végrehajtott erőszakos cselekedet jelent meg (75%), hasonlóan az eszköz nélkül, pusztán a testi erővel elkövetett agresszív tett (verekedés) elkövetéséhez, mely – az előfordulás gyakoriságát tekintve – a harmadik helyen szerepel (62%). A rangsor második helyét a robbantások és tüzesetek (67%) foglalták el, amiből arra következtethetünk, hogy a látványos, vizuális, hangeffektusokban gazdag, akciószerű képek még mindig szívesen kerülnek beszerkesztésre.

Tekintettel arra, hogy a képeken megjelenített erőszak hatásának mértéke a formai prezentáció útján is befolyásolható, vizsgáltuk az agresszió, valamint a kiváltott következmény képi megjelenítésének módját. Amint az alábbi táblázatban összefoglalt éves adatok is mutatják, az agresszív előzetesek képsorai gyakrabban tértek ki az erőszakos aktus közvetlen következményeire, mint magára a cselekményre (**19. táblázat**).

19. táblázat*Az erőszak és a károkozás képi megjelenítésének módja*

	hangsúlyos		hangsúlytalan		összesen (N = 1229)	
	db	%	db	%	db	%
Robbanás, lángok	350	81	83	19	433	35,3
Durva fizikai erőszak	60	34	116	66	176	14,3
Gyilkosság	18	15	102	85	120	9,8
Összesen erőszak*					729	59,4
Épület romba dőlt, vagy összetört jármű	372	77	111	23	483	39,3
Szenvedő ember(ek)	132	46	157	54	289	23,5
Agónia, haldoklás	46	82	10	18	56	4,5
Véres, sérült ember(ek)	107	40	160	60	267	21,7
Súlyosan roncsolt test(ek)	25	52	23	48	48	3,9
Halott(ak)	45	35	85	65	130	10,6
Összesen károkozás**					1273	103,5

* Az összes műsorelőzetes, amelyben az erőszakos események valamelyike legalább egyszer képi megjelenítésre került. Az összeg nem egyezik meg az egyes aktusok előfordulásának összegével, miután egy előzetesben több erőszakos esemény is megjelenhet.

** Az összes műsorelőzetes, amelyben a következmények valamelyike legalább egyszer képi megjelenítésre került. Az összeg nem egyezik meg az egyes következmények előfordulásának összegével, miután egy előzetesben a károkozás több típusa is megjelenhet.

Változás a 2003-as eredményekhez képest, hogy az agresszív tett még inkább háttérbe szorult (2003: 69%, 2004: 59%), szemben a személyekben és tárgyokban észlelt következményekkel. Minden problémás előzetesben szembesülhetett a néző az erőszakos cselekedet valamilyen személyi vagy tárgyi következményével, illetve – 100% fölötti értéke miatt – ezek halmozott megjelenésével. A megjelenítés az erőszak tekintetében többnyire hangsúlytalanul történt, kiemelt ábrázolással elsősorban a figyelemfelkeltő, látványos robbanásokat ábrázoló snitteknel találkozhattunk. A következményekre koncentrálnak gyakrabban jelent meg hangsúlyos, intenzív ábrázolásmód (közeli képek, részletező, elnyújtott ábrázolásmód, esetleg lassítás), mely a tárgyi károkozás (épület romba dőlése, összetört járművek) mellett a személyeket ért súlyosabb veszteséget is (agónia, haldoklás, súlyosan roncsolt testek) fókuszába állított.

Végül az előzetesek kvalitatív szempontok szerinti vizsgálata arra is kiterjedt, hogy milyen gyakran derült ki az előzetesekből: ki volt az agresszor és ki volt az áldozat. Erre vonatkozóan az erőszakot tartalmazó ajánlók hatvannégy százalékában sikerült egyértelműen elkülöníteni az ábrázolt szereplő-relációkat. Az agresszor-, valamint az áldozatprofilokra vonatkozó vizsgálat a korábbi évek eredményeihez képest ezúttal sem hozott eltéréseket. Továbbra is tipikus agresszornak és tipikus áldozatnak számít a középkorú, fehér bőrű férfi.

1.4.5. A kiskorúak számára ártalmas elemek jelenléte az előzetesekben

A kiskorúak számára ártalmas médiatartalmak közül az erőszak mértéke csak egy, bár bizonyára a leginkább kutatott területe a tartalomelemzéseknek. Ugyanakkor a televíziós műsorszámok esetleges negatív hatásainak mérlegelésénél egyéb problémás elemeket – mint például a meztelenség, a drogfogyasztás, a trágárság, a szexualitás ábrázolása, a félelem- és feszültségkeltő elemek jelenléte – is figyelembe szokás venni, ezért a kutatás igyekezett az ilyen típusú tartalmak megjelenésének gyakoriságára vonatkozóan is némi ismeretre szert tenni.

Az előbbieken említett szempontok közül továbbra is leginkább a feszültség- és félelemkeltés filmes eszközei, illetve az egyéb sokkoló képsorok bizonyultak a mintában szereplő előzetesekben a legelterjedtebbnek (21,6%). Tízből kilenc erőszakot tartalmazó ajánló alkalmazta ezek valamelyikét. Ezen belül leggyakrabban a baljós, sötét alaphangulattal

és az izgalmat növelő zenei aláfestéssel igyekeztek a készítőik az ajánlóokban a „megfelelő” feszültség szintet generálni. A szexualitás jelenlétéről megállapítható, hogy a nemiség a beharangozók 12 százalékában fordult elő, kitüntetett szerepben a Viasat3 és az HBO kínálatában. A humán szexualitás ábrázolása leginkább a nemi szenvedély lágyabb megnyilatkozási formáin keresztül jutott kifejezésre, mint például az ölelkezés vagy csókolózás. Meztelenség dominánsan a Hálózat TV, a kábítószer-fogyasztás pedig elsősorban az RTL Klub műsorelőzeteseiben, de csekély mértékben fordult elő (3%-1%), trágár beszéd pedig csak elhanyagolható mértékben volt jelen.

1.5. Erőszak tematikájú célvizsgálatok tapasztalatai

Jelen célvizsgálat az Rttv. 5. §-ának normáit ellenőrző rendszeres vizsgálatokat kiegészítve készült, azzal a céllal, hogy 5 műsorszolgáltató (MTV1, Duna TV, RTL Klub, TV2 és Viasat3) hétvégi délelőtti, kora délutáni (5 és 15 óra közötti) műsorkínálatában megjelenő alkotásokról, azok műfaji és tartalmi jegyeiről, továbbá esetleges normaszegéséről képet kapjunk.¹¹ A műsorszerkesztők pihenőnapokon túlnyomórészt korhatár nélküli alkotásokat tűztek adásba, az öt csatorna négy hétvégi napjának délelőtti, kora délutáni műsorát 89 százalékban ezen besorolású művek adták, a magasabb korhatári megkötéssel, azaz 12 éven aluliaknak megtekintésre nagykorú felügyeletével ajánlott programok (11%) kizárólag a kereskedelmi csatornákat fémjelezték.

A hétvégi műsorkínálat műfaji megosztottságában a nem zenei fikciós műfajon belül (43,8%) az animációk aránya mutat erőteljes dominanciát (28,6%), amit a művészet és tudomány tárgykörében született alkotások követnek (21,1%), melyektől nem sokkal marad el – a közszolgálati csatornák műsorstruktúrájának köszönhetően – az információs magazinok jelenléte (15,5%). A mintánkban kisebb súllyal (11,2%) szerepeltek a nem zenei szórakoztató műsorok, melyek közül a játékok, vetélkedők, illetve kvízműsorok (4%), és a kimondottan gyerekeknek készült szórakoztató műsorok jelenléte meghatározó (4,2%).

A műsorszámok kvalitatív vizsgálatokor hét tartalmi elem mentén – problémás és felnőtt témák, erőszak, félelem, szex, meztelenség, kábítószer, közönséges, és trágár nyelvezet – írtuk le a műsorszámokat. A nézőknek mindkét korhatár-kategóriában leggyakrabban az agresszióval kellett szembesülniük, hiszen majdnem minden negyedik műsorban (24,5%) kódoltuk ezt az elemet, a magasabb korhatári megkötés esetében több mint háromszor olyan gyakran (65,7%), mint a korhatár nélkül megtekinthető műsoroknál (19,5%). Az erőszakot a sorban a valamilyen érzékeny, felnőtt tematikát feszegető műsorok követték (15,5%), mely problémakör esetében hasonló tendenciát észleltünk, mint az erőszaknál, vagyis inkább a magasabb életkori megkötést kapott műsorokat jellemzi (kétszer olyan gyakran 14%-29%), hogy az alkotások nem megfelelő módon és érzékenységgel tárgyalnak érett személyiséget igénylő problematikát. A mintánkban közel ötven alkotás (15,2%) tartalmazott olyan jelenetet, mely a nézőben félelmet kelthet. Az erőszakos tartalom alakulásával párhuzamosan, a félelem esetében is a kereskedelmi csatornák – RTL Klub: 28,6%, Viasat3: 33,3% – műsorai jártak élen. A hétvégi napokon sugárzott műsorok mindössze 3,4 százalékában és jellemzően a II. kategóriába sorolt alkotások (I. kategória 3,1% - II: kategória: 5,7%) tartalmi sajátja volt a szexualitás megjelenítése, melynél ritkábban ábrázoltak a képernyőn meztelen emberi testet (1,9%). Káros szenvedélyek közül a kábítószer kizárólag a közszolgálati

¹¹ A Műsorelemző Osztály 2003 januárjától vizsgálja az Rttv. 5. § – kiskorúak védelmét szolgáló – normáinak betartását, mely rendszeres figyelés keretében a hangsúly elsősorban a délutáni, illetve főműsoridős és 16 éven felettieknek megtekintésre alkalmas alkotásokra tevődött, így a mintában kisebb súllyal szerepeltek a hétvégi délelőtti, kora délutáni műsorsávok. Ezen vizsgálat igyekszik ezt a hiányt pótolni.

csatornák műsorán és mindössze két – korhatári megkötés nélküli – műsorszámban került említésre (0,6%). Közönséges, trágár szóhasználattal összesen 11 műsorban (3,4%) éltek a készítők, a magasabb korhatári műsorokban kétszer olyan gyakran (6%), mint az alacsonyabb besorolásúakban (3%).

A normaszegési tendenciát tekintve aggasztó, hogy a vizsgálat mintájában szereplő minden tizedik (10,6%) műsor – 70 százalékban animáció – törvényszegőnek bizonyult, sugárzási idejüket tekintve pedig a 9-10 óra között koncentráltak (35%). A korhatári besorolás szempontjából problémás műsorok mindegyike tartalmazott valamilyen ártalmas elemet, a kiskorú néző legtöbbször pedig ezek halmozott jelenlétével szembesülhetett. A teljes műsorkínálatához hasonlóan a törvénysértő programok almintájában is az erőszak előfordulási gyakorisága kiemelkedő, a műsorok 79 százaléka utalt valamilyen módon emberi, illetve állati agresszióra, mellyel szoros összefüggést mutat a félelem jelenléte is (79%). A tudatos, szándékos károkozás, illetve az ezzel történő fenyegetés a nem zenei fikciós műfaj (93%), ezen belül is elsősorban az animációk (67%) sajátja. A gyermekkorú néző számára nehezen feldolgozható, esetleg félreértésre alkalmas érzékeny, felnőtt témát, továbbá könnyen utánozható veszélyes technikát a műsorok 44 százaléka – zömmel animáció (53%) – tárgyalt. Trágár nyelvhasználat a normaszegő alkotások mindössze 6 százalékában volt tetten érhető, nemiséggel, szexualitással az esetek 15 százalékában talákoztunk.

A nézettségi adatok alapján a 12 év alattiak figyelme a 8 és 10 óra közötti műsorkínálatra, műfaji megosztottságot tekintve pedig az animáció, és gyerekeknek készült szórakoztató műsorokra koncentrálnak. Különösen problematikus ebben a tekintetben, hogy a vizsgált műsorszolgáltatók kínálatában ekkor mértük a legmagasabb törvénysértési arányt (35,3%), elsősorban a gyermekek számára és korhatári megkötés nélkül sugárzott animációk, ún. action-cartoon műfajban.

A célvizsgálatban feltárt – a kiskorúak személyiségfejlődésére károsan ható – tartalmak, illetve ezek halmozott előfordulása, továbbá a problémás műsorszámok műfaji jegyeit, sugárzási idejét együttesen figyelembe véve 34 műsorszám esetében észlelte a Testület a műsorszolgáltató által alkalmazott korhatár-besorolás nem megfelelő voltát. A tapasztalatok alapján elsősorban a gyermekekhez szóló animációk, action-cartoon (akció-, illetve anime rajzfilmek, mint A Kullancs, Pókember, Digimonszelidítők, Pokémon, YuGiOH, Rusty, a kölyökrobot) műfajában ábrázolt ártalmas tartalmak hatásának mérlegelésekor szükséges a műsorszolgáltatóknak alaposabb körültekintéssel lenniük, és javasolniuk a szülői felügyeletet.

A YuGiOh című rajzfilm hat epizódja is a délelőtti gyermekcsatorna vizsgálatának keretében került be a mintába, amelyben a hétvégén, illetve az iskolai szünetben sugárzásra került művek is szerepeltek. A részletes elemzés mellett szólt, hogy egy panaszos levélben fordult a Testülethez a hétvégenként vetített gyermekeknek szánt animáció szerinte agresszív, a kiskorúak személyiségfejlődésére ártalmas tartalma miatt. Véleménye szerint a rajzfilm agresszív szereplői önmagukban félelmet keltőek és a film nem rendelkezik értékelhető mondanivalóval sem. A Testület úgy döntött, hogy elrendeli az említett rajzfilm Monitoring általi vizsgálatát.

A YuGiOh műfaját tekintve anime. Az anime jelentése Japánban általában animáció, de az USA-ban és Európában a japán rajzfilmek egy sajátos típusát jelölik. Ezek többnyire az ún. mangák, azaz a japán képregények megfilmesített változatai. Az Európában ismert hagyományos rajzfilmtől az anime több szempontból is erősen eltér. Bár a készítés technológiája azonos, a kivitelezés, a történetek, az ötletek inkább az élőszerreplős filmekéhez közelít. Az anime nem a nyugati rajzfilmek keleti párja, hanem a mozgóképes médiacsoporton belül az élőszerreplős filmek, és a rajzfilmek mellett egy azokkal azonos rangú kategóriát képvisel. Az animen belül több műfajt is megtalálhatunk, hasonlóan az élőszerreplős filmekhez. Egyesek a gyerekekhez szólnak, mások a fiatal lányokat vagy fiúkat célozzák meg, de a felnőtt korosztálynak is készülnek animek pl. a porno-animek.

Az anime több olyan jellegzetes jeggyel bír, amelyek alapján könnyen felismerhető. Ezek a sajátosságok a japán kultúrából és életfelfogásból erednek, és néha gyökeresen eltérőek az Európában megszokottól. Általában elmondható, hogy az erőszakra sokkal kevésbé érzékenyek, ezért gyakran fiatalabb korosztályok számára szánt alkotások is olyan jeleneteket tartalmaznak, amelyek Európában csak vágott változatban vagy csak korhatárral vetíthetőek.

Így például a gyermekműsorokkal kapcsolatban a CSA arra hívja fel a figyelmet, hogy egyes műsorszámok olyan kulturális értékekre hivatkoznak, amelyek alapvetően különböznek annak a társadalomnak a normarendszerétől, amelyben a fiatal néző felnő. Az ilyen esetekben felmerülhet a kérdés, hogy ezek a műsorszámok a kiskorúak számára esetleg nehezen érthetőek vagy zavarólag hatnak. Különösen érvényes ez az ázsiai gyártású rajzfilmek egyes típusaira, amelyek dicsőítik a harcot és a versenyt, valamint azokra, amelyek a férfi és nő kapcsolatát természetellenesen vagy különösen erőszakosan jelenítik meg. A CSA erősen kifogásolja azt a műsorszolgáltatói gyakorlatot, amikor ilyen jellegű műsorszámok figyelmeztetés nélkül és gyermekszívban kerülnek sugárzásra.

A kiskorú gyermek különböző fejlődési stádiumában különböző módon érti meg a televízióban megjelenített történeteket. Abból kell kiindulni, hogy a gyermekek 10 éves korukig nem képesek a komplex cselekményvonalat követni, hanem a látottakat a jelenetek halmazaként élik meg, így a cselekmények és következményeik közötti összefüggés számukra rejtve marad. Ez mindenekelőtt azzal jár, hogy a felgyülemlett érzelmek, például halálfélelem, nem kerül egy happy-end által leépülésre, másrészt a morális lecke agressziópotenciál csökkentő hatása – a jó, aki győz a rossz fölött – is erősen megkérdőjelezhető. Egy másik lényeges szempont, hogy a gyermekek könnyen összetévesztik a látszatot a valósággal, a megkülönböztetés csak fokozatosan alakul ki. Míg a 3 évesek valóságként, fizikailag jelenlévőként értelmezik a képernyőn látottakat, a 4 évesek már kezdik érteni, hogy amit látnak, azok csak képek, és nem maguk az emberek és a tárgyak. Ugyanakkor, *„ha észre is veszik, hogy a tárgyak a képernyőn nem igaziak, akkor is bizonytalanok abban, hogy az ábrázolt események valódiak vagy képzeletbeliek-e. A 7 évesnél fiatalabbak nehezen értik meg, hogy amikor a filmben lelövik a »rosszat«, akkor a színész nem hal meg valójában, vagy amikor a férj a feléségét veri, a színésznő igazából nem sérül meg. Még a 7-8 évesek is úgy gondolják, hogy a házastársat játszóknak barátoknak kell lenniük”* (Michael Cole-Sheila R. Cole: Fejlődéslélektan. Budapest, 1997. 434. o.). Az életkor előrehaladtával egyre inkább elsajátítják annak képességét, hogy a valóságot a fikciótól megkülönböztessék. A fantázia és realitás elkülönülésének megértése fontos kritériuma, hogy a félelemkeltő jelenetek okozta negatív, szorongásos élmények a gyermekben megfelelőképpen feldolgozásra kerüljenek. Míg a kisebb gyermekeknél már a sötétebb, homályos jelenetek, gyors vágások vagy hangos, fenyegető háttérzajok is izgatottsághoz vezetnek, vagy félelmet kelthetnek, legkésőbb 12 éves kortól a legtöbb gyermek már rendelkezik azzal a képességgel, hogy maga is tudja, körülbelül mekkora az a félelemdózis, amit képes elviselni.

A gyermek fokozatosan különíti el a valóságos és a mesevilágot, ezek átjárhatóságára, a játékra mint az élet próbaüzemére, szüksége van. Bruno Bettelheim szerint a mesék kimondatlanul, anélkül hogy rápirítanának a gyermekre, megoldásokat ajánlanak a konfliktusok elhárítására, a feszültségek oldására. *„A mese az az ábécéskönyv, amelyből a gyermek megtanul saját lelkében olvasni.”* A gyermek saját szorongásait belső képekkel oldja, de rendkívüli képességében nem tud különbséget tenni a külső és belső képek között. A külső képek megvan az a tulajdonsága, hogy azonnal leállítja a belső képet, ezért nem nyugszik meg a televízió elé ültetett gyerek, a feldolgozás nem történik meg, – ellentétben a felolvasott mesékkal. Így a szülők gyakorta számolnak be arról, hogy a gyermekek nyugtalanabbak, alvászavarokkal küzdenek a televízió erőszakos műsorszámainak megnézése után. Különböző országokban végzett orvosi kutatások tanulsága szerint pontosan regisztrálhatók a televízió gyermeknézőkre gyakorolt pszichoszomatikus hatásai. Német

kutatók 6-12 éves gyerekeket vizsgálva megállapították, hogy olyan jelenetek hatására, ahol gyermekek kerülnek veszélybe, szörnyalakok tűnnek fel, vagy gyász, szerencsétlenség történik a képernyőn, a pulzusszámuk feltűnően felgyorsul. (Kósa Éva-Vajda Zsuzsanna: Szemben a képernyővel, Budapest, 1998. 67. o.) Az állandósult megemelkedett izgalmi szint pedig tartós, látszólagos szervi panaszokhoz vezethet, illetve csökken a koncentrációképesség, esetleg szorongás alakul ki.

A törvényalkotó az aktív médiafogyasztói felfogásból indult ki, amikor a televízióban megjelenő potenciálisan ártalmas tartalmakat a befogadó gyermek képességei felől értelmezi, s ennek alapján állapítja meg a korhatár-kategóriákat. Így a gyermek általános kognitív fejlettségéről való tudományos ismeretekre tekintettel kimondja, hogy (5/B. § (2)) „*azt a műsorszámot, amely tizenkét éven aluli nézőben félelmet kelthet, illetve amelyet koránál fogva nem érthet meg vagy félreérthet, a II. kategóriába kell sorolni. Az ilyen műsorszám minősítése: tizenkét éven aluliak számára a megtekintése nagykorú felügyelete mellett ajánlott*”. Bár az ekként meghúzott felső életkori határon belül a látott információ befogadási képessége változik, és más 4-6 éves és más 7-8 éves korban, a törvény itt már nem tesz különbségeket. Amennyiben a műsorszám valamilyen ártalmas tartalom megjelenik, az kizárólag olyan módon történhet, hogy káros befolyást ne gyakorolhasson, vagyis a látottakat a kisebb gyermekek is képesek legyenek feldolgozni.

Magyarországon nagyon határozott elképzelés uralkodik a rajzfilm célcsoportját illetően. Általánosan elfogadott nézet, hogy ezek elsősorban gyermekeknek valók, s így van ez olyan klasszikus Disney-produkciók esetében is, mint a Donald kacska vagy Mickey egér sorozatok, amelyek eredetileg a felnőtt nézők szórakoztatására készültek. Egyes kutatók szerint (pl. Kunczik 1987, Rogge 1990) azonban ezek a rajzfilmek nem jelentenek valós veszélyt a gyermekre amiatt, hogy a gyermekek ezeket a rajzfilmeket nem találják erőszakosnak, hanem számukra egyszerűen komikusak. A humort általában mint a negatív hatás kialakulásának enyhítő eszközét ítélik meg, amely hozzásegít, hogy a gyermek felismerje, hogy az agresszióknak nincsenek megrázó következményei, azaz nem valódi. Más a helyzet azonban a főleg realiztikus, naturalisztikus ábrázolásukkal kitűnő, különböző fény- és hangeffektusokat használó akció-rajzfilmek esetében, amelyek a japán közönségnek készültek, és nem igazították őket a nyugati ízléshez. A japán értékrend több szempontból is eltér a nyugati gondolkodástól, így eltérő elképzelés uralkodik arról is, hogy mi való a gyermeknek, illetve az erőszak megjelenítése kapcsán is toleránsabbak. (Kálmos Borbála: Az erőszakosság relativitásának elmélete. Médiakutató, 2003/4., 7-21. o.)

A vizsgált sorozatot hatalmas szörnyek, varázserők, és egy ó-egyiptomi mondakör jellemzi. A műsorszám központi témája az erőszak, miután a főhősnek nagyapja ellopott lelkének a visszaszerzéséért a szörnypárbajok sorát kell megvívnia. A szabályok szerint a játékosok életpontja a harcok alatt kapott sebzések alapján csökken. Ha az egyik szereplő életpontja eléri a 0 pontot, elveszítette a párbajt. A küzdelem során különböző szörnykártyák kerülnek előhívásra, amelyek azonban eltérő csoportokba tartoznak, tűz, víz föld stb., s ez befolyásolja az egymással való küzdőképességüket. Emellett két vagy több szörnyet az úgynevezett Polymerization varázslattal egy új Fúzió Szörnyé lehet változtatni, amelyhez azonban speciális kártyák kellenek. Ismét más típusú kártyákkal varázslatokat és csapdákat tudnak a játékosok aktiválni.

A testi és fegyveres erőszak visszatérő harceszköz a látványos szörnypárbajokban. Az egyes epizódokban túlsúlyban vannak az agresszív és indulatokat keltő részek, továbbá gyakoriak a kifejezetten horrorisztikus elemek, például a gonosz bohóc, zombi-mamut stb. Ezek a fantázia szülte lények nemcsak külső megjelenítésükben erősen félelemkeltőek, hanem támadó, agresszív magatartást is tanúsítanak, továbbá a vizsgált részek többségére a baljós, fenyegető alaphangulat – a háttér sötét tónusai, fenyegető zene – nyomja rá bélyegét.

Bár az erőszakos cselekmény többnyire a hologram szörnyek küzdelme kapcsán jelenik meg, de a virtuális játék helyenként átesap a szereplők valóságsszintjére, és a párbajozó élete is veszélybe kerül. Az európai meséktől eltérően a jó és a rossz közötti határvonalak a szereplők kapcsán nem teljesen egyértelműek, s nem mindig illeszkednek a pozitív és negatív hős harcának a sémájába. A pozitív és negatív szereplők elkülönítését a figurák ábrázolási módja sem segíti elő. A főbb protagonisták tekintetében az alkotók nem tesznek különbséget a kedves és ellenszenves tulajdonságokkal rendelkező figurák között, a babaszerű arc, kellemes arcvonások jellemzik mindegyiküket. Yugi hegyes, lángszerű haja inkább megtévesztő Kaiba harmonikus megjelenésének a tükrében. A küzdelmekben megidézett szörnyek is többnyire torzak és félelmetesek, hatalmas karmokkal és hegyes fogakkal rendelkező lények, vagy ijesztő, brutális fegyverekkel rendelkező harcosok, – függetlenül attól, hogy azokat pozitív vagy éppen a negatív hős hívja elő.

A gyermeki célcsoport szempontjából különös aggodalomra ad okot, hogy a vizsgált epizódok többségének végén nem a jó győzedelmeskedik, így az ábrázolt fenyegető helyzetek során felgyülemlett feszültség pozitív vég hiányában nem kerülhet leépítésre.

Amint arra Kapitány Ágnes és Kapitány Gábor *A rajzfilm néhány alakváltozása* című írásában is felhívja a figyelmet, az akció-kaland rajzfilmekben az ábrázolt képi világ egyre inkább a számítógépes játékokra hasonlít, a hősök mozgásaira és küzdelmeire egyszerűsödnek, továbbá a szereplők által használt nyelv is leegyszerűsített, mindössze néhány ismételtetett kliséből áll, sok szándékosan érthetetlen szóval és technikai kifejezéssel. A Yugioh című sorozatban is gyakorta fordulnak elő a gyermekek számára nehezen érthető kifejezések, pl. Pánik az eliminátor, polimerizáció, holografikus rendszer, képmodul. Az erőszak az egyes epizódokban nemcsak vizuálisan jelenik meg, hanem rendszerint durva fenyegetőzésekben is megnyilvánul, mint végzetes támadás, szenvedés, kínzás, elektro-sokkcsapás, átok, teljes megsemmisülés, végzetes csapás, kíméletlen harcos, pokoli tűzcsapás, szeletelő támadás, gyilkos pengetámadás, lélektépő támadás stb. Az egymást követő erőszakos cselekmények, valamint következményeik megjelenítése során jellemző a hatás fokozására szolgáló filmes eszközök alkalmazása. A harcokat intenzív fény- és színeffektusok kísérik, valamint a mozgást illusztráló sebességvonalak és hanghatások, robajok, süvítések, becsapódások, is különösen hangsúlyosak. A készítők ezekkel az eszközökkel fokozzák a jelenet dinamizmusát és drámaiságát, mintegy pótolva az animáció hiányából adódó, a képregényeket idéző statikus képeket. Ilyen módon az izgalomkeltés, illetve izgalomban tartás szinte folyamatos, amely a megcélzott korosztály kiegyensúlyozott lelki fejlődésére ártalmasan hat. Ugyanakkor gyakorta használnak kimerevített közelképeket, amelyen keresztül az ábrázolt érzelmek is jelentőségteljesebbé válnak. Ezek többnyire olyan arckifejezéseket jelenítenek meg, amelyek kifejezik a harci dühöt, vagy az izzadtságcseppel is illusztrált félelmet.

Bár a megvizsgált epizódokban előfordulnak olyan pozitív magatartásformák, amelyeken keresztül egyértelműen proszociális értékek nyilvánulnak meg, (a barátság fontossága, önzetlen segíteni akarás, a saját érdekek vagy haszon háttérbe szorítása, sportszerűség stb), illetve az agresszív küzdelmekben való részvétel háttérben erkölcsileg elfogadható motívumok állnak (a nagypapa, illetve a kisebb testvér lelkének visszaszerzése, a pénzjutalom megszerzése a lánytestvér szemműtétére), a fentiekben leírtak alapján elmondható, hogy a műsorszám nem felel meg az I. kategória szempontjainak. A cselekményvonal bonyolultsága, valamint a történet dramaturgiai felépítése egyértelművé teszi, hogy a sorozat nem kifejezetten a kisgyermek számára készült. Ugyanakkor a vizsgált epizódok többsége bőven tartalmaz olyan elemeket, amelyek a szülői felügyelet nélkül televíziózó gyermekek számára nagy valószínűséggel ártalmas hatást gyakorol, miután a fegyverek használata, fenyegető beszéd, hanghatások, valamint speciális effektusok a fenyegetettség túlságosan magas érzetét kelthetik a fiatalabb nézőkben. Egyértelműen problematikus az ilyen típusú, úgynevezett

akció-rajzfilmek I. kategóriában való közzététele, tekintettel arra, hogy ilyen módon az óvodások és kisiskolások is nézőkké válnak. Nemcsak az aktuális agressziószintet növelik, hanem rászoktatják a gyermekeket arra, hogy később is ilyen típusú, agresszióval telített műsorokat keressenek.

A vizsgálat megállapította, hogy a Yugioh sorozat besorolása a II. kategóriába indokolt, és a Testület határozatban marasztalta el a műsorszolgáltatót a helytelen besorolás miatt.

2. A magyarországi országos tévécsatornák műsorkínálata

1998-ban az ORTT az MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoporttal együttműködve a nyolcvanas évek közepéig visszanyúló adatgyűjtést kezdeményezett annak feltérképezése céljából, hogy e meghatározó politikai-társadalmi változásokat hozó másfél évtizedes időszakban miképpen alakult Magyarországon az országos televíziós csatornák műsorkínálata. Minden esztendő márciusából az országos televíziós csatornáknak a Rádió és Televízió Újságban (RTV Részletes) meghirdetett teljes műsoranyagát kódoltuk a műsorkezdésektől a műsorzárásokig.

2004-ben az országos csatornákat, tehát az MTV1-et, az MTV2-t, a Duna Televíziót, a TV2-t és az RTL Klubot vizsgáltuk.

Bár 2003-ról 2004-re a műsorok száma csökkent, az összműsoridő emelkedett, még ha ez az emelkedés a mezőny egészét tekintve egészen kis mértékű volt is. 2004-ben tehát némileg hosszabb műsoridő alatt kevesebb műsor került adásba, mint az előző évben, ami természetesen csak úgy történhetett meg, hogy az egyes műsorszámok átlagos hossza valamelyest emelkedett. Ugyanezt tapasztaltuk az előző két évben is, tehát – úgy tűnik – az egyes műsorszámok hosszának növekedése hosszabb távú tendencia: évek óta egyre kevesebb a nagyon kurta, néhány perces produkció és az egészen rövid folytatásos epizód.

Mivel a vizsgálatunk adatforrásául szolgáló Rádió és Televízió Újság (MTV Részletes) meglehetősen bizonytalanul informál az ismétlésekről, 2004-ben is csak bizonytalan értékű adatokat sikerült szerezni arról, hogy az egyes csatornák műsoridejüknek mekkora hányadát töltik ki új produkciókkal, és milyen arányban dolgoznak ismétlésekkel, azaz „konzerv” anyaggal. 2004-ben az MTV2 sugározta a legtöbb ismétlést, mégpedig nagy gyakorisággal úgy, hogy az MTV1 aznapi korábbi műsorait adta le egy későbbi időpontban. A Duna Televízió műsorában is lényegesen gyakrabban szerepeltek ismétlések, mint a többi csatornán, míg az MTV1 azzal tűnt ki, hogy a legritkábban ismételt az országos csatornák mezőnyében. A kereskedelmi csatornák közül az RTL Klub ismételt sűrűbben, de még így is ritkábban, mint az MTV2, vagy akár a Duna TV. Mindez csak a héten belüli ismétlésekre vonatkozik, mivel arról, hogy egy hétnél régebről milyen gyakorisággal ismételnék az országos televíziók, még hozzávetőleges információink sincsenek, mindenesetre feltehető, hogy a vizsgált műsorszolgáltatóknál, különösen a közfinanszírozású televízióknál nem elhanyagolható hányadot tesz ki az egy hétnél régebről ismételt anyag.

A közszolgálati és kereskedelmi csatornák műsorkínálatának színvonala az utóbbi években erősen hanyatlott. Különböző kutatások rámutattak, hogy a szórakoztató produkciók számarányának növekedése a közszolgálati televíziók programjaira épp oly jellemző, mint az elsősorban magas közönségarány elérésére törekvő kereskedelmi műsorszolgáltatókra. Bizonyos közművelődési műsортípusok – így például az oktatóműsorok, a dokumentumfilmek és a színházi közvetítések – háttérbe szorultak, a fajsúlyosabb tájékoztatást szolgáló és a magasabb kulturális értékeket közvetítő programokkal együtt. Eredményeinkből kitűnik, hogy bizonyos korosztályok és kisebbségek, mint pl. az idősek, kiskorúak, valamint a nemzeti

minoritásokhoz tartozók számára elhanyagolhatóan kevés programot sugároztak a közfinanszírozású csatornák. További problémát jelent, hogy a közszolgálatiként azonosítható műsorok kevésbé frekvenciált napszakokban kerülnek adásba, amely csökkenti elérhetőségüket.

Az országos televíziók műsorainak túlnyomó többsége az előző évekhez hasonlóan 2004-ben sem speciális közönségrétegeket, hanem differenciálatlanul a nagyközönséget vette célba. A fiatalok jelentették az egyetlen olyan nézői csoportot, amelyet mind az öt csatornán viszonylag jelentősebb számú produkció igyekezett elérni. 2004 márciusában is leginkább az MTV két programjáról volt elmondható, hogy az ifjúsági korosztályokon kívül – ha nem is jelentős gyakorisággal, de legalább alkalmanként – más nézői rétegeknek, így nemzetiségieknek, időseknek, falusiaknak is készített műsorokat.

A kilencvenes éveknek az egész hazai televíziózást átrendező változásai után az új évezred első éveiben a televíziós műsorkínálatban igazán jelentős változások már nem voltak tapasztalhatók sem a műsортípusok számát, sem az egyes típusok által kitöltött műsoridőt tekintve. 2004. évi vizsgálatunk is a korábbi elemzéseknek azt a megállapítását erősítette meg, hogy az állandósuló szerkezetű műsorkínálatnak két fő tartalmi összetevője van: egyfelől a szórakoztatás (filmek, sorozatok, vetélkedők, játékok, show-műsorok), másfelől a (közérdekű) aktualitásokról való információközlés (hírek, gazdasági és kulturális információk, szolgáltató műsorok). A közfinanszírozású és a kereskedelmi csatornák között azonban igen nagyok a különbségek. Míg az utóbbiak esetében kétség sem férhetett a könnyű szórakoztatás dominanciájához, az előbbieknél a fajsúlyosabb műsorkategóriák, így a dokumentumműsorok, a kulturális magazinok, az ismeretterjesztő, valamint a vallási műsorok, tehát a közszolgálati kategóriába sorolható adások együttvéve ugyanolyan vagy még nagyobb súllyal voltak jelen, mint a szórakoztató műfajok. Másfelől ugyanakkor a szórakoztatás uralta kereskedelmi csatornákról sem hiányoztak a közszolgálati tartalmak, mindenekelőtt a politikai tájékoztató műsorok, valamint az információs és a szolgáltató magazinok, bár részesedésük együttesen véve is kisebb hányadot tett ki, mint a közfinanszírozású csatornákon.

Az MTV1 a politikai hírműsorok viszonylag magas arányával tűnt ki, emellett külön kiemelésre kívánczik a dokumentumműsorok jelentős részesedése, valamint az, hogy a másik két közfinanszírozású televízióhoz képest 2004 márciusában lényegesen nagyobb arányban sugárzott show- és kabaréműsorokat, továbbá szappanopera vagy éppen akciófilm jellegű sorozatokat. Az MTV2-t 2004-ben a szolgáltató és a kulturális magazinok kiemelkedően nagy részesedése különböztette meg, de feltétlenül figyelmet érdemel az is, hogy itt volt látható a legtöbb sportműsor. A Duna TV kiemelkedően nagy arányban sugárzott ismeretterjesztő műsorokat és dokumentumműsorokat, emellett a közfinanszírozású mezőnyben a (mozi- és dokumentum)filmek és a rajzfilmek sugárzásának gyakoriságában is az élen állt. A TV2 műsorszerkezetében foglalták el a legkiemeltebb helyet a szappanopera jellegű sorozatepizódok, de a (mozi- és tévé)filmek részesedése is ezen a csatornán volt kiemelkedően a legmagasabb. Míg a TV2 a fiction-műfajokban, addig az RTL Klub a valóságshow jellegű adásokban, valamint a rajzfilmek terén vezette a mezőnyt. Mindkét kereskedelmi csatornáról elmondható, hogy a közfinanszírozású társaikhoz képest lényegesen több vetélkedőt és játékműsort kínált.

Bár gyakran megfogalmazódik az az aggodalom, hogy a hazai televíziós kínálatban eluralkodik a torz magatartási mintákat közvetítő erőszak és agresszivitás, a korábbi évekhez hasonlóan a 2004. évi vizsgálat is azt jelezte, hogy az erőszakos cselekményű produkciók, így az akciófilmek, a bűnügyi történetek, a félelmet keltő horror és thriller, a vadnyugati történetek, kalandfilmek, valamint a háborús borzalmakat ábrázoló alkotások a teljes (sorozat)filmes kínálatnak mintegy 15 százalékát, tehát viszonylag kis, egyébként az előző évvel lényegében megegyező hányadát tették ki, és a túlnyomó többséget olyan romantikus

szerelemi történetek, gyermek- és ifjúsági filmek, vígjátékok, családhistóriák (közel 50 százalék), illetve nem ritkán dokumentumértékű, realiztikus, valós társadalmi helyzeteket megjelenítő, esetenként komoly esztétikai értékkel bíró művek (társadalmi drámák, történelmi filmek, dokumentumműsorok), valamint hasznos ismereteket közvetítő természetfilmek (közel 32 százalék) alkották.

A csatornák között persze ebben a vonatkozásban is jelentősek voltak a különbségek. Dokumentumfilmek, társadalmi drámák, történelmi és természetfilmek elsősorban a közfinanszírozású Duna TV-ben és az MTV két csatornáján kerültek adásba. Ezzel szemben túlnyomórészt a kereskedelmi csatornákon fordultak elő olyan műfajok, így akciófilmek, horror és thriller produkciók, kalandfilmek, amelyek nagy valószínűséggel jelenítenek meg naturalisztikus módon agresszív, erőszakos cselekményeket. Ugyanakkor akciófilmek, de még inkább krimik, bűnügyi történetek az MTV1 műsorában is feltűntek.

2004 márciusában az országos televíziós műsorkínálatnak az előző év márciusához mérve valamivel nagyobb hányada, több mint az egyötöde (22 százaléka) külföldi eredetű volt. Az import kiemelkedően nagy részét, 45 százalékát észak-amerikai, elsősorban az Egyesült Államokban gyártott műsorok tették ki; 32 százalék európai – főképpen nyugat-európai – gyártású volt; 22 százalék pedig Dél- és Közép-Amerikából származott. A külföldről származó anyagban az észak-amerikai produkciók aránya 2004 márciusában valamivel kisebb volt, mint az előző év hasonló időszakában, a nyugat-európai import mind az abszolút számokat, mind a részesedést tekintve növekedett, míg a dél- és közép-amerikai eredetű műsorok importjában nem következett be lényeges változás.

A korábbi évekhez hasonlóan 2004 márciusa sem módosított érdemben azon az alaptendencián, hogy a közfinanszírozású csatornákon lényegesen több a hazai gyártású műsor, mint a kereskedelmiéken. Ezen belül az előző évhez hasonlóan 2004-ben is azt állapíthattuk meg, hogy a közfinanszírozású mezőnyben a legkevesebb külföldi anyag az MTV2-n, a legtöbb pedig az MTV1 programjában fordult elő, mégpedig főképpen az észak-amerikai importnak köszönhetően. A kereskedelmi csatornák közül az RTL Klub műsorában lényegesen nagyobb mennyiségben szerepeltek hazai gyártású produkciók, mint a TV2-n. Az utóbbi csatorna 2004-ben is az észak- és dél-amerikai eredetű műsorok arányát tekintve emelkedett ki versenytársai közül.

A műsorok funkció szerinti megoszlása 2004-ben is azt tükrözte, hogy a közfinanszírozású televíziókban a kínálat meghatározó nagyságú részét a magasabb kulturális értékeket képviselő, a politikai, társadalmi, gazdasági aktualitásokat komoly formában feldolgozó, a nézőket orientáló programok teszik ki, míg a kereskedelmi csatornákon a könnyű szórakoztatás van túlsúlyban. Ezen a több évre visszanyúló alaptendencián belül 2004 márciusában a közfinanszírozású csatornákon valamelyest emelkedett a „komoly” aktuális tájékoztatásnak és a „magasabb” (elit)kultúra értékeit közvetítő műsoroknak a részaránya, és csökkent a „könnyű egyéb” kategóriába sorolt anyagoké.

2004-ben a közfinanszírozású csatornák műsorainak közel a háromnegyedét, a kereskedelmiéknékné viszont csak alig az egyötödét lehetett egyértelműen a közszolgálati kategóriába sorolni, mindazonáltal a televíziós műsorkínálat egészét tekintve összességében valamelyest emelkedett a közszolgálatinak tekinthető műsorok aránya az előző évhez képest. A közfinanszírozású csatornák közül a közszolgálati műsorok mennyiségét tekintve kis különbséggel az MTV2 állt az első, a Duna TV a második, az MTV1 pedig a harmadik helyen, míg a kereskedelmi televíziók közül a TV2 adott valamivel nagyobb arányban egyértelműen közszolgálatinak minősíthető műsort. Ez a sorrend megegyezik az előző években tapasztalattal.

3. A tudományos műsorok vizsgálata az MTV1, az RTL Klub és a TV2 műsorkínálatában

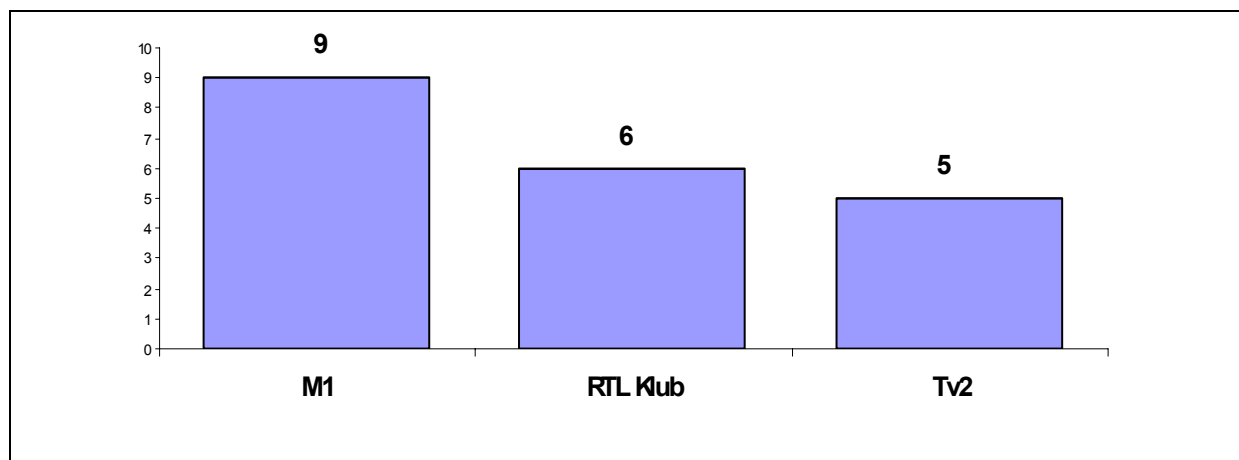
A magyar televíziózásban a könnyű szórakoztatás hegemón helyzetbe került, és részben ennek következményeként az oktató műsorok háttérbe szorultak. Szomorú ténynek számít, hogy a közszolgálati médiumok is egyre inkább átveszik a profitorientált médiumok szerkesztési gyakorlatát. Infotainment kifejezéssel jelöljük azt a hírszolgáltatás területén zajló folyamatot, amely során a témaválasztásban az azonnali hatást kiváltó történések és bemutatási módok kerülnek előtérbe.

Az ORTT az elmúlt időszakban tartalomelemzés segítségével vizsgálta, hogy a fentiekben vázolt folyamatok mennyiben érvényesültek a legnagyobb nézettséggel rendelkező országos televíziók által sugárzott tudományos programokban. A tudományos-ismeretterjesztő tájékoztatásnak szigorú kritériumai vannak, amelyek szembeállíthatók a szórakoztató műsorok gyakorlatával. Az ORTT analízise az MTV1, az RTL Klub és a TV2 2004. augusztus 30. és október 3. között sugárzott tudományos beszámolóit vizsgálta.

A három csatorna közül az MTV1 szerepeltette a legtöbb e kategóriába tartozó programot, a műsorszámok a csatorna teljes adásidejének kilenc százalékát tették ki (**25. ábra**). Az említett számarány majdnem a duplája volt az RTL Klub (6%), illetve a TV2 (5%) értékének.

25. ábra

A tudományos műsorszámok időtartamának műsoridőn belüli részaránya

A Magyar Tudományos Akadémia 2004 tavaszán 1204 főre kiterjedő közvélemény-kutatás keretében vizsgálta a lakosság médiafogyasztási szokásait, továbbá véleményét és elvárásait a tudományos műsorszámokkal kapcsolatban. A tudományos beszámolók ismeretterjesztő jellegét (16%), aktualitását (14%) és közérthetőségét (17%) a megkérdezettek mintegy fele tartotta fontosnak, míg a szórakoztató jellegét közel ötöde (18%) emelte ki. A megkérdezettek negyedének érdeklődését egyáltalán nem kötötték le a szóban forgó programok.

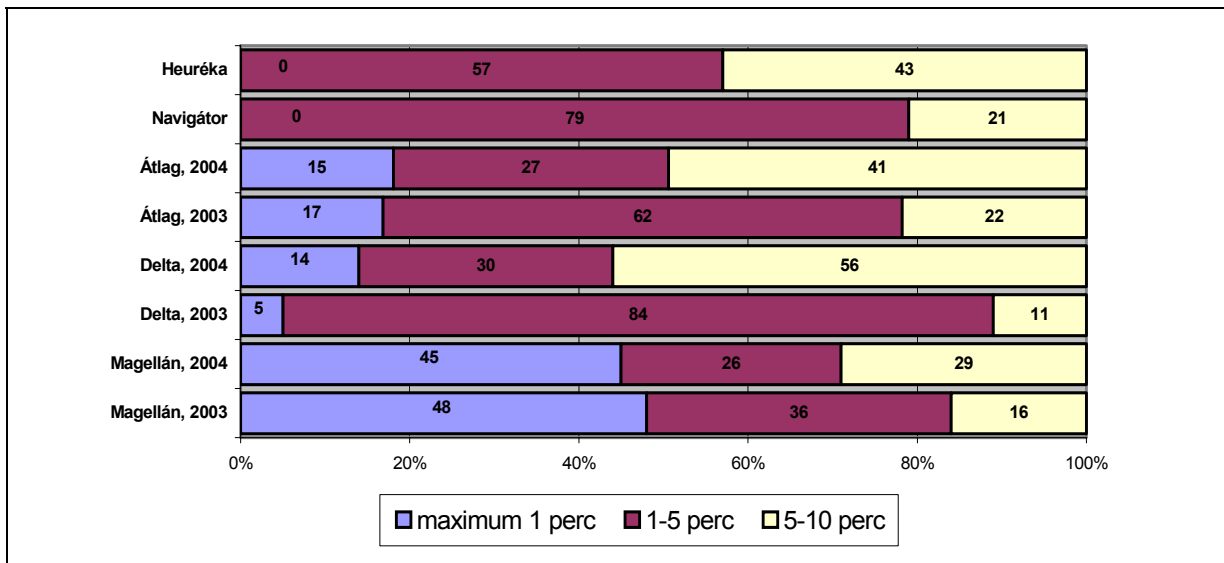
A közvélemény-kutatáshoz kötődő tartalomelemzés megállapította, hogy a műsorok többségében komoly szerep jutott a szórakoztatásnak. A Delta, a Magellán szerkesztői a műsoregységek nagyjából hetedében, illetve ötödében állították előtérbe a könnyed kikapcsolódást. A 2004-es vizsgálat komoly változásokat tárt fel a Delta esetében, hiszen a műsorszám ekkor már nem tartalmazott esztrád szegmenseket. A Magellán ezzel szemben nem változott, beszámolóinak több mint ötöde nem foglalt magába tudományos

megállapításokat.

Meglátásunk szerint a műsoregységek időtartama jó indikátornak tekinthető annak mérésére, hogy a program a tudományos eredmények ismertetése, vagy a szórakoztató etűdök sugárzása mellett tette-e le voksát. 2003-ban a Magellán műsoregységeinek közel fele maximum egy perc hosszúságú volt, és 2004-ben is hasonló arányokat regisztráltunk (45%). Más programokban ilyen rövid beszámolók csak minimális mértékben jelentkeztek. Véleményünk szerint a rövid bejátszások alkalmatlanok a tudományos eredmények ismertetésére.

26. ábra

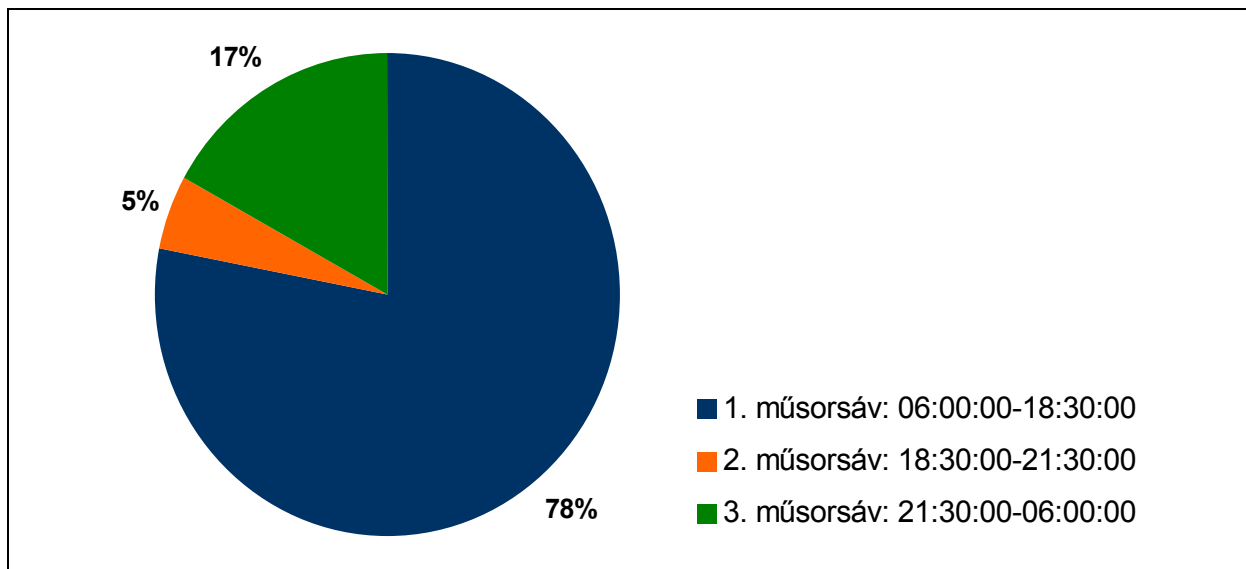
A műsoregységek időtartam szerinti megoszlása az egyes műsorokban

A tudományos beszámolók műsoridejének háromnegyede (78%) a nappali, öt százaléka az esti, míg 17 százaléka a késő esti műsorsávra esett.

27. ábra

A tudományos jellegű műsoridő megoszlása műsorsávonként (százalék)

A tudományos jellegű beszámolók témaválasztását tekintve alapvető különbségek mutatkoztak a programok tekintetében. Az anyagok 60 százaléka dolgozott fel valamilyen „divatos” (szenzáció, szexualitás, szenvedélybetegség, katasztrófa stb.) témát. Az MTV1 műsorszegmenseinek nem egészen fele, a kereskedelmieknek viszont több mint háromnegyede kapcsolódott valamilyen populáris kérdéskörhöz.

A közszolgálati csatorna programjai inkább a humán tudományok, a kereskedelmiek pedig jobbra az orvostudomány felé orientálódtak. Az MTV1 tudományos műsoregységeinek több mint harmada tárgyalt történeti, pszichológiai, szociológiai, illetve művészettörténeti témákat, és csak fele ennyi beszámoló foglalkozott az orvostudománnyal. A profitorientált televíziók programjaiban az orvostudomány a műsoregységek harmadában került előtérbe. Az RTL Klub szegmenseiben a reáltudományok és a társadalomtudományok is gyakran kaptak helyet. Ezzel szemben a TV2 műsorán alig-alig találkozhattunk társadalomtudományi kérdéskörökkel (3%), az adó leginkább a földrajzi vonatkozású problémákat preferálta (30%). Érdekes adat, hogy a közszolgálati csatorna tudományos tudósításaiban mellőzte a reáltudományokat (3%).

A nappali műsorsávban a társadalmi és művészeti témájú anyagok voltak a meghatározóak, de jelentős publicitást kaptak még a növényvilág, az állatvilág és a földrajz „eseményei” is. Este, illetve késő este csaknem valamennyi tudományág jelenléte csökkent. Ez alól csak az orvostudomány és kisebb mértékben a reáltudományok jelentettek kivételt.

A tudomány fontos kellékének tekinthető az argumentáció, a forrásmegjelölés és a téma több szempontú bemutatása, ezért a továbbiakban ezek jelenlétét vizsgáltuk az elemzett műsorokban.

2004-ben a tudományos műsorok beszámolóinak mindössze tizede tért ki kijelentéseinek, állításainak bizonyítására. A levezetések gyakorisága az összes tudományos jellegű hírben sem érte el az említett arányt. A bizonyítás ismertetése gyakorlatilag egyedül az orvostudományra volt jellemző, e beszámolók negyede tartalmazott érvelést. Az ellenpéldát a művészeti, művészettörténeti vonatkozású filmek jelentették, amelyek csak elvétve tértek ki állításaik, következtetéseik alátámasztására. Leggyakrabban a magazinműsorok léptek túl az állítások pusztá ismertetésén. Ez nyilván azzal függ össze, hogy ezekben a programokban gyakran szerepeltek szakértők, akik a tágabb időkorlátokat kihasználva, egy-egy jelenség kontextusát is megvilágíthatták.

A tudományos beszámolók harmada nem szerepeltetett forrásmegjelölést, a műsorrészek harmada pedig csak általánosságban („a kutatók szerint”) utalt rá. Pontos forrásmegjelölést a műsoregységek közel fele adott, 41 százalék egyetemre, kutatóintézetre, négy százaléka médiumokra (újságra, televízióra, weblapra) hivatkozott. A forrásmegjelölés – csakúgy, mint a bizonyítások közlése – elsősorban a reál-, illetve az orvostudományokkal foglalkozó beszámolókra volt jellemző. Az előbbieket háromnegyede, míg az utóbbiak fele hivatkozott valamilyen szervezetre vagy szakemberre.

2003-ban a tudományos híradások gyakorlatilag egyetlen aspektusból mutatták be az általuk tárgyalt témákat. Mindössze a beszámolók öt százaléka vállalkozott eltérő felfogások egyidejű prezentálására vagy szembenálló tudományos nézetek ütköztetésére. A 2004-es vizsgálat is hasonló eredményekre vezetett. A tudományos jellegű tudósítások továbbra is ritkán (8%) adtak teret rivális elképzelések bemutatásának, bár a tudományos hírműsorokban valamivel gyakrabban találtunk ellentétes véleményeket.

A tradicionális tudomány álláspontjától eltérő, „alternatív” megközelítések mind 2003-ban, mind 2004-ben kiszorultak a tudományos hírműsorokból (arányuk egy százalék volt). A teljes kínálatban a „legitim intézményrendszeren” kívülről származó megközelítések aránya hét százalékra rúgott. Az emelkedés hátterében elsősorban a magazinműsorok álltak, a reggeli és délutáni háttérműsorok anyagaiban ugyanis lényegesen gyakrabban szerepeltek az „alternatív” elméletek képviselői (28%).

A tartalmi elemek között azt is vizsgáltuk, hogy az egyes csatornák, műsorszámok milyen gyakran vették igénybe tudományos szakértő segítségét. A műsoregységek nagyjából felében kontrollálták szakavatott személyek az elhangzott információkat. Leggyakrabban az RTL Klub (73%) vette igénybe asszisztenciájukat. A TV2 (55%) és a közszolgálati televízió (60%) nagyjából azonos gyakorisággal alkalmazott hozzáértőket.

Az MTV1 elsősorban a társadalomtudományokat és a művészeteket preferálta, viszont mindössze ötöd-, illetve tizedannyi technikai fejlesztésről számolt be, mint a kereskedelmi társai (MTV1: 3%, RTL Klub: 30%, TV2: 18%). A tudományos kutatásokról szóló híradások arányában viszont már nem mutatkozott nagyságrendi különbség a közszolgálati (25%) és a profitorientált médiumok között (RTL Klub: 28%, TV2: 36%).

A média által felvázolt kép alapján a legdinamikusabban fejlődő tudományágnak a reáltudományok tűntek, ami főként a számítástechnikának volt köszönhető. Az e területtel foglalkozó hírek 89 százaléka szólt műszaki fejlesztésről vagy új elméletek megszületéséről. A kémia, a biológia (64%) és az orvostudomány (54%) szintén a jelentős befolyással rendelkező területek közé sorolódott. Ezzel szemben a társadalomtudomány (14%) és a művészettörténet (15%) szférájában kifejezetten alacsony volt a tudományos eredmények prezentációja.

A tudományos hírszolgáltatással kapcsolatban örvendetes, hogy a műsorokra nem volt jellemző a pontatlan megfogalmazás vagy a ritkán előforduló jelenségek mindennapiként történő bemutatása. Mindkét általunk vizsgált évben a Delta képi világa tűnt a legmodernebbnek. Erőszakos cselekményeket, katasztrófákat, baleseteket mindössze a műsoregységek négy százaléka mutatott be.

4. A rendszeres műsorfigyelés tapasztalatai

Az ORTT rendszeresen vizsgálja a médiatörvény és más jogforrások előírásainak betartását az országos, körzeti és helyi műsorszolgáltatók programjaiban. E hatósági ellenőrző tevékenység 2004-ben 654 műsorszolgáltatót érintett, amelynek során összesen 12 093 műsorórát analizáltunk (**20. táblázat**).

20. táblázat

A 2004-ben lefolytatott vizsgálatok megoszlása

	vizsgálatok száma	ellenőrzött műsorórák száma	vélelmezett jogsértések száma
országos műsorszolgáltatók (9 médium)	1 028	5 435	1 803
körzeti és helyi műsorszolgáltatók (645 médium)	842	6 658	3 122
Összesen	1 870	12 093	4 925

A vizsgált műsorórák mennyisége 20 százalékkal csökkent a megelőző évhez képest. A feltételezett normaszegések száma ennél nagyobb mértékben esett vissza (33%) (**21. táblázat**). A közölt adat az Rttv. előírásai szerinti normaszegéseket képviseli, e szabálysértéseken kívül 3700 esetben regisztráltuk a Reklámtörvény negligálását.

21. táblázat

A vizsgált műsorórák és a vélelmezett törvénytértések száma (1999-2004)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Vizsgált órák száma	7 328	15 118	14 384	14 532	15 110	12 093
Vélelmezett jogsértések száma	810	5 792	6 994	5 275	7 377	4 925

A vizsgálatok szempontjait az Rttv. rendelkezései határozzák meg. Ezek alapján folyamatosan ellenőrizzük a műsorszolgáltatás elveinek és szabályainak teljesülését, valamint a tartalmi, formai tilalmak, illetve előírások érvényesülését.

4.1. Az országos műsorszolgáltatók vizsgálata a vélelmezett törvénytértések tükrében

Az országos médiumok rendszeres figyelése véletlen mintavétel alapján történik, minden nap egy televízió- és egy rádiócsatorna kisorsolásával, amelynek során a műsorszolgáltatók főműsoridejét, valamint további – randomizált módon kiválasztott – két programórát vizsgáljuk. A kilenc országos médiumnál (öt közszolgálati és négy kereskedelmi) 724 vizsgálatot kezdeményeztünk, amelynek keretében 3620 műsoróra elemzése történt meg (**22. táblázat**). A rendszeres vizsgálat mellett öt témakörben (reklámidő-túllépés, alkoholtartalmú italok reklámja, hírműsorok hossza, filmek megszakítása, televíziós vásárlás hossza) 300 esetben vettük górcső alá az országos televíziókat, ami további 600 műsoróra analizálását jelentette. 2004-ben is számos kiemelt médiaeseményt analizáltunk, amelynek során 915 órányi adásfolyamot vettünk nagytitkos alá.

22. táblázat

Országos műsorszolgáltatók mintába kerülési gyakorisága 2004-ben

	vizsgálatok száma	vizsgált órák száma
MTV1	71	355
M2	74	370
Duna TV	73	365
TV2	73	365
RTL Klub	71	355
Kossuth Rádió	87	435
Petőfi Rádió	94	470
Sláger Rádió	89	445
Danubius Rádió	92	460
Összesen	724	3 620

Az eredmények alapján elmondható, hogy 2004-ben 1803 esetben vélelmeztünk jogsértést. A közszolgálati médiumoknál 682, a kereskedelmiéknél pedig 1121 lehetséges törvénytértést regisztráltunk. Az országos médiumok működésében kedvező változás állt be, mivel a feltételezhető szabálysértések száma mérséklődött – a fenti megállapítás alól az RTL Klub számított az egyetlen kivételnek. A Magyar Televízió normasértései csökkentek a legnagyobb számban, míg a profitorientált médiumok közül a TV2 és a Danubius Rádió gyakorlata vett kedvező fordulatot (**23. táblázat**). (Itt kell felhívni a figyelmet arra a tényre, hogy mint azt már jeleztük, az esetszámok mérséklődése bizonyos mértékig a vizsgált programórák csökkenésére vezethető vissza.)

23. táblázat

A vélelmezett jogsértések abszolút számának alakulása (2000-2004)

	MTV1	M2	Duna TV	TV2	RTL Klub	Kossuth Rádió	Petőfi Rádió	Sláger Rádió	Danubius Rádió
2000	892	482	248	294	61	369	169	69	488
2001	1602	1036	192	584	246	60	31	316	408
2002	1054	749	115	545	439	20	8	404	69
2003	901	633	98	549	497	184	76	234	193
2004	480	54	65	324	567	55	28	188	42

2004 során az országos műsorszolgáltatók 713 esetben sértették meg az Rttv. reklámkorlátokkal és -tilalmakkal foglalkozó rendelkezéseit. A reklámidő-túllépés gyakorisága a közszolgálati médiumoknál drasztikusan, a kereskedelmi csatornákon kis mértékben csökkent. Jellemző számadat, hogy a közszolgálati csatornák 41 alkalommal, az országos földi terjesztésű profitorientált médiumok pedig 302 esetben lépték túl az Rttv. által előírt kvótákat.

Az elmúlt évekhez viszonyítva a műsorszolgáltatók több filmet szerkesztettek a programjukba, ezért 2004-ben több film-megszakítást vizsgáló elemzést folytattunk le. A 2002-es törvénymódosítás kedvező változást hozott ezen a téren, mivel 2004-ben egyetlen ilyen törvénysértést sem regisztráltunk.

A közérdekű közlemények, jótékonyági felhívások, politikai hirdetések folyamatos kontrolljának köszönhetően a műsorszolgáltatók gyakorlatában kedvező változás állt be, a vélelmezett törvénysértések megszűlése a harmadára csökkent (834 eset vs. 274 eset) a megelőző időszakhoz képest.

Azon ügyekben, amelyek elbírálása nem esik az Rttv. hatálya alá, ellenben fogyasztóvédelmi vagy versenyjogi szempontból problémásak lehetnek, a Testület hatósági eljárásokat kezdeményezett. Összesen 179 alkalommal jeleztük a társhatóságok felé, ha a műsorszolgáltató erőszakos jeleneteket tartalmazó, félelemérzetet keltő, összehasonlító vagy jogsértő gyógyszerreklámot tett közzé.

A burkolt reklámozás miatt indított eljárások száma 2003-hoz képest emelkedő tendenciát mutatott (2000: 954, 2001: 1338, 2002: 782, 2003: 155, 2004: 639). A 2003-as számadat nem tartalmazza a Testület által elrendelt külön vizsgálatok eredményeit (*Való Világ, Big Brother, Coca-Cola Beach, Borsodi Beach* stb.).

Az esetszámok növekedésének hátterében egyfelől a különböző produkciókban megjelenő termékelhelyezés (product placement) állt, másfelől az az értelmezési gyakorlat, amely a támogatói üzenetben megjelenő, reklámértékkel bíró elemeket burkolt hirdetésként interpretálta. 2004-ben is gyakran találkoztunk olyan médiaüzenettel, amelynek kapcsán felvethető volt a támogatási szabályok megsértése. A feltételezett törvénysértések tetemes részében az volt a probléma, hogy nem nevezték meg helyesen a támogatót (**24. táblázat**).

24. táblázat*Az országos műsorszolgáltatóknál kifogás tárgyává tett törvénysértések típusai 2004-ben*

a törvénysértés típusa	MTV1	M2	Duna TV	TV2	RTL Klub	Kossuth Rádió	Petőfi Rádió	Sláger Rádió	Danubius Rádió	Σ
2. § 44.					6					6
3. § (3)								1		1
5. § (1)								8	2	10
5/C. § (3)								4		4
8. § (3)			9			4	2	4		19
10. § (4)	1									1
10. § (5)	139	1		88	366	14	16	10	5	639
11. § (2)			5					2		7
13. § (1)				1				1		2
13. § (2) e)					1					1
14. § (3)	15		21		42					78
15. § (1) a), b)	56	26	18	11	27	17	8	76	35	274
15. § (2)	2		2	1		1				6
16. § (2)				212	77			13		302
18. § (1)				2	6			69		77
18. § (4)				2	42					44
18. § (5)				7						7
24. § (1)	14	12				14	1			41
24. § (3)	2									2
25. §	22	7	10			5	1			45

4.2. A 2004-ben lefolytatott célvizsgálatok eredményei

Külön célvizsgálatokat szentelt a Testület azoknak a műsorszámoknak, amelyek jelentősen befolyásolták a műsorszolgáltatók programkínálatát. A kontroll keretében 915 programóra analízise történt meg. A Magyar Televízió jelentősebb nézettséggel rendelkező műsorszámai közül a labdarúgó EB és az olimpiai játékok közvetítése került görcső alá. A felsorolt programok elsősorban a támogatási szabályok szempontjából számítottak problematikusnak. Az 1473/2002. sz. ORTT határozat kimondja, hogy reklámból kiragadott szegmenssel nem lehet jelölni a támogatás tényét. Az állásfoglalásnak 237 esetben nem tett eleget az MTV.

Ugyancsak soron kívül elemeztük a TV2 Borsodi Beach című reggeli magazinműsorát. A megelőző években még számos törvénysértést produkáló program idén jelentős lépést tett a normakövetés irányába. A több hónapon át sugárzott műsorszám júniusban 72 vélelmezett törvénysértést tartalmazott. A műsorszolgáltató „praxisában” júliustól változás állt be, az ezt követő adásokban már nem leltünk fel jogsértő elemeket.

Hasonló célvizsgálat keretében analizáltuk az RTL Klubon futott Való Világ legújabb epizódját is. A program számos esetben (343) alkalmazott a médiatörvény rendelkezéseit értelmezésünk szerint figyelmen kívül hagyó – ezért burkolt reklámként interpretálható – ún. termékelhelyezést. A product placement ismert hirdetési eszköz, azonban az Rttv. nem definiálja. A Testület a 258/1997. (XI. 5.) számú határozatában rögzítette álláspontját, mely szerint a termékelhelyezés csak a fikciós műfajokban, pénzmozgás nélkül, az életszerűség mértékéig fogadható el.

4.3. A helyi/körzeti műsorszolgáltatók vizsgálata a vélelmezett törvénysértések tükrében

Az ORTT 1999-ben kezdte el a helyi, regionális médiumok rendszeres figyelését. Az elmúlt években folyamatosan szélesedett azon médiumok köre, amelyek bekerültek a mintánkba. A vizsgált műsorórák száma 2004-ben csökkent (6%), ennél nagyobb mértékben (22%) esett vissza a feltárt jogsértések száma (**25. táblázat**).

25. táblázat

A médiumok, a vizsgált műsorórák és a feltárt jogsértések megoszlása (1999-2004)

	a médiumok száma	a vizsgált műsorórák száma	a feltárt jogsértések száma
1999	116	1 124	950
2000	269	2 221	1 121
2001	403	5 544	1 456
2002	430	6 429	1 940
2003	554	7 074	4 012
2004	645	6 658	3 122

A szóban forgó médiumoknál a mintavételi eljárás technikája eltér az országos műsorszolgáltatóknál alkalmazottól. A helyi médiumok műsorai nem kerülnek rögzítésre az ORTT-nél, ezért a rádiók és a televíziók kiválasztása havonkénti sorsolás útján történik. A Testület által elfogadott munkatervnek megfelelően, e tevékenység ütemezése úgy történik, hogy a helyi médiumok évente egyszer, a körzeti műsorszolgáltatók pedig kéthavonként, illetve negyedévenként szerepeljenek a mintában. A helyi, körzeti médiumok körében lefolytatott vizsgálatok során 1898 műsoróra került górcső alá, és adatok szerint e műsorszolgáltatók 2098 esetben hagyták figyelmen kívül az Rttv. előírásait (**26. táblázat**).

26. táblázat

Az ellenőrzött műsorórák és feltárt jogsértések megoszlása 2004-ben

	a vizsgált műsorórák száma	a vélelmezett jogsértések száma
körzeti, helyi műsorszolgáltatók	1 898	2 098
közműsor-szolgáltatók	4 068	943
hálózatban működő médiumok	692	81
Összesen	6 658	3 122

A vélelmezett jogsértések majdnem egyharmada a támogatási szabályok, a reklámozás formai követelményeinek megsértéséből, illetve burkolt reklámozásból adódott. Nem került le a hibák palettájáról az adatszolgáltatási kötelezettség teljesítésének elmaradása sem, mivel számos műsorszolgáltató nem archiválja megfelelő módon programjait. A reklámidővel kapcsolatos törvénysértések három műsorszolgáltatónak „köszönhetően” (Budapest TV, Viasat3, Magyar ATV) igen magas (1471) esetszámban jelentkeztek.

A vezetékes médiumok elemzése során főként az adatszolgáltatási kötelezettség nem teljesítésével és a képűjság alatti rádiózással kapcsolatos problémák kerültek felszínre.

A non-profit médiumok (19 rádió és televízió) közül egyik sem sértette meg a reklámidőhöz kapcsolódó szabályokat.

4.4. A közműsor-szolgáltatók rendszeres figyelése

A közműsor-szolgáltatók mentesek a műsorszolgáltatási díj fizetési kötelezettsége alól. A közműsor-szolgáltatók rendszeres ellenőrzése 2000 novemberében vette kezdetét. A különleges státusszal rendelkező médiumok havonta kerülnek kontrollálásra. 2004-ben 74 műsorszolgáltató rendelkezett ilyen minősítéssel¹². Ez évben 166 napot és négy teljes hetet analizáltunk, összesen 4068 műsorórát. 943 esetben vélelmeztük az Rttv. valamely paragrafusának megsértését. E csatornák specifikuma, hogy műsoridejük 51 százalékában közszolgálati programokat kell sugározniuk, továbbá kisebb a mozgásterük a szponzoráció és a reklámozás tekintetében, mint a kereskedelmi médiumoknak. A rádiók/televíziók közel fele normakövető magatartást tanúsított, műsorszolgáltatásuk az Rttv. minden előírásának megfelelt, 44 esetben azonban a közszolgálati műsorarány nem érte el a kötelező (51%) szintet. A tapasztalatok szerint a televízióknak könnyebb betartaniuk a műsorszolgáltatási szerződésben vállalt kötelezettségeiket, mint a rádióknak. Utóbbiak számára azért teljesíthető nehezen a követelmény, mert a műsorszámok között közvetített könnyűzene (ami akár 300-400 percet is jelenthet egy nap) nem számít bele a közszolgálati műsorpercekbe. Meg kell említeni, hogy a reklámidő-túllépésből, illetve a támogatási szabályok megszegéséből toborzódott a törvénysértések háromnegyede (708).

A közműsor-szolgáltatók hálózatba kapcsolódása megengedett. A Testület elvi állásfoglalása szerint közműsor-szolgáltató kereskedelmi hálózat tagjaként nem felel a hálózatos időben közölt program tartalmáért, ugyanakkor erre az időre műsorszolgáltatási díjat köteles fizetni. Itt kell megjegyeznünk, hogy már működik egy közműsor-szolgáltatókból álló rádiós és televíziós hálózat is. Esetükben elvárás, hogy az összekapcsolódó médium napi 240 perces önálló műsorral jelentkezzen.

4.5. A hálózatos médiumok figyelésének tapasztalatai

A hálózatba kapcsolódott médiumok ellenőrzését 2003 második felében kezdte meg a Testület, mivel több alkalommal felmerült annak a gyanúja, hogy az ily módon összekapcsolódott, illetve közös tulajdonos által üzemeltetett műsorszolgáltatók közül néhány nem a hatályos jogszabályi előírásoknak, illetve az érvényes műsorszolgáltatási szerződéseknek megfelelően működik. Az ellenőrzések lefolytatásához a korábbi gyakorlattól eltérő módszert kellett alkalmazni, azaz helyben rögzített, autentikus felvételek segítségével történt a médiumok vizsgálata 692 műsorórát érintően.

A hálózatok három típusát tudjuk elkülöníteni. Az első típusba azok sorolhatók, amelyeket azonos tulajdonos különböző településeken működtet. A másik „zsánert” a franchise-rendszer képviseli. Ebben a konstrukcióban a tagok megőrzik jogi és szervezeti függetlenségüket, de műsoraik egy bizonyos részét valamely másik médiumtól (integrátortól) veszik át. A harmadik típusba azon médiumok tartoznak, amelyeknél egy műsorszolgáltató köré szerveződnek a tagok (gesztor), és a programokat készítő csatorna tölti be a központ szerepét.

A Hálózatos Televízió Rt. műsorát ún. kötelező, illetve szabadon választott időszávban veszik át a tagtelevíziók. A kötelező sáv a főműsoridőben kezdődik, majd az esti filmmel kiegészülve, általában három és fél órát ölel fel. A HTV egyenként állapodik meg a tagokkal a műsorelem átvételéről, és e módosításokat az ORTT hagyja jóvá. A televíziós hálózat tagjai

¹² 2004-ben több mint húsz új médium folyamodott sikerrel a státuszért, ami a törvény által előírt állandó támogatás drasztikus csökkenésével járt együtt.

alapvetően megtartották a műsorszolgáltatási szerződésükben vállaltakat, ugyanakkor a monitorozás során számos (63) esetben megállapítást nyert, hogy a tagtelevíziók nem archiválják a hálózattól átvett műsort, és nem a kijelölt átvételi pontokon kapcsolódnak be, illetve válnak le a hálózatról. A televíziós hálózatok működésének ellenőrzésekor egyetlen esetben sem tapasztaltuk, hogy egy műsorszolgáltató engedély nélkül csatlakozott volna össze a társaival.

A rádiós hálózatok analizálásakor viszont azzal szembesült a Testület, hogy a szereplők kb. negyede illegálisan integrálódott a rendszerhez. Az e körben működő Rádió1 csoport a szó szoros értelmében nem hálózat. Az eddig 13 tagot számláló „team” fő célja, hogy a médiumok reklámidejét közösen értékesítse. A tagok többsége uniformizált arculattal és műsorstruktúrával rendelkezik. A hálózatos rádiók sok esetben nem tesznek eleget a kapcsolódás engedélyezésének feltételeként szabott 240 perces saját műsoridő közzétételének, ezért a Testület számos esetben szankció alkalmazására kényszerült.

5. Nem fikciós műsorok kvalitatív/kvantitatív elemzése

A Testület 2004-ben számos nagy társadalmi visszhangot kiváltó médiaeseménnyel kapcsolatban rendelt el ún. ad hoc, soron kívüli vizsgálatot. Az „egyéb ügyként” kezelt esetekkel legtöbbször a Panaszbizottság foglalkozott elsőként, és e minőségükben kerültek a grémium elé. A kiérlelt határozatok pontos, minden részletre kiterjedő döntés-előkészítést, elemzést igényelnek. 2004-ben a Testület tíz esetben rendelt el soron kívüli vizsgálatot, többek között az RTL Klub Anyacsavar c. műsorszámával, a Bácsfi-ügy médiaképével, a Tilos és a Budapest Rádióval, a Hír Televízióval, az MTV Nap-kezte c. műsorával kapcsolatban. Az analízisek többségében az Rttv. 3. § (2) bekezdése került a fókuszba.

Anyacsavar

Az ORTT megvizsgálta az RTL Klub 2004. március 18-án és április 15-én sugárzott Anyacsavar c. műsorszámát. A műsor – műfaját tekintve – úgynevezett docusoap, amely az alkotók szerint a valóságshow, a dokumentumfilm és a szappanopera sajátos keverékének tekinthető. Bár az RTL Klub nem licencként vásárolta meg a műsorszámot, hanem saját készítésüként jegyzi, hasonló változatokat több országban is vetítettek. A verziókat többnyire az különbözteti meg egymástól, hogy míg egyeseknél az anyát cserélik el, máshol a család bármely tagja, vagy akár egyszerre több tagja is kicserélhető. A műsorszám megálmodója az RTF Media nevű angol cég. Ötletét elsőként a Channel 4 tűzte műsorra 2003-ban Wife Swap (Feleségcsere) címen – és a műsort jelenleg is sugározza. A program licencét a Disney tulajdonában lévő ABC is megvásárolta, és tervei szerint hamarosan műsorába szerkeszti. A címét megváltoztatták, a sorozat a némileg visszafogottabb Trading Moms (Csereanyu) elnevezést kapta. A németországi RTL2 tavaly nyáron kezdte vetíteni – „Frauentausch” elnevezéssel – a sorozatot. A német verzióban – hasonlóan a magyar változathoz – szélsőségesen eltérő társadalmi státuszú családokat választottak a „tranzakcióhoz”. A német műsorkészítők a család minden tagjának beleegyezése mellett további követelményeket is felállítottak, ilyennek számított például, hogy hat év alatti gyerekeket nem szerepeltethetnek a programokban. A műsor Németországban is vihart kavart, de leginkább Ausztriában váltott ki társadalmi ellenállást. Az osztrák kereskedelmi csatorna, az ATV+ Tausche Familie című adásának egyik epizódja hatalmas botrányt robbantott ki 2003 novemberében, miután egy fiatal török anyát a hatéves gyermekével együtt egy xenofób osztrák családhoz költöztettek.

Egy bécsi gyermek- és ifjúságvédelmi ügyész nő akciójának köszönhetően – aki a műsor betiltását követelte – a Gyermekjóléti Hivatal is bekapcsolódott az ügybe. A szervezet a vizsgálatot követően megállapította, hogy a produkció károsíthatta a gyermekek személyiségfejlődését. Továbbá felhívta a műsorszolgáltató figyelmét arra, hogy a kisgyermek bevonását problematikusnak tartja, és kérte a médiumot, a jövőben tartózkodjon a kiskorúakat károsító vagy pszichológiailag megterhelő produkciók gyártásától. A Kiskorúak Ügyészsége hasonló álláspontot alakított ki az ügyben, kijelentette, mindent meg fog tenni annak érdekében, hogy megakadályozza az osztrák kereskedelmi médium azon törekvését, hogy gyerekeket használjon fel a nézőszám növelésére.

A Magyar Alkotmány 8. §-ának rendelkezése szerint a „*Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége*”. Ennek értelmében az alkotmányos jogok nemcsak a felnőtteket, hanem a gyermekeket is megilletik. Ugyanakkor figyelemmel kell lenni azon körülményre, hogy a gyermekek – különleges szükségleteikből adódóan – kivételes védelmet élveznek. Tekintettel arra, hogy a gyermekek esetleg – életkoruknál, ítélőképességüknél, vagy egyéb körülményeiknél fogva – nem képesek fellépni saját jogaik védelmében olyan módon, ahogy a társadalom felnőtt tagjai, az Alkotmány számukra többletjogosítványokat biztosít. Az Alkotmány 67. § (1) bekezdése deklarálja: a „*Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges*”. Egyes vélemények szerint a műsor koncepciója azáltal, hogy a gyermeket az édesanyjától tíz napra megfosztja, és vele semmilyen kapcsolattartást nem engedélyez, ellenkezik a fentiekben idézett alkotmányos joggal.

A gyermek egészséges fejlődésének biztosításában kiemelkedő szerep jut a családnak, ebből adódóan a család védelmének fontossága több jogszabályban is tükröződik. Az Alkotmány külön kitér erre a körülményre, amikor a 15. §-ában rögzítette: a „*Magyar Köztársaság védi a család és házasság intézményét*”. Az 1989. évi, a kiskorúak jogaival foglalkozó New York-i Egyezmény, amelyet az 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdettek ki Magyarországon, szintén kiemelt jelentőséget tulajdonít a társadalom legfontosabb közösségének.

A kiskorúak jogainak tiszteletben tartása a valóságban gyakorta nehézségekbe ütközik. A gyermeket sokféle helyzet választhatja el a szüleitől hosszabb-rövidebb időre: válás, hosszú kórházi tartózkodás stb. Ezeket a tragédiákat néha lehetetlen megakadályozni. Felmerül azonban a kérdés: a gyermek különleges gondoskodáshoz és védelemhez való jogának átmeneti korlátozását, illetve sérelmét indokolhatja-e, hogy szülei úgy gondolták, szerepet vállalnak egy szórakoztató produkcióban. Több pszichológus állítása szerint a szeparáció okozta érzelmi megterhelés reális veszélyt jelent, és fennáll a kockázata annak, hogy maradandó pszichés sérüléseket szenved el a programnak köszönhetően. Dr. Ranschburg Jenő klinikai gyermekpszichológus, főiskolai tanár – az ORTT felkérésére írt – szakvéleményében teljes mértékben egyetértett a panaszokban megfogalmazott állításokkal, miszerint az érintett családokban élő kisebb gyerekek sürgősen érzelmi megterhelésnek vannak kitéve: „*A három év körüli gyerekek az adott értelemben képtelenek különbséget tenni a »játék« és a »valóság« között, ezért anyjuk kilépését a családból méltatlan és drámai szeparációként élik át.*” Az előbbi megállapítást támasztja alá, hogy az egyik szereplő legkisebb gyermeke sírógörcsöt kapott, amikor felismerte: édesanyja helyét egy idegen nő foglalta el. Ranschburg továbbá arra is rámutatott: „*a hároméves gyermeknek a tíz nap nem behatárolható, és a »mindez csak viccből történik« jellegű vigasztalások nem értelmezhetőek.*” Amellett, hogy az anya – a kisgyermek szempontjából egyáltalán nem átmenetként érzékelt – hiányát át kell élnie, a számára teljesen ismeretlen személy – mint „új anya” – megjelenése további súlyosbító körülményként hat. A gyermekpszichológus meglátása szerint „a két kicsi gyermek

életében valószínűleg nem történt semmi jóvátehetően”, egyúttal azonban hozzáteszi: „*a kicsik nézőpontjából a méltatlan és szükségtelen frusztráció ténye fennáll.*” Amint arra a szakvélemény is utal, a műsorban ábrázolt családi környezet alapján csak valószínűsíteni lehet, hogy az érintett kisgyermekek következmények nélkül vészelték át a megrázkódtatásokat.

A szeparáció hatásának vizsgálatánál az emberek mindenkori életkörülményeit is figyelembe kell venni. Egy egyébként érzelmileg biztonságos, jó minőségű gondoskodást nyújtó családban nyilván más következményekkel jár a rövid távú elszakadás, mint a nagyszámú válsághelyzetet átélő famíliában. Biológiai, társadalmi és gazdasági tényezők együttes hatása, valamint a terhelő életesemények előfordulásának gyakorisága a gyermek egészséges fejlődését nagyban befolyásolja.

A gyermekek Alkotmány által deklarált jogait az Alkotmánybíróság 21/1996. (V. 17.) számú határozata értelmezte. Interpretációjában az állam kötelességei az egyértelműen káros hatások távol tartására vonatkoznak, továbbá magukban foglalják azt is, hogy az állam a személyiséget, s így az egész jövőd életét meghatározó súlyos kockázatvállalást is elhárítsa a gyermektől. Ugyancsak ebben a határozatban fogalmazta meg az Alkotmánybíróság a gyermek és a felnőtt személy önrendelkezési jogának a kockázatvállalás kapcsán megmutatózó alapvető különbségeit.

Az *Anyacsavar* című műsorszám az anyák cseréjének koncepciójára épül, s ebbe feltételezhetően a család minden tagja beleegyezett. Ezzel bizonyos kockázatot is vállaltak arra a meghatározott időtartamra, amelyre a helycsere szólt. A családok három év körüli gyermekei azonban nyilvánvalóan nem tudták felmérni cselekedetük következményeit, helyettük a szülők döntöttek. Az Alkotmánybíróság 21/1996 (V. 17.) számú határozata többek között kimondja, hogy a személyes, illetve a gyermek érdekében végzett joggyakorlás az érintett alapjogtól függ. A szülő önrendelkezési joga, valamint a gyermek védelemre és gondoskodásra való joga, amely nemcsak a családjá, hanem a társadalom és az állam részéről is megilleti. Ugyancsak szemben állhat a műsor kapcsán a gyermeki jog a sajtó szabadságából levezethető műsorkészítői szabadsággal.

A fentebb leírtak alapján a műsor alapkonceptióját képező anyacsere, illetve az ezzel járó szeparáció az adott társadalmi körülmények között a kisgyermek, azaz a hat éven aluliak fejlődésére potenciálisan veszélyes lehet. A gyermeket indokolatlanul terheli meg érzelmileg, növelve ezzel a káros életeseményeket, halmozva a kockázati tényezők számát.

A társadalmakat talán semmi sem jellemzi jobban, mint az, hogy tagjai milyen játékokkal szórakoztatják magukat. A reality show-k, ha tetszik, ha nem, hűen tükrözik a kapitalista társadalmi berendezkedést, amiben minden áru jelleget ölt, és ebbe beletartozik – még akkor is, ha íratlan szabályokat, morális normákat sért – a személyiség és a privát szféra is. A fenti filozófia természetesen elfogadhatatlan a társadalom azon szelete számára, amely az egyéniséget, a családot, a magánszférát autonóm területnek tekinti. Egyes teoretikusok szerint a programtípus szerepe az említett értékek újratermelésében nélkülözhetetlen, hiszen a normasértés felismerésén keresztül acélosítjuk morális alapelveinket. Mások mellett kardoskodnak, hogy a műsorszámok az erkölcs fellazulását segítik elő, mivel a deviáns magatartásmintákat természetesnek, normálisnak, sőt, követendőnek állítják be. Mint minden olyan kérdés, amely a kultúra által az orrunkra biggyesztett szemüveget érinti, a mindennapi episztemológiát – amelynek lencsái folyamatosan változnak – ez is eldönthetetlen dilemmának tekinthető. Ugyanakkor érdemes megfontolni mindkét iskola megállapításait, és a megfelelő kontextusban szemlélni a médiumok hatásait.

A következőkben a tömegkommunikáció egyik legkártékonyabb bemutatási módszerét vesszük nagyító alá, a sztereotíp, előítéletes reprezentációs eljárásokat.

Az *Anyacsavar* szereplői – vélhetőleg az anyagi haszon reményében – engedtek betekintést a magánéletükbe, és tették lehetővé az RTL Klub munkatársainak, hogy

mindennapjaik részleteit a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tegyék. A program első epizódjában két szélsőségesen különböző életstílust követő család hölgy tagjait cserélték ki egymással. Elsősorban az eltérő anyagi háttér, és az ebből fakadó materiális, illetve életvezetési, higiéniai különbségek teremtettek vitaalapot a „cseremama” és az otthon maradottak között. A Haszán család rendkívül jó körülmények között élő familiának tekinthető, míg Kalderánék alapvető szükségleti cikkekben szenvednek hiányt, nem rendelkeznek például kellő számú ággyal, a családtagok közül hárman a földön alszanak. Végül az arab családfő 250 négyzetméteres háza összehasonlíthatatlan Kalderánék 45 négyzetméteres lakásával.

A műsorszám által életre hívott feladat hasonló ahhoz a – szociálpszichológiában használatos – kérdezési módszerhez, amelyben felsorolják a társadalomban élő bizonyos csoportokkal szemben táplált sztereotípiákat, és a válaszadónak kell megneveznie a közösséget. Az előítéletek „hervadásával” az említett kérdésekre egyre kevesebben válaszolnak, nő az ellenállás.

Kalderánék reprezentációja hemzseg a sztereotip bemutatási módszerektől. Maguk a szereplők is magukévá tették a percepciók eljárást, ami G. W. Allport szerint azt mutatja: a kulturális elnyomás olyan erős, hogy a kisebbségi csoport ugyanúgy látja saját magát, ahogyan a többség szemléli őket. Kalderán Csaba, a családfő a következőképpen jellemzi a familiát: szabadok vagyunk („Mi szabadságban élünk, és be akar minket zárni”), utáljuk a rendet, nem tűrünk semmilyen rendszerességet, imádunk szórakozni, ki nem állhatjuk a takarítást, és végül a kulturálatlan viselkedés számít számukra követendő modellnek. Haszán Márió felesége (Fekete Mónika) elsősorban a higiéniai hiányosságokat tette szóvá az első találkozás alkalmával.

A problémák az együttélés során sem mérséklődtek, a Kalderán család egyik tagja sem volt képes szakítani szokásaival. A felvételek megtekintése után az az érzés alakulhatott ki, hogy a műsorkészítők pártolták az asszony számára bántó magatartásformákat, és ennek köszönhető például, hogy miközben Mónika a szőnyeget porszívózta, Csaba a textíliára köpött egy nagyobbacska ételdarabot. A kulturálatlan viselkedésformák legkártékonyabb példája talán az volt, amikor Csaba káromkodni tanította az alig hároméves Rickyt. (Az obszcén szavakat kisípolták ugyan, de mindvégig jól lehetett érteni a megnyilatkozásokat.) A családfő filozófiájában a vulgáris beszéd kitüntetett helyet töltött be, interpretációjában az obszcenitás az érdekérvényesítés leghatékonyabb eszköze, továbbá kifejezőbb és egyértelműbb kódrendszer, mint az illetudó nyelvhasználat.

A társadalmi normákkal ellentétes viselkedési formák mellett természetesen megjelentek kívánatos modellek is. Csaba kifejezetten család- és gyerekszerető ember képét mutatta, a fiának címzett dal még Mónikát is meghatotta. Az említett szerenádöt követően mutatta be családjára ars poetica-ját, amelyben kitüntetett szerep jutott a szórakozásnak, a rendszertelenségnek és a hedonizmusnak.

A felvázolt tulajdonságok az emberi személyiség ösztönvilágát képviselik, amelyet az Egyesült Államokban a társadalom számára a feketék jelenítettek meg, Magyarországon ezt a szerepet a romák kapták. Elképesztő, hogy a műsorkészítők karakterisztikus tulajdonságokként mutatták be a fenti jellemzőket, és meg sem próbáltak eltávolodni az előítéletes reprezentációs formáktól, hanem a megszokott sémák mentén ábrázolták alanyaikat. Hasonló mértékben érthetetlen, hogy miképpen kerülhetett az összeállításba az a sértő kijelentés, ami Katika és „újdonsült férje” (Márió) konfliktusát volt hivatott kanalizálni. Csaba feleségét mélyen bántotta az a rideg, autoriter légkör, ami a Haszán családot jellemezte, elkeseredésében sírva fakadt. A ház egyik teraszán bögött, amikor az utcaszomszéd (Ica néni) a segítségére sietett: „...ez a másság, tudod... az arabok, ezek ilyenek.” A személyes jellegű konfliktust sikerült kulturális, faji problémává alacsonyítani. A jelenet bemutatása különösen érthetetlen, hiszen semmilyen dramaturgiai funkciója nem volt. Továbbá etikai problémákat is

felvet, hiszen Ica néni vélhetőleg – ha nem megrendezett szcénákkal és képzett statisztákkal állunk szemben – továbbra is Márió közelében fog élni, aki feltehetőleg először szembesülhet azzal, hogy mit beszél a háta mögött a szomszéd.

Az Anyacsavar következő epizódjában mindent elkövettek annak érdekében, hogy a licenc alapötletét – az egymás diametrális ellentétét képviselő családok összeköltöztetését – tőkélyre fejlesszék. A perfekcionista célkitűzések eredményeként két mániákus szülői gárda mérte össze erejét a „ringben”. A bal sarokban a rend- és tisztaságmániás Virok család, a jobb sarokban a szexmániás, „bevállalós”, nudista Hunfalvy család, amelynek tagjai az életben mindent ki szeretnének próbálni (ez utóbbi remélhetőleg csak a felnőttek filozófiája). A műsorszám elején mindkét család arról nyilatkozott, hogy a számukra mi lenne a leginkább elviselhetetlen. Hunfalvyék a legantipikusabb jellemzők felsorolása közben többször utaltak arra, hogy közös megegyezés szerint nem zárkóznak el az új partner szexuális közeledésétől, amennyiben újdonsült társuk elnyeri tetszésüket. A körülmények nem alakultak kedvezően a számukra, mivel a „nonkonformista fasizmust” képviselő Hunfalvy Viktor – aki ki nem állhatja a kövéreket, mivel a teltkarcsúság nála egyértelműen a testkultúra hiányát jelenti – „alkalmi partnere” Judit lett, aki évek óta sikertelenül harcol a kilók ellen. A tisztaságmániás Anti Zsuzsát kapta ajándékba, aki a legkevésbé sem ügyelt a lakás higiéniájára, legalábbis nem elvárásai szerint, amik igen magasak voltak. Az etikai normákat két lábbal tipró „pszichológiai kísérlet” megismerési potenciálja a nullával egyenértékű, és összes eleme levezethető abból a felismerésből, hogy a szereplők rövid idő alatt szét fogják tépni egymást.

A két család szexualitással kapcsolatos elképzelései meglehetősen eltérőek voltak. A beígért együttlét helyett Virok Judit erkölcsi normáit ütköztették a pornóújságokkal és a különböző segédeszközökkel díszített házban élő, tangát viselő férfi szexuális szokásaival. Viktor szándékosan provokálta Juditot célozgatásaival, illetve többször tett lekicsinylő megjegyzéseket a nőre. A műsorszámban több alkalommal is megjelent verbális erőszak, trágár káromkodás, amelyet minden esetben kisípoltak, ennek ellenére érthetőek maradtak. Már a műsor előzetesében is azt a veszekedést emelték ki, amelyben Anti durván rákiáltott a lányára. A gyermek- és ifjúságvédelmi törvény rendelkezései alapján problémás lehet a Hunfalvy családban élő két kiskorú gyermek helyzete, mivel a pornóújságokat, a falakon függő képeket, a korbácsot, a lovaglópalcát és más frivol használati tárgyakat szüleik közvetlen környezetükben helyezték el. Judit fel is vetette Viktornak a problémát, a férfi megalapozatlannak tartotta a vádak, állítása szerint nem kényszerítette nudizmusra a gyereket. Elutasította azt az elképzelést is, hogy a kislány örült a szexuális tárgyak eltűnésének, tagadta továbbá, hogy a 11 éves Tete láthatta apja és nevelőanyja intim együttlétét.

A program első epizódját elsősorban a kiskorú szereplők személyiségi jogainak és emberi méltóságának szempontjából találta aggályosnak a Testület. A második rész által létrehozott képlet azonban főként a felnőtt résztvevők számára volt megalázó. (Legalábbis ezt a motívumot fejtették ki részletesebben a készítők az összefoglaló során. A szerkesztők csak néhány perc erejéig időztek a momentumnál, hogy a négy év körüli Bapcika hasonló drámaként élte meg az anyjától való elszakadást, illetve fogalma sem volt arról, mi történik.)

A családanyák mindkét háztartásban embertelen szituációba kerültek. Juditot külső megjelenése miatt alázták meg, Zsuzsát pedig folytonos takarításra kényszerítette Anti, aki a tisztaságmánia leple alatt basáskodott egész családja felett – a gyerekek szabadidejük nagy részét szintén súrolással töltötték. Hunfalvy Viktor azzal tette pokollá Judit életét, hogy akárcsak az óvodában – az itt kifejlesztett eszközök a felnőttkorban is sikerrel alkalmazhatóak – folyamatosan csúfolta az asszonyt. Rejtély, vajon a szerkesztők pártolták-e a magatartását, vagy a stáb infantilizálta teljes mértékben a férjet, de az tény, hogy kisgyereket megszegyenítő következetességgel „gyilkolta” az édesanyát. A csapásokat a legkülönfélébb formában juttatta célba, és kegyetlen konzekvenciával kínozza áldozatát. A szóbeli

bántalmazás mellett időnként külön eseményt szervezett a nő megalázására. Uszodába hívta, és mivel Judit nem hozott magával úszóruhát, Zsuzsa garnitúrájának darabjait próbálta kölcsönadni, amik – jóval soványabb lévén – nem illettek rá. Ez utóbbi tette be az ajtót a negyvenéves háziasszonynál, aki elsírta magát a konyhában. Anti más módszerekkel dolgozott, a szituációs játékokat kedvelte, a legkisebb hiányosságot is vitaalpnak tekintette: a vízcseppeket a tükrön, a poharak után maradt karikákat az asztalon. A Virok családfő és a cseremama durva, obszcenitástól hangos veszekedéseket rendezett, amik gyakran a gyerekek előtt zajlottak. Egymást többször megfenyegették, fizikai tortúrát helyeztek kilátásba. A két szereplő viszonylag korán meggyűlölte egymást. Az ideiglenes partnerek viszonya tornádószerű volt. Zsuzsa balesete (a kocsival az árokba csúszott), majd a sikertelen uralomváltás forradalmi kitörésre sarkallta. Paradicsomszószt öntött a konyha kövezetére, összemázolta a hűtőszekrényt. Antit csak egy nagyobb mennyiségű nyugtató behabzsolása mentette meg a szívinfarktustól. A folyamatos elnyomás a gyerekek felé fordította az asszonyokat, és családi szituációjukon keresztül próbálták meg kritizálni a türannoszokat. Antiról kiderült, nem foglalkozik a gyerekeivel, Viktorról, hogy az általa a mellékhelyiségben tanulmányozott pornólapok, valamint „a nyílt szexualitás” zavarja a tizenegy éves kislányát.

A valóságshow eme formája teljesen lemezteleníti a szereplőit, itt valósul meg a legjobban a privát szféra megsemmisítése, nincs visszavonulási lehetőség. A családi háttér visszásságai nem egy botrány keretében látnak napvilágot, az epizód nem más, mint skandalumok sorozata, amelynek kapcsán olyan közel kerülünk a résztvevőkhöz, ami már sérti a magántitok, a személyes adatok és a magánlakás sérthetlenségéhez kapcsolódó alkotmányos jogokat. Továbbá a koncepció teljes mértékben figyelmen kívül hagyja a nyilvános és privát hagyományos dichotómiáját. A játékosok alapvető és személyhez fűződő jogaik olyan nagy részéről mondtak le, hogy ezáltal a műsorkészítők eszközeivé váltak.

A sorozat sérthette az alkotmányos alapelveket, mivel megfosztja a résztvevőket a személyiségi jogaiktól, az emberi méltóságuktól. Továbbá azt az alapvetően rendkívül káros, antidemokratikus képzetet erősítette az emberekben, miszerint az állampolgárok lemondhatnak alapvető jogaikról anyagi ellenszolgáltatás fejében.

III. A MŰSORSZOLGÁLTATÓK TULAJDONOSI HELYZETE

1. A földfelszíni országos kereskedelmi műsorszolgáltatók tulajdonosi helyzete

Az Országos Kereskedelmi Rádió Rt. február 18-án Danubius Rádió Műsorszolgáltató Rt.-re változtatta a nevét. Március 1-jén az addigi tulajdonos LEG-II 2003 Vagyonkezelő Részvénytársaság átalakult a Danubius Kereskedőház Vagyonkezelő Részvénytársasággá. A névváltozás tartalmában nem befolyásolta a Danubius Rádió tulajdonosi szerkezetét. A többi országos földfelszíni kereskedelmi műsorszolgáltató tulajdonosi szerkezete nem változott 2004-ben. Tulajdoni viszonyaik megfelelnek a törvény rendelkezéseinek és a szerződésekben foglaltaknak.

Sláger Rádió Műsorszolgáltató Rt.

cégnév	tulajdoni arány
1. Emmis Broadcasting International Corporation	54,0%
2. Credit Suisse First Boston Radio Operating B.V.	20,0%
3. Szuper Expressz Kft.	15,0%
4. Magyar Kommunikációs Befektetési Kft.	5,5%
5. CSFB Rádió (Hungary) Befektetési Kft.	5,5%
Összesen	100,0%

M-RTL Rt.

cégnév	tulajdoni arány
1. CLT-UFA S.A	49,0%
2. Matáv	25,0%
3. Pearsons Netherlands B.V.	20,0%
4. IKO Production Média Szolgáltató Kft.	6,0%
Összesen	100,0%

MTM-SBS Rt.

cégnév	tulajdoni arány	szavazati arány
1. MTM-TV2 Befektetési Kft.	16,00%	27,61%
2. SBS Broadcasting S.A.	81,51%	48,99%
3. Tele-München Fernesh. GmbH & Co.	2,49%	23,40%
Összesen	100,00%	100,00%

2. A földfelszíni helyi és körzeti műsorszolgáltatók tulajdonosi helyzete

Az Iroda 201 helyi és körzeti műsorszolgáltatási jogosultságra vonatkozóan, 183 műsorszolgáltató műsorszolgáltatási szerződését kezeli. A műsorszolgáltatási jogosultságok döntő többségükben helyi műsorszolgáltatásra vonatkoznak, mindössze 24 körzeti műsorszolgáltatás van, amelyek nagy része Budapest telephelyen működik.

A 183 műsorszolgáltató esetében nem jelentős mértékű sem a közvetlen, sem a közvetett *külföldi tulajdon aránya*, jellemzően a Budapest telephelyű, körzeti jogosultságok esetében fordul elő.

A nyilvántartott földfelszíni helyi és körzeti műsorszolgáltatók *társasági formáira* jellemző, hogy az összes műsorszolgáltató közül 8 társaság működik részvénytársasági formában, amelyek a körzeti jogosultsággal rendelkező műsorszolgáltatók köréből kerülnek ki. A legjellemzőbb társasági forma a korlátolt felelősségű társaság, de emellett nagy számban található a műsorszolgáltatók között betéti társaság és közhasznú társaság is. A non-profit műsorszolgáltatások, valamint a közműsor-szolgáltatók esetén a legjellemzőbb az alapítványi, és az egyesületi működési forma.

Az Rttv.-ben és az Általános Pályázati Feltételekben meghatározottak szerint helyi, területi önkormányzat vagy 100%-os tulajdonosa lehet egy műsorszolgáltatónak, vagy ha nem az, akkor a tulajdonost megillető szavazati jogokat úgy kell kialakítani, hogy az önkormányzati szavazati jogok legfeljebb 25%-ot érjenek el. Az önkormányzati tulajdoni forma, a televíziózás magas üzemeltetési költségeire tekintettel, elsősorban a helyi, városi televíziók esetében fordul elő.

A 100%-os önkormányzati tulajdonban lévő földfelszíni műsorszolgáltatók száma 35 (a műsorszolgáltatók közel 19%-a), az alábbiak szerint:

1. Csepp TV-Dél-Pesti Televízió Kft. (Budapest-Csepel)
2. Cegléd Városi Televízió Kht. (Cegléd)
3. Debreceni Városi Televízió Kft. (Debrecen)
4. Dunaújvárosi Városi Televízió Kft. (Dunaújváros)
5. Városi Televízió Eger Kht. (Eger)
6. Gyöngyösi Városi Televízió Kht. (Gyöngyös)
7. Sillye Gábor Művelődési Központ és Közösségi Ház (Hajdúszoboszló)
8. Hajdúszoboszlói Városi Televízió (Hajdúszoboszló)
9. Szerdahelyi József Kht. (Hódmezővásárhely)
10. Városi Közművelődési Intézmények, Könyvtár és Televízió (Kalocsa)
11. Kapos Televízió és Rádió Kht. (Kaposvár)
12. Somogy Média Kft. (Kaposvár)
13. Kecskeméti Városi Televízió (Kecskemét)
14. Halas Televízió Kht. (Kiskunhalas)
15. Művelődési Központ Kiskunmajsa (Kiskunmajsa)
16. Makó Városi Televízió Kht. (Makó)
17. Miskolc Városi Televízió Kht. (Miskolc)
18. Kanizsa Televízió Kft. (Nagykanizsa)
19. Nyíregyházi Városi Televízió Kht. (Nyíregyháza)
20. Kölcsey Televízió Műsorszolgáltató Kht. (Nyíregyháza)
21. Ózd Városi Televízió Kht. (Ózd)
22. Telepaks Paksi Televízió Kht. (Paks)
23. Pápa Városi Televízió (Pápa)

24. Pécs Televízió Kft. (Pécs)
25. Kör TV Ráckeve Kht. (Ráckeve)
26. Salgótarján Városi Televízió Kht. (Salgótarján)
27. Általános Iskola Sükösd (Sükösd)
28. Városi Televízió Százhalombatta Kht. (Százhalombatta)
29. Rádió Szentés Kht. (Szentés)
30. Szolnok Televízió Rt. (Szolnok)
31. Szombathelyi Televízió és Rádió Kht. (Szombathely)
32. Tapolcai Média Közalapítvány (Tapolca)
33. Városi Televízió Várpalota (Várpalota)
34. Veszprém Városi Televízió és Lapkiadó Kft. (Veszprém)
35. Zalaegerszeg Televízió Kft. (Zalaegerszeg)

A részben önkormányzati tulajdonban lévő műsorszolgáltatók száma 6 (a műsorszolgáltatók közel 3%-a), amelyek az alábbiak:

1. Mixolid Szolgáltató Rt. (Budapest)
2. Kapos Rádió Szolgáltató Kft. (Kaposvár)
3. Zemplén Televízió Kft. (Sátoraljaújhely)
4. Kodolányi János Főiskola (Székesfehérvár)
5. Szlovén Rádió Kht. (Szentgotthárd)
6. VIACOM Kft. (Szolnok)

3. A műholdas műsorszolgáltatók tulajdonosi helyzete

Valamennyi műholdas műsorszolgáltató részvénytársasági formában működik, az Rttv. előírásaival összhangban. A részvénytársaságok tulajdonosai között legnagyobb számban korlátolt felelősségű társaságok vannak. Öt részvénytársaság rendelkezik tulajdonnal műholdas műsorszolgáltatásban. A Hálózatos Televízió Rt. 34 tulajdonosa között 13 közhasznú társaság szerepel, ezek általában városi televíziók.

Két műholdas műsorszolgáltató részvényesei közt található külföldi tulajdonos:

- Z+ Műsorszolgáltató Rt. esetében Viva Fernsehen Beteiligung GmbH (Im Mediapark 7. D-50670 Köln) tulajdoni hányada 99,62%, Viva Media AG (Im Mediapark 2. D-50670 Köln) tulajdoni hányada 0,38%;
- AGRO-TV-ATV Első Magántelevíziós Rt. esetében Woodham Enterprise Ltd. (PA-Panama City, Panama No. 10. Elvira Mendez street Top Floor) tulajdoni hányada 26%.

1. táblázat

A műholdas műsorszolgáltatók és műsorszolgáltatások jegyzéke

A műsorszolgáltató neve	A műsorszolgáltatás megnevezése	Vételkörzet	A terjesztés módja
AGRO-TV-ATV Rt.	Magyar ATV	országos közműsor-szolgáltató	műhold AM-mikro
Budapest TV Rt.	Budapest TV	országos	műhold
Duna Televízió Rt.	Duna TV	országos közszoigálati	műhold AM-mikro

Filmmúzeum Rt.	Filmmúzeum	körzeti közműsor-szolgáltató	műhold AM-mikro
Hálózatos Televíziók Rt.	Hálózat/HTV/	országos	műhold
HBO Rt.	HBO	körzeti	műhold AM-mikro
HBO Rt.	HBO 2	körzeti	műhold
HÍR Televízió Rt.	HÍR TV	körzeti	műhold AM-mikro
HUMOR1 Műsorszolgáltató Rt.	COOL TV	körzeti	műhold
Koronaékszer Rt.*	Korona Televízió	országos közműsor-szolgáltató	műhold
Magyar Televízió Rt.	m2	országos közszolgálati	műhold AM-mikro
Minimax Műsorszolgáltató Rt.	Minimax	körzeti	műhold AM-mikro
Musicmax Műsorszolgáltató Rt.	Musicmax	körzeti	műhold
PAX TV Rt.	PAX TV	körzeti közműsor-szolgáltató	műhold
Spektrum TV Rt.	Spektrum TV	körzeti	műhold AM-mikro
Sport1 TV Műsorszolgáltató Rt.	Sport1	körzeti	műhold AM-mikro
Sport1 TV Műsorszolgáltató Rt.	Sport2	körzeti	műhold AM-mikro
Transsylvania Rt.	Kincsem Rádió	országos	műhold
TV Paprika Műsorszolgáltató Rt.	TV Paprika	körzeti	műhold
Z+ Műsorszolgáltató Rt.	VIVA+	körzeti	műhold AM-mikro

Megjegyzés: * a műsorszolgáltatás még nem működik

A táblázatban szereplő két műsorszolgáltatás (Minimax és Musicmax) törlése december 31-én folyamatban volt a nyilvántartásból.

IV. A MŰSORSZÓRÁSI SZÜKSÉGLETEK KIELÉGÍTÉSÉRE SZOLGÁLÓ FREKVENCIAGAZDÁLKODÁS HELYZETE

1. Magyarország geopolitikai helyzetéből adódó frekvenciagazdálkodási kihívások és azok kezelése

A műsorszolgáltatási lehetőségek megteremtésével a frekvenciagazdálkodás foglalkozik. A műsorszolgáltatási lehetőség azt jelenti, hogy az alkalmas frekvenciák biztosításával megteremtődik egy TV vagy rádióadó, vagy adóhálózat kiépítésének előfeltétele.

Magyarország – földrajzi elhelyezkedéséből, a térség etnikai és politikai viszonyaiból eredően – frekvenciagazdálkodási szempontból is különleges helyzetben van Európában.

Szokás egy ország vagy egy népcsoport információs mérlegéről beszélni, mely lehet negatív és pozitív egyaránt. Hosszú távon a műsorszórásban tartósan fennálló információs egyensúlyhiánynak etnográfiai konzekvenciái is lehetnek. A TV- és rádióműsorszórásban megindult egy frekvencia-újraelosztási folyamat, melynek során el kell érni, hogy Magyarország számára biztosított legyen az információs társadalom felépítéséhez elengedhetetlenül hozzátartozó műsorszóró frekvenciakészlet. A biztosítandó frekvenciakészletnek elegendőnek kell lenni ahhoz, hogy az ország információs mérlege kiegyensúlyozott legyen.

Az analóg műsorszórásra több évtizede rendelkezésre álló frekvenciák felhasználása Magyarországon az alábbiaknak megfelelően történt:

Rádióműsorszórás

Középhullám

Kossuth műsor: a sugárzás a solti 2 MW-os adóval történik, melyet a nyíregyházi, miskolci és szombathelyi adók egészítenek ki. A nappali ellátottság 100%-os. Az éjszakai ellátottság a megnövekedett zavartatás miatt mintegy 73%-ra csökken.

Körzeti rádiók: egyes körzetekben nemzetiségi műsorokat is sugárzó adók az alábbi telephelyeken üzemelnek: Győr, Lakihegy, Miskolc, Mosonmagyaróvár, Pécs, Szolnok.

Katolikus Rádió: a szolnoki 135 kW-os adó, valamint 2005. áprilistól beinduló lakihegyi és siófoki adókkal a nappali ellátottság mintegy 84%-os lesz, míg az éjszakai ellátottság körülbelül 30%-ra esik vissza.

A GE 75 Konferencián biztosított frekvenciákat Magyarország – néhány kis teljesítményű adótól eltekintve – felhasználta, illetve használja. Egyedül a marcali nagy teljesítményű adó nem sugároz, mivel a külföldi megrendelő nem hosszabbította meg sugárzási igényét. A marcali frekvencián jelenleg Szombathely (Kossuth) sugároz, ami a frekvencia foglalása szempontjából kívánatos.

A középhullámú sávban további nagy teljesítményű adók üzembe helyezése Magyarországon nem lehetséges, mindössze néhány kis teljesítményű adó (max. 1 kW) bekapcsolására nyílna lehetőség, azonban ezt a piac nem igényli.

A sáv felhasználásában a DRM technológia bevezetése jelent majd áttörést, a frekvenciák újraelosztását biztosító nemzetközi tervezői értekezletet követően.

URH-sáv (66-73 MHz)

Kossuth műsor: ebben a hullámsávban a 10 telephely mintegy 91%-os ellátottságot biztosít.

Az Rttv. szerint ebben a sávban a sugárzást 2006. február 1-jéig meg kell szüntetni. A kieső műsor ellátottságát a 87,5-108 MHz sávban 45 db kisteljesítményű adóból álló hálózat fogja biztosítani (csak Budapest térségében sikerült nagyteljesítményű adót üzembe helyezni). Jelenleg a hálózat kiépítése folyik. Teljes kiépítés esetén az ellátottság kb. 73 %-os lesz.

URH-sáv (87,5-108 MHz)

Ebben a sávban az alábbi adók, illetve adóhálózatok üzemelnek:

A műsor neve	Telephely (db)	Ellátottság (%)
Kossuth	45	73
Petőfi	17	86
Bartók	16	68
Körzeti	3	–
Danubius	11	67
Sláger	16	81
Helyi	121	–

A sávban a GE 75 Konferencia szerint rendelkezésre álló frekvenciák felhasználásra kerültek. További frekvenciák felhasználása korlátozott számban és csak kis teljesítménnyel lehetséges, eredményes nemzetközi frekvenciakoordinációt követően.

Televízióműsor-szórás

A sávban az ST 61 Konferencia szerint az alábbi adók, illetve adóhálózatok üzemelnek:

A műsor neve	Telephely (db)	Átjátszó (db)	Ellátottság (%)
MTV	19	107	97
TV2	13	57	86
RTL Klub	12	35	86
Helyi	51	–	–

A sáv digitális műsorszórási célú újratervezése folyik, ezért analóg fejlesztés már nem javasolt.

Jelenleg a fő hangsúly a digitális földfelszíni televíziócsatornák (DVB-T) elosztásán van. 2006 májusában már tudni fogjuk, hogy mennyi és milyen paraméterekkel felhasználható frekvenciákkal lehet megkezdeni a DVB-T-hálózat kiépítését. Addig azonban a hazai frekvenciagazdálkodásra, a médiahatóságra és a témában érintett más szervezetekre is jelentős előkészítő tevékenység hárul.

A digitális rádiózás jelentősége (T-DAB, DRM) szintén nagy, hatásában és következményeiben azonban a digitális televízió a meghatározó.

Magyarország esetében a frekvenciák biztosítása során figyelembe kell venni az ország adottságait, igényeit és megfelelő módon kezelni kell.

Az ország méretéből adódó frekvenciagazdálkodási követelmények

Mivel a rádiófrekvenciás hullámok az országhatárokat átlépve, zavart okozhatnak a szomszédos országok műsorszóró hálózatában, az adóhálózat kiépítését a szomszédos, illetve közeli országok között koordinálni kell. Egy adó bekapcsolásához minden környező ország igazgatásának beleegyezését meg kell szerezni. Természetesen ez a kötelezettség kölcsönös, az eljárást szigorú adminisztratív és műszaki feltételek rögzítik nemzetközileg. Több paraméter figyelembevételével számítható ki az ún. koordinációs övezet, mely övezeten belül az adók bekapcsolását megelőző egyeztetés, a koordináció kötelező. A Kab-hegyi adókat például Ukrajnával, a volt pécsi I. sávú TV-adót pedig Olaszországgal is koordinálni kellett. Közelítően mondhatjuk, hogy egy közepes teljesítményű adót a szomszédainkkal, de legtöbb esetben Lengyelországgal, Csehországgal, Bosznia-Hercegovinával, Montenegróval is koordinálni kell, vagyis az ország teljes területe koordinációs övezet. A nemzetközi frekvenciakoordinációs tevékenység a hazai frekvenciagazdálkodás egyik legfontosabb feladata, mely magasan kvalifikált munkaerőt igényel (műszaki egyetemi végzettség, min. 3-5 éves gyakorlat, tárgyalóképes angolnyelv-tudás).

Az ország méretéből adódó frekvenciagazdálkodási követelményekhez hatásában hozzáadódik az a földrajzi adottság is, hogy Magyarország a Kárpát-medencében helyezkedik el, magas hegyekkel körülvéve. Hullámterjedési szempontból ez a körülmény hátrányt jelent. A magas hegyekről kisebb teljesítményű adókkal nagyobb területeket lehet ellátni, és ezek az adók még nagyobb távolságban is zavarokat okoznak. Ugyanakkora vételkörzet ellátásához az alföldön, vagy alacsonyabb hegyeken nagyobb teljesítményre van szükség, de ezeknek az adóknak a zavaró hatása gyorsabban lecseng. Az adottságokból származó hátrányokat a koordinációs kapcsolatokban kell megfelelő felkészüléssel és határozott tárgyalásvezetéssel kompenzálni.

A megváltozott politikai-gazdasági környezet hatása a frekvenciagazdálkodásra

A frekvenciagazdálkodás szigorú pártállami szabályozása a rendszerváltozással felbomlott, és újraszabályozása vált szükségessé. Az újraszabályozást az alábbi okok gyorsították fel:

- megjelentek a cellás mobil-szolgáltatók (a Westel 450-nel kezdődött), amelyek gyors fejlődésnek indultak nem kis részben a rossz vezeték nélküli telefonellátottság miatt. A hazai szabályzó fórumok végül is elfogadták azt a tényt, hogy a spektrumnak jelentős értéke van. A szolgáltatók a felhasznált frekvenciáért jelentős összegeket fizetve, a hatóságtól viszont elvárják a gyors, pontos és átlátható ügyintézet;
- a műsorszolgáltatásban megjelentek az addig megszokott állami közszolgáltatítól eltérő pénzügyi, tulajdonosi viszonyokkal rendelkező vállalkozások. Az URH-FM műsorszórásban megnyílt az ún. nyugati (CCIR) URH-sáv (87,5-108 MHz). A helyzet kuszasága, valamint a műsorszórás és politika köztudottan szoros kapcsolata az akkori helyzetben szükségessé tette az ún. frekvenciamoratórium bevezetését.

A moratórium feloldására a Médiatörvény elfogadása után került sor. A műsorszóró frekvenciák odaítélésének joga az ORTT-hez került. A frekvenciagazdálkodás súlya a műsorszóró engedélyezési folyamatban ennek megfelelően csökkent.

A frekvenciagazdálkodásnak ebben az időszakban nemzetközi téren is jelentős kihívásoknak kellett megfelelnie. A volt szocialista országoknak közös frekvenciagazdálkodó szervezetük volt, melynek nemzetközi súlya biztosította ugyan a spektrumhoz való egyenlő hozzáférést, azonban a szervezet műszaki megoldásokkal igyekezett meggátolni a nyugati műsorszóró adók vételét (más TV-szabványok, eltérő sávkiosztás stb.).

A megváltozott szövetségi rendszer hatása a frekvenciagazdálkodásra

A volt Varsói Szerződés keretén belül jellemző volt a nem polgári frekvenciagazdálkodás túlsúlya. A katonai célú felhasználás abszolút prioritást kapott. A felhasznált katonai berendezések jelentős spektrumot foglaltak le, a felhasználás nem volt spektrumhatékony. Máig tartó hatás továbbá, hogy a katonai rendszerek egy része TV-csatornákon üzemel. A Varsói Szerződés felbomlása, majd a NATO-tagság érintette a polgári frekvenciagazdálkodáson belül a műsorszórást is. Zavarosnak mutakozó időszak következett: Magyarország mint NATO-tagország teljes egészében nem NATO tagokkal volt körülvéve. A VSz-ben használt rendszerek egy részére már nem volt szükségünk, kiváltásuk legtöbb esetben csupán gazdasági kérdést vetett fel.

A keleti–nyugati átmenetből származó frekvenciagazdálkodási feladatok

Magyarországnak tudomásul kell vennie, hogy – különösen Ukrajna esetében – a régi frekvenciagazdálkodáson alapuló nem polgári rendszerek védelmét a TV-sávokban hosszú távon biztosítani kell. Ezen rendszerek legtöbbje repülésbiztonsági, navigációs és helymeghatározó rendszerekhez tartozik, és az ország védelmét szolgálják. A Nemzetközi Rádiószabályzat szerint jogilag ugyanolyan védelmet élveznek, mint a televízió műsorszórás.

El kell érni, hogy az illető országban üzemeltetett rendszer beszámításra kerüljön az adott ország DVB-T-igényeibe, a spektrumhoz való egyenlő hozzáférés elve alapján.

A határon kívül élő magyarsággal kapcsolatos frekvenciagazdálkodási megfontolások

A szomszédos országokban élő magyar kisebbség anyanyelvi műsorral való ellátására irányuló törekvés egyidejű a magyarországi műsorszórással. A régi lakihegyi középhullámú műsorszóró adó pl. annak idején 36 kW-tal vétellehetőséget biztosított az egész Kárpát-medencében. A megnövekedett zaj és zavaratási viszonyok ma ezt nem teszik lehetővé a solti nagyadó 2000 kW kimenő teljesítményével sem.

A TV és URH FM adóhálózat több évtizedes hazai fejlesztése a határon túli magyarlakta területek ellátásának ki nem mondott igényével valósult meg.

Az említett területek ellátása a szomszédos igazgatások frekvenciagazdálkodóinak alig leplezett ellenállása mellett ment végbe. A partnerigazgatásokkal mindezek ellenére jó viszonyt sikerült kialakítani. A kapcsolatokban mélypontokat csak az adott relációban mutakozó egyéb – nem frekvenciagazdálkodás jellegű – problémák okoztak (pl. Bős–Nagymaros).

A jelenlegi helyzetben az információ eljuttatása már nem okoz alapvető műszaki problémát (Duna TV), sokkal inkább előtérbe kerül a műsortartalomra visszavezethető hallgatottság, nézettség. A digitalizálással a határon túl nyúló műsorszórás esetében a műsortartalom jelentősége tovább nő, mivel a programválaszték megsokszorozódik.

A hazai frekvenciagazdálkodás kisebbségeket támogató hallgatólagos tevékenységét a frekvenciák újraelosztása során továbbra is folytatni kell. A jövő DVB-T hálózata biztosítani fogja az interaktivitást is, ami a kisebbségek anyaországához való kötődését tovább növelheti.

2. Technológiaváltás a műsorszórásban

Már elkezdődött és várhatóan 8-10 éven belül befejeződik Európában az a technológiaváltás, amelynek eredményeképpen általánossá fog válni a digitális műsorszórás. Ennek kapcsán nemzetközi szinten sor fog kerülni a műsorszórás céljára szolgáló frekvenciák újraelosztására 2006 májusában.

Ez az újraelosztás, amelynek előkészítése már megkezdődött, több évtizedre meg fogja határozni a tévéműsorszórás rendelkezésére álló frekvenciakészletet. A jelenleg használt analóg frekvenciakészletet még 1961-ben a Stockholmi Megállapodás keretében határozták meg.

A technológiaváltás, ami az analóg–digitális átmenetet jelenti, elkerülhetetlen. Aktualitását és fontosságát tekintve a földfelszíni digitális televízió (DVB-T) a meghatározó, azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni a mobil körülmények között is CD minőséget biztosító digitális rádióműsorszórást, a T-DAB-ot, valamint a dinamikusan fejlődő Digitális Világ Rádiót, a DRM-et. Ez utóbbi forradalmasítani fogja a közép- és rövidhullámú műsorszórást, mivel közel HIFI-minőséget biztosít kiváló hullámterjedési tulajdonságok mellett.

A technológiaváltás során alapvető médiapolitikai változások is bekövetkeznek, hiszen például a DVB-T bevezetésével a földfelszínen jelenleg három, országos ellátást biztosító program (mtv1, Duna TV, és m2) helyett akár 20-24 országos program sugárzására nyílik lehetőség.

Sorra véve az egyes sugárzási módok digitalizálásának előnyeit, az átállással, illetve annak előkészítésével kapcsolatos tevékenységeket és azok időhorizontját, képet alkothatunk a műsorszórást érintő alapvető műszaki változásokról.

DRM (Digital Radio Mondial) – Digitális Világ Rádió

A hosszú-, közép- és rövidhullámú sávban tapasztalható vételi zaj, zavar és fading kiküszöbölése mellett közel HIFI vételi minőséget biztosít a világszabványként elfogadott DRM. Igen fontos előnye még, hogy ugyanakkora területi ellátottság biztosításához jóval kisebb adóteljesítmény szükséges, ami jelentős energiamegtakarítással jár. A kisebb kisugárzott adóteljesítmény az adók közvetlen környezetében élők számára kisebb sugárhatást okoz. A meglévő adótelephelyek és antennák az átállás után tovább használhatók, nincs szükség új zöldmezős beruházásokra. Az elmúlt 5-10 évben üzembe helyezett analóg adók egy kiegészítő egységgel alkalmassá tehetők a DRM-sugárzásra. További előnye a DRM-rendszernek, hogy az átállás alatt a jelenlegi analóg sugárzás ugyanazon a frekvencián tovább folytatható.

Magyarország számára különösen kedvező lehetőséget biztosít a DRM azon tulajdonsága, hogy kiküszöböli az ún. fading jelenséget, beleértve az országhatár közelében mutatkozó ún. közelfadinget is. Így a Kárpát-medence jó vételi lehetőséggel besugározható.

A DRM vételéhez erre alkalmas digitális vevőkészülék szükséges, amely egyes európai országokban, ahol a DRM-sugárzás már elindult, a kereskedelmi forgalomban viszonylag olcsón kapható. Az adásmód és vele együtt a vevőkészülékek tömeges elterjedése középtávon várható.

A DRM-sugárzás médiapolitikai jelentősége a középhullámú műsorszórás felértékelődésében rejlik.

A középhullámú sávban a Kossuth műsort jelenleg a solti főadó sugározza 540 kHz-en. Különösen az éjszakai órákban szükség van a miskolci, nyíregyházi és szombathelyi kisegítő adók üzemeltetésére. DRM-sugárzás esetén erre a célra a solti adó egyedül is elégséges lesz. A határhoz közeli kisegítő telephelyekről a térség regionális műsorról való ellátása biztosítható. Természetesen a jelenlegi URH-FM piac átrendeződése várható a DRM-sugárzás beindulásától, mivel a jelenlegi URH-FM adókkal összemérhető minőségű középhullámú adás versenyhelyzetet teremthet.

A DRM-sugárzás általánossá válásához a jelenlegi középhullámú frekvenciák újraelosztására lesz szükség Európában. A jelenlegi frekvenciaelosztást megállapító 1975-ös Genfi Körzeti Középhullámú Tervező Értekezlet határozatainak felülvizsgálata belátható időn belül esedékes lesz. Addig is a magyar igazgatásnak fel kell mérnie a középhullámú lehetőségeket, meg kell terveznie a várható területi ellátottságot, és kívánatos lenne aktívan részt venni a nemzetközi DRM Konzorcium munkájában.

T-DAB (Földfelszíni Digitális Rádióműsorszórás)

Az 1995-ben Wiesbadenben megtartott Körzeti Tervező Értekezlet Magyarország számára a III. TV sáv 12. csatornájában egy teljes országos lefedést biztosított. Egy további lefedést kaptunk az 1,5 GHz-es (L) sávban, ami 2002-ben Maastrichtben egy újabb L sávú lefedéssel egészült ki. A fenti országos ellátottságot biztosító adóhálózatához még további két lefedést sikerült koordinálni Budapest térségében.

Tekintettel arra, hogy egy lefedés hat különböző rádióprogram kisugárzását teszi lehetővé jelentős adatátviteli kapacitás mellett, a jelenlegi frekvenciakészlettel 18 különböző országos műsor digitális sugárzására nyílik lehetőség. Budapest térségében ehhez még további 12 műsor társul, vagyis Budapesten és Pest megyében összesen 30 különböző digitális program lesz sugározható. A műsorok vétele még mobil körülmények között is CD-minőségű.

A T-DAB elterjedése az előre jelzettnél lényegesen lassabban halad, amiben szerepe van az egyelőre viszonylag magas készülékárnak, valamint a mérsékelt piaci igénynek, ami annak is tulajdonítható, hogy a jelenlegi jó minőségű URH-FM és a T-DAB közötti minőségbeli különbség zajos környezetben (gépkocsi) nemigen érzékelhető.

Budapest térségében évek óta folyik kísérleti T-DAB-sugárzás, azonban a vevőkészülék-ellátottság nem biztosított. A szolgáltatás felfutásához alapfeltétel az olcsó, tömegméretekben gyártott vevőkészülék-kínálat.

DVB-T (Földfelszíni Digitális Televízió)

Jelentőségénél fogva a DVB-T bevezetését kíséri a legnagyobb figyelem. A digitális televízió az információs társadalom felépítésének egyik jelentős infrastrukturális eleme.

A rendszer kidolgozása, szabványosítása megtörtént, több európai országban (köztük Magyarországon Budapest és Kab-hegy térségében) megkezdődött a digitális TV sugárzás néhány csatornán, míg a többi európai országban a DVB-T bevezetésére történő felkészülés folyik. A digitális sugárzás megkezdésére a meglévő analóg frekvenciákon az 1997-es Chesteri Megállapodás teremtett lehetőséget.

A DVB-T-re optimalizált digitális frekvenciaterv létrehozása az ITU égisze alatt összehívott, két ülészakából álló Körzeti Rádiótávközlési Értekezleten (RRC) történik. Az értekezlet első ülészaka (RRC-04) 2004 májusában Genfben zajlott le, ahol a résztvevő európai, afrikai és ázsiai országok képviselői a tervezési kritériumokról, valamint a követendő eljárásról állapodtak meg.

Az értekezlet második ülészsaka (RRC-06) 2006 második negyedében kerül megrendezésre Genfben mintegy öt hét időtartamban. A két ülészsak között a résztvevő országoknak össze kell állítaniuk saját DVB-T frekvenciaigényeiket. A végleges igényeket az RRC-06-ra kell majd benyújtani, azonban az RRC-06 munkájának megkönnyítésére az ITU által életre hívott tervezői apparátus segítségével az elsődleges adatokkal két, egymást követő, a közbenső két- és többoldalú koordinációs megállapodások eredményeit is figyelembe vevő ideiglenes frekvenciaterv (draft plan) fog készülni.

Az analóg–digitális átállás mindazonáltal egy folyamat eredménye lesz és igen körültekintő tervezést igényel. Az átállási folyamat része lesz az ún. simulcast, amelynek során ugyanazt a műsort ugyanarra a területre egyidejűleg analóg és digitális módon is sugározzák mindaddig, amíg a digitális vétel meghatározóvá (97-98%-os) nem lesz. A simulcast időtartamát a lehető legrövidebbre célszerű tervezni, illetve megvalósítani, mivel természetszerűleg többletköltséggel és a jelenleginél több frekvencia felhasználásával jár.

A digitális televízió műsorának vételéhez vagy digitális vevőkészülékre, vagy egy a jelenleg használt analóg vevőkészülékeket kiegészítő egységre (set-top boxra) van szükség. Az átállás meggyorsítása érdekében fontolóra lehet venni ezek beszerzésének az Európai Unió normáival összeegyeztethető módon történő támogatását.

Az átmeneti (simulcast) periódust célszerű szinkronizálni a szomszédos országokkal, ami azonban az eltérő feltételek mellett valószínűleg nem fog minden esetben sikerrel járni.

Az RRC-06-on képviselendő magyar álláspontjavaslat szerint el kell érni, hogy Magyarország legalább hat UHF-sávú és egy VHF-sávú lefedésre alkalmas frekvencia-készletet kapjon. A hat UHF-lefedés lehetővé teszi akár egy HDTV (nagy felbontású TV) műsor sugárzásán túl több mint 20 különböző, PAL-minőségű műsor sugárzását országosan. Ekkora földi sugárzású műsorválaszték már megfelelő alternatívát nyújthat a kábel TV-vel szemben.

A körzeti műsorok a 6 UHF-sávú lefedés valamelyik programhelyén, a helyiek részben hasonlóan, részben egyedi frekvenciákon sugározhatók.

A 12,8°W műholdas pályapozíció hasznosításának helyzete

A műsorszórásra rendelkezésre álló frekvencialehetőségek megadásakor szólnunk kell annak műholdas vonatkozásairól is.

A 2000-ben rendezett Rádiótávközlési Világértekezlet (WRC-2000) 542. számú Határozata alapján négy közép-európai ország – a Cseh Köztársaság, Horvátország, a Szlovák Köztársaság és a Magyar Köztársaság – lehetőséget kapott arra, hogy a 12,8°W pályapozícióban 35 digitális csatornával műholdas műsorszóró hálózatot valósítson meg. A Határozat az egyes országok számára egyenként 8-8 csatornát jelölt ki, a fennmaradó 3 csatorna felhasználásáról az érintett országoknak közösen kell rendelkeznie.

A közös műhold a négy ország területét jóval meghaladó európai területre (Lengyelország, Ukrajna, Románia, Szerbia és Montenegró, Észak-Olaszország, Ausztria, Svájc, Németország), mintegy 260 milliós potenciális néző számára biztosítana jó minőségű vételt.

A témában az IHM részvételével a négy ország 2002-ben közös egyetértési nyilatkozatot (Memorandum of Understanding) írt alá, amely szerint a pályapozíció hasznosítását közösen tervezik és valósítják meg, és az ezzel kapcsolatos munkát egy – az országok képviselőiből álló – Irányító Bizottság végzi. A hasznosítási koncepció az volt, hogy a négy ország még együttesen is elégtelen erőforrásai miatt a megvalósításba be kell vonni egy elismert európai vagy tengerentúli műholdas szolgáltató céget. E célból több tárgyalás is folyt, viszont a megkeresett cégek vagy érdektelenséget mutattak vagy előnytelen feltételeket kínáltak.

Horvátország várható 2007-es európai uniós tagsága a négy ország számára valószínűleg lehetővé tenné egy közös hírközlési infrastruktúra fejlesztési pályázat keretén belül a nagyjából EU-forrásból történő megvalósítást. Az önálló úrkutatási és hasznosítási célokkal rendelkező EU feltehetően kedvezően ítélné meg az ESA (Európai Űrkutatási Hivatal) megbízását a projekt végrehajtására.

A projekt várható összköltsége mintegy 300 millió USD, vagyis kb. 60 milliárd forint, aminek nagy részét a négy ország közös EU-pályázatából lehetne fedezni.

A közvetlen műholdas műsorszóró pályázat sikeréhez nagymértékben hozzájárulhat, hogy ebben a soknemzetiségű övezetben a Balkán és Ukrajna is az ellátási területen belül helyezkedik el.

3. A digitális átállás előkészítése

3.1. A digitális átállás az EU szemszögéből

A földfelszíni digitális televíziózásra való átállás olyan komplex – műszaki, gazdasági, pénzügyi, társadalmi és médiapolitikai kérdéseket érintő – folyamat, amely elengedhetetlenül szükségessé teszi az állam irányító, koordináló, tájékoztató és szükség esetén támogató szerepvállalását. Szükséges, hogy kormányzati szinten meghatározásra kerüljenek a digitális átállás stratégiai célkitűzései, valamint a kormányzat által elvégzendő feladatok.

Az Európai Unió különös figyelmet fordít a digitális televíziózás bevezetésére, mint a szélessávú elektronikus kommunikáció kiterjesztésének egyik fontos eszközére, és „eEurope 2005” akciótervében felszólította a tagállamokat, hogy hozzák nyilvánosságra a digitális átállással kapcsolatos elképzeléseiket, mivel ezek ismeretében az EU közösségi szintű akciókkal tudja támogatni és felgyorsítani az átállást. (Erre a tagállamok 2003. végi határidőt kaptak, az újonnan csatlakozók esetében ez 2004. vége.)

Az EU elvárásai szerint az átállási tervnek az alábbi részletekre kell kiterjednie:

- jóváhagyott vagy kidolgozás alatt álló stratégiai terv, amennyiben ilyen van, beleértve a vonatkozó szabályozást;
- a digitális műsorszórással kapcsolatos társadalmi, kulturális, politikai gazdasági stb. célkitűzések;
- spektrumgazdálkodással kapcsolatos politika és forgatókönyvek az átállás előtt és után: szolgálatok, lefedés, használati feltételek, spektrumkiosztási elképzelések, az RRC-n elérni kívánt célok;
- a politikai célkitűzéseknek legjobban megfelelő végrehajtási alternatívák: hálózattípusok, szolgáltatási módok, hatóságok szerepe, főbb piaci szereplők, engedélyezés stb.;
- közelítő ütemterv a célkitűzések megvalósítására, beleértve az analóg kikapcsolás céldátumát;
- az érdekeltek bevonása az átállási stratégia kidolgozásába és megvalósításába: konzultációs és visszacsatolási mechanizmus, bevont szereplők, kötelezettségvállalások,
- a célkitűzések elérési kritériumai, monitoring és visszatáplálási mechanizmusok/indikátorok;
- piaci becslés (pl. költség/előny analízis) a kizárólagos állami hatáskörön belül vagy azon túl szükséges állami beavatkozás egyes módozatainak indoklására;
- politikai kötelezettségek és ösztönzők (politikai, tájékoztatói, szabályozói, pénzügyi, egyéb); végrehajtási módozatok; célba vett értékláncszakaszok (átvitel, tartalom, vétel,

- fogyasztás, egyéb);
- koordinált EU-fellépés lehetséges területei most vagy a jövőben; indoklás, tekintettel a piac helyzetére és kilátásaira, jogi felelősségvállalás stb.

Mindazonáltal le kell szögezni, hogy a digitális átállásnak alapvetően piacvezérelt folyamatnak kell lennie, és az – átlátható, arányos, indokolt és időben történő – állami beavatkozás célja e folyamat segítése, gyorsítása és az esetleges piaci torzulások kiküszöbölése, illetve minimalizálása lehet. A beavatkozást gondos hatáselemzésnek kell megelőznie, amit a végrehajtás és a piaci helyzet alakulás figyelemmel kísérésének kell követnie. Az átállás sikerét jelentősen elősegítheti és a túlzott vagy nem megfelelő irányú beavatkozás kockázatát jelentősen csökkentheti a folyamatban érintett szereplők – műsorterjesztők, műsorszolgáltatók berendezésgyártók, kereskedők, fogyasztóvédelem, szabályozó hatóság és a kormányzat – összehangolt fellépése, aminek intézményes formában való megszervezése és szükség esetén finanszírozása ugyancsak állami feladat.

Fontos elv, hogy az esetleges állami beavatkozás megkülönböztetésmentes és technológiaszemleges legyen. Ez a kérdés különösen a földfelszíni és a kábeles platform vonatkozásában érdekes. Az állami szerepvállalás a földfelszíni műsorszórásban hagyományosnak mondható, ami az inkább üzleti alapon álló alternatív platformok megjelenése után sem változott lényegesen. Frekvenciagazdálkodás szempontjából az állami beavatkozásnak az a területe releváns, amely a frekvenciaspektrumnak mint szűkös erőforrásnak és köztulajdonnak a gazdaságos kihasználást érinti. Ebben a vonatkozásban az államnak feladata és kötelessége, hogy a rendelkezésre álló spektrum többszörösen hatékonyabb kihasználását lehetővé tevő digitális átállást elősegítse, illetve a legkisebb költségráfordítás érdekében az átállást gyorsítsa.

A digitális átállás frekvenciagazdálkodási aspektusát érintve az elsődleges feladat a megfelelő digitális frekvenciakészlet biztosítása az analóg lekapcsolás utáni időszakra, illetve e készlet minél nagyobb hányada felhasználhatóságának biztosítása az átmeneti (simulcast) időszakban. Ennek megoldása a Körzeti Rádiótávközlési Értekezlet (RRC-04/06) keretében, illetve a szomszéd országokkal kötendő két- és többoldalú koordinációs megállapodások útján történik. Megemlítendő ugyanakkor, hogy a digitális átállás kapcsán az EU szintjén felvetődött a spektrumfelhasználás hatékonysága növelésének a kérdése. Az EU ösztönözné a földfelszíni műsorszórásra kiosztott spektrum valós gazdasági értékének átláthatóbb módon történő meghatározását, a hatékony és rugalmas spektrumhasználatot, szem előtt tartva ugyanakkor a műsorszórás közszolgálati küldetését is. Mindez felveti a spektrum értékelésével és a frekvenciahasználati jogok értékesítésével (és esetleges másodlagos értékesítésével) kapcsolatos gyakorlat felülvizsgálatának a szükségességét, amiben az EU kezdeményező és iránymutató szerepet fog vállalni. Az EU álláspontja szerint a spektrum meghatározott értéke nem szükségszerűen pénzben fizetendő értéket jelent, hanem az részben vagy egészben a szolgáltató által vállalt specifikus szolgáltatásokkal is kompenzálható, és ezt a frekvenciaengedélyekért folyó versenyeztetés során lehetővé kell tenni.

3.2. A digitális átállás előkészítése Magyarországon – a DVB-T-ről szóló kormányhatározat

A nagy horderejű stratégiai döntések meghozatalára és kormányzati feladatok kitűzésére a kormányhatározat a megfelelő eszköz (mindazonáltal vannak országok, ahol a kérdésben parlamenti határozat született). Az illetékes minisztérium az elmúlt években több határozattervezetet készített.

A 2004 decemberében közigazgatási egyeztetésre bocsátott kormányelőterjesztés-tervezet részletes helyzetjelentést ad, bemutatja a digitális televíziózás fogyasztói, piaci és ösztársadalmi előnyeit, az EU ezzel kapcsolatos állásfoglalásait és célkitűzéseit, valamint a DVB-T bevezetésének eddigi európai és magyarországi eredményeit. A tervezet részletesen elemzi a digitális átállással kapcsolatos állami feladatokat.

Kiemelkedő stratégiai célkitűzés a digitális televíziózás elterjedését lehetővé tevő szabályozási környezet kialakítása, az analóg–digitális átállást koordináló szervezet létrehozása, valamint az átállás előkészítését szolgáló intézkedési terv kidolgozása.

4. A magyar frekvenciaigények nemzetközi koordinációja

A kormányzati stratégia kialakítása mellett a legfontosabb aktuális feladat a szükséges frekvenciák biztosítása az RRC-n.

Az RRC két ülészaka (RRC-04 és RRC-06) között kerül sor az érdemi előkészítő munkára. Az igazgatásoknak el kell dönteniük, hogy saját médiapolitikai elképzelésük és a spektrumhoz való egyenlő hozzáférés figyelembevételével, milyen igényt nyújtanak be az RRC második ülészakára. Az igények összeállítása nálunk jelenleg egyeztetési fázisban van. Az egyeztetés meglehetősen széles körű, az IHM/NHH az ORTT-n kívül más szervezeteket is bevont a döntési folyamatba.

A magyar álláspontot tartalmazó igények a tervezés során input adatként kerülnek felhasználásra. Az adatmegadás határideje: 2005. február 28.

Az igazgatásoktól beérkezett adatokat az ITU egyeztetési a beküldő igazgatással, ellenőrzi, kijavításra visszaadja. Ezután minden adatot nyilvánosságra hoznak.

A magyar igazgatást természetesen elsősorban a szomszédaink által beadott igények érdeklik. Szomszédaink igényeit fel kell dolgozni, ellenőrizni kell az egyenlő hozzáférés, valamint az addig lefolytatott előkoordinációs megállapodások figyelembevételével. Az előkoordinációs értekezletek során az országok megpróbálják terveiket összeegyeztetni, frekvenciáikat úgy koordinálni, hogy már az RRC 06 előtt elkerüljék egymás kölcsönös zavartatását.

Ezeket az előzetes megállapodásokat az RRC számításainál peremfeltételként veszik figyelembe.

A konferencia két ülészaka között (RRC-04 és RRC-06) a magyar igazgatásnak alapvetően három dologra kell koncentrálni:

1. A belföldi konszenzussal megfogalmazott magyarországi igények összeállítása;
2. Az előkoordinációs értekezletek megszervezése;
3. A szomszédos igazgatások elképzeléseinek kiderítése, értékelése és a spektrumhoz való egyenlő hozzáférést biztosítása. A felsorolt feladatok jelentős többletterhet rónak a frekvenciagazdálkodásra, azonban elvégzésük fontos, sürgős, hiszen a biztosítandó frekvenciakészlet több évtizedre meghatározza a DVB-T-hálózatok fejlesztési lehetőségét.

5. A digitális műsorszórás magyarországi bevezetésével kapcsolatos frekvenciagazdálkodási megfontolások

Az eddig elkészült szakmai anyagok többsége egyetért azzal, hogy a magyar igazgatás a lehető legtöbb, de legalább 6 UHF- és 1 VHF-sávú országos multiplex fedés biztosítását érje el az RRC-06-on.

A VHF-sávú fedés legyen alkalmas mobil vételre, elsősorban a fő közlekedési utak mentén. Az UHF-sávú MFN (Multifrequency Network) fedések esetében a nagyvárosokban kiegészítő SFN (Single Frequency Network) adókkal legyen megteremthető a beltéri hordozható vétel.

A nagy kiterjedésű SFN hálózatok kiépítését kerülni kell, mivel az az MFN hálózatokénál jóval költségesebb és legtöbb esetben zöldmezős telephely-beruházásokat tesz szükségessé, amiből következik, hogy a jelenleg meglévő infrastruktúrát csak korlátozottan tudja felhasználni. Nagy kiterjedésű SFN adóhálózatot csak olyan helyen szabad kiépíteni, ahol azt a koordinációs problémák elkerülhetetlenné teszik.

A körzeti műsorokra külön adóhálózat kiépítése nem célszerű, hiszen nem valószínű, hogy a körzetenként biztosítandó frekvencián mind a négy műsor előállítására és sugárzására igény mutatkozik (esetleg Budapest kivétel). A körzeti műsorok sugárzása az országos hálózatok valamelyikének egyik programhelyén megoldható.

Egy multiplex országos fedést igény szerint a későbbiekben HDTV sugárzására lehet felhasználni. A HDTV-vel kapcsolatos igény az Egyesült Államok után már Európában is jelentkezik. Bevezetését a piacra kell bízni.

V. A MŰSORSZOLGÁLTATÁSI RENDSZER 2004. ÉVI VÁLTOZÁSAI

1. Egyes jogszabályi feltételek változása

Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény a műsorelosztás, a műsorszétoztás, valamint a tulajdonra vonatkozó szabályok körében 2004. január 1-jei hatállyal módosította az 1996. évi I. törvény néhány részletszabályát. Egyrészt módosította a 114/A. §-t, amivel 2004. január 1-jei hatállyal a műsorszétoztás nem a nyilvántartásba vételt követően, hanem már a bejelentéssel egyidejűleg megkezdhető, s a nyilvántartásba vételhez szükséges adatokat – a korábban előírt 30 nap helyett – időhatár nélkül, csupán a tevékenység megkezdése előtt kell bejelenteni.

Az Rttv. 2004-ben bekövetkezett másik változása a műsorelosztó vállalkozások vételkörzetének felső határát érinti, amely a korábbi kétszeresére, azaz a körzeti műsorszolgáltatás legmagasabb mértékének kétharmadára változott.

Harmadrészt az elektronikus hírközlésről szóló törvény hatályon kívül helyezte az Rttv. 126. § (1) bekezdését, amely tiltotta műsorelosztó vállalkozásban befolyásoló részesedéssel rendelkezőnek más műsorelosztó vállalkozásban való befolyásszerzését.

Az Országgyűlés a 2002. évi XX. törvénnyel tett eleget az 1996. évi I. törvény jogharmonizációjára vonatkozó kötelezettségeinek. A törvény több lépcsőben történő hatálybalépésének utolsó foka a Magyarországnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napjától hatályos módosulás, így 2004. május 1. napjától az Rttv. következő rendelkezései változtak:

Az Rttv. hatálya az 1. § alapján, eddig a magyarországi műsorszolgáltatásra, az azzal összefüggő műsorterjesztésre, és a magyarországi műsorszétoztásra terjedt ki. A 2002. évi XX. törvény az Európai Unióhoz való csatlakozás követelményeire tekintettel e rendelkezést, valamint az ehhez kapcsolódó értelmező rendelkezést hatályon kívül helyezte, s az 1/A. és 1/B. §-ban erre vonatkozólag új szabályozást vezetett be.

A módosítás értelmében az Rttv. hatálya kiterjed:

- a műsorszolgáltatásra, ha annak székhelye a Magyar Köztársaság területén van, és a szerkesztői döntések is Magyarországon születnek, illetve – számos, egymást követően figyelembe veendő szempont alapján – a meghatározott esetekben olyan műsorszolgáltatásra is, amely az Európai Unió tagállamainak határait átlépi.¹³ Az 1/A. § (5) bekezdése kiterjeszti a hatályt arra az esetre, ha valamely nem magyarországi, de Európai Unióból kiinduló műsorszolgáltatás eredményeképpen Magyarországon olyan műsor fogható, amely a kiskorúak személyiségfejlődésére súlyosan ártalmas, illetőleg amely a diszkrimináció tilalmába ütközik. Az 89/552/EGK irányelv 2a cikke ugyanis ilyen esetekben lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy intézkedéseket tegyenek a műsornak a területükön való betiltása érdekében. Az irányelvben ezzel kapcsolatban szabályozott eljárást a törvény 15. §-a vezeti be. Kiterjed a hatály továbbá az 1/B §

¹³ Ehhez kapcsolódóan módosult a törvény 109. §-a, amely a műsorszolgáltató számára bejelentési kötelezettséget ír elő arra az esetre, ha a műsorszolgáltatáshoz kapcsolódó szerkesztői döntések meghozatala helye, illetőleg a műsorszolgáltatásban közreműködő munkaerő jelentős része tevékenységi helye megváltozik.

szerint az 1998. évi XLIX. törvénnyel kihirdetett, a határokat átlépő televíziózásról szóló, Strasbourgban, 1989. május 5-én kelt európai egyezmény, valamint az azt módosító Jegyzőkönyv szerint megállapított, a Magyar Köztársaság joghatósága alá tartozó műsorszolgáltatásra.

- a magyarországi műsorszétesztásra, valamint
- arra a műsorterjesztésre, amelynek végzésére használt berendezést a Magyar Köztársaság területén telepítették.

A csatlakozástól módosultak a törvényben a televíziós műsorszolgáltatókra vonatkozó egyes műsorszerkezeti kötelezettségek, amely alapján a műsoridő több mint felét európai művek számára kell fenntartani, és biztosítja a törvény, hogy a televíziós műsorszolgáltatóktól független, külső vállalkozók is megfelelő mértékű műsorkészítési lehetőséghez jussanak. E szabályozásra tekintettel határozza meg a törvény az európai mű, és az eredetileg magyar nyelven készített mű fogalmát. A csatlakozás időpontjától kezdődően szűnt meg a magyarországi gyártású művek meghatározott arányára vonatkozó rendelkezések érvényesítésének lehetősége, amelynek kapcsán a törvény vonatkozó rendelkezései hatályon kívül kerültek.

A módosítást követően a törvény a 97/36/EK irányelvnek megfelelően megakadályozza, hogy a társadalom számára nagy jelentőségűnek minősített műsorszámokra kizárólagos közvetítési jogot szerzett műsorszolgáltatók a közönség egy részét megfosszák a közérdeklődésre számot tartó események követésétől. Ezen események meghatározására a Kormány kapott felhatalmazást.

Uniós kötelezettségként a Testület feladatainak sora bővült azzal, hogy köteles beszámolót készíteni a 7. § (1)-(3) bekezdésében foglaltak teljesítéséről az Európai Bizottság részére. Új fejezet szabályozza a törvényben a Testület és az Európai Bizottság együttműködését.

A gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII. törvény az egyes áruk reklámozására vonatkozó tilalmak és korlátozások körében, a frekvenciagazdálkodásról szóló 1993. évi LXII. törvény a Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanácsra vonatkozó részletszabályok szabályokat illetően módosult. Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény és a mozgóképről szóló 2004. évi II. törvény 2004. során lényeges módosuláson nem ment keresztül.

Az Országgyűlés 2004. december végén elfogadta a Nemzeti Audiovizuális Archívumról szóló 2004. évi CXXXVII. törvényt. A törvény célja a rádiós és televíziós műsorszámok gyűjtése, nyilvántartása, megőrzése és a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele, valamint annak biztosítása, hogy a jövő nemzedékei korhű képet kapjanak a jelen és a múlt eseményeiről, társadalmáról és kultúrájáról. A NAVA a hatálya alá tartozó műsorszámok gyűjtését, nyilvántartását, archiválását és külön jogszabályban meghatározott módon a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételét biztosító országos gyűjtőkörű közgyűjteménynek minősülő audiovizuális archívum. A NAVA-t feladatai ellátásában az Audiovizuális Örökség Tanácsadó Testület segíti. A Testület tizenegy – az audiovizuális örökség védelme és a szerzői jog területén szakértelemmel rendelkező, független – tagból áll. A jogszabály 2006. január 1-jén lép hatályba.

Az „art” mozik minősítésének, valamint a filmalkotások korhatár szerinti megjelölésének feltételeiről rendelkező 24/2004. (XII. 8.) számú NKÖM rendelet speciális szabályokat tartalmaz a filmalkotások televíziós korhatárjelölésére. A jogszabály kimondja, hogy a televíziós reklámok esetében a megállapított kategória szerinti jelzésnek legalább kettő másodperc időtartamban, a képernyő három százalékában kell jelen lennie. Televíziós műsorszámokban való megjelenéskor, amennyiben a műsorszám a filmalkotás részletével vagy előzetesével megszakításra kerül, a filmalkotás minden részletének elején három másodpercnyi időtartamban a kép legalább három százalékában fel kell tüntetni a korhatár

besorolás szerinti jelzést.

Az Rttv.-hez alapvetően kapcsolódó jogszabályokban egyéb lényeges változás 2004 során nem ment végbe.

2. Műsorszolgáltatási szerződések módosítása

2.1. Az országos kereskedelmi műsorszolgáltatók műsorszolgáltatási szerződéseinek módosítása

Danubius Rádió Műsorszolgáltató Rt.

1.

A műsorszolgáltató még 2003 novemberében szerződésmódosítási kérelemmel fordult az ORTT-hez. A Testület a 39/2004. (I. 15.) sz. határozatával jóváhagyta a műsorszolgáltató kérelmét azzal a feltétellel, hogy írja alá a Testület által javasolt jogharmonizációs célú módosítást. Ennek lényege a következő:

- a jogharmonizációs célú törvénymódosítás során a jogszabályba került új törvényi rendelkezések megsértése esetén is alkalmazhasson kötbérszankciót a Testület;
- a műsorszolgáltató kérelmére a szerződés 13. sz. Melléklet (4/4) elnevezésű melléklete „Az 5.11.3. szerinti kategóriák tovább bontása a 9.2.5.4. szakasz követelményei szerint” részének „Hírösszefoglaló” (napi hírek, időjárás előrejelzés, közlekedési hírek összesen napi 72 percben) és „Zene” (könnyűzene napi 10%, pop-rock napi 80%, jazz napi 5%, népzene, világzene napi 5%) kategóriái módosultak;
- továbbá a felek módosították a szerződés mellékletét képező 9.2.5. Műsorterv 9.2.5.1. pont alatt található „Programterv Nyilatkozat”-ának „Hírműsorok” elnevezésű részét, mely szerint főműsoridőben legalább 15 perc, valamint minden órában további 3 perc önálló hírműsor kerül egybefüggően szolgáltatásra;
- a fentebb leírtaknak megfelelően változtak meg a szerződés mellékletét képező 14. sz. melléklet „A Danubius Rádió új műsorrendje (hétfő–péntek)” és „A Danubius Rádió új műsorrendje (szombat–vasárnap)” táblázatok „hírek” kategóriájának számadatai, valamint a szerződés mellékletét képező 15. sz. melléklet „Információs műsorok” elnevezésű táblázatában foglalt számadatok is.

A fentebb kifejtett változásokat tartalmazó módosított szerződés aláírására 2004. április 14. napján került sor.

2.

A Danubius Rádió Műsorszolgáltató Rt. 2004. március 31-én kelt levelében ismét szerződésmódosítási kérelemmel fordult a Testülethez, amelyben kérte, hogy a közszolgálati vállalások arányának nagyságát a Testület gondolja át, és ehhez kapcsolódóan kerüljön sor az egész műsorterv újraszabályozására.

A műsorszolgáltatónak a szerződéses rendelkezések egyszerűsítésére vonatkozó indítványát a Testület is különösen fontosnak tartotta. A műsorterv különböző szempontok szerinti bontására ugyanis eddig több szerződéses melléklet is tartalmazott rendelkezéseket, és az egyes mellékletek a műsorstruktúrát – más műsorszolgáltatók szerződéseivel összehasonlítva – indokolatlanul részletes, igen nehezen követhető bontásban szabályozták. Mindezek folytán a korábbi szabályozás nemcsak a Danubius Rádió mozgásterét határolta be

a versenytársakéhoz képest lényegesen szigorúbban, hanem a következetes, ellentmondásmentes hatósági munkát is nagymértékben megnehezítette.

A fentiekre tekintettel a Testület álláspontja szerint különösen szükséges volt a Danubius Rádió Műsorszolgáltató Rt. műsorszolgáltatási szerződése 13. (2/4, 3/4, 4/4), 14. és 15. számú mellékletének átfogó módosítása, vagyis a jelenlegi rendelkezések hatályon kívül helyezése mellett új, egyértelmű és mindkét fél számára követhető szabályozás kialakítása.

Mindezek alapján a felek között megkezdődött a szerződésmódosítás folyamata.

3.

A műsorszolgáltató által megküldött javaslat a korábbi rendelkezések hatályon kívül helyezése mellett a műsortervet két mellékletben kívánta szabályozni. Az első melléklet a műsorszolgáltató által a műsorszolgáltatás minimum vállalásaira vonatkozóan korábban tett Programterv Nyilatkozat módosított szövege volt. A második melléklet a műsortervet szabályozó konkrét számokat, vállalásokat tartalmazta. A Testület az 1623/2004. (XI. 17.) számú határozatával kimondta, hogy a műsorszolgáltató által megküldött szerződésmódosítási ajánlatot nem tudja elfogadni, s ezért további egyeztető tárgyalásokra van szükség a műsorszolgáltató képviselőivel.

4.

A műsorszolgáltató és a Testület közötti egyeztető tárgyalások eredményeként a szerződésmódosítási folyamat 2004. december 8-án zárult, ugyanis a Testület az 1796/2004. (XII. 8.) sz. határozatával hozzájárult a műsorszolgáltatási szerződés műsortervet érintő átfogó módosításához, melynek eredményeként a műsorterv átláthatóbbá, a műsorszolgáltató szempontjából a gyakorlatban alkalmazhatóbbá, a hatóság részére pedig követhetőbbé, könnyebben számon kérhetővé vált.

A módosulás lényege a szerződés Programterv Nyilatkozat részét érintően a következő:

- főműsoridőben a híreken kívül legalább 12 perc közszolgálati műsort szolgáltat a műsorszolgáltató;
- főműsoridőben legalább 15 perc önálló hírműsort szolgáltat egybefüggően, valamint minden órában legalább további 3 perc hírműsort sugároz a műsorszolgáltató.

A Műsortervet érintő legjelentősebb és említésre méltó változás

- a közszolgálati vállalásokat érintően az, hogy a „mindösszesen” vállalt közszolgálati kötelezettségek – a napi műsoridő százalékában kifejezve – a korábbi 18,67%-ról 15,21%-ra csökkentek
- a hírszolgáltatás tekintetében az, hogy bekerült a műsortervbe a „vállalások szerinti beosztás”, melynek alapján a műsorszolgáltató naponta 0.00 és 6.30, valamint 9.30 és 24.00 óra között is köteles 15 perces egybefüggő hírműsort szolgáltatni. A jelzett időszávokban a 15 perces hírműsorról nem érintett órákban 3 perces hírosszefoglalók sugárzására kerül sor. A műsorszolgáltató a híreken kívül vállalt egyéb közszolgálati kötelezettségét 0.00 óra és 6.00 óra között nem teljesítheti.

Sláger Rádió Műsorszolgáltató Rt.

1.

A Testület 2003 tavaszán megküldte a műsorszolgáltató részére a jogharmonizációs célú szerződésmódosítás tervezetét, melyre a műsorszolgáltató meglehetősen hosszú idő elteltével reagált. Ennek eredményeképpen a Testület a 131/2004. (II. 12) sz. határozata alapján a szerződésmódosítást tartalmazó dokumentumot megküldte a műsorszolgáltatónak. A szerződésmódosítás lényege az, hogy a jogharmonizációs célú törvénymódosítás során a

jogszabályba került új törvényi rendelkezések megsértése esetén is alkalmazhasson kötbérszankciót a Testület.

2.

A műsorszolgáltató 2003. december 1-jén kelt levelében műsorszolgáltatási szerződésének módosítását kezdeményezte annak érdekében, hogy a szerződésben vállalt 144 642 857 Ft óvadék összegét bankgarancia nyújtásával váltsa fel. A műsorszolgáltató és a Testület között 2002. december 5-én keletkezett Egyezségi Megállapodás 4.3.3 pontja értelmében a műsorszolgáltató jogosult a nyújtott óvadék helyett bankgaranciát nyújtani, illetve a már nyújtott óvadék összegét azzal felváltani.

A bankgarancia lényege az, hogy a műsorszolgáltató a szerződés nem teljesítése vagy nem szerződésszerű teljesítése esetén beálló fizetési kötelezettsége biztosítására köteles a Testület, mint kedvezményezett részére bankgaranciát nyújtani. A szerződő felek megállapodtak abban, hogy amennyiben a műsorszolgáltató a szerződést nem vagy nem szerződésszerűen teljesíti, úgy a Testület a műsorszolgáltató minden további megkérdezése nélkül a bankgaranciából magát közvetlenül kielégítheti. A bankgarancia összege nem változott, azaz ugyanakkora mértékű maradt, mint korábban az óvadék összege volt (a műsorszolgáltatási díj 1/28-ad része).

MTM-SBS Televízió Rt.

A műsorszolgáltató és az ORTT között 1997-ben létrejött műsorszolgáltatási szerződés a 2004. év folyamán nem változott. Azonban azt érdemes megemlíteni, hogy a 2003 elején a felek között megindult szerződésmódosítási folyamat 2003. december 19-én zárult le, azaz ekkor került sor a felek között a módosított szerződés aláírására, amely azonban csak 2004. január 1. napjától lépett hatályba.

A változtatás lényege az volt, hogy a jogharmonizációs célú törvényt módosítás nyomán a szerződés számos rendelkezése megváltozott, aktualitását veszítette, gyakorlatban tovább nem volt alkalmazható. Ezen túlmenően több olyan új rendelkezés került be a törvénybe, melyek szerződésbe foglalása nagy fontossággal bírt, elsősorban a jogbiztonság szempontjából, s természetesen nem utolsó sorban azért, hogy a Testület ezen törvényi előírások megsértése esetén kellő erővel léphessen fel és szorítsa jogkövető magatartásra a műsorszolgáltatót. Ezen túlmenően a Testület a műsorszolgáltatónak jelentős engedményt nyújtott közszolgálati vállalásainak csökkentéséhez való hozzájárulással, továbbá azzal, hogy számos törvényi rendelkezés megsértése esetén előírt kötbérmértéket a korábbinál alacsonyabban határozta meg.

Magyar RTL Televízió Rt.

A műsorszolgáltató szerződése a 2004. év folyamán sem módosult. A Testület 2003. évben kezdeményezte az M-RTL vonatkozásában is a műsorszolgáltatási szerződés módosítását a jogharmonizációs célú törvényt módosításnak megfelelően, azonban a szerződésmódosítás folyamata még nem zárult le, a módosított szerződés aláírására nem került sor, ugyanis a műsorszolgáltató többször a Testület tudomására hozta, hogy a jogharmonizációs célú módosítást a műsorszolgáltatási jogosultság meghosszabbításának és a műsorszolgáltatási díj csökkentésének kérdésével kívánja együtt kezelni.

2.2. A helyi és körzeti műsorszolgáltatási szerződések módosítása

A Testület a műsorszolgáltatási lehetőségek pályáztatása során polgári jogi jogviszonyban eljárva köt műsorszolgáltatási szerződéseket. Ebben a jogviszonyban folyamatosan változik egyrészt a jogi környezet, másrészt az adott helyi sajátosságok, helyi igények változása is indukálja a szerződések módosításait. A Testület 2004-ben az alábbi szerződésmódosításokat hajtotta végre a helyi és körzeti földfelszíni műsorszolgáltatók műsorszolgáltatási szerződéseiben.

1. hálózatba kapcsolódás

A Testület 2004. évben engedélyezte a hálózatba kapcsolódást a Hálózatos Televíziók Rt. és a Donka Kábeltelevíziós Kft., a Klubrádió Kft. és a Partner Rádió Kft., valamint időlegesen, a Volt Fesztivál időtartamára, 2004. július 7-től 10-ig a soproni Erasmus 2001' Bt. és a radiocafé Kft. műsorszolgáltatók számára.

A Testület a hálózatba kapcsolódás engedélyezését kimondó határozatot követően módosította a hálózatos és hálózatba kapcsolódó műsorszolgáltatók műsorszolgáltatási szerződését a hálózatba kapcsolódásra tekintettel.

2. adóteljesítmény-növelés

A Testület adóteljesítmény-növelés engedélyezése esetén, egy korábban nyilvánosságra hozott testületi határozat alapján, többlépcsős rendszerben jár el, abban az esetben, amikor a műsorszolgáltató vételkörzete jelentősen nő, a műsorszolgáltatási díj egyidejű korrekciójával módosítja a műsorszolgáltatási szerződést. A Testület 2004-ben a Gönyűmédiá Kft. számára engedélyezte adóteljesítményének növelését.

3. műsorterv-módosítás

Amennyiben a műsorszolgáltató pályázati ajánlatában vállalt műsortervén változtatni kíván, köteles a műsorszolgáltatás teljes időtartamára vonatkozóan a műsorszolgáltatás alapvető jellegzetességeit, műsorterve elemeit, műsorszerkezetét szöveges formában összefoglalni. Ennek keretében egyértelmű leírást kell benyújtani a műsorfolyam jellegéről, formátumáról. A műsortervnek tartalmaznia kell az egyes műsorszámok rövid jellemzését. Alapvető jellegzetességnek minősül a műsorfolyamot meghatározó tematika, a műsorszerkezetben gyakran előforduló műsorkategória, amelyek együttesen jellegzetes arculatot adnak a műsorszolgáltatásnak. A műsorszolgáltató az alapvető jellegzetességeket nyilatkozási formában köteles megjelölni, köteles megjelölni továbbá a műsorszolgáltatás központi elemeit, amelyek a műsorszolgáltatásának gerincét alkotják, azaz fix elemek és ennél fogva csak a szerződés módosításával változtathatók meg.

Fentieknek megfelelően a Testület 2004-ben a radiocafé Kft., a Rádió Juventus Rt., a Rákosmente Rádió és Műsorszolgáltató Kft., és a Budapest, 88,1 MHz jogosultságra vonatkozóan a Rádió Infórum Kft. műsorszolgáltatók szerződéseit módosította.

4. A Testület a fenti, kiemelt eseteken túl, minden esetben módosította a műsorszolgáltatási szerződéseket, amennyiben jóváhagyta

- hálózatba kapcsolódott műsorszolgáltatók esetében a hálózatos és a saját műsoridő, illetve a műsorstruktúra módosítására irányuló kérelmét,
- a nyertessé nyilvánított pályázó számára a műsorszolgáltatás megkezdésének halasztását,
- az embléma-, szignál-, név-, sajtójogi felelősváltozást,
- új kiegészítő vagy értéknövelő szolgáltatás nyújtását.

3. Pályáztatási tevékenységek 2004-ben

A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 52. §-a alapján a Testület a műsorszolgáltatási pályázatok előkészítése érdekében a műsorszolgáltatási lehetőségek jegyzékének és az ehhez tartozó frekvenciatervek kidolgozására kéri fel – az informatikai és hírközlési miniszter útján – a Nemzeti Hírközlési Hatóságot.

A Testület felkérésében meghatározza a frekvenciatervezéshez szükséges elvi szempontokat, a frekvenciatervezésben alkalmazandó preferenciákat, valamint a frekvenciatervezés ütemezését és irányelveit, míg a Hírközlési Hatóság által kidolgozott frekvenciatervek tartalmaznia kell a műsorszóró adó névleges telephelyeit, a telepítés műszaki követelményeit, a besugározható ellátottsági körzetet, valamint a Nemzetközi Rádiószabályzat jelölései szerinti frekvenciasávot. A frekvenciatervek és a tervezés elvi szempontjai nyilvánosak, azokat a Hírközlési Hatóságnál bárki megtekintheti.

A Testület a frekvenciatervet jóváhagyás előtt legalább tizenöt napra közszemlére bocsátja. A közszemlére bocsátásról és annak helyéről a kezdőnap előtt legalább két héttel, legalább két országos napilapban felhívást tesz közzé a Testület, amelyben megjelöli a közszemle lezárását követően legkorábban tíz nap múlva megtartandó nyilvános meghallgatás helyét és időpontját.

A nyilvános meghallgatást követően a Testület pályázati felhívás tervezetet készít és azt teljes egészében, indokolással együtt közzéteszi a Kulturális Közlönyben, melyre a közzétételt követő tizenöt napon belül bárki írásban a Testülethez címzett észrevételt tehet.

A pályázati felhívás-tervezet közzétételétől számított legkevesebb húsz napon túl, legkésőbb harminc napon belül a Testület nyilvános meghallgatást tart, mely meghallgatáson a Hírközlési Hatóság képviselője is részt vesz. A meghallgatás helyéről és időpontjáról a meghallgatást legalább tíz nappal megelőzően közleményt kell közzétenni a Kulturális Közlönyben és két országos napilapban.

A meghallgatás után a Testület dönt a pályázati felhívás szövegének véglegesítéséről, döntését pedig a meghallgatást követő harminc napon belül a Kulturális Közlönyben közzéteszi.

A pályázati felhívás Kulturális Közlönyben való megjelenését követően a törvény 95. § (4) bekezdése alapján országos műsorszolgáltatásra vonatkozó pályázat benyújtására hatvan, a körzeti műsorszolgáltatásra vonatkozó pályázat benyújtására negyven, míg helyi műsorszolgáltatásra vonatkozó pályázat benyújtására harminc nap áll a pályázók rendelkezésére.

3.1. A Nemzeti Hírközlési Hatóság által megküldött, rendelkezésre álló műsorszolgáltatási lehetőségek

1. Körzeti sugárzást is lehetővé tevő műsorszolgáltatási jogosultságok

	Telephely	Frekvencia (MHz)	Ellátható lakosság (fő)	Megjegyzés
1.	Abaúj térség			
	Encs	95,4	12 700	Abaúj térség besugárzása az alábbi telephelyű adók hálózatba kapcsolásával biztosítható. A Testület a hasznosítás tárgyában 2005. év elején dönt.
	Szikszo	93,6	22 700	
	Telkibánya	99,2	10 400	

2. Dél-Dunántúl			A körzeti sugárzás az alábbi adók hálózatba kapcsolásával biztosítható. A Testület a hasznosítás tárgyában 2005. év elején dönt.
Dombóvár	100,2	37 000	
Dunaföldvár	104,1	18 000	
Kaposvár	102,6	79 000	
Komló	91,4	31 000	
Letenye	94,8	5 000	
Marcali	88,0	22 000	
Pécs	90,0	254 000	
Szigetvár	98,9	18 000	
Tamási	99,6	10 000	
3. Észak-Magyarország			A körzeti sugárzás az alábbi adók hálózatba kapcsolásával biztosítható. A Testület a hasznosítás tárgyában 2005. év elején dönt.
Balassagyarmat	95,7	21 000	
Eger	100,7	70 000	
Gyöngyös	102,2	40 000	
Kékes	103,8	70 000	
Mezőkövesd	102,1	25 000	
Miskolc	101,6	243 000	
Ózd	90,3	48 000	
Salgótarján	89,9	58 000	
Telkibánya	100,6	12 000	
Tokaj	101,8	43 000	
4. Nyíregyháza Kárpátok-Eurórégió			A körzeti sugárzás az alábbi adók hálózatba kapcsolásával biztosítható. A Testület a hasznosítás tárgyában 2005. év elején dönt.
Fehérgyarmat	99,5	23 700	
Nagyhalász	88,9	14 400	
Nyíregyháza	100,5	167 000	Ezen adó önmagában is körzetinek minősül.
Sárospatak	89,8	19 900	
Záhony	90,4	8 300	

2. Helyi rádiófrekvenciák

A Testület a hasznosítás tárgyában várhatóan 2005. év elején dönt.

	Telephely	Frekvencia (MHz)	Ellátható lakosság (fő)	Megjegyzés
1.	Budapest	100,3	960 000/510 000	
2.	Dél-Budapest	90,9	280 000	
3.	Dunaújváros	99,1	64 000	
4.	Hódmezővásárhely	99,8	54 000	
5.	Piliscsaba	104,2	24 000	
6.	Szeged	87,9	182 000	A becsült lakosságszám: Szeged + 2 település. Az NHH javasolta a frekvenciának a Magyar Katolikus Rádió Rt. vételi minőség javítására történő felhasználását, de a frekvencia iránti igényét jelezte a BBC Radiocom Kft., ezen kívül az Iroda a Magyar Rádió Rt. válaszát is várja a frekvencia kapcsán. A Testület a hasznosítás tárgyában a Magyar Rádió Rt. válaszában beérkezett követően dönt.

7.	Tatabánya	99,1	72 000
8.	Vác	91,1	35 000
9.	Zalaegerszeg	88,9	60 000

3.2. A fennmaradt műsorszolgáltatási lehetőségek pályáztatása

Az Rttv. 102. § (4) bekezdése kimondja: „A pályázat az (1) bekezdés a) pontja alapján a) a Testület által közzétett nyilvános felhívásban megjelölt határidőig, valamint b) az a) pont szerinti nyilvános felhívásra beérkezett igények elbírálása után fennmaradt műsorszolgáltatási lehetőségekre bármikor benyújtható.”

Az ORTT 378/1998. (X. 7.) számú határozata alapján a pályázat benyújtására pályázati felhívás nélkül az a tény ad alapot, hogy a meghirdetett lehetőségre nem hirdetett nyertest a Testület. Pályázat benyújtására a pályázati felhívásra beérkezett pályázati ajánlatok elbírálását tartalmazó közlemény Kulturális Közlönyben történő közzétételét követően nyílik lehetőség.

A 102. § (4) bekezdés alkalmazására csak akkor van lehetőség, ha az eredetileg kiírt pályázatban szereplő műsoridő tekintetében egyáltalán nem hirdetett nyertest a Testület, ha ugyanis a műsoridő egy részének vonatkozásában a Testület nyertest hirdetett, akkor a 100. § (2)-(3) bekezdései lépnek életbe.

A Testületnek joga van pályázati felhívást kiírni az adott frekvencia vonatkozásában bármikor mindaddig, amíg nem érkezik a 102. § (4) bekezdése szerinti pályázat. Ha ilyen pályázat érkezik, a Testület gondoskodik arról, hogy e tény nyilvánosságra kerüljön: a beérkezés tényét a Kulturális Közlönyben és egy a jogosultság vételkörzetében megjelenő helyi lapban közzéteszi. A Kulturális Közlönyben történő közzététel időpontjától számított meghatározott időn belül (ez azonos az eredeti pályázati felhívásban meghatározott idővel) bárki benyújthat pályázatot a jogosultságra.

A 102. § (4) bekezdés alapján benyújtott pályázati ajánlatnak az adott műsorszolgáltatási jogosultság tárgyában közzétett pályázati felhívás eredeti alaki és tartalmi követelményeinek kell megfelelnie.

Az Iroda javaslatot terjesztett elé arról, hogy a Testület a törvény 102. § (4) bekezdése alapján pályázható műsorszolgáltatási lehetőségekkel kapcsolatosan a pályáztatási eljárást kezdje újra, ugyanis ezen jogosultságok jelentős része több éve került kiírásra.

	Telephely	Frekvencia	Ellátható lakosság (fő)	Megjegyzés
Rádiófrekvenciák				
1.	Kaposvár	1602 kHz	78 000 (nappal) 48 000 (éjszaka)	
2.	Mohács	1485 kHz	33 000 (nappal) 19 000 (éjszaka)	
3.	Szentgotthárd	106,6 MHz	9 000	Fennmaradó műsoridőre pályázati ajánlat bármikor benyújtható
4.	Veszprém	95,6 MHz	68 000	

Televízió csatornák				
Telephely	Csatorna	Ellátható lakosság (fő)	Megjegyzés	
1.	Dombóvár	43. csatorna	20 000	
2.	Fót	48. csatorna	32 000	
3.	Hajós	39. csatorna	5 000	
4.	Kiskunfélegyháza	52. csatorna	32 000	
5.	Lenti	37. csatorna	9 000	
6.	Orosháza	31. csatorna	33 000	
7.	Sarud	22. csatorna	2 000	
8.	Szekszárd	59. csatorna	38 000	123,5 óra/hét
9.	Tatabánya	43. csatorna	62 000	

3.3. A folyamatban lévő pályázati eljárások

1. A Testület által igényelt műsorszolgáltatási lehetőségek pályáztatása

Az alábbi műsorszolgáltatási lehetőségek tekintetében a pályázati felhívás-tervezet a Kulturális Közlöny 2004. november 5. napján megjelent 2004/21. számában került közzétételre. A közmeghallgatás 2004. november 30. napján volt. A pályázati felhívás szövegének véglegesítése 2005-ben történt meg.

	Telephely	Frekvencia/Csatorna
1.	Debrecen	93,5 MHz
2.	Esztergom	98,1 MHz
3.	Gyula	96,0 MHz
4.	Hódmezővásárhely	90,8 MHz
5.	Paks	96,3 MHz
6.	Pécs	101,2 MHz
7.	Szentes	95,7 MHz
8.	Szombathely	88,4 MHz
9.	Pécs	36. és 46.

Az alábbi műsorszolgáltatási lehetőségek tekintetében közzétett pályázati felhívás tervezet közmeghallgatásának megtartására 2004. szeptember 28. napján került sor. A pályázati felhívás javasolt végleges szövege elkészült.

	Telephely	Frekvencia
10.	Fonyód	101,3 MHz
11.	Hajdúnánás	93,3 MHz
12.	Kapuvár	94,5 MHz
13.	Nagykanizsa	98,6 MHz

Az alábbi műsorszolgáltatási lehetőség műszaki közmeghallgatásának megtartására 2004. július 21. napján került sor. A frekvenciatervet az NHH a Sláger Rádió vételi minőségének javítása céljából küldte meg. A Testület 2004. november hónapban döntött a vételi minőség definiálása tárgyában. A pályázati felhívás tervezet szövegét az Iroda más műsorszolgáltatási lehetőségekkel együtt készíti el.

	Telephely	Frekvencia
14.	Debrecen	94,4 MHz

2. A talált frekvenciák pályáztatása

Az Rttv. 102. § (5) bekezdés kimondja, hogy: „Az (1) bekezdés b) pontjában foglaltak szerint keletkezett műsorszolgáltatási lehetőségekre a Testület pályázatot hirdet. A pályázat elbírálása során az eredeti, a törvényes feltételeknek egyébként megfelelő igénylővel kell a műsorszolgáltatási szerződést megkötni, ha a pályázaton felajánlott legmagasabb összegű műsorszolgáltatási díj megfizetését vállalta.”

Az (1) bekezdés b) pontja szerint pedig: „A műsorszolgáltatási szerződés létrejöhet: ... az igénylő által lefolytatott tervezés eredményeként létrejött – a Hírközlési Hatóság ellenőrző vizsgálata alapján a Testület által jóváhagyott – műsorszolgáltatási lehetőségre, az e törvényben meghatározottak szerint.”

Az alábbi műsorszolgáltatási lehetőség frekvenciatervei 2004. szeptember 27. és október 15. napja között voltak megtekinthetők az NHH-nál. A közmeghallgatásra 2004. október 26. napján került sor. A pályázati felhívás tervezet szövege 2005 elején készült el.

	Telephely	Frekvencia/Csatorna
15.	Dömös	104,9 MHz
16.	Hatvan	87,9 MHz

Az alábbi műsorszolgáltatási lehetőségeket a Hírközlési Hatóság az év végén küldte meg a Testület részére. A „talált frekvenciaként” átadásra került műsorszolgáltatási lehetőségek tekintetében az Iroda javasolta a pályáztatás megindítását.

	Telephely	Frekvencia	Ellátható lakosság (fő)
17.	Debrecen	95,6 MHz	150 000
18.	Kaposvár	97,5 MHz	68 000

3.4. A lejáró műsorszolgáltatási jogosultságok megújítása vagy újrapályáztatása

Az Rttv. 107. §-a rendelkezik a műsorszolgáltatási jogosultságok érvényességi idejéről, amelynek (1) bekezdése értelmében a műsorszolgáltatási jogosultságok televízió esetén legfeljebb tíz, rádió esetén legfeljebb hét évig érvényesek és lejáratkor, egy ízben, 5 évvel megújíthatóak.

A műsorszolgáltatóknak a lejáró jogosultság megújítására vonatkozó igényüket a lejárat előtt 14 hónappal kell a Testületnek bejelenteni. Műsorszolgáltatói bejelentés hiányában nincs helye megújításnak. Kizárt a jogosultság megújítása továbbá abban az esetben, ha a műsorszolgáltató szerződését súlyosan vagy ismételten megszegte. Amennyiben a műsorszolgáltatási jogosultság megújításának lehetősége kizárt, az Rttv. 107. § (2) bekezdése értelmében, a műsorszolgáltatási jogosultság lejáratára előtt 12 hónappal, az adott jogosultság tekintetében a Testület köteles nyilvános pályázati felhívást közzétenni.

A Testület az Rttv. 107. § rendelkezéseinek megfelelően alakította ki a földfelszíni helyi és körzeti műsorszolgáltatási jogosultságok lejáratára esetére alkalmazandó munkatervét, amely alapján minden évben, több ütemezési lépcsőben dönt a lejáró jogosultságok megújításáról, illetve a megújítás lehetőségének kizártsága esetén a pályázati felhívás közzétételéről.

A testületi döntés előkészítése során az Iroda folyamatosan feldolgozza az aktuálisan lejáró jogosultságokra beérkezett műsorszolgáltatói igényeket, és a műsorszolgáltatók szerződészerű működését vizsgálva tesz javaslatot a jogosultságok megújítására, illetve abban az esetben ha a megújítás kizárt, az adott műsorszolgáltatási jogosultság tekintetében a

pályázati felhívás közzétételére.

A Testület által az 1700/2004.(XI. 23.) számú határozattal elfogadott munkatervben rögzített ügymenet alkalmazásával első lépésben a 2005. december 18. napjáig lejáró jogosultságok esetében került sor a döntésre, az alábbi 12 jogosultság tekintetében.

Műsorszolgáltató	Telephely	Csatorna, frekvencia	Jogosultság, vételkörzet	A szerződéskötés dátuma	A lejárat dátuma
Debrecen Városi Televízió	Debrecen	50.	tv, h	2000.12.11.	2005.05.01.
Dunaújvárosi Városi Televízió	Dunaújváros	33.	tv, h	2000.12.11.	2005.05.01.
Veszprém Televízió Kft.	Veszprém	42.	tv, h	2001.11.15	2005.06.01.
Torony Rádió Bt.	Békés	94,4	r, h	1998.12.17.	2005.12.18.
Gong Rádió Kft.	Csongrád	87,6	r, h	2002.02.22.	2005.12.18.
	Gyömör	97,2	r, h	2002.02.22.	2005.12.18.
	Kecskemét	96,5	r, h	1998.12.17.	2005.12.18.
Lokálmédia Kft.	Debrecen	95,0	r, h	1998.12.17.	2005.12.18.
Hangforrás Kft.	Kazincbarcika	95,9	r, h	2000.09.07.	2005.12.18.
	Miskolc	96,3	r, k	1998.12.17.	2005.12.18.
	Ózd	99,5	r,h.	2000.09.07.	2005.12.18.
Fresh RTV Kft.	Kiskörös	97,0	r,h	1998.12.17.	2005.12.18.

3.5. Benyújtott pályázati ajánlatok

1. A törvény 41. § (1) bekezdés a) pontja alapján benyújtott pályázati ajánlatok

Telephely	Frekvencia/ Csatorna	Megjegyzés
Rádiófrekvenciák		
1. Baja	89,8	Alaki vizsgálat után hiánypótlás és felvilágosítás kérés folyamatban (december 31.)
2. Békéscsaba	88,9	
3. Eger	101,3	
4. Győr	103,3	
5. Miskolc	103,0	
6. Sopron	94,1	
Televíziócsatornák		
7. Békéscsaba	47.	Tartalmi vizsgálat folyamatban (december 31.)

2. A törvény 102. § (4) bekezdése alapján benyújtott pályázati ajánlatok

Telephely	Frekvencia (MHz)	Megjegyzés
1. Abádszalók	89,2	Szerződéskötés
2. Kisvárd	93,4	
3. Sárvár	96,5	
4. Dombóvár	98,7	

2004. november 4. napján pályázati ajánlat érkezett

3. Talált frekvenciákra benyújtott pályázati ajánlatok

	Telephely	Frekvencia (MHz)	Megjegyzés
1.	Baja	92,2	
2.	Bonyhád	94,0	Alaki vizsgálat után hiánypótlás és felvilágosítás kérés folyamatban (december 31.)
3.	Cece	91,6	
4.	Dunaföldvár	97,4	

4. Hálózatos műsorszolgáltatások

Hálózatos rádiós műsorszolgáltatások

A Testület 2004. évben az alábbi rádiós műsorszolgáltatások esetében engedélyezte a hálózatba kapcsolódást:

- **892/2004. (VI. 29.)** számú határozatával a Testület hozzájárult ahhoz, hogy a Klubrádió Kft. és a Partner Rádió Kft. hálózatba kapcsolódjon. A Testület hozzájárult továbbá ahhoz, hogy a Partner Rádió Kft. műsorszolgáltatásának elnevezése Klubrádió Kecskemétre módosuljon. A hálózatba kapcsolódás engedélyezésével a Rádió Juventus Rt. és a Partner Rádió Kft. hálózatos műsorszolgáltatáshoz való joga megszűnt.
- **933/2004. (VII. 7.)** számú határozatával a Testület hozzájárult az Erasmus '2001 Bt. ideiglenes műsorterv változásához és ahhoz, hogy az Erasmus' 2001 Bt. mint hálózatos és a radiocafé Kft. mint hálózatba kapcsolódó műsorszolgáltató ideiglenesen hálózatba kapcsolódjon 2004. július 7. napján 19 órától 01 óráig, valamint július 8-10. napján 6 órától 1 óráig.
- **1445/2004. (X. 27.)** számú határozatával a Testület hozzájárult ahhoz, hogy a Kelet-Rádió Kft. hálózatba kapcsolódjon a Tandem '92 Kft. műsorszolgáltatóval. A Testület hozzájárult ahhoz is, hogy a Partner Rádió elnevezés City Rádió elnevezésre, a Partner Plusz elnevezés City Plusz elnevezésre, míg az újonnan hálózatba kapcsolódó City Rádió elnevezés City Extrára módosuljon.
- **1533/2004. (XI. 17.)** számú határozatával a Testület a Rádió 1 Kft. hálózatba kapcsolódása kapcsán úgy döntött, hogy a műsorszolgáltató szerződésmódosítási ajánlatára ellenajánlatot tesz. Ennek keretében kidolgozza azokat a hálózatba kapcsolódás során megfogalmazható szerződéses feltételeket, melyek mentén a Testület elfogadhatónak tartja a szerződések módosítását.

A hálózatos műsoridő módosítása

A Testület 2004. évben az alábbi rádiós műsorszolgáltatások esetében engedélyezte a hálózatos műsoridő módosítását:

- **516/2004. (IV. 15.)** számú határozatával hozzájárult ahhoz, hogy a Rádió Jam Rt. műsorszolgáltatási szerződéseinek hálózatos műsoridőre vonatkozó része módosításra kerüljön.
- **530/2004. (IV. 15.)** számú határozatával a Testület elfogadta a Juventus Rádió 100,2 Kft. bejelentését a Szegeden és Szentesen sugárzott hálózaton kívüli saját műsoridő időpontja és időtartama tekintetében történt változásról.
- **1064/2004. (VIII. 25.)** számú határozatával a Testület hozzájárult a Kisbíró Kft. hálózatba

kapcsolódott hódmezővásárhelyi 97,6 MHz és kisteleki 107,0 MHz műsorszolgáltatási jogosultsága tekintetében a hálózatos műsoridő módosításához.

Hálózatos Televíziók Rt. és több helyi televízió hálózatba kapcsolódása

A Testület 2004. évben négy helyi televíziós műsorszolgáltató részére engedélyezte, hogy csatlakozzon a Hálózatos Televíziók Rt. műsorszolgáltatóhoz, 18/2004. (I. 8.) számú határozatával a Donka Kábeltelevíziós Kft., 843/2004. számú határozatával a Városi Televízió Szeged Kht. és a Martfű Városi Televízió, míg 1739/2004. (XI. 24.) számú határozatával a Marcali Városi Televízió részére. A négy televízió közül a Donka Kábeltelevíziós Kft. földfelszíni, míg a Városi Televízió Szeged Kht., a Martfű Városi Televízió és a Marcali Városi Televízió vezetékes műsorszolgáltató.

Az engedélyezett hálózatba kapcsolódás minden esetben a testületi döntés napján lépett hatályba, ugyanúgy ahogy a hálózatos műsorszolgáltatás megkezdésének ideje is minden esetben a testületi döntés napja.

A 2004. évben hét műsorszolgáltató lépett ki a Hálózatos Televíziók Rt. hálózatából. Ezen műsorszolgáltatók a következők: Boland Bt., Győri Médiaközpont Kht., Martfű Városi Televízió, Berényi Kábel TV Szövetkezet, Füzesabonyi Városi Televízió, Városi Televízió Kisújszállás, RTV Szekszárd Bt. és Csongrád VTV.

Végül a Hálózatos Televíziók Rt. az év során több alkalommal is tett bejelentést a Testület felé, kérve egyben, hogy a Testület engedélyezze a hálózatba kapcsolódott helyi televíziók műsorszervezetének megváltozását. A Hálózatos Televíziók Rt. a változás indokaként a Hálózattal való racionális együttműködést és a nézők érdekeihez való jobb alkalmazkodást jelölte meg.

Ugyanakkor a Hálózatos Televíziók Rt. minden bejelentésében szerepel az is, hogy a változás nem érinti a helyi televíziók műsorszolgáltatási szerződésében vállalt közszolgálati arányokat, és a helyi információs, aktuális, kulturális stb. műsorok mennyiségét, illetve vezetékes műsorszolgáltatók esetén az eredeti bejelentés szerinti közszolgálati műsorarányokat.

1. táblázat

A Hálózatos Televíziók Rt. műsorszolgáltatóval hálózatba kapcsolódott helyi földfelszíni és vezetékes televíziók

	Műsorszolgáltató	ORTT határozat
1.	Gyöngyösi VTV	805/2000. (X. 12.)
2.	Halas TV Kht.	805/2000. (X. 12.)
3.	Kalocsa VTV	805/2000. (X. 12.)
4.	Kecskeméti TV	805/2000. (X. 12.)
5.	Kiskun TV Kft.	805/2000. (X. 12.)
6.	Makó Városi TV Kht.	805/2000. (X. 12.)
7.	Miskolc VTV Kht.	805/2000. (X. 12.)
8.	Kanizsa TV Kft.	805/2000. (X. 12.)
9.	Nyíregyházi VTV Kht.	805/2000. (X. 12.)
10.	Pápa VTV	805/2000. (X. 12.)
11.	Pécs TV Kft.	805/2000. (X. 12.)
12.	Salgótarjáni VTV Kht.	805/2000. (X. 12.)
13.	Általános Iskola Sükösd	805/2000. (X. 12.)
14.	Szolnok Televízió Rt.	805/2000. (X. 12.)
15.	Szombathelyi TV Kht.	805/2000. (X. 12.)
16.	Ózdi VTV Kht.	805/2000. (X. 12.)

17.	Kör TV Ráckeve Kht.	805/2000. (X. 12.)
18.	Városi TV Várpalota	805/2000. (X. 12.)
19.	Tapolca Média Alapítvány	819/2000. (X. 18.)
20.	Cegléd TV	822/2000. (X. 18.)
21.	Kapos TV és Rádió Kht.	24/2001. (I. 17.)
22.	Média Csele Bt.	24/2001. (I. 17.)
23.	Telepaks TV Kht.	24/2001. (I. 17.)
24.	VTV Százhalombatta	24/2001. (I. 17.)
25.	Pannon Broadcast	1030/2002. (VI. 27.)
26.	Debrecen VTV	1030/2002. (VI. 27.)
27.	Veszprém TV Kht.	1030/2002. (VI. 27.)
28.	Zalaegerszeg TV Kft.	1030/2002. (VI. 27.)
29.	Keszthelyi TV Kft.	1030/2002. (VI. 27.)
30.	Szentlőrinci Média Kht.	1774/2002. (XII. 17.)
31.	Füred Stúdió Kft.	1774/2002. (XII. 17.)
32.	Kerko Média Kft.	1774/2002. (XII. 17.)
33.	Kompilár Kft.	1774/2002. (XII. 17.)
34.	Sió Televízió Kft.	1774/2002. (XII. 17.)
35.	Szentgotthárd VTV Kht.	1774/2002. (XII. 17.)
36.	Mór Városi Televízió Kht.	1774/2002. (XII. 17.)
37.	Celldömölki Városi Televízió	1774/2002. (XII. 17.)
38.	Tatabánya Községi Ház	518/2003. (IV. 17.)
39.	Városi Televízió Csurgó	518/2003. (IV. 17.)
40.	Kunszentmárton Városi Televízió	518/2003. (IV. 17.)
41.	Eleki Víz és Csatornamű Kft.	518/2003. (IV. 17.)
42.	Matyó TV Mezőkövesd	518/2003. (IV. 17.)
43.	Új Babilon '95 Bt.	518/2003. (IV. 17.)
44.	Hajdúszoboszlói Városi Televízió	518/2003. (IV. 17.)
45.	Új Lehetőség Kft.	726/2003. (V. 29.)
46.	Sárvári Média Kht.	726/2003. (V. 29.)
47.	Putnok VTV Kht.	726/2003. (V. 29.)
48.	Hajnal&Hegyi Kkt.	726/2003. (V. 29.)
49.	Dedi Szolgáltató Bt.	726/2003. (V. 29.)
50.	Zelka Rt.	726/2003. (V. 29.)
51.	Bogácsi TV	1827/2003. (X. 16.)
52.	Duna Tükör Kft.	1828/2003. (X. 16.)
53.	Donka Kábeltelevíziós Kft.	18/2004. (I. 8.)
54.	Városi Televízió Szeged Kht.	843/2004. (VI. 23.)
55.	Martfű Városi Televízió	843/2004. (VI. 23.)
56.	Marcali Városi Televízió	1739/2004. (XI. 24.)

5. A nyilvántartások helyzete

A Testület a 2001. évben bevezetett új nyilvántartásba vételi eljárási rendnek, valamint a médiatörvény 2002. évben történt módosítása nyomán megváltozott – vezetékes műsorszolgáltatói – nyilvántartásba vételi eljárásnak megfelelő számítógépes nyilvántartást hozott létre. A rendszer adatokkal történő feltöltése 2002-ben megtörtént, az adatok karbantartása folyamatos. A nyilvántartás tartalmazza

- a vezetékes műsorszolgáltatók,
- a vezetékes és vezeték nélküli műsorelosztók,
- a műsorszétosztók,
- a műholdas műsorszolgáltatók és

– a földfelszíni műsorszolgáltatók adatait.

A Testület 2004 decemberéig összesen 74 vezetékes műsorszolgáltatót vett nyilvántartásba közigazgatási határozattal.

A Testület 2004 decemberéig összesen 35 vezetékes műsorszolgáltatót törölt közigazgatási határozattal a nyilvántartásból, többnyire a műsorszolgáltatók saját kérésére indult eljárásban.

A vezetékes műsorszolgáltatók túlnyomó többsége televízió, általában a helyi önkormányzatok támogatásával működnek.

A műsorszolgáltatásokkal kapcsolatos összefoglaló adatokat a következő táblázat tartalmazza:

Országos műsorszolgáltatók: összesen 14 (földfelszíni sugárzású és műholdas)

Földfelszíni sugárzású: 7 2003-ban: 6		Műholdas: 7	
rádió	televízió	rádió	televízió
4	3	1	6

Földfelszíni sugárzású helyi és körzeti műsorszolgáltatók: összesen 202 műsorszolgáltatás

Helyi rádiók	Körzeti rádiók	Helyi televíziók	Körzeti televíziók
128	21	53	3
2003-ban: 118	2003-ban: 20	2003-ban: 47	2003-ban: 2
Helyi és körzeti rádió: 149		Az összes helyi és körzeti műsorszolgáltató közül:	
Helyi és körzeti televízió: 53		Közműsorszolgáltató: 21	
		Nem nyereségérdekelt: 11	

Kisközösségi rádiók: (1-2 kilométeres vételkörzettel rendelkező műsorszolgáltatók)

22 rádió (17 nem nyereségérdekelt és 5 közműsor-szolgáltató)

Műholdas műsorszolgáltatók: összesen 20 műsorszolgáltatás

2003-ban: 17, valamennyi TV

Rádió	Televízió
1	19
országos	körzeti
1	13
	országos
	6

(2 közszolgálati és 4 közműsor-szolgáltató műsorszolgáltatás)

Vezetékes műsorszolgáltatók: összesen 395 helyi műsorszolgáltatás

2003-ban: 340

Rádió	Televízió
7	388

(Ezek között 53 közműsor-szolgáltató és 16 nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatás)

6. Kényszerszerződések

Az Rttv. 118. § (3) bekezdése alapján a műsorelosztókat szerződéskötési kötelezettség terheli – kapacitásuk legalább tíz százalékáig, de legfeljebb három műsorszolgáltatóig – a helyi műsorszolgáltatókkal szemben, különös tekintettel a helyi közműsor-szolgáltatókra vagy helyi nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatókra.

Amennyiben a szerződés az ajánlattételtől számított harminc napon belül nem jön létre, a műsorszolgáltató jogosult a Testülethez fordulni a szerződés létrehozása érdekében.

A kényszerszerződés létrehozására irányuló beadványok esetében, a korábbi bírósági határozatok eredményeképpen, a Testület azt vizsgálja, hogy a kérelmező fél, vagyis a műsorszolgáltató és a műsorelosztó között valóban történt-e egyeztetés, illetve, hogy az elosztó a szerződési ajánlatot bizonyítható módon elutasította.

A Testület a kényszerszerződéseket a piaci viszonyokra tekintettel hozza létre, úgy, hogy a szerződésben meghatározza a fizetendő díjat, és az elosztás során felhasználandó csatornát.

A 2004. év során a Testületnek nem hozott létre kényszerszerződést, az erre irányuló kérelmek ugyanis nem feleltek meg a feltételeknek. Ugyanakkor az év során végig terítéken volt a Testület előtt az a kényszerszerződés, amelyet még 2003. év végén a 2283/2003. (XII. 11.) számú határozatával hozott létre a Testület a Radován Tér és Környéke Kulturális Alapítvány műsorszolgáltató és a Dráva Kábel Bt. műsorelosztó között Szigetváron. A testületi határozatot ugyan a műsorelosztó nem támadta meg, így az jogerőre emelkedett, de mindent megtett azért, hogy a határozatban foglaltaknak ne kelljen eleget tennie. A műsorszolgáltató a sugárzást az év végéig még nem kezdhette meg. Ez utóbbi példa is jelzi, hogy a közigazgatási úton létrehozott polgári jogi jogviszony, melynek teljesítése a felek akaratán múlik, nem különösen hatékony eszköz az ORTT kezében a műsorszolgáltatók védelmére.

7. Kisközösségi rádiózás

A Testület 1218/2002. (VII. 23.) számú határozatának megfelelően a Kulturális Közlöny 2002/16. számában jelent meg a kisközösségi rádiófrekvenciák hasznosítására kiírt pályázati felhívás. A pályázati felhívás alapján lehetőség van minden év március és szeptember 1. napján kisközösségi rádió működtetésére pályázati ajánlatot beadni.

Az ORTT-hez 2004. március 1. napján benyújtott 15 pályázati ajánlat alaki és tartalmi vizsgálatát követően 6 pályázót nyilvánított a Testület nyertesnek. Ezek az alábbiak:

	Pályázó	Telephely	Jelleg
1.	Ágoston Lajos	Hódmezővásárhely	nem nyereségérdekelt
2.	Abakusz Kör	Hajdúböszörmény	nem nyereségérdekelt
3.	Nyíregyházi Főiskola Képzési és Továbbképzési Intézet	Nyíregyháza	közműsor-szolgáltató
4.	Roma Szakmunkás Egyesület	Gilvánfa	nem nyereségérdekelt
5.	Molnár Zoltán	Hajdúböszörmény	nem nyereségérdekelt
6.	Kónya Róbert	Debrecen	nem nyereségérdekelt

A 2004. szeptember 1. napján benyújtott pályázati ajánlatok értékelése 2005. elején fejeződött be.

A Nemzeti Hírközlési Hatóság a Testület nyertessé nyilvánító határozatát követően elkészítette a kisközösségi rádiók frekvenciaterveit.

A pályázók közül az Abakusz Kör és Molnár Zoltán megállapodtak, hogy közös telephelyről, egymás műsoridejét nem zavarva, ugyanazon frekvencián kívánnak sugározni. A Testület ehhez hozzájárult és engedélyezte, hogy mindkét műsorszolgáltató a pályázati ajánlatban vállalt műsoridő helyett, más műsoridőben szolgáltatassa műsorát.

A megküldött frekvenciatervek:

	Telephely	Frekvencia	Ellátott lakosság
1.	Hódmezővásárhely	105,4 MHz	5 500 fő
2.	Hajdúböszörmény	98,0 MHz	5 300 fő
3.	Nyíregyháza	97,9 MHz	7 700 fő
4.	Gilvánfa	87,8 MHz	340 fő
5.	Debrecen	97,9 MHz	7 000 fő

A megküldött frekvenciatervek elfogadása után fog a Testület műsorszolgáltatási szerződést kötni a nyertesekkel.

A 2004. év végén kisközösségi rádiós szerződéssel rendelkezők adatait a **2. táblázat** tartalmazza. A szükséges berendezések beszerzése és engedélyeztetése nehézkes, ezért a kisközösségi rádiók általában nem tudják megkezdeni működésüket a szerződéskötéstől számított fél éven belül.

2. táblázat

Kisközösségi rádiós szerződések

A műsorszolgáltató neve	A műsor neve	Telephely	Frekvencia (MHz)	Típus	A szerződéskötés dátuma
Puskás Tivadar Távközlési Technikum	Cool FM	Budapest	107,3	nonprofit	2004. január 15.
Athéné Idegenforgalmi Szakközépiskola	Szó-Tér Rádió	Budapest	107,2	nonprofit	2004. január 15.
Pánik Kulturális Egyesület	4-SSSS Rádió	Téglás	97,9	nonprofit	2004. január 15.
Istenkúti Közösségért Egyesület	Remete Rádió	Pécs	87,8	nonprofit	2004. január 15.
Média Universalis Alapítvány	Első Pesti Egyetemi Rádió	Budapest	97,0	nonprofit	2004. január 15.
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola	Méliusz Rádió	Debrecen	88,0	közműsorszolgáltató	2004. február 27.
Óri Alapítvány	Triangulum Rádió	Óriszentpéter	88,7	nonprofit	2004. április 15.
Balázs Péter	TETE Rádió	Erdőkertes	92,4	nonprofit	2004. június 3.
Itt Szeged - Egyesület a Rádióért és a Kultúrájáért	Itt mi vagyunk! Rádió Mi	Szeged	89,9	közműsorszolgáltató	2004. június 4.
Diósgyőri Ady Endre Kulturális és Szabadidő Központ	Diósgyőr Rádió	Miskolc	92,4	nonprofit	2004. június 7.
Csernai Árpád ev.	Harmónia Rádió Mártély	Mártély	89,9	nonprofit	2004. június 11.
Kelet-Nógrádi Ifjúsági Egyesület	Kikelet Rádió	Pásztó	92,4	nonprofit	2004. június 14.
Kútffő Alapítvány	Kútffő Rádió	Mélykút	104,8	nonprofit	2004. július 2.
Százhalombattai Ifjúsági Közművelődési Egyesület (SZIKE)	Rádió Egy 100	Százhalombatta	92,4	nonprofit	2004. július 27.
Laczy István	Sirius Rádió Gyömrő	Gyömrő	92,4	közműsorszolgáltató	2004. július 27.
Kvalla Gábor Balázs	Aroma Rádió	Kiskőrös	87,8	nonprofit	2004. július 27.
Pöcök Kulturális Egyesület	ZsebRádió	Halásztelek	87,8	közműsorszolgáltató	2004. július 29.

Emberkék az Emberért Egyesület	Rákóczi Hírmondó	Rákóczifalva	89,9	közműsor-szolgáltató	2004. augusztus 5.
Felső-Kiskunsági Közöségi Munkások Egyesülete	Pusztai Rádió	Kunszentmiklós	89,9	nonprofit	2004. augusztus 29.
"Háló" Zámoly Fejlődéséért Egyesület	Vértes Rádió	Zámoly	88,7	nonprofit	2004. augusztus 29.
Kogyilla Zsolt	Génius Rádió	Berettyóújfalú	97,9	nonprofit	2004. október 29.
Berzsenyi Dániel Főiskola	Berzsenyi Rádió	Szombathely	98,8	nonprofit	2004. november 15.

8. Aktuális feladatok

8.1. Földfelszíni digitális televíziózás

Földfelszíni digitális televízió műsorszórás céljára a jelenleg rendelkezésre álló információk szerint Magyarország 6-7 országos multiplexre tarthat igényt a nemzetközi egyeztetések során. Egy-egy multiplexre reálisan legfeljebb 5 műsorszolgáltató műsora kerülhet fel. Ennek megfelelően lehetőség lesz arra, hogy akár 35 műsorszolgáltató is jelen legyen a piacon.

A lehetőség valójában csak elméleti, hiszen nem cél Magyarországon ennyi földfelszíni országos műsorszolgáltató létezése. Ehelyett sokkal valószínűbb egyes technikai újítások bevezetése a rendelkezésre álló multiplexek felhasználása során. Lehetőség van nagy felbontású (high definition) technikával készülő műsor sugárzására, vagy a mobilvétel feltételeinek biztosítására. Ezek persze nagyobb átviteli kapacitás igényükkel szükségszerűen csökkentik a multiplexekben elhelyezhető műsorszolgáltatások számát. Figyelembe véve a különböző kiegészítő és értéknövelő interaktív szolgáltatások kapacitás igényét is, várhatóan 20-30 műsorszolgáltatás működhet majd a digitális jövőben.

A rendelkezésre álló multiplexek műsorszolgáltatási jogosultságainak megpályáztatására azonban több előfeltétel teljesülése esetén kerülhet csak sor.

Egyrészt szükség van a Nemzetközi Távközlési Egyesület (ITU) által az Európában rendelkezésre álló televíziócsatornákat a tagok között 1961-ben szétosztó Stockholmi Megállapodásba foglalt csatorna kiosztási terv újratárgyalására. Az analóg–digitális átállás során ugyanis szükség van egy olyan új csatornakiosztási tervre, amely a DVB-T-re van optimalizálva, és biztosítja az egyes országok számára a frekvenciákhoz való egyenlő hozzáférést. Ennek érdekében az ITU 2006-ban Körzeti Rádiótávközlési Értekezletet tart, melyen a tagországok szakigazgatásai (Magyarország részéről: az Informatikai és Hírközlési Minisztérium) vesznek részt.

A Testület felkérte az IHM-et, hogy az értekezleten lehetőség szerint érje el, hogy Magyarország számára legalább 6-7 multiplex kerüljön megtervezésre, melyek közül az ORTT hármát egyszerre kíván az első körben megpályáztatni. A három multiplex csatornáit hordozható beltéri vételre is alkalmassá kell tenni. Ezen túl az ORTT szerint szükséges legalább egy mobilvételre alkalmas frekvencia koordinálása is.

A digitális televízió frekvenciák felhasználásához elengedhetetlen továbbá a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvénynek a digitális televíziózás bevezetését lehetővé tevő módosítása. Az Rttv. szabályozási rendszere ugyanis alapvetően az analóg sugárzási korszak nyomait hordozza magán. Ennek megfelelően alakultak benne többek között a műsorszerkesztési követelmények, a tulajdonosi korlátok, valamint a pályáztatás szabályai is. Ezért a törvény módosítása nélkül a jogszabályi keretek a Testület álláspontja szerint nem biztosítják a DVB-T elindításának megfelelő médiapolitikai, gazdasági feltételeit.

A digitális televíziózás beindítása során a Testület kiemelt jelentőséget tulajdonít annak, hogy az első három multiplexen a sugárzás egyszerre kezdődhessen meg. A Testület ezt azért tartja indokoltnak, mert az egyszerre történő elindítással kb. 12-15 csatorna válna elérhetővé, s 12-15 műsorszolgáltatási jogosultság kellő vonzerőt jelenthet a közönségnek ahhoz, hogy az átállás gyorsan megtörténhessen. A három multiplex egyszerre történő elindítása hozzájárulhat ahhoz is, hogy a simulcast (az analóg és digitális sugárzás együttes működése) rövidebb legyen.

A három multiplex egyszerre történő elindítását a Testület „szigetszerűen” képzelte el úgy, hogy az egyes településeken ugyan más-más időpontban kezdődik meg a multiplexek sugárzása, egy adott telephelyen azonban egy időben indul majd meg a három multiplex.

Az NHH tájékoztatása szerint az elkövetkezendő 3-4 évben 1-2 telephely kivételével nem fog rendelkezésre állni a 3 multiplex a megindulás időpontjában.

Valószínűleg csak 2 multiplex lesz egy időben indítható, még ha a 3 multiplex pályáztatása egyszerre zajlik is majd le. A megindulás időpontjában az első 2 multiplex várható területi lefedettsége 60%-nál nem lehet nagyobb, és csak néhány év alatt érhető majd el a teljes tervezett lefedettség. A pontos adatokat a DVB-T-frekvenciák listájával együtt a Nemzeti Hírközlési Hatóság 2005. április 30-ig fogja a Testületnek átadni.

A tervek alapján a 3 multiplex pályáztatására 2006-ban kerülhet sor, megindulásuk pedig 2007-re várható. A többi multiplex pályáztatása folyamatosan zajlik majd le, párhuzamosan az analóg sugárzás lépcsőzetes kikapcsolásával. A simulcast teljes befejezése 2012. év végén várható. Az analóg sugárzás teljes kikapcsolására csak akkor kerülhet sor, amikor a digitális sugárzás eléri a jelenlegi analóg sugárzási terület lefedettségét, és a digitális vételre alkalmas készülékkel rendelkező háztartások aránya (lakossági lefedettség) eléri a 98%-ot a csak földfelszíni vétellel rendelkező háztartásokban.

A „Pilot Projekt”

Az ORTT 220 millió forinttal támogatta egy-egy multiplexnek az elindítását a budapesti és a Kab-hegyi telephelyről 2003-ban az Antenna Hungária Rt. kérelme alapján.

Ennek az úgynevezett „Pilot Projektnek” a keretében Budapesten kettő, Kab-hegyen egy multiplexen elindulhatott a DVB-T próbaadás 2004. szeptember végén. A Testület 985/2004. (VII. 14.) számú határozata alapján a digitális földfelszíni műsorszórás első multiplexén a már működő országos közszolgálati műsorszolgáltatások, így az MTV1, az m2 és a Duna Televízió műsorainak sugárzása indulhatott meg. A többi csatorna lehetséges felhasználásáról az év végéig még nem született döntés.

A „Pilot Projekt” speciális helyet foglal el a digitális átállás folyamatában. Nem minősül ugyanis kísérletnek, de a digitális földfelszíni műsorsugárzás megvalósulásának kezdő fázisának sem nevezhető. A „Pilot Projekt” e kettő közötti állomás, a pályáztatás útján kialakított struktúrától határozottan elkülönülő próbafázis (próbaüzem), amelynek céljai közt szerepel, hogy a digitális pályáztatás előkészítésének támogatása érdekében, a későbbiekben megvalósuló digitális földfelszíni műsorszórás bevezetését a működése során szerzett tapasztalatok révén segítse.

A program keretében használt frekvenciák nem részei az Nemzeti Hírközlési Hatóság által korábban kialakított országos hálózatnak, melynek nemzetközi egyeztetése folyamatban van. A „Pilot Projekt” és a későbbiekben megvalósítandó digitális földfelszíni műsorszórás között pedig nem lesz jogfolytonosság.

8.2. Körzeti műholdas műsorszolgáltatók vételkörzetének vizsgálata

Az Iroda megkezdte a körzeti műholdas műsorszolgáltatók vételkörzetének vizsgálatát, a vételkörzetükben élő lakosság tekintetében. Ezek azok a műsorszolgáltatók, akik műsorukat műholdas szétosztás útján juttatják el a velük szerződött vezetékes műsorelosztók részére terjesztésre.

A vizsgálatot a Testület azért tartotta szükségesnek, mert a műsorszolgáltatók vételkörzetében élő lakosok számának meghatározásánál problémát okoz, hogy a műsorelosztók éves jelentésükben az Rttv. 116. § (3) bekezdésének megfelelően „a bekapcsolódott háztartások számát” kötelesek bejelenteni, ugyanakkor a törvény 2. § 47. pontja alapján a Testületnek a vezetékes műsorelosztók vételkörzetének meghatározásakor az olyan lakosság számát kell figyelembe vennie, amelynek lehetősége van az adott területen szokásos díj ellenében csatlakozást létesíteni a vezetékes műsorelosztó rendszerhez (bekapcsolható háztartások száma). A Testület ez utóbbi adat alapján köteles a műsorszolgáltatókat helyivé, körzetivé, vagy országossá minősíteni.

A kérdés aktualitását az jelenti, hogy a bekábelezettség arányának növekedése egy idő után lehetővé teszi a vezetékes és műholdas műsorszolgáltatók számára, hogy országos vételkörzetet alakíthassanak ki. Az Rttv. 2. §-a szerint országosnak az a műsorszolgáltatás minősül, amelynek vételkörzetében az ország lakosságának legalább ötven százaléka él. Az országos műsorszolgáltatásokkal szemben a törvény egy sor többletkövetelményt támaszt.

A vételkörzetekben élő lakosoknak a rendelkezésre álló adatokból történő megállapítására az Iroda egy számítási módszert dolgozott ki, mellyel kísérletet tett a törvény szerinti vételkörzet fogalomnak megfelelő lakosság szám meghatározására:

A KSH adatai szerint a vezetékes műsorelosztással lehetséges **bekapcsolható lakásszám** (homes passed) 2002-ben elérte a 2,2 milliót, a **bekapcsolt lakások** (homes connected) száma pedig 1 862 179 volt. (A KSH adatai alapján az 1 lakásra eső lakosság szám 2,47 főt tesz ki.)

A fenti adatokból kiszámítható a penetráció, azaz a bekapcsolt háztartások aránya a bekapcsolhatókhöz viszonyítva:

$$P(2002) = \frac{L_{\text{connected (KSH)}}}{L_{\text{passed (KSH)}}$$

A bekapcsolható és a bekapcsolt lakások aránya tehát: $P = 0,846$ (2002)

Az ORTT nyilvántartásában az Rttv. alapján nem lakásszám, hanem háztartásszám szerepel. Az 1 háztartásra jutó személyek száma a KSH szerint 2,57 fő. A **bekapcsolt háztartások száma** (homes connected) a 2003. év végén 2 019 018 (a lakosság szám pedig: 5 188 876 fő) volt.

Az ORTT nyilvántartásában szereplő bekapcsolt háztartásszámból a fenti arányszám segítségével kiszámítható a **bekapcsolható háztartások** száma a 2003. év végére vetítve.

$$H_{\text{passed (ORTT)}} = \frac{H_{\text{connected (ORTT)}}}{P}$$

A bekapcsolható háztartásszám ebből adódóan: 2 403 593, a lakosság szám pedig 6 133 423 fő, ami a magyarországi teljes lakosság számot (10 142 362 fő) figyelembe véve 60,4%-os bekábelezettséget jelent.

A fentiek alapján a P szám és az ORTT nyilvántartásában szereplő műsorszolgáltatások vételkörzetének lakosságszámának (connected) arányosításából kiszámítható a műsorszolgáltató bekapcsolható háztartásszáma és lakosságszáma. Így megközelítőleg pontosan meghatározható a műsorszolgáltatók vételkörzetében élő lakosok száma.

A Testület az eredmények figyelembe vételével konzultációt kezdeményezett az érintett műsorszolgáltatókkal, amelynek értékelésére 2005 első negyedévében kerül sor.

8.3. A pályázatás elveinek felülvizsgálata

Az Iroda az Általános Pályázati Feltételek átfogó módosítása érdekében előterjesztést készített az alapelvek újragondolásáról. Az előterjesztésben szereplő javaslat szerint, annak érdekében, hogy az ÁPF a technológiai fejlődés mindenkori szintjén be tudja tölteni tényleges, általános jellegű, elvi tételeket rögzítő szerepét a műsorszolgáltatási jogosultságok pályázatását és a pályázatok elbírálását érintő feladatokban, a Testület kérje fel az Irodát, hogy az alábbi elvek figyelembevételével tegyen javaslatot az ÁPF új szövegezésére:

- az ÁPF általános jellegű, részletes, elvi tételeket rögzítő, az Rttv. és az egyes pályázati felhívások közötti jogforrás,
- az ÁPF-nek meg kell felelnie a mindenkori technológiai fejlődés által diktált kihívásoknak,
- az ÁPF alkosson koherens egészet a hatályos Rttv. szabályaival, és amennyiben megoldható, rugalmas, előre mutató legyen,
- az ÁPF és az arra épülő pályázati felhívás a pályázók számára is követhető és átlátható bírálati rendszert építsen ki, a médiapolitikai preferenciák világosan és egyértelműen megjelenjenek a pályázat kiírása során,
- az ÁPF hasson a normativitás irányába történő elmozdulás felé, a szubjektív szempontok mennyiségének és súlyának minimalizálása irányába,
- az ÁPF hasson a pályázati felhívásokban szereplő kötelező nyilatkozatok szerepének csökkenése irányába.

Az ÁPF átdolgozása a 2005. évi munkaterv kiemelt feladata.

VI. A MŰSORSZOLGÁLTATÁSI ALAP

A Magyar Országgyűlés a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény megalkotásával hozta létre a Műsorszolgáltatási Alapot, amely 1997-ben önálló jogi személyként alakult meg, és kezdte el működését. Az Alap tevékenységét annak Felügyelő Bizottsága, illetve a Deloitte Kft. könyvvizsgáló cég ellenőrzi.

A Műsorszolgáltatási Alap pénzeszközeit kizárólag az Rttv.-ben meghatározott célokra lehet felhasználni. Az Alap törvényben rögzített feladata „a közszolgálati műsorszolgáltatás, a közműsor-szolgáltatók, a nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatók, a közszolgálati műsorok és műsorszámok támogatása, a kultúra megőrzése és továbbfejlesztése, a műsorok sokszínűségének biztosítása”, valamint a törvényben meghatározott egyéb célok támogatása.

Ennek megfelelően az Alap pénzeszközeinek egy részét az Rttv. által meghatározott módon folyósítja a közszolgálati műsorszolgáltatóknak, illetve azok kuratóriumainak, valamint az ORTT-nek; másik részét pedig nyilvános pályázatok útján osztja el az Alapot kezelő ORTT.

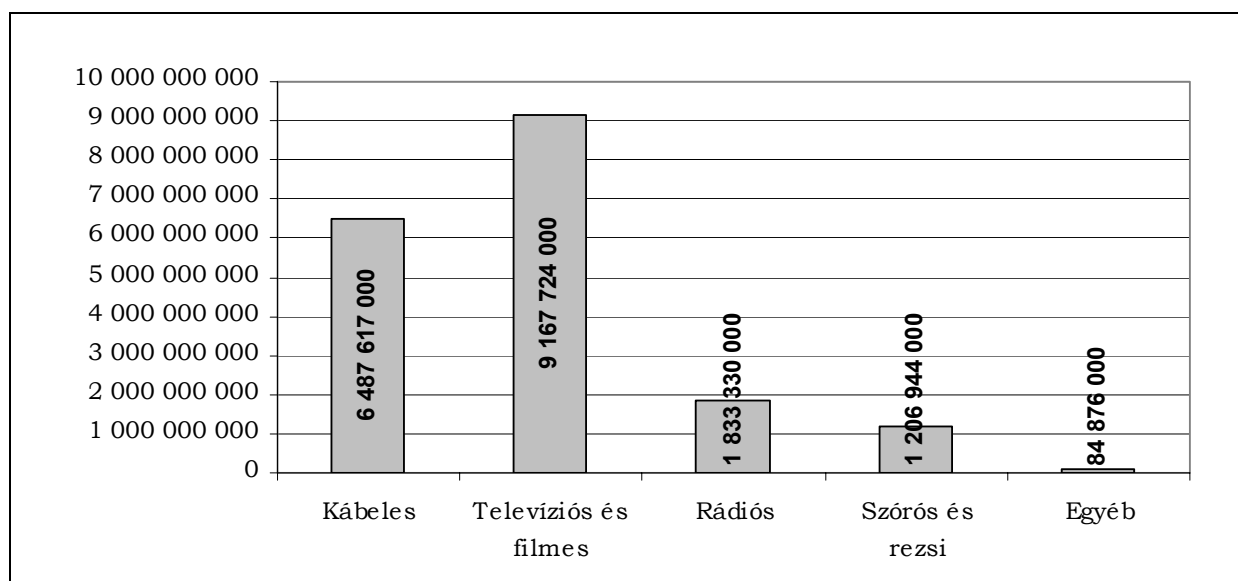
A pályázati eljárások lebonyolítását a Műsorszolgáltatási Alap hivatala végzi. A pályázati eljárás során a Testület által kiírt pályázati felhívásokra beérkezett kérelmeket a testületi tagok által delegált bíráló bizottsági tagok értékelik, minősítik és támogatásukról ajánlásuk alapján a Testület dönt. A pályázati eljárások folyamatának (nyilvánosságra hozatal, elbírálás, bíráló bizottság ajánlásának elfogadása, szerződéskötés, a támogatás folyósítása, ellenőrzés) időtartama a határidők és a beadott pályázati kérelmek mennyiségének függvényében változik, ezért több pályázati eljárás a beadást követő évekre is áthúzódik.

Az ORTT 1997 és 2004 októbere között 79 pályázati eljárás keretében – elsősorban az alábbi területeken – összesen 18,8 milliárd forintot (**1. ábra**) fordított a médiaszektor támogatására:

- filmes, televíziós, rádiós műsorszámok támogatása,
- fesztiválkópiák elkészítésének támogatása,
- műszaki fejlesztések (a kábelhálózatok fejlesztése és korszerűsítése),
- helyi televíziós és rádiós műsorszolgáltatók számára műsorszórás korszerűsítése,
- a nem nyereségérdekelt és a közműsor-szolgáltatók műszaki fejlesztése és működési költségeihez való hozzájárulás,
- az elektronikus médiával kapcsolatos egyedi támogatások.

1. ábra

A lezárult és folyamatban lévő pályázati eljárások keretében nyújtott támogatások (1997-2004)

A Testület több mint 7200 kérelemről döntött és csaknem 3500 kedvezményezett esetében ítélte meg támogatást és vállalt szerződéses kötelezettséget.

A pályázati eljárások során a kedvezményezetté nyilvánítottaktól a nem szerződésszerű teljesítések miatt a Testület a 2004. év végéig szankcióként 323,2 millió forint visszafizetését írta elő.

Kiemelendők azok a kezdeményezések, amelyek már több ízben nyerték el az ORTT támogatását, és mára rendszeresen megrendezésre kerülő mediarendezvényekké, - eseményekké vagy folyamatos kutatási, archiválási projektté váltak:

- Kamera Hungária — Televíziós Filmek Fesztiválja (Szeged-Budapest);
- Moholy Filmfesztivál (Komárom-Révkomárom);
- Kecskeméti Animációs Filmfesztivál;
- Az elektronikus médiumok szakmai konferenciája (Tihany);
- Nemzetközi Képzőművészeti Filmfesztivál és Filmvásár (Szolnok);
- Kistérségi és Kisközösségi Televíziók Filmszemléje (Lakitelek);
- Mediawave Nemzetközi Művészeti Fesztivál (Győr);
- Retina Nemzetközi Film és Video Fesztivál (Sellye);
- Országos Széchényi Könyvtár – öt országos televízió adásfolyamának digitális rögzítése;
- a Tárki részvételével zajló világméretű, az internethasználat társadalmi hatását vizsgáló kutatási program;
- a digitális műsorszórás elterjedését segítő kutatási-fejlesztési program (az Antenna Hungária Rt. vagy éppen a Budapesti Műszaki Egyetem részvételével);

A honlapfejlesztésre vonatkozó támogatások közül legjelentősebb a film.hu moziportál és a tévéműsorok.hu című honlapok támogatása.

A Testület által támogatott alkotások közül számos film szerepelt és nyert díjat hazai és külföldi seregszemléken. Csak néhány cím az ismertebbek közül:

Tarr Béla: Werckmeister harmóniák; Sopsits Árpád: Torzók; Pálfi György: Hukkle; Almási Tamás: Sejtjeink; Gárdos Péter: Utolsó blues; Bacsó Péter: Hamvadó cigarettavég; Timár Péter: Vakvagányok; Kamondi Zoltán: Kísértések; Fonyó Gergely: Na végre itt a nyár!; Sas Tamás: Szerelemtől sújtva; Fésős András: Balra a nap nyugszik; Deák Krisztina: Jadviga

párnája; Gothár Péter: Paszport; Mundruczó Kornél: Szép napok; Szaladják István: Aranymadár, Forgács Péter: A püspök kertje; Hegedüs Péter: Örökség: egy halász története; ZSEBCSELEK Csoport – Buzás Mihály: Kis utazás; Salamon András: Közel a szerelemhez; Groó Diana: Tarka képzelet – Renoir álma; Kamondi Zoltán: Magyar Tarka; Enyedi Ildikó: Simon mágus; Gothár Péter: Magyar szépség; Kamondi Zoltán: Az alkimista és a szűz; Gödrös Frigyes: Glamour; Bereményi Géza: A Hídember I-II.; Makk Károly: Egy hét Pesten és Budán; Janish Attila: Másnap; Fliegauf Benedek: Dealer;

1. A Műsorszolgáltatási Alap korábbi pályázatai (1997-2003)

Az 1997. és 2003. december 31-e között kibocsátott pályázati felhívások közül az Alap 51 folyamatban lévő pályázati eljárással kapcsolatban látta el a feladatokat (ez időszak alatt 17 pályázati eljárás zárult le, mely eljárások összesen 252 kedvezményezettjének a megítélt támogatás közel 1,4 milliárd forint volt.).

A több mint 6000 beérkezett támogatási kérelemből a Testület a csaknem 2800 kedvezményezett esetében több mint 15,3 milliárd forint támogatást ítelt meg és vállalt szerződéses kötelezettséget.

2. A 2004. évben kibocsátott pályázati felhívások

A Műsorszolgáltatási Alap a Testület döntése alapján 2004-ben összesen 11 pályázati felhívást bocsátott ki 2,66 milliárd forint keretösszegben az alábbi támogatási célokkal.

2.1. Az ORTT 48/2004. (I. 21.) számú határozatával az Rttv. 78. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *ismeretterjesztő műsorszámok készítésének vissza nem térítendő támogatására*, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja olyan ismeretterjesztő rádiós vagy televíziós közszolgálati műsorszámok, valamint műsorszámok sorozata készítésének támogatása, amelyek a vallástörténet, a művelődéstörténet, a néprajz témakörben készülnek; rádiós műsorszám esetében legalább 15 perc hosszúságúak, televíziós műsorszám esetében legalább 25 perc hosszúságúak, bemutatását valamely magyarországi műsorszolgáltató a 23.00–8.00 óra közötti műsorsáv kivételével legkésőbb 2005. december 31-ig vállalja; készültsége az összes ráfordítandó anyag-, illetve szolgáltatásjellegű kapacitás együttes értékét tekintve nem haladja meg a 15%-ot. A pályázati kérelmek beadási határnapja 2004. március 31-e, ekkorra 212 pályázati kérelem érkezett be, az igényelt támogatás összesen 780 954 737 forint.

A pályázati eljárás adatait a következő táblázat foglalja össze:

közszolgálati műsorszolgáltató	keretösszeg	a testületi támogatás mértéke	a maximális támogatás önálló műsorszám esetében
rádiós	25 000 000 Ft	75%	400 000 Ft
televíziós	75 000 000 Ft	75%	2 500 000 Ft

Az Alap mind a 76 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 268 006 059 forint összegben.

2.2. Az ORTT 49/2004. (I. 21.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *helyi műsorszolgáltatási jogosultsággal rendelkező televíziós műsorszolgáltatók négy negyedéven át rendszeresen jelentkező, helyi eseményekkel foglalkozó hír- és sportműsora, illetve kulturális magazinműsora készítésének vissza nem térítendő támogatására, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.*

A pályázati eljárás célja négy negyedéven – de legalább 46 héten – keresztül minden hét azonos napjain, azonos időpontban rendszeresen jelentkező közszolgálati televíziós műsorszám támogatása a következő műsortípusokban: helyi eseményekről szóló hírműsor, helyi eseményekről szóló sportműsor, helyi eseményeket bemutató kulturális magazinműsor.

E pályázati eljárás keretében a kérelmeket 2004. április 21-én, június 23-án, szeptember 29-én és 2005. január 5-én lehet benyújtani.

A pályázati eljárás adatait a következő táblázat foglalja össze:

műsортípusok	keretösszeg (negyedévenként)	a testületi támogatás mértéke	a maximális támogatás mértéke egy állandó műsorra adásonként
hírműsor	100 000 000 Ft	67%	37 000 Ft
sportműsor		67%	37 000 Ft
kulturális magazinműsor		67%	137 500 Ft

Az ORTT a keretösszeget 143 millió forinttal megemelte. Az első három forduló eredményeképpen az Alap 67 kedvezményezetté nyilvánított pályázó közül 65 támogatottal kötött szerződést 426 723 520 forint összegben.

2.3. Az ORTT 53/2004. (I. 21.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *a helyi vagy körzeti műsorszolgáltatási jogosultsággal rendelkező rádiós műsorszolgáltatók négy negyedéven át rendszeresen jelentkező, helyi eseményekkel foglalkozó hír- és sportműsora, illetve közérdekű szolgáltató magazinműsora készítésének vissza nem térítendő támogatására, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.*

A pályázati eljárás célja négy negyedéven keresztül minden hét azonos napjain, azonos időpontban rendszeresen jelentkező közszolgálati rádiós műsorszám készítésének támogatása a következő műsортípusokban: helyi eseményekről szóló hírműsor, helyi eseményekről szóló sportműsor, helyi eseményekkel foglalkozó, helyi információkat közlő közérdekű szolgáltató magazinműsor.

E pályázati eljárás keretében a kérelmeket 2004. április 22-én, június 24-én, szeptember 6-án, illetve 2005. január 6-án lehet benyújtani.

A pályázati eljárás adatait a következő táblázat foglalja össze:

műsортípusok	keretösszeg (negyedévenként)	a testületi támogatás mértéke	a maximális támogatás mértéke egy állandó műsorra adásonként
hírműsor	100 000 000 Ft	67%	9 000 Ft
sportműsor		67%	9 000 Ft
közérdekű szolgáltató magazinműsor		67%	80 000 Ft

Az ORTT a keretösszeget a harmadik fordulóban 96 millió forinttal megemelte. Az első három forduló eredményeképpen az Alap mind a 117 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 380 763 060 forint összegben.

2.4. Az ORTT 103/2004. (II. 11.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *kulturális események rádiós, illetve televíziós közvetítésének vissza nem térítendő támogatására*, teljes utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja a 2004. március 1. és 2005. február 28. között Európában, illetve Magyarországon megrendezett kulturális események teljes egészében adásba került közvetítésének támogatása.

E pályázati eljárás keretében a kérelmeket 2004. június 29-én, szeptember 28-án, december 20-án, illetve 2005. március 30-án lehet benyújtani.

A pályázati eljárás adatait a következő táblázat foglalja össze:

	keretösszeg (negyedévenként)	a testületi támogatás mértéke	a maximális támogatás mértéke egy közvetítésre
rádiós közvetítés	25 000 000 Ft	67%	10 000 000 Ft
televíziós közvetítés		67%	50 000 000 Ft

Az első két forduló eredményeképpen az Alap mind a 11 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 14 285 492 forint összegben.

2.5. Az ORTT 149/2004. (II. 18.) számú határozatával az Rttv. 131. §-ának (3) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *kistelepülési (1250 fő alatti) kábeltelevízió-hálózatok építésének vissza nem térítendő támogatására*, teljes utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja, hogy legkésőbb 2005. december 31-ig vezetékes műsorelosztó-hálózatok épüljenek meg és kerüljenek üzembe

- olyan magyarországi településeken vagy településrészekben, ahol a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. Törvény 55. §. a)-c) pontjai alapján részönkormányzat alakítható, és amelyeken
- jelenleg nem működik vezetékes műsorelosztó rendszer vagy
- a jelenleg működő rendszer nem felel meg a jelen felhívás műszaki minimálkövetelményeinek és a pályázó saját költségén vállalja a jelenleg működő rendszer elbontását.

A pályázati eljárásban rendelkezésre álló keretösszeg 300 000 000 forint, fordulónként 100 000 000 forint. A támogatást az ORTT a beruházás bekerülési költségének arányában ítéli meg pályázónak úgy, hogy az ne haladja meg sem annak 75%-át, sem a 17 000 000 forintot.

A háromfordulós pályázati eljárás keretében az Alap az 59 kedvezményezetté nyilvánított pályázó közül 52 támogatottal kötött szerződést 273 504 900 forint összegben.

2.6. Az ORTT 478/2004. (IV. 15.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *sportmérkőzések televíziós közvetítésének vissza nem térítendő támogatására*, teljes utófinanszírozás formájában.

A jelen pályázati eljárás célja a 2004. április 1. és 2005. március 31. között Európában, illetve Magyarországon megrendezett nemzetközi bajnoki és kupamérkőzések teljes egészében adásba került közvetítésének támogatása a következő sportágakban: kézilabda, kosárlabda, vízilabda, labdarúgás és jégkorong.

A nyertes közvetítések támogatására az ORTT legfeljebb 15 000 000 forintot ítél meg. Az egy közvetítésre kérhető maximális támogatás 800 000 forint. Az ORTT a támogatást a tényleges összköltség arányában ítéli meg a pályázónak úgy, hogy az ne haladja meg annak sem a külső hozzájárulások által nem fedezett hányadát, sem a 67%-át.

E pályázati eljárás keretében a kérelmeket 2004. június 17-én, augusztus 18-án, október 2-án, december 20-án, 2005. február 17-én és április 20-án lehet benyújtani.

Az első három forduló eredményeképpen az Alap a 2 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést 1 258 000 forint összegben.

2.7. Az ORTT 754/2004. (VI. 10.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *kiemelkedő jelentőségű kulturális rendezvények rádiós, illetve televíziós közvetítésének vissza nem térítendő támogatására, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.*

A jelen pályázati eljárás célja Magyarországon, illetve Európában megrendezésre kerülő, kiemelkedő jelentőségű fesztiválok, rendezvények, illetve az ezek keretében zajló hangversenyek, koncertek és előadóművészi események rögzítésének és közvetítésének támogatása.

A nyertes közvetítések támogatására az ORTT beadási fordulónként legfeljebb 25 000 000 forintot ítél meg. A támogatást az ORTT a tervezett összköltség arányában ítéli meg a pályázónak úgy, hogy az ne haladja meg sem annak a külső hozzájárulások által nem fedezett hányadát, sem annak a 67%-át, rádiós közvetítés esetén sem a 2 500 000, televíziós közvetítés esetén az 5 000 000 forintot.

A pályázati kérelmeket 2004. július 29-én, szeptember 29-én, november 29-én, 2005. január 31-én és március 29-én lehet benyújtani.

Az első két forduló eredményeképpen az Alap mind a 12 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 16 971 000 forint összegben.

2.8. Az ORTT 984/2004. (VII. 8.) számú határozatával az Rttv. 131. §-ának (3) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *új kábeltelevízió hálózatok építésének vagy kábeltelevízió hálózatok szolgáltatási terület bővítésének vissza nem térítendő támogatására, teljes utófinanszírozás formájában.*

A pályázati eljárás célja, hogy olyan vezetékes műsorelosztó hálózatok épüljenek vagy bővüljenek, amelyekben a létrejövő új bekötések legkésőbb 2006. december 31-ig válnak az előfizetők számára elérhetővé.

A jelen eljárás négy fordulóból áll, a rendelkezésre álló keretösszeg 800 000 000 forint, azaz fordulónként 200 000 000 forint. Az ORTT fordulónként egy pályázónak maximálisan 3 kérelemre ítél meg támogatást. Az egy fejállomáshoz csatlakozó új hálózat építése vagy meglévő hálózat szolgáltatási terület bővítése esetében az egy pályázati kérelem alapján maximálisan elnyerhető támogatás 50 000 000 forint.

A pályázati kérelmeket 2004. augusztus 18-án, október 20-án, december 17-én, illetve 2005. február 17-én lehet benyújtani.

Az első két forduló eredményeképpen az Alap 40 kedvezményezetté nyilvánított pályázó közül 21 támogatottal kötött szerződést 238 252 412 forint összegben.

2.9. Az ORTT 1667/2004. (XI. 18.) számú határozatával az Rttv. 78. §-ának (1) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *a nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatók és közműsor-szolgáltatók 2005. évi havi fenntartási és üzemeltetési költségeinek vissza nem térítendő támogatására, havonta folyósítandó előfinanszírozás formájában.*

A pályázati eljárás célja a nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatói és közműsor-szolgáltatói jogosultsággal rendelkező magyarországi műsorszolgáltatók folyamatos tevékenységének havi támogatása a 2005. január 1. és 2005. december 31. közötti, a pályázó elfogadott pályázati kérelme szerinti támogatott időszak műsorszolgáltatással kapcsolatos fenntartási és üzemeltetési költségeihez való hozzájárulással.

A jelen eljárásban az első beadási határpap 2004. december 8., a további fordulók beadási határnapja a beadás havának második napja.

A pályázati eljárás adatait a következő táblázat foglalja össze:

műsorszolgáltatói típus	keretösszeg (Ft)	keretösszeg (Ft)		a maximális támogatás műsorszolgáltatónként (hó/Ft)		
		televíziós	rádiós	televíziós	rádiós	kábeles rádiós
nem nyereségérdekelt	160 000 000	80 000 000	80 000 000	700 000	500 000	200 000
közmszór-szolgáltató	160 000 000					

A pályázati eljárás első fordulójában az ORTT 31 pályázati kérelmet nyilvánított kedvezményezetté, összesen 171 074 456 forint támogatást ítélve meg.

2.10. Az ORTT 1675/2004. (XI. 18.) számú határozatával az Rttv. 131. §-ának (3) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *magyarországi földfelszíni terjesztésű televíziós műsorszolgáltatók műsorszórásának elindításához vagy korszerűsítéséhez szükséges eszközök beszerzésének vissza nem térítendő támogatására*, teljes utófinanszírozás formájában.

A pályázat célja a televíziós műsorszolgáltatók műsorszóró rendszerének kiépítéséhez vagy korszerűsítéséhez

- új, még nem használt adóberendezés vásárlásának,
- új, még nem használt antenna és szerelvényei vásárlásának,
- modulációs vonal kiépítésének vagy korszerűsítésének,
- új, még nem használt NICAM-kóder vásárlása, ha a pályázó vállalja, hogy sztereó műsorok aránya a teljes műsoridőhöz viszonyítva heti átlagban eléri az 5%-ot,
- új, még nem használt szünetmentes áramforrás vásárlásának elősegítése.

A rendelkezésre álló keretösszeg: 60 000 000 Ft, az egy pályázati kérelemre elnyerhető maximális támogatás: 10 000 000 Ft.

A jelen eljárásban az első beadási határnap 2004. december 9., azt követően pedig minden hónap 2.

A pályázati eljárás első fordulójában az ORTT 1 pályázati kérelmet nyilvánított kedvezményezetté, 9 699 000 forint támogatást ítélve meg.

2.11. Az ORTT 1676/2004. (XI. 18.) számú határozatával az Rttv. 131. §-ának (3) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *magyarországi földfelszíni terjesztésű helyi és körzeti rádiós műsorszolgáltatók műsorszórásának elindításához vagy korszerűsítéséhez szükséges eszközök beszerzésének támogatására*.

A pályázat célja a helyi és körzeti rádiós műsorszolgáltatók műsorszóró rendszerének kiépítéséhez vagy korszerűsítéséhez

- új, még nem használt adóberendezés vásárlásának,
- új, még nem használt antenna és szerelvényei vásárlásának,
- modulációs vonal kiépítésének vagy korszerűsítésének,
- új, még nem használt RDS-kóder vásárlásának,
- új, még nem használt szünetmentes áramforrás vásárlásának elősegítése.

A rendelkezésre álló keretösszeg: 40 000 000 Ft, az egy pályázati kérelemre elnyerhető maximális támogatás: 5 000 000 Ft.

A pályázati eljárás első fordulójában az ORTT 1 pályázati kérelmet nyilvánított kedvezményezetté, 3 205 160 forint támogatást ítélve meg.

2.12. Egyedi támogatások

Az Alaphoz 2004-ben több egyedi támogatási kérelem érkezett. Az egyedi támogatások kiemelt fontosságúak, mert olyan projektek számára biztosítanak finanszírozási lehetőséget, amelyek más, műsorszolgáltatók számára meghirdetett pályázati eljárások keretébe nem illeszthetők. Az alábbi táblázat a 2004-ben kedvezményezetté nyilvánított egyedi kérelmet benyújtók adatait tartalmazza:

témakör	a kérelmező	a kérelem tárgya	megítélt támogatás (Ft)
rendezvény	Mediawave Nemzetközi Vizuális Művészeti Alapítvány	a MEDIAWAVE'2004 Nemzetközi Művészeti Fesztivál megrendezése	12 000 000
kutatási program	GfK Hungária Piackutató Intézet	a rádiós és televíziós közönségmérési ún. „RadioControl” módszer hazai adaptálása	3 000 000
oktatási program	Szabad Rádiók Magyarországi Szervezete	a kisközösségi rádiózás fejlesztése érdekében megrendezendő oktatási program	4 400 000
rendezvény	Tengeri Só Alapítvány	„Tengeri só” A víz alatti filmek fesztiválja (2004. április 16-18.)	3 000 000
weblapterv	Net Solution Kft.	RADIOMUSOROK.hu internetes oldal létrehozása	1 500 000
rendezvény	Fehérvár Televízió Kft.	A magyarországi helyi televíziózás XX. évfordulója alkalmából szervezendő 3 napos konferencia megrendezése	4 000 000
rendezvény	Ház a Réten Kulturális Egyesület	11. Diákszemle (Országos Diák és Ifjúsági Film és Videó Szemle)	2 470 000
rendezvény + díj	Népfőiskola Alapítvány Lakitelek	A kistérségi és kisközösségi televíziók V. szemléjének megrendezése (Lakitelek, 2004. május 12-13.) + díjfelajánlás a legjobb alkotásnak	18 000 000 + 500 000
kutatás-elemzés	VIKATO Bt.	kutatás elemzés elvégzése a helyi televíziózásról	2 500 000
filmfelújítás	MULTIMIX Kft.	1945 előtti filmek felújítása	15 001 875
rendezvény	Szatmár-Bereg Nyilvánosságáért Alapítvány	Tudósítók világtalálkozója (2004. április 30-május 7.)	10 000 000
díjfelajánlás	Bánki Gyula	„Petress-díj” megalapítása	200 000
rendezvény	Média Hungária Bt.	Az elektronikus médiumok szakmai konferenciája (Tihany, 2004. május 25-26.)	3 000 000
rendezvény	Tisza Mozi Kft.	Nemzetközi Képzőművészeti Filmszemle és kapcsolódó rendezvényei (Szolnok, 2004. október 1-6.)	6 000 000
útiköltség	IMAGO 2000 Kft.	INPUT 2004 konferencia	480 000
rendezvény	Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Informatikai és Kommunikációs Jogi Tanszéke	A digitális televíziózás médiapolitikai és szabályozási kérdései (Pécs, 2004. április 29.)	100 000
képzés	Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht.	Médiatanár-képzés és továbbképzés	13 520 000
rendezvény	Magyar Szabadság Napja Alapítvány	A Magyar Szabadság Napja alkalmából megrendezett Válaszúton c. oratórium	17 000 000
rendezvény	Hungarofolk Bt.	Budapest EU-Fesztivál (2004. augusztus 15.)	12 000 000
rendezvény	PCN Kommunikációs Kft.	Operettfalu-Kübekháza - a Magyar Operett ünnepe (2004. július 31.)	12 710 000
CD-lemezek kiadása	ELTE Bartók Béla Énekkari és Egyetemi Koncert-zenekari Alapítvány	„Van-e szerelmesebb vallomás...?” című promócionális CD-lemezek elkészítése	1 702 500

archiválás	Országos Széchényi Könyvtár	öt országos televízió-műsor adásfolyamának rögzítése, hírműsorainak digitalizálása és feldolgozása	33 000 000
rendezvény	Polifilm Műhely Alapítvány	„2. POLIFILM UNDER” 30. Nemzetközi Ifjúsági és Diák film-, videobemutató és konferencia	1 000 000
kutatási program	Társadalomkutatási Intézet Rt.	World Internet Project 2004.	5 000 000
honlap-fejlesztés	Film.hu Tartalomszolgáltató és Produkciós Kft.	film.hu magyar moziportál	10 200 000
rendezvény	Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat	III. Nemzetközi Médiakonferencia	24 600 000
közvetítés	Magyar Televízió Rt.	a 2004. évi Nyári Olimpiai Játékok közvetítése	15 000 000
rendezvény	Magyar Reklámszövetség	XII. Országos Reklámkonferencia	3 000 000
rendezvény	Média Hungária Bt.	Kamera Hungária Televíziós Műsorfesztivál	35 000 000
rendezvény + díj	Kecskemétfilm Kft.	7. Nemzetközi Kecskeméti Animációs Filmfesztivál + díj	10 000 000 + 5 000 000
rendezvény	Zikkurat Színpadi Ügynökség Kft.	Illés-koncert 2005. Csíkszereda	36 982 500
rendezvény	PCN Kommunikációs Kft.	Zenés gála határok nélkül	12 555 000
rendezvény	Nonprofit Média Központ Alapítvány	Nézőpont Váltás - program	4 340 000
rendezvény	Dunaszekcső Emlékeiért és jövőjéért Alapítvány Teleház-Stúdiója	KépKözNapok című minifilmfesztivál	200 000
rendezvény	Opera & Press Zeneművészeti és Sajtó Bt.	Operacsillagok együtt a színpadon	2 500 000
műszaki fejlesztés	Duna Televízió Rt.	2004. évi Nyári Olimpiai Játékok közvetítése	21 000 000

3. Az ORTT támogatáspolitikája

A támogatás céljai

A Műsorszolgáltatói Alap tevékenységének indulásakor a rendelkezésre álló támogatások pályázati úton történő elosztása mellett hasonlóan fontos cél volt a kapcsolódó intézményi struktúra kialakítása és folyamatos működtetése. Talán ez is lehetett az oka annak, hogy a kezdeti időszakban főleg kábelhálózatok fejlesztésére (bekötésszám növelése), valamint rádiós, illetve televíziós közszolgálati műsorszámok készítésére vonatkozó pályázati eljárások meghirdetésére került sor. Valójában ez idő tájt a különféle (nem túlzottan nagyszámú) pályázati eljárások támogatási céljának meghatározása az Rttv. 2. §-ában található „filmalkotás”, valamint „közszolgálati műsorszám” definíciójában szereplő műfajok és témakörök alapján történt.

Az Alap intézményi struktúrájának kialakítása egyidejűleg a pályázati eljárások intézményesített bonyolítását is jelentette, azaz kiszámítható és mindenki számára kezelhető eljárások, egységes szerkezetű felhívások, formanyomtatványok, támogatási szerződések és a beszámolást segítő formanyomtatványok, valamint ahol ez lehetséges volt, a *periodikusan ismétlődő* pályázatok meghirdetése. Ez utóbbira példák az alábbi eljárások:

- a nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatók és közműsor-szolgáltatók műszaki és üzemeltetési pályázatait,

- a helyi rádiós és televíziós műsorszolgáltatók állandó (hír-, sport- és magazin-) műsorainak készítését támogató pályázatok,
- kábeltelevízió-hálózatok építésének támogatása,
- a kulturális és sportesemények közvetítésére meghirdetett pályázatok.

Ugyancsak a kiszámíthatóbb és „pályázóbarát” eljárások megjelenését mutatja az is, hogy számos pályázati eljárás hosszabb időtartamra kerül meghirdetésre oly módon, hogy havonta van lehetőség pályázati kérelem benyújtására – ilyen valamennyi műszaki pályázati eljárás, valamint a kiadványok megjelentetését vagy a fesztiválkópiák elkészítését támogató eljárás.

Az Alap különösen nagy gondot fordított arra, hogy mind a pályázók, mind a kedvezményezettek (vagy az érdeklődők) számára nyilvánosságot biztosítson a különféle pályázati eljárások tekintetében. Ezért egy átlátható és könnyen kezelhető webes megjelenést alakított ki, s ennek révén időben és gyorsan tudja tájékoztatni a pályázókat valamennyi fontos eseményről, információról.

E változások egyben azt is jelentették, hogy megnőtt a pályázati eljárások száma, a támogatási célok vagy éppen a célcsoporti meghatározások pontosabbá, tematizáltabbá váltak. Immáron lehetőség adódott a más támogatók által kevésbé preferált műfajok, az aktuális célok támogatására vagy éppen az e szektorban fellelhető hiányok pótlására.

A *tematikus pályázati eljárások* célja az értékmentés és értékteremtés, valamint olyan műfajok támogatása volt, amelyek az elmúlt időszakban kevesebb lehetőséghez jutottak. E kategóriába tartoznak a *dokumentumfilmek*, a *természetfilmek*, a magyar szerzők *könnyűzenei felvételeinek televíziós megjelenítése*, *kulturális rendezvények közvetítése*.

A *célcsoportok* szerinti támogatás körébe tartoznak a *gyermekeknek* szóló filmek és tévés műsorok készítésének támogatása, a *helyi televíziós és rádiós műsorszolgáltatóknak* szóló, a főiskolások vizsga-, valamint diplomafilmjeinek elkészítését támogató, a saját nyelven készülő *nemzetiségi műsorok* megtartását szolgáló pályázati eljárások vagy a *fogyatékkal élőknek* készülő vagy az őket bemutató, társadalmi integrációjukat segítő műsorok készítésének támogatása.

A Testület számos esetben tett közzé pályázati eljárást valamely aktuális esemény kapcsán. Példa volt erre az *Európai Unióhoz* történő csatlakozás tárgyában, valamint a *2004. évi nemzeti ünnepek és emlénapok ünnepléséhez* kapcsolódó televíziós műsorok készítésére meghirdetett pályázati eljárás. Sőt ebbe a körbe tartozik a *Millenniumi Kulturális Gyűjtemény* program keretében támogatott portréfilmek és filmszociográfiák készítése is.

Talán a tematikus és célcsoporttámogatás sajátos ötvözéseként jellemezhető az a kábelhálózatok megépítését szolgáló, többéves pályázatsorozat, amely a szegényebb és infrastukturálisan kevésbé fejlett – 1250 állandó lakos alatti – kistelepüléseken segítette elő a korszerű adatátvitelre és internethasználatra egyaránt alkalmas kábelhálózatok megépítését.

2003-ban első ízben az ORTT és a Magyar Mozgókép Közalapítvány közös pályázati eljárás keretében nyújtott támogatást televíziófilmek, televíziófilm-sorozatok és tévéjátékok készítéséhez.

A Testület tematikus és célcsoportok számára közzétett felhívásai 2001-től rendszeressé váltak, így az azokban érdekelt műsorkészítők, műsorszolgáltatók és kábeles beruházók rendszeresen, évente számolhatnak azok megjelenésével, s így a pályázati lehetőséggel.

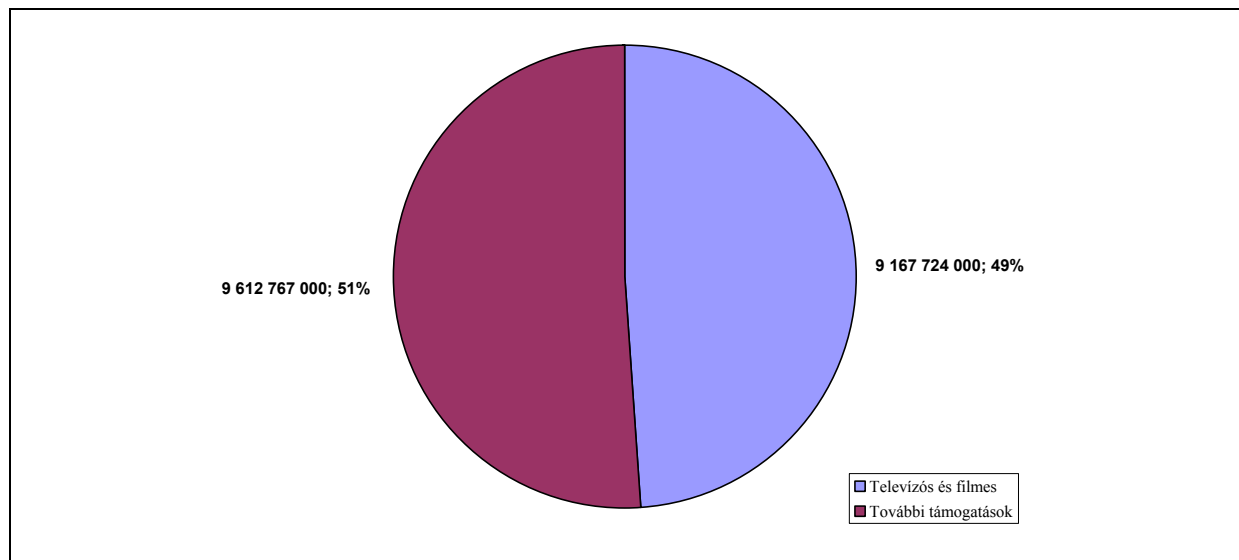
3.1. Filmes és televíziós műsorszámok támogatása

Az Alap által támogatott filmes, televíziós és rádiós műsorszámok közé elsősorban a játékfilmek, televíziójátékok, dokumentumfilmek és animációs filmek, valamint az országos sugárzású rádió- és televízióműsorok tartoznak. 1998 és 2004 között filmekre és televíziós

műsorszámokra 36 pályázati eljárás keretében a Testület 9,1 milliárd forint támogatásra vállalt szerződéses kötelezettséget (**2. és 3. ábra**). A támogatott műsorszámok hossza e kategóriákban 8300 óra. E támogatással a Testület több mint 1300 alkotás elkészítéséhez járult hozzá.

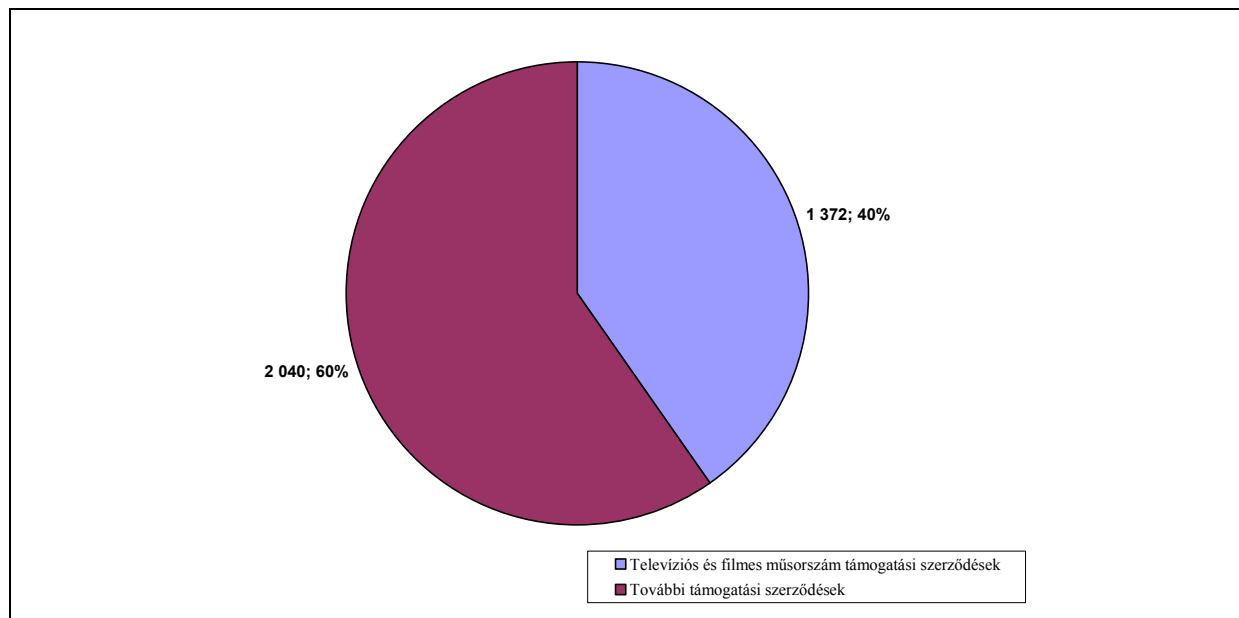
2. ábra

A televíziós és filmes műsorszám támogatások az összes támogatás arányában

3. ábra

A televíziós és filmes műsorszám támogatási szerződéseinek száma az összes megkötött szerződés arányában

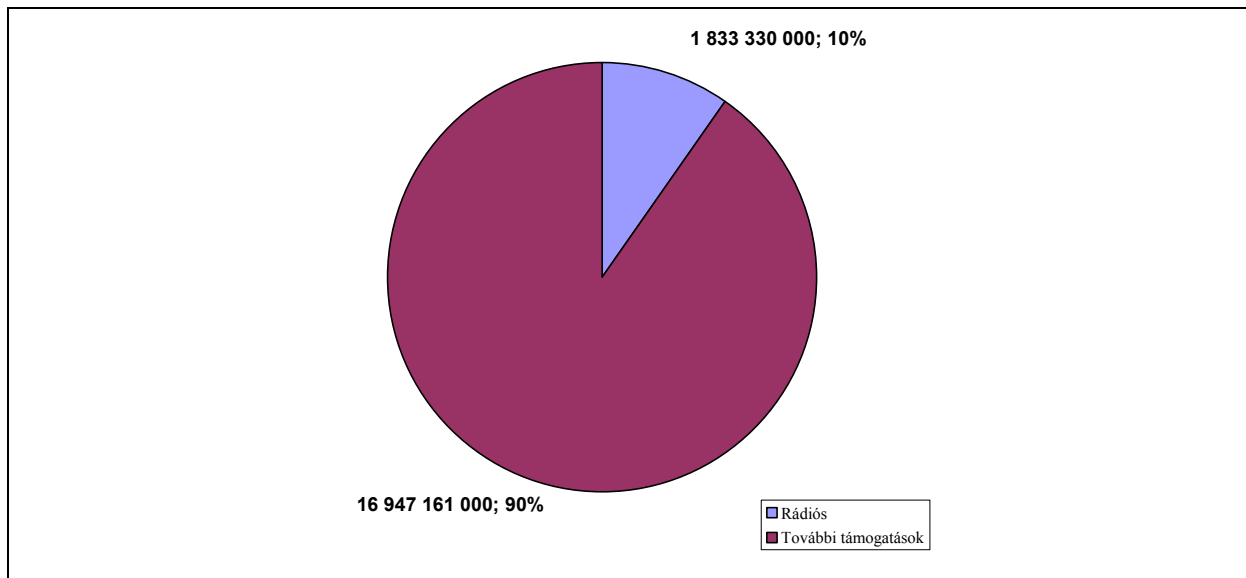

3.2. Rádiós műsorszámok támogatása

Rádiós műsorszámok készítésének támogatására 1998 és 2004 között a Testület 20 pályázati felhívást bocsátott ki és 1,8 milliárd forint támogatás folyósítására vállalt kötelezettséget (4. és 5. ábra). A támogatott produkciók hossza a rádiós műsorszám kategóriában 20 000 óra.

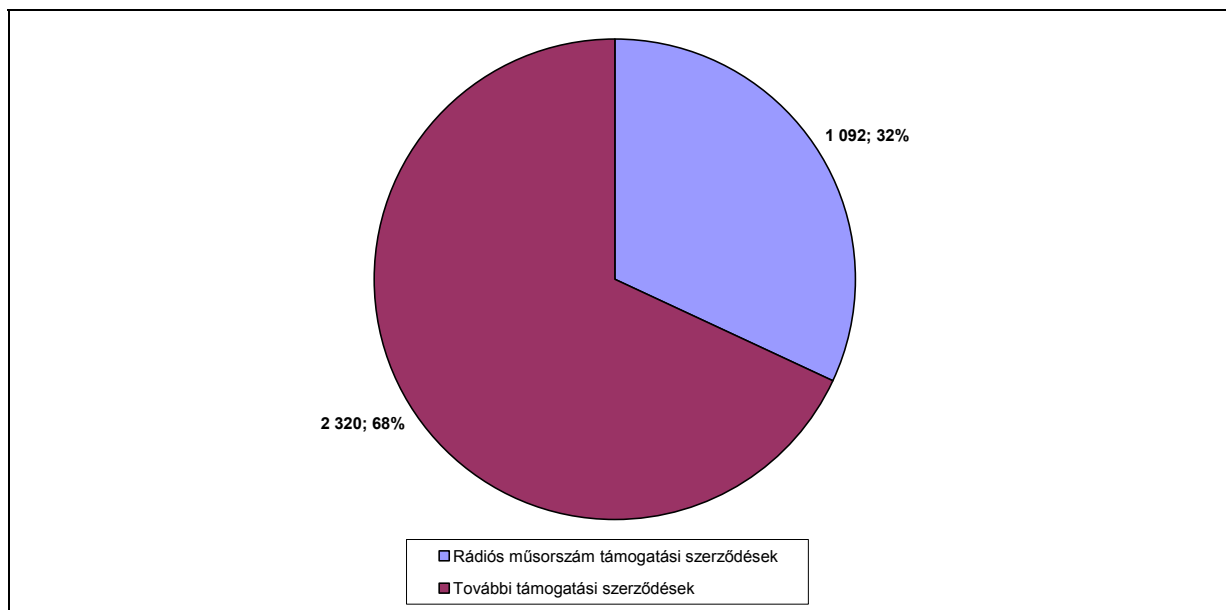
4. ábra

Rádiós műsorszám-támogatások az összes támogatás arányában

5. ábra

A rádiós műsorszámok támogatási szerződéseinek száma az összes megkötött szerződés arányában

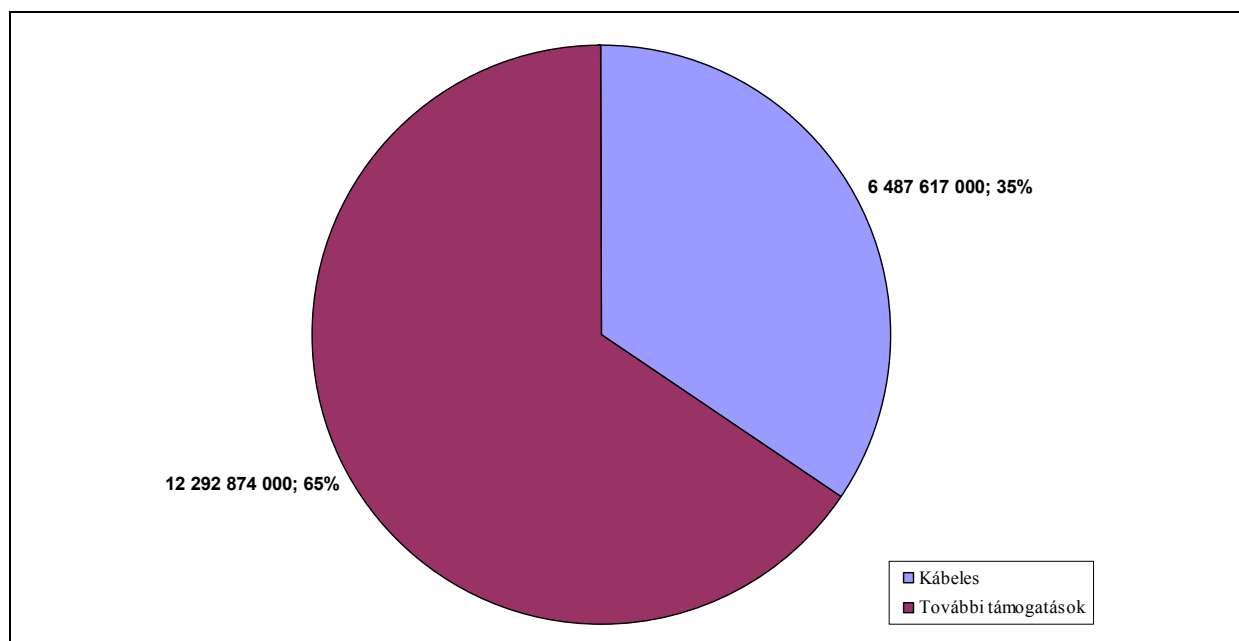
3.3. Kábelhálózatok fejlesztésére fordított támogatás

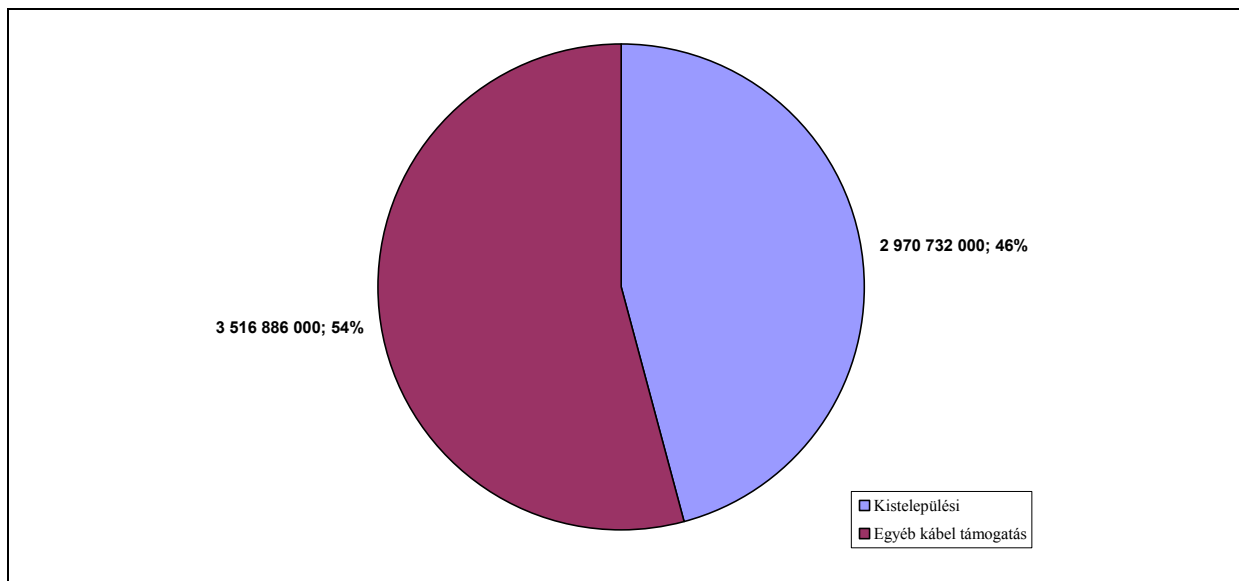
A műszaki fejlesztés során a Testület elavult kábelrendszerek korszerűsítését, új kábeltelevíziós rendszerek kiépítésével új háztartások bekötését, valamint a műsorszórás korszerűsítését támogatta. Az ország egész területén a Testület az 1997 és 2004 közötti időszakban korszerűsítésekre és új bekötésekre összesen 8 pályázati eljárás keretében mintegy 6,5 milliárd forintot fordított. E támogatások lehetőséget adtak régi rendszerek korszerűsítésére is, amelyeken így már a visszirányú adatátvitel is biztosított. Külön figyelmet érdemel az a többéves pályázatsorozat, melyet a szegényebb és infrastrukturálisan kevésbé fejlett 1250 fős lélekszámot meg nem haladó kistelepülések kábelhálózatának fejlesztésére hirdetett meg az ORTT. E településeken csaknem 3 milliárdos támogatás szolgálta a korszerű adatátvitelre és internethasználatra egyaránt alkalmas kábelhálózatok megépítését (6. és 7. ábra).

Az országos méretű kábelhálózat-kiépítés és -korszerűsítés mára már települések százai és háztartások tízezrei számára biztosíthatja a kétirányú adatátvitelt és ezzel az internethozzáférést is, amely jelentősen gyorsíthatja az információk áramlását és szabad hozzáférést, segítve ezzel az elmaradott települések felzárkóztatását.

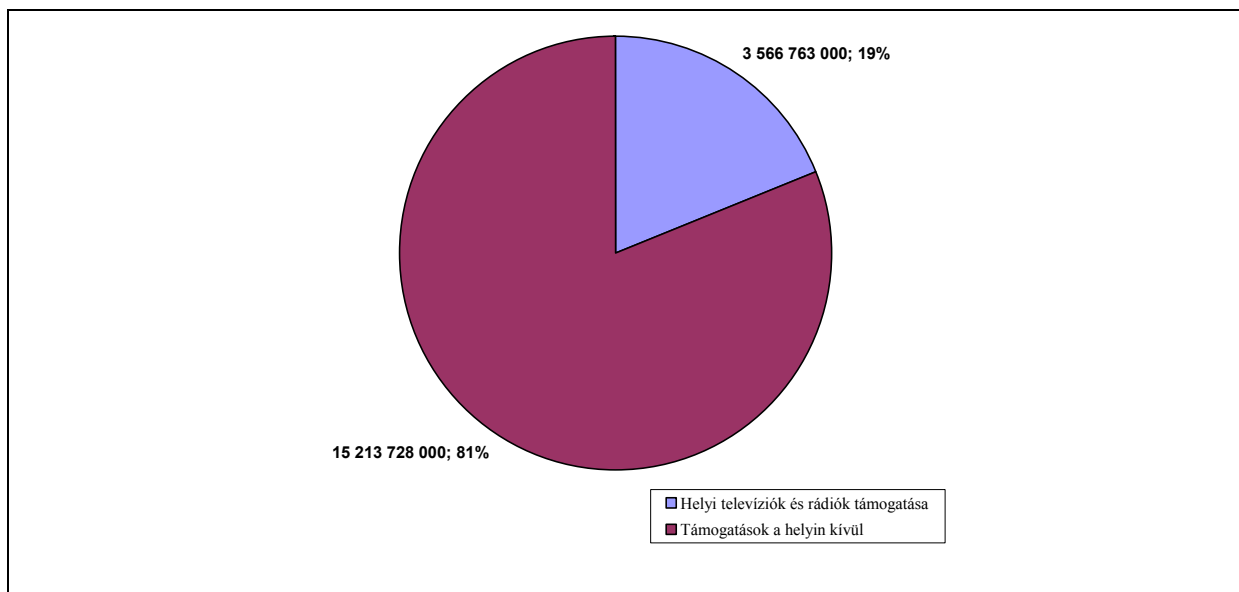
6. ábra

A kábelhálózatok fejlesztésére fordított támogatások az összes támogatás arányában

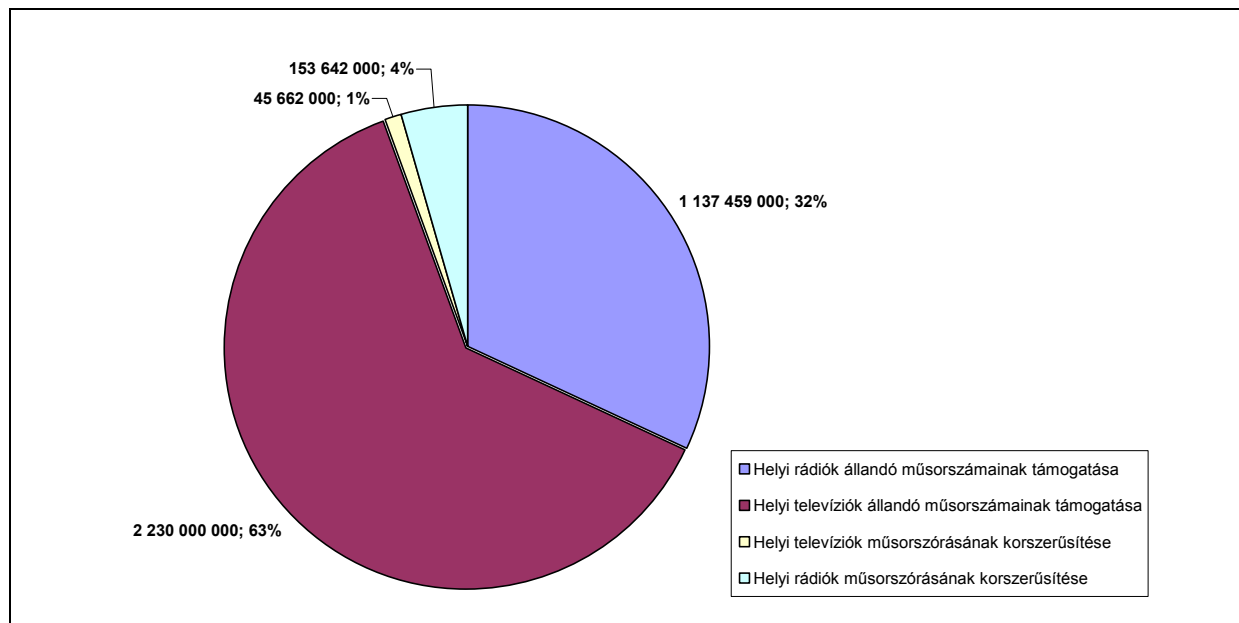
7. ábra*Kistelepülési és egyéb kábelhálózat-fejlesztések támogatása***3.4. A helyi műsorszolgáltatás támogatása**

Helyi televíziók és rádiók számára műsorszámkészítésre és műsorszórás-korszerűsítéshez a Testület 2004 végéig 14 pályázati eljárás keretében 2,56 milliárd forint támogatást ítelt meg. A kedvezményezettek a támogatásokat elsősorban hír-, sport- és magazinműsorok készítésére fordították (**8.** és **9. ábra**).

8. ábra*A helyi televízióknak és rádióknak nyújtott támogatások az összes támogatás arányában*

9. ábra

A helyi televíziók és rádiók támogatása a támogatási cél szerinti megoszlásban

3.5. A nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatók (és közműsor-szolgáltatók) támogatása

Külön figyelmet szentelt az ORTT a non-profit szektor támogatására. Számukra 12 pályázati eljárás során több, mint 1 milliárd forint támogatást nyújtott, elősegítve ezzel kisközösségek és a civil társadalom erősödését. A kedvezményezettek a támogatásokat stúdióberendezések vásárlására, korszerűsítésére és folyamatos működési költségek finanszírozására fordíthatták.

VII. A MŰSORSZOLGÁLTATÁS GAZDASÁGI HELYZETE, PÉNZÜGYI FELTÉTELEINEK ALAKULÁSA

1. A műsorszolgáltató szektor gazdasági helyzete, pénzügyi feltételeinek alakulása 2004-ben

1.1. A műsorszolgáltató szektor jellemzése

A szektorban folyó verseny erősségét és sajátosságait az iparágban jelenlévő szereplők közötti verseny jellemzői, a helyettesítő termékek és az új belépők fenyegetése, valamint a terjesztési csatornákhöz való hozzáférés határozzák meg.

A műsorszolgáltató szektorban folyó verseny jellemzése

A műsorszolgáltató szektor szereplői több, egymással összefüggő, illetve egymásra ható területen is versenyben állnak egymással. A verseny nemcsak az egyes szereplők, hanem az egyes médiatípusok között is folyik. A verseny fő területei:

- A **közönségért** (hallgatóért, illetve nézőért), ezen belül is az „értékes” célközönségért (18-49 éves korosztály, gazdasági döntéshozók) folytatott verseny.
- A **hirdetőkért és szponzorokért** folytatott verseny:

A szektor szereplőinek jelentős része számára a hirdetési piacról szerzett bevételek a meghatározók. Az eredményes szereplést befolyásoló (verseny)tényező többek között az elért célközönség alakulása, a nézettségi/hallgatottsági eredmények, a hirdetési tarifák stb. Presztízsszempontok, a médium jellege is befolyásolhatják a vásárlók döntéseit.

- A **célközönséghez való eljutás lehetőségéért**, a terjesztési csatornákért folytatott verseny.

E területen a korlátozott erőforrásnak tekinthető frekvenciákért vagy a kábelcsomagokba kerülésért versenyeznek a szereplők. A korábban érkezők, vagy a korábbi verseny nyertesei (pl. az országos földfelszíni frekvenciákat elnyerő szereplők) nehezen behozható előnyt élveznek. A technológiaváltás (a digitális földfelszíni műsorszórásra történő teljes átállás) várhatóan átrendezi majd e téren a piacot, de ennek megvalósulása középtávon nem várható.

- A célközönség számára vonzó **tartalomért** folytatott verseny:

Egy-egy széles közönséget – vagy éppen jól körülhatárolható értékes közönséget – vonzó tartalom megszerzése kihat a nézettség/hallgatottság, s közvetve a hirdetési bevételek alakulására. E területen természetesen sok helyettesítő termék fordul elő (ez egyben a tematikus kínálat kialakítását is lehetővé teszi). Ilyen erőforrások lehetnek például: közvetítési jogok (filmek, műsorsorozatok; az archívumok darabjai; sportesemények közvetítési jogai stb.) megszerzése, elismert médiaszereplők, műsorvezetők és műsoraik szerződötése, stb.

Megjegyezzük, hogy a különböző területeken folytatott versenyben elért eredmények, pozíciók természetesen kihatnak egymásra. Emellett a sikeres helytállás a versenyben nem mindig mérhető egyértelműen (lásd például a nézettség/hallgatottság mérésének problémáit).

A hirdetési piacon ennek megfelelően a hallgatottság/nézettséghez képest vannak felül- (például az országos televíziós csatornák) és alulértékelt (például helyi rádiók és televíziók) médiafelületek.

Piacszerkezet a műsorszolgáltató szektorban

A televíziós piac szerkezete és tendenciái

A televíziós piacon a csatornaszámnak az 1990-es évek folyamán tapasztalt megsokszorozódása, a kábeles és a műholdas műsorterjesztési technológiák terjedése, vagyis a sokcsatornás televíziós modell kialakulása Magyarországon is mélyreható változásokat okozott a piaci szerkezetben. A változások dinamizmusa azóta csökkent, de a fogyasztási szokások átalakulása ma is folyik. A televízió nézésre fordított idő – ha lassuló ütemben is – még mindig emelkedik, ezen belül is egyre nagyobb részt követelnek maguknak a kábelcsatornák. Ezek a főleg szakosodott kínálatot nyújtó műsorszolgáltatók egyre inkább fragmentálják a közönséget, a tömegigény helyett szűkebb nézői szegmensek keresletét elégítve ki. Az új műsorterjesztési technológiák terjedése is szükséges ahhoz, hogy ezek a csatornák mind több háztartásba eljutva jelentős szeletet hasítsanak ki a televíziós piacból.

A magyarországi televíziós piacon az egy évtizeddel ezelőtti, lényegében a két csatornára korlátozódó szegényes kínálat helyébe verseny piac lépett, melynek struktúrája megfelel a fejlett európai országokban kialakult úgynevezett sokcsatornás modellnek. A sokcsatornás modell lényege, hogy egyszerre sok szereplő van jelen a piacon, a hagyományos földfelszíni műsorszórás mellett új terjesztési technológiák (műhold, kábel) is elterjednek, megjelennek a szakosodott csatornák.

A sokcsatornás modellben a televíziós műsorkínálat megsokszorozódik, ezen belül is a kereskedelmi csatornák számának gyors növekedése a jellemző. A kereskedelmi műsorszolgáltatók között megkülönböztetjük az általános szórakoztató (*general entertainment*) és az ún. tematikus, vagyis szakosodott tartalmat kínáló csatornákat. Magyarországon 1997 őszén jelent meg a két országos kereskedelmi csatorna (*RTL Klub, TV2*), amelyek azóta is nagy fölényrel vezetik a televíziós piaci versenyt. A két éles piaci versenyt vívó csatornát működtető társaság stratégiája igen közel áll egymáshoz: hasonló jellegű műsorok futnak, gyakran mind a műsorok, mind a reklámblokkok párhuzamosan, egy időszávban láthatók. A jelenség közgazdaságilag jól magyarázható a médiapiacok ilyen irányú törvényszerűségeit leíró különböző modellek alapján. A nézői preferenciák középutas jellege miatt két, egymással versengő kereskedelmi csatorna esetében nem meglepő, hogy a stratégia és a műsorkínálat rendkívüli módon hasonlít egymásra.

A sokcsatornás modell kialakulásával az általános szórakoztató csatornák mellett Magyarországon is megjelentek a legfontosabb szegmensekben a tematikus csatornák (film, sport, hír, zene, rajzfilm, dokumentumfilm). Ezek egy része a globális vagy a páneurópai műsorszolgáltatók szinkronizált változatai (például *Eurosport, Discovery*), más részük a magyar piacra készült, jellemzően magyar tulajdonban lévő csatorna (például *Sport1, Filmmúzeum, Hír TV*). A kábelpiac fejlődése a kábelhálózatokon fogható magyar nyelvű csatornák számának megnövekedésével illusztrálható. Az általános szórakoztató csatornák piaca telített, melyen az elmúlt években sok piaci bukás (például *Msat, Szív TV, TV3, Satelit*) következett be. A szakosodott piac valamivel stabilabbnak mondható, nem voltak látványos pénzügyi bukások, bár néhány perifériális szereplő kilépett a piacról.

A szakosodott csatornák többnyire az előfizetési díjából élnek, ezeket a néző kábelcsomagokban fizetheti elő. A szakosodott műsorszolgáltatók speciális típusát jelentik a prémiumcsatornák, amelyek bevételüket nem a hirdetési piacról vagy a kábeles csomagárból, hanem a fogyasztók külön e csatornára szóló előfizetési díjaiból szerzik. Az *HBO*

filmszatórna kizárólag ezzel az üzleti modellel működik. A korábban másik fizető televízió, a *Sport1* kénytelen volt a prémium modell megváltoztatására, mert ez korlátozta terjedési lehetőségeit.

Összességében elmondható, hogy a televíziós piac szerkezete mára stabilizálódott. Az országos kereskedelmi televíziók versenyében a legérdekesebb kérdés az lehet, hogy a jövőben milyen módon értékesítik reklámidejüket, és ez mennyiben befolyásolja a televíziós piacot.

Szakértők szerint a kábelcsatornák esetében továbbra is biztos piacnövekedés várható, még ha ez egy-egy csatorna szintjén nem is jelent látványos változást. A két vagy több készülékkel rendelkező háztartások számának dinamikus növekedése, valamint kínálati oldalon az új csatornák megjelenése továbbra is biztosítja a piac bővülését, aminek különösen a tematikus csatornák lehetnek a haszonélvezői. A fizetőtelevízió piacán az HBO mellett továbbra sem várható új belépő.

A televíziós piac alakulását nagyban meghatározza a műsorterjesztési technológiák fejlődése. Fontos kérdés, hogy mikor és milyen stratégiai irányelvek mellett kerül sor a digitális földfelszíni műsorszórás (DTT) bevezetésére.

A rádiós piac szerkezete és tendenciái

Az ORTT által nyilvántartott 149 rádió között 16 Budapesten és régiójában, 62 megyeszékhelyeken és megyei városokban, 63 pedig kis és közepes városokban működik. Országos kereskedelmi rádióként 1997-ben frekvenciát hét évre szólóan a Danubius és a Sláger Rádió nyert el. Jogosultságukat a Testület 5 évre meghosszabbította.

Az országos kereskedelmi adók ádáz harcot vívnek egymással a reklámbevételekért, miközben magasnak tartják a maguk által pályázatukban javasolt műsorszolgáltatási díjakat. A Szonda Ipsos és a GFK Hungária adatai szerint a 2004-es esztendő első tíz hónapjának átlagában 25,4 százalék volt a Sláger Rádió heti időarányos részesedése a Danubius 23,6 százalékával szemben, és a hirdetőik által legfontosabbnak ítélt, 18-49 éves célcsoportban majdnem utolérte az erre a korosztályra szakosodott versenytársát. Emögött fellelhető az a piacot jellemző tendencia, hogy az adók tartalmuk profilját előszeretettel változtatják, a hirdetési piac értékes célcsoportjainak igényeihez igazítva. A tartalom megváltoztatásán belül jellemző a különböző gazdasági, gazdaságpolitikai témák, hír- és véleményműsorok megjelenítése, illetve a zenei kínálat bővítése, a zene arányának növelése.

Jellemző stratégia a tartalomalapú márkaépítés, melynek érdekében zajlik a szakemberek, különböző műsorok vezetőinek és a menedzsmentnek az átcsábítása.

Az iparág szereplői szerint a jelenlegi rádiós koncessziós piacon jelentős átrendeződést hozhat a digitális műsorszórás bevezetése, melynek következtében a két jelenlegi országos kereskedelmi adó helyett akár 10-15 országos kereskedelmi frekvencia is hozzáférhetővé válhat. Ennek következtében azt valószínűsítik, hogy hosszú távon nem a vételkörzet, hanem a tartalom határozza majd meg a versenyt. A szakemberek szerint mivel az általános, szórakoztató tartalmú rádióból már így is több van, mint amennyit a magyar piac el tud tartani, hosszabb távon a speciális profilú, egy-egy rétegnek sugárzó rádióadók terjedése várható. A rádiós piac telítődése, a kifogyó frekvenciák miatt a piacon megfigyelhető a hálózatosodás stratégiája.

Piaci tendenciának tekinthető az is, hogy a regionális és a helyi rádiók népszerűsége egyre nő. Ma már tartalmukat tekintve nagyjából ugyanazt tudják nyújtani ezek az adók is, mint az országos adók, kiegészítve ezt helyi információkkal.

Új belépők, helyettesítő termékek és a piacot befolyásoló innovációk

A piacszerkezet alakulását, s a piaci verseny erősségét az is befolyásolja, hogy mennyire lehetséges, s várható *új szereplők belépése* a piacra. A magyar műsorszolgáltatási piacokon új szereplők megjelenésének, illetve a már jelenlévő szereplők új csatornákkal történő megjelenésének technikai (korlátozott frekvenciához jutási lehetőségek, kábelcsomagok telítettsége) és jogi korlátai is vannak.

A műsorszolgáltató szektor által kínált termékek „hagyományos” *helyettesítői* a különböző médiumok termékei. A néző/hallgató számára például az információszerzés alternatív – alkalmanként egymást kiegészítő, de összességében a célközönség korlátos idejéért és pénzügyi forrásaiért versengő – lehetősége a televízió és a rádió mellett az írott sajtó és egyre inkább az internet, újabban a mobilszolgáltatásokon keresztül elérhető hírszolgáltatás. A szórakozás területén még szélesebb a skála: a színház, a mozi, a különböző zenei és sportesemények látogatása, a különböző társasági programok, sportolás stb. a média által nyújtott szórakozási lehetőségek lehetséges helyettesítői – tegyük hozzá a társadalmi és életmódbeli szokások jelentős hatással vannak e termékek/szolgáltatások igénybevételére.

A versenyben új lehetőségeket teremt a technológia gyors fejlődése, s ennek eredményeinek terjedése. A szórakoztatás (televízió, rádió, képrögzítő, lejátszó, játék- és számítógépek) különböző eszközeinek technológiája mind jobban közeledik egymáshoz, s a műsorszórás digitalizálása révén a köztük levő határok egyre jobban elmosódnak újabb helyettesítő termékeket, konkurenseket teremtve.

Fontos mérföldkő az egy csomagban kínált, internetalapú, hang-, adat- és videóletöltési szolgáltatás, mellyel a vezetékes telefontársaságok és a kábelcégek élnek. 2004. szeptember elsejétől vezette be Magyarországon elsőként a UPC Magyarország Kft. azt az új konstrukcióját, amelyben egy csatornán kínálja a televízió, az internet és telefonszolgáltatást.

Ázsia után Európa piacain is kezdenek megjelenni a tévészésre, videózásra, internetezésre, sőt számlák kiegyenlítésére is alkalmas, harmadik generációs telefonok.

Az internetes sáv szélesség gyors növekedése leginkább a hang- és képtovábbításban jelentkezik, kihatva ezzel a vizsgált szektorban zajló verseny élességére. Magyarországon a 2004-es évben folytatta hódító útját a telefonvonalis szélessávú internetelés (ADSL), a legfrissebb adatok szerint az előfizetések száma közel duplájára, 300 ezer fölé nőtt egy év alatt.

A szélessávú-eléréssel rendelkezők számának növekedésével párhuzamosan a tartalomszolgáltatók is bővítették kínálatukat. A leglátogatottabb magyar portál 2004 tavaszán indította el kimondottan gyors internetkapcsolatot használók számára új szolgáltatását, az Origo-Playt, amelyet jelenleg már hetente 70 ezren keresnek fel. 2004 májusában indult útjára az első hazai internetes zeneáruház, amelynek látogatói hetente száz zeneszámot vásárolnak.

A leírt jelenségek oda vezethetnek, hogy a hagyományos médiatársaságok a jövőben nemcsak egymással, hanem a nagy informatikai cégekkel is versenyre kényszerülnek. (Tegyük hozzá, az átjárás a másik irányba is nyitott: a kábelszolgáltatók kínálhatnak telefonos szolgáltatást, mint ahogyan a UPC nemrégiben elindította ezt a tevékenységét.)

Terjesztési csatornák és a piacot befolyásoló innovációk

A televíziós és rádiós csatornák számára kulcskérdés, hogy hogyan, milyen technikai feltételek, s mekkora költségek mellett milyen (mekkora és mennyire értékes) célközönséghez juttathatják el műsoraikat, s szerezhetnek erre alapozva bevételeket.

A műsorterjesztési piac technológiavezérelt okokból jelentősen átalakult. A műsorterjesztés megvalósulhat analóg földfelszíni műsorszórás és újabb műsorvételi eljárások

útján. Újabb technológia a kábeles infrastruktúra, a műholdas vétel, illetve Budapesten és környékén a kábelszolgáltatás helyettesítőjének tekinthető mikrohullámú Antenna Mikro (AM-) szolgáltatás. Teljes lefedettségről csak a műholdas műsorszórás esetében lehet szó, a kábeles és az AM-szolgáltatás korlátozott. Az analóg földfelszíni műsorszórást mára csak a háztartások 35 százaléka használja, a háztartások hozzávetőlegesen 55 százaléka valamilyen kábelrendszerhez csatlakozott. Az egyéni műholdvevővel (direct-to-home, DTH) rendelkező háztartások száma 10 százalék körüli. Budapesten és környékén a kábelszolgáltatás helyettesítőjének tekinthető a mikrohullámú AM-szolgáltatás, mely jelenleg csaknem 100 ezer előfizetővel rendelkezik.

A műsorszórás piacán a közeljövő legnagyobb kihívását a digitális földfelszíni sugárzásra való áttérés jelentheti. Az iparág szereplői 2010-12 körülre tervezik az analóg műsorszórás megszüntét, melyet követően a digitális műsorszórás tömeges méretűvé válhat. A szektor szereplői már megkezdtek az erre történő felkészülést.

A UPC Directen keresztül a UPC valamivel több mint 100 ezer háztartásban nyújt digitális műholdas műsorszolgáltatást. A kábelcégek közül a UPC és a Fibernet már elkezdte hálózatának digitalizálását. A digitális hálózatok kiépítése rendkívül tökeigényes, mivel a háztartásokban lévő készülékek digitális adások vételére nem alkalmasak, így a beruházás nagyságrendje több tízmilliárd forintra tehető. Az iparág szereplőit bizonytalanná teszi, hogy nincsen kormányzati digitális stratégia. Ennek ellenére már készítik a digitális átállás akcióprogramját.

1.2. A műsorszolgáltató szektort érintő kulcskérdések és tendenciák

A következőkben bemutatjuk azokat a – szektorelemzésen túlmutató – kérdésköröket, melyek a szektor helyzetét jelentősen befolyásoló problématerületként, tendenciaként azonosíthatók.

A következő fő összefüggő megállapítások fogalmazhatók meg:

- A szereplők egybehangzó véleménye s a rendelkezésre álló statisztikák fényében is egyértelmű, hogy mind a televíziós, mind a rádiós piacot *erős koncentráció* jellemzi.
- Mindemellett a *reklámköltésben* – mely a szektor szereplőinek jelentős része számára alapvető bevételi forrás – *a koncentráció nagyobb*, mint a nézettségben/hallgatottságban, ami a kisebb szereplők helyzetét nehezíti. További fontos jellemző, hogy a hirdetési piacon egyértelműen a *televízió dominál*.
- A tematikus csatornák is megjelentek az általános profilúak mellett, és egyes általános csatornák kínálatán belül is tetten érhető a *tematizálódás*.
- A szektorra vonatkozó érvényben lévő *szabályozás* – a szereplők gyakorlatilag egybehangzó véleménye szerint – ma már túlhaladott, nem felel meg a mai piaci viszonyoknak, s nem kezeli megfelelően az újonnan megjelent, s terjedő technológiák adta lehetőségeket sem. Az érintettek észlelése szerint gyakran korlátozza a szereplők alkalmazkodását a piaci változásokhoz.
- További problémát jelent a piacra vonatkozó *pontos információk* (nézettség, hallgatottság, célközönség elérése, reklámköltések tényleges nagysága) nehéz elérhetősége, a szereplők által hitelesként elfogadott információk egységes rendszerének a hiánya.
- Mindezek fényében kérdéses az is, hogyan terjedhetnek, s milyen hatást gyakorolnak majd a piacra az *új technológiák*. A digitális földfelszíni műsorszórás jövőjével kapcsolatos bizonytalanságok nehezítik a szereplők számára a tervezést.

Az előbbi kérdések alapján a következő, a műsorszolgáltató szektor helyzete és lehetőségei szempontjából meghatározó kérdéskörök emelhetők ki, melyek közül az elsőt foglalkozunk részletesebben:

1. A hirdetői piac alakulása, kapcsolata a műsorszolgáltató szektorral.
2. A nézettség, illetve hallgatottság mérésével kapcsolatos kérdések.
3. A kínálat tematizálódása.
4. A szabályozással kapcsolatos változások és kérdések.
5. A nemzetközi tendenciák magyarországi hatásai.

A hirdetői piac alakulása, kapcsolata a műsorszolgáltató szektorral

A hirdetői piac alakulása kulcsfontosságú a műsorszolgáltató szektor szereplői számára, hiszen bevételeik jelentős része innen származik. A klasszikus reklámbevételek (spotbevételek) mellett a szponzoráció, illetve a vállalatokkal kötött kommunikációs szerződések is fontos bevételi forrásokat jelenthetnek. A nemzetközi trendeknek megfelelően az országos kereskedelmi csatornák nálunk is igyekeznek csökkenteni a hirdetői piactól való függésüket, s növelni a nem spot-alapú, így például a könyv- és CD-kiadásból, a rendezvényszervezésből, az emelt díjas SMS-ekből származó bevételeiket. Főként a helyi csatornák esetében az önkormányzati források, támogatások, pályázatok is jelentős szerepet játszhatnak a finanszírozásban.

Noha még nem állnak rendelkezésre a 2004-es év egészére vonatkozó adatok, a fő jellemzők, tendenciák összefoglalhatók. A Mediagnózis által készített elemzések a listaárak alapján határozzák meg a hirdetői piac nagyságát, valamint az egyes médiumok, illetve szereplők részesedését. A tényleges költség ennél jelentősen kisebb, s ráadásul az eltérés médiumonként, s időszakonként is változó mértékű. Szakértők jelentős problémának tartják, hogy nincsenek hiteles, a valós folyamatokat pontosan tükröző adatok a magyar hirdetői piacról. A Magyar Reklámszövetség által készített felmérések, illetve az érintett szereplők becslései gyakran jelentős eltéréseket mutatnak. A tapasztalatok szerint az érintettek általában saját szegmensük szerepét, annak növekedését felülértékelik, mivel a hirdetőikért folytatott versenyben a jó teljesítmény s a hatékonyság felmutatása elengedhetetlen. Mindezen korlátok mellett a hirdetői piac tendenciái viszonylag egyértelmű képet mutatnak, noha a konkrét számokra, s arányokra csak ellentmondó becslések állnak rendelkezésre.

A hirdetői piac nagysága, alakulása 2004-ben

A 2004-es év jelentős növekedést hozott a hirdetői piacon. A különböző szakértői becslések legalább 5, esetenként 6–8% közötti növekedést valószínűsítene az előző évhez képest. Listaáron ez 2004 szeptemberéig 313,9 milliárd forintos bevételt jelentett.

A jelentős növekedéssel kapcsolatban a szakértők azt is kiemelik, hogy 2004. év kivételes volt, hiszen a jelentős sportesemények (az olimpia és a labdarúgó-Eb) és politikai események (EU-csatlakozás, európai választások, népszavazás) kedvező feltételeket teremtettek, növelték a hirdetői kedvet. Keresleti oldalról például a Westel név- és arculatváltása, a T–Mobil bevezető kampánya jelentős tételt képviselt a növekedésben, ami a későbbi időszakokra nem valószínűsíthető.

A Magyar Televízió például több mint 500 millió forintos plusz hirdetői árbevételt könyvelhet el a labdarúgó-Európa-bajnokságtól és az olimpiai közvetítésekből a Világgazdaság értesülései szerint.

Az EU-csatlakozásnak a várakozásokkal ellentétben nem volt jelentős hatása a hirdetői piacra.

A jelentős eseményekben bővelkedő 2004. év után a következő évben néhány újabb márka, hirdető megjelenése elképzelhető, de a szakértők nem valószínűsítik a reklámtorta jelentős növekedését. Figyelembe véve, hogy kevésbé „eseménydús” év elé néz a szakma, inkább a reklámbevételek szinten tartását tartják valószínűnek.

A médiamix alakulása, a hirdetések megoszlása a médiában

A hirdetési piacon továbbra is a televíziós reklámok képviselik a legnagyobb súlyt, ezen belül is a két országos kereskedelmi csatorna részesedése a legnagyobb. A televízió nemcsak stabilan őrzi vezető helyét, de a növekedésből is jelentősen részesedett. A rádiós szektor némileg növelte szerepét a hirdetések piacán, és az online hirdetések népszerűsége is növekszik, míg az írott sajtó visszaszorulása volt jellemző. Az **1. táblázat** a listaáron számított megoszlást mutatja.

1. táblázat

A reklámköltségek megoszlása médiatípusonként (listaáron számított költség)

Médiatípus	Tematika	2004. szeptember		2004. január – szeptember	
		Költés (ezer forint)	Százalék	Költés (ezer forint)	Százalék
Televízió	Televízió	23 227 027	92,32	189 115 330	91,72
	Kábeltelevízió	1 932 032	7,68	17 074 437	8,28
Televízió összesen		25 159 059	64,37	206 189 766	65,68
Sajtó	Vidéki politikai lapok	2 255 476	25,90	17 426 235	25,52
	Országos közéleti lapok	1 872 642	21,50	14 846 952	21,74
	Női lapok	1 380 639	15,85	10 432 922	15,28
	Gazdasági lapok	750 811	8,62	5 944 863	8,71
	RTV újságok	267 621	3,07	2 146 229	3,14
	Egyéb	2 181 676	25,05	17 489 291	25,61
Sajtó összesen		8 708 865	22,28	68 286 493	21,75
Közterület	Óriásplakát	1 944 682	81,76	16 254 538	82,44
	City-light	433 983	18,24	3 423 346	17,36
	Járműreklám	0	0,00	38 765	0,20
Közterület összesen		2 378 665	6,09	19 716 649	6,28
Rádió	Rádió	2 614 056	100,00	17 804 837	100,00
Rádió összesen		2 614 056	6,69	17 804 837	5,67
Indoor	Poszter	57 428	51,97	598 213	57,18
	Card	38 130	34,51	301 691	28,84
	Instore	14 939	13,52	146 211	13,98
Indoor összesen		110 497	0,28	1 046 116	0,33
Mozi	Mozi	116 182	100,00	865 108	100,00
Mozi összesen		116 182	0,30	865 108	0,28
Összesen		39 087 324	100,00	313 908 969	100,00

Az előbbi adatok a Mediagnózis által számított listaáras reklámköltséget foglalják magukban. Ugyanakkor a különböző médiumokban az árazás és a kedvezmények adásának kultúrája eltérő, s így a reklámtorta megoszlása a tényleges reklámköltség alapján az előbbihez képest eltérő arányokat mutat. Az előző évek tapasztalatai alapján a televízióra jellemző legnagyobb kedvezmények adása (ott is a két nagy kereskedelmi csatorna, s nagyobb mértékben a TV2 esetében): az MRSZ becsült nettó reklámköltség adatait figyelembe véve a televízió esetében 20-25%, más reklámhordozók esetében 60-70% körüli a tényleges költség a listaárhoz képest 2003-ban. Ezt figyelembe véve a tényleges költségek alapján 2003-ban a televízió és az írott sajtó közel azonos arányban részesedett a reklámköltségből (kb. 40-40%). A rádió részesedését 5-6% körülire becsülik. Dinamikusan fejlődik a kültéri (outdoor) piac. A

legnagyobb növekedést az internetes piac érte el, bár részesedése még nem jelentős (2-3% egyes becslések szerint).

2004-ben a két országos kereskedelmi televízió hirdetésitarifa-képzése eltért egymástól. Jellemző, hogy a meghirdetett hirdetési tarifákat, a listaárakat a kedvezmények kusza rendszere áttekinthetlenné teszi: a tarifaárak és a valódi nettó árak között nagyságrendi eltérések lehetnek. A nyomott árak miatt a két kereskedelmi televízió 2003-ban már elérte reklámkapacitásának felső határát, így a törvényi keretek betartása mellett már nem tudott minden hirdetőnek megjelenési lehetőséget adni. Sokak szerint az *RTL Klub* éppen azért indította el két saját érdekeltségű új csatornáját (az *f+* és az *m+-t*), hogy a „kapun belül” tartsa azokat a hirdetéseket, amelyeknek már a csatornán nem tud reklámidőt biztosítani. A nyomott árak szűkítik a kisebb versenytársak piaci lehetőségeit, hosszú távon erősíthetik a nagy kereskedelmi csatornák stratégiai pozícióit.

A szakosodott műsorszolgáltatók piaci pozícióit javítja a háztartások televíziókészülék-ellátottságának folyamatos bővülése, melynek eredményeként az AGB Hungary adatai szerint mára a háztartások 33 százaléka rendelkezik kettő vagy több tévékészülékkel. Mindez lehetővé teszi az egyéni preferenciák fokozottabb érvényesülését, háttérbe szorítva ezzel a közízlést kiszolgáló általános szórakoztató csatornákat. A földi csatornák közönségaránya csökkenő, míg a magyar nyelvű kábeltelvisziónaké növekvő tendenciát mutat. A kábeltelvisziónak reklámpiaci részesedése a nézettségi részesedésnél sokkal alacsonyabb, az országos kereskedelmi televíziók kiszorító hatása különösen érzékenyen érinti ezeket a csatornákat.

A kínálati oldal alakítása, a szereplők összefogása

A nagy hirdető körében a televíziós hirdetések népszerűek, egyszerű megoldást jelentenek, széles közönség (elvi) elérését teszik lehetővé. A televíziós hirdetések a leginkább költséghatékony megoldást jelentik sok szakember szerint. Nemzetközi mércével mérve Magyarországon a televíziós hirdetéseket relatíve olcsónak tartják a szakértők (más médiumok hirdetési áraihoz képest, figyelembe véve az egy ügyfél elérésének költségeit). Valószínűleg mindezen jellemzők hozzájárultak ahhoz, hogy más médiaágakban a szereplők igyekeznek összefogni, s nemcsak az egyedi reklámértékesítésekre koncentrálnak, hanem az adott médium előnyeit igyekeznek bemutatni a potenciális hirdető és ügynökségek számára.

Ennek egyik első példája az Igen!Rádió! kutatás 2003-ban, majd ennek folytatásaként az idei évben az Igen!Rádió!2 felmérés, mely a rádiós hirdetések jellemzőit, hatékonyságát igyekszik bemutatni a potenciális hirdetőknél. Mindkét felmérést a Szonda Ipsos készítette a vezető rádiós csatornák megbízásából.

2004-ben a nyomtatott sajtó szereplői is hasonló módon összefogtak: a Magyar Lapkiadók Egyesülete kezdeményezésére készítette el „Az írás megmarad” elnevezésű felmérést a Szonda Ipsos, mely a sajtó mint reklámhordozó médiatípus jellemzőit hivatott bemutatni a hirdető számára.

Az előbbi felmérések nem az elérhető célközönség nagyságát, hanem sokkal inkább az adott médiumban szereplő hirdetések megítélését, s a célközönségre gyakorolt hatását (felismerés, felidézés, visszaemlékezés) igyekeznek kiemelni. Az első rádiós felmérés eredményei például kiemelik, hogy a rádiós hirdetések esetében nem sokkal rosszabb a felidézés, mint a televíziós reklámoknál (annak 60-70%-a), ami a hirdetési tarifákat is figyelembe véve azt jelzi, hogy a rádiós reklámok jóval költséghatékonyabbak lehetnek. Továbbá fontos következtetés volt, hogy az FMCG-termékek (Fast Moving Consumer Goods, gyorsan forgó fogyasztási cikkek) számára hatékony megoldást jelenthet a rádióhirdetés. A Szonda Ipsos által készített második, a rádióhirdetések hatékonyságát felmérő Igen!Rádió!2 kutatás keretében a rádiós szakma a hirdetési piacon domináns tévéreklámokkal szembeni

előnyök kiemelése mellett egyfajta tanácsadással, útmutatással is igyekszik szolgálni a potenciális ügyfeleknek (mit, s hogyan érdemes hirdetni, milyen a hatékony rádiós hirdetés).

A kutatások megrendelői a médiamix számukra kedvező eltolódását remélik e felmérések eredményeinek hatására. A tapasztalatok és szakértői becslések szerint e folyamatok azonban elég lassan mennek végbe. Kérdéses az is, hogy ha lesz hatása ezen erőfeszítéseknek, s nő a rádió-, illetve a sajtóhirdetések népszerűsége a megrendelők körében, akkor ez milyen mértékben növeli a reklámtortát (új hirdető megjelenése, eddigiek költségvetésének növekedése), vagy esetlegesen más médiahordozóktól, nevezetesen a televízióktól von el forrást.

Mind a méretgazdaságosság (széles közönség elérése egyszerűen), mind a presztízsszempontok az országos televíziós csatornák, de mindenképp a televíziós csatornák felé vonzzák a hirdetőköt. Előfordul, hogy olyan esetben is a televíziót preferálja a hirdető (illetve az ügynökség), amikor a rendelkezésre álló reklámköltségvetés a televíziós árakhoz képest igen szerény, s más médiumokban sokkal nagyobb elérést tenne lehetővé. Ilyen esetekben ráadásul a költségvetés gyakran csak igen visszafogott kreatív anyag elkészítését („szövegalámondásos állókép”) teszi lehetővé.

A rádió és a sajtó képviselői mellett az online piac szereplői is igyekeznek összefogni: a piacvezető online médiumok összesített hirdetési bevételeik rendszeres publikálásával akarják felhívni a szakmai közvélemény figyelmét az internet médiapiaci súlyának gyors növekedésére. A kezdeményezés eredményeként született meg az Online Hirdetési Index, melyet először 2004. április közepén sajtótájékoztató keretében hoztak nyilvánosságra. A piacvezető online médiumok értékesítési vezetői 2003 végén alapították meg az Online Értékesítők Klubját azzal a céllal, hogy az iparág piaci presztízsének erősítésére teremtsenek fórumot. 2004 első félévére például 1 milliárd forintos forgalmat, az előző év azonos időszakához képest 60 százalékos növekedést jelez a mutató.

A reklámtortából kisebb részt kihaló médiumok esetében megfigyelhető az összefogásra törekvés egyrészt a piac megnyerése (az adott szegmens, hirdetési forma népszerűsítése), másrészt a reális adatokhoz való hozzájutás érdekében. A reklámidők közös értékesítésére is egyre több példát találunk, ami nagyobb közönség elérését teszi lehetővé a hirdető és az ügynökségek felé, egyben jobb lehetőséget biztosíthat a kisebb műsorszolgáltatók számára, hogy a csomagba kerülve bevételekre tehessenek szert.

Az együttműködési igény vagy kényszer ugyanakkor nem csak a kisebb részesedéssel bíró médiumok szempontjából jelentkezik. A televíziós hirdetések jelenlegi szintje a nagy szereplők számára elérte a szabályozás szerinti maximumot (óránként maximum 12 perc reklámidő), ami nem teszi lehetővé a kínálat jelen feltételek melletti bővítését. A fennálló kereslet kielégítésére új megoldásokat – más csatornák reklámidejének értékesítése, további reklámidő „létrehozása” új, tematikus csatornák indításával, illetve azokhoz való kapcsolódással – kell az érdekelteknek találniuk, melyre egyértelmű törekvések figyelhetők meg.

A hirdetések megoszlása az egyes médiumokon belül

A hirdetési piacon a koncentráció erősebb, mint az a nézettségi/hallgatottsági adatokból következne. A hirdetési bevételek jelentős része a nagy, országos kereskedelmi csatornákhöz folyik be. A televíziók esetében ez közel 60%-os – csökkenő tendenciát mutató – együttes nézettség mellett a televíziós reklámbevételek 80-90 százalékát jelenti a becslések szerint. A nagyok gyakran kizárólagos szerződésekre, s hosszabb távú megállapodásokra törekednek, s jelentős kedvezményt adnak, ha az adott hirdető büdzséjének jelentős részét (meghatározott százalékát) náluk költi el. Mindez a kisebb csatornákat gyakorlatilag kizárja a versenyből, esélytelenné teszi a jelentősebb hirdető megszerzésére. A tematikus csatornák terjedésével

megfigyelhető szegmentálódás felveti, hogy a hirdetőik egy része a számára célcsoportot jelentő közönségre fókuszáló csatornák felé fordulhat. Kérdéses, hogy a 2005-ös évben a tematikus kínálat bővülése (Sport2, TV Paprika stb.) milyen hatással lesz a piacra. Összességében – a nemzetközi tendenciákkal összhangban – a hazai piacon is érzékelhető a nagy, országos csatornák együttes részesedésének lassú csökkenése, s a kisebb, tematikus csatornák együttes növekedése.

Koncentráció jellemzi a rádiós hirdetési piacot is, itt azonban a kisebb, helyi csatornák összefogása erősebb, ami a hirdetési piacon versenyképesebb együttműködések, hálózatok.

Értékesítési megoldások alakulása

A médiapiacokon fokozottan érvényesül a méretgazdaságosság követelménye. A magas fix költségek miatt a lehető legnagyobb közönség elérése, s ehhez kapcsolódóan megfelelő hirdetési bevételek biztosíthatják a költségek fedezését, és a cégek fennmaradását. Másik oldalról a hirdetéseik számára megfelelő hordozót kereső ügynökségek és hirdető cégek szívesebben vásárolnak nagyobb csomagokban, mintsem egy szétaprózott piacon sok kis szereplővel egyénileg tárgyaljanak. Mindez azt jelenti, hogy a kisebb csatornáknak növekedési lehetőség vagy összefogás nélkül kevés az esélye a reklámtortából való minimális részesedésre is. A helyi hirdetések esetében természetesen némileg más a helyzet: ezek a helyi csatornák felé irányulnak, de ezeken a piacokon a tapasztalatok szerint jóval nagyobb a sajtó szerepe, mint országos szinten. Emellett a korábban említett presztízsszemponatok miatt sok esetben „magasabb szinten”, országos médiumokban, illetve lehetőség szerint a televíziókban próbálnak megjelenni olyan hirdetések is, melyek a nemzetközi tapasztalatok szerint inkább helyi szinten, illetve más médiumokban érhetnének el hatékonyan eredményt.

Mindezen jellemzők következtében a kisebb (de akár a nagyobb) szereplők érdeke lehet a stratégiai együttműködések kialakítása, a hirdetési idők/felületek közös értékesítése, csomagok eladása az ügyfelek számára. Számos példát találunk erre a gyakorlatban, sikeres, s kevésbé sikeres együttműködésekre egyaránt, a szereplők láthatóan keresik a megfelelő megoldásokat. Mind a televíziós, mind a rádiós piacon létrejöttek ilyen szövetségek, együttműködések, több csatorna reklámidejét értékesítő „kereskedőházak”, illetve a rádiós piacon elindult a hálózatosodás, mely a hirdetések közös értékesítésén túl már a műsorszolgáltatásra is kiterjed.

Az R-time Sales & Marketing média-kereskedőház az RTL Klubon kívül még hat csatorna reklámidejét értékesíti. A Hálózat TV, a Minimax és a Film+ reklámidejét korábban is az RTL Klubbal közösen értékesítették. Emellett a szeptemberben indult R-time portfóliójába tartozik a Cool és a Sport2, 2005. január elsejétől pedig a Sport1 is.

A TV2 értékesítési portfóliója is bővült. Az Írisz és a Club Televízió után a kereskedelmi csatorna január 1-jétől ügynökként értékesíti a Spektrum Televízió reklámidejét.

A Danubius Kereskedőház (Danubius Sales House, DSH) értékesíti például a Danubius Rádió, a Roxy Rádió és a Rádió C reklámidejét. 2003-ban a Filmmúzeum tematikus csatornával is szerződést kötött reklámidejének értékesítésre. A szerződés végül egyik fél számára sem váltotta valóra a hozzá fűzött reményeket, így 2004 májusában annak megszüntetéséről döntöttek, s azóta a Filmmúzeum ismét házon belül látja el kereskedelmi képviselőt. A hírek szerint a DSH terveit között továbbra is szerepel a portfólió bővítése.

Hirdetési tarifák, árazás változása

A televíziós hirdetések piacán a 2004. év újdonsága volt az RTL Klub által januártól bevezetett új, keresletalapú árazás. Az RTL Klub az úgynevezett csatorna-átlagáras rendszer (Station Average Price, SAP) bevezetését azzal indokolta, hogy a magyar hirdetési piacon

jelenleg jóval nagyobb a kereslet a tévéreklámokra, mint a törvény által engedélyezett keret. A januártól alkalmazott rendszer miatt még a bevezetést megelőzően, az előző év novemberében a Magyar Márkaszövetség kezdeményezett eljárást. Álláspontja szerint az új szisztéma bevezetése hátrányosan érinti a magyarországi televíziós reklámpiacot, a hirdetések versenyképességét, növeli a médiainflációt, egyúttal kikényszerítené a fogyasztói árak kényszerű emelkedését is. Piaci információk szerint az azóta eltelt időszakban a meghatározó szereplők döntő többsége elfogadta a csatornaátlagáras értékesítési rendszert. Az új rendszerből jól profitál a csatorna, amely 2004-ben minden korábbinál nagyobb árbevételt könyvelhet el.

Az MTM-SBS (TV2) változatlanul a korábban is alkalmazott fix díjas hirdetésértékesítési megoldást alkalmazza, melynek korlátja, hogy kapacitás hiányában (a reklámidő korlátozottsága) nem tudja kielégíteni a fellépő keresletet. Ez egyébként meg is történt mindkét csatorna esetében.

A két országos kereskedelmi csatorna tehát eltérő megoldást alkalmaz a hirdetések árazására, s a tapasztalatok szerint mindkettőt elfogadja a piac. A médiumok képviselői is elégedetten nyilatkoztak az eredményeikről.

Összességében megállapítható, hogy a hirdetési piacon az abszolút domináns televíziós hirdetések mellett a rádió és az internet kismértékű növekedése figyelhető meg. Erősödő tendencia a kisebb, s a piac által kevésbé preferált szereplők között kialakuló stratégiai együttműködések szaporodása, a piac megnyerésére tett kísérletek. A csatornák tematizálódása szintén a kisebb szereplők térnyerése felé hathat. Mindezen változások eredményeit a következő évektől várhatjuk.

2. Műsorszolgáltatási díjtartozások

Az ORTT a 2004. év során több mint 3700 darab számlát bocsátott ki a műsorszolgáltatók részére. Ezen számlák döntő hányadát, mintegy 2000 darabot – az elmúlt évektől eltérően – a pályázati díj számlák tették ki, amelyek az összes kibocsátott számla több mint felét képezték.

A számlázási rendszer zökkenőmentesen működik, a műsorszolgáltatók minden negyedév elején rendszeresen megkapják a műsorszolgáltatási díjról szóló aktuális számláikat, amelyeket 15 napos határidőn belül kell megfizetniük. A jogosultsági és támogatási pályázati díjakról, a befizetést követő 1 héten belül számlát kap a pályázó, kivételt csak azon esetek képeztek, amelyeknél a befizetés pillanatában nem ismert a befizető pontos személye. Ezekben az esetekben a számla kibocsátásának időpontja a pályázati anyag – Műsorszolgáltatási Alaphoz, vagy az ORTT Irodához történő – leadásához kapcsolódott.

Az ORTT a 2004. évben összességében valamivel több, mint nettó 5 milliárd forint értékben bocsátott ki műsorszolgáltatási díj számlákat, amelynek mintegy 4/5 részét tette ki a négy országos kereskedelmi műsorszolgáltató részére kibocsátott számlák összege.

A műsorszolgáltatók fizetési morálja folyamatosan javult a 2004. évben. Bár az előző évekhez hasonlóan a negyedéves számlák kibocsátásának hónapjaiban időről időre megemelkedett a ki nem fizetett számlák állománya, azonban az ezt követő időszakokban ez az összeg folyamatosan csökkent, s az év egészét vizsgálva, összességében kisebb tartozással rendelkeztek a műsorszolgáltatók, mint 2003. év végén.

Az ORTT a 2004. év végén, mintegy 390 millió forintot tartott nyilván követelésként, amely az 1997-2004. időszak halmozott összege.

E követelésállomány egyik jelentős részét továbbra is a műholdas műsorszolgáltatók tartozásai jelentik. Összességében mintegy 278 millió forint – műholdas műsorszolgáltatókra

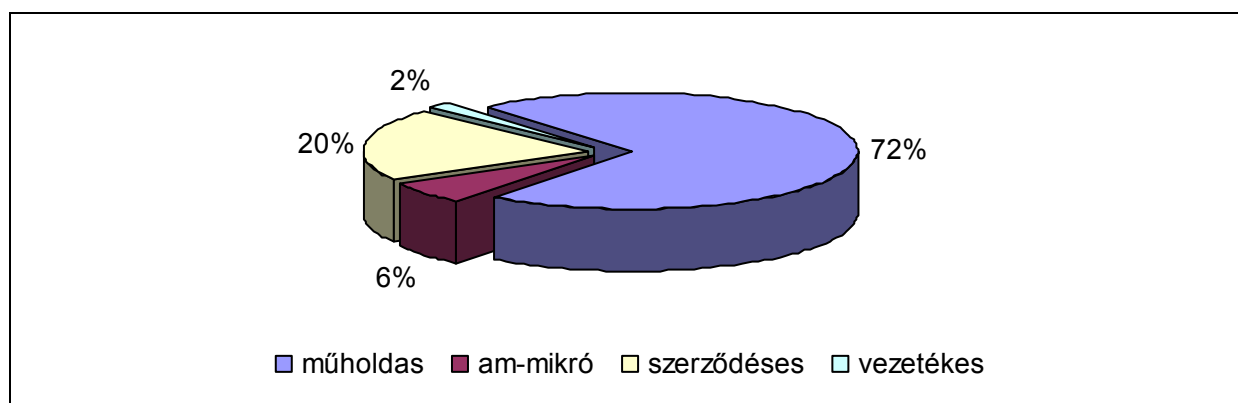
vonatkozó – követelést tart nyilván az ORTT, amely a teljes követelés 71%-a. A nem működő, AM-mikró rendszeren továbbított műsorszolgáltatók felgyülemlett tartozása 24 millió forint. E műsorszolgáltatói kör (műhold és AM-mikró rendszer igénybevevői) sajátossága, hogy nem rendelkeznek műsorszolgáltatási szerződéssel, – csak bejelentési kötelezettségük van a nyilvántartásba vételük iránt – jelentősen megnehezítve így a behajtási eljárásokat.

A szerződéssel rendelkező műsorszolgáltatók esetében az ORTT-nek jelentős mértékben sikerült lecsökkenteni a lejárt követelések állományát, hiszen míg 2003-ban több mint 173 millió forint követelése volt, addig 2004-re ez az összeg 79 millió forintra apadt. Az előző évhez hasonlóan, 2004-ben is a körzeti rádiók rendelkeztek a legnagyobb tartozás-állománnyal.

A vezetékes műsorszolgáltatók esetében csaknem 65%-os csökkentést sikerült elérni a 2004. év során. Összességében mintegy 8 millió forintra sikerült lecsökkenteni a követelések állományát, amely a műsorszolgáltatók jelentős számát is figyelembe véve – nem jelent komoly tartozást, ugyanakkor elengedhetetlen feladatot jelent a nemfizetők kiszűrése.

Az ORTT 1997-2004. évi halmozott műsorszolgáltatási díj követelésállományának – műsorszolgáltató típusonkénti – százalékos megoszlását a következő ábra tartalmazza.

1. ábra

3. Peres ügyek 2004-ben

3.1. A folyamatban lévő ügyek számszerű adatai

Az ORTT jogtanácsosai 2004-ben 580 peres ügyben képviselték a Testületet. Az 580 ügyből 24 per a panaszügyekből eredt, 546 az ORTT egyéb – közigazgatási – határozataiból, 10 pedig az ORTT-nek a műsorszolgáltatási díjjal tartozó műsorszolgáltatók ellen kiadatni kért fizetési meghagyás elleni ellentmondás folytán indult.

Az 580 perből 80 ügy zárult le jogerősen. Ennél több ügyben született ítélet, de azok ellen az ítéletek ellen, melyek a felperes keresetének adtak helyet, az ORTT minden esetben fellebbezett.

3.2. A perek megoszlása a jogsértések szempontjából

A **Magyar Televízió Rt.**-vel szembeni perek jelentős része az Rttv. 25. § megsértése miatt hozott határozatok felülvizsgálatára irányul. Ez a jogszabályi hely a közszolgálati műsorszolgáltatásban támogatható műsorszámokról szól. Vitatott még a műsorszolgáltató és az ORTT között a politikai hírműsorok vége főcímében megjelenő támogatókra vonatkozó szabályok értelmezése.

A **Magyar Rádió Rt.**-vel szembeni perek csaknem 50%-át az összetett műsorszámokra vonatkozó szabályok megsértése miatt indult perek teszik ki, jelentős számban folynak köztünk panaszügyekből eredő perek is.

A **Duna Televízió Rt.** ORTT-vel szemben indított pereinek nagyobb részét a reklámblokk és a közérdekű közlemény közé teendő szignálok körüli véleménykülönbségből keletkezett perek teszik ki.

Az **országos kereskedelmi televíziók (TV2, RTL Klub)** ORTT-vel szembeni pereinek nagyobb része az Rttv. 5. §-ának (a kiskorúak személyiségfejlődésére ártalmas műsorszámok) megsértése, valamint a reklámszabályok megsértése miatt indult.

Az **országos kereskedelmi rádiók** közül a **Sláger Rádió** és a **Danubius Rádió** jelentős számban a reklámozással kapcsolatos paragrafusokat sérti meg.

Az ORTT jogalkalmazása és a perek eredményeképpen az elmúlt hét évben minden műsorszolgáltatónál jelentősen csökkent a reklámidő-túllépés, javult a hírműsorokra vonatkozó szabályok betartása is. A kiskorúak védelmében hozott szabályok (Rttv. 5. §) megsértésével kapcsolatos perek többségében az ORTT határozatok megállapításait hagyja helyben a bíróság.

A támogatási szabályok betartása is javult az elmúlt években, nem kis mértékben a bírósági ítéleteknek köszönhetően.

3.3. A 2004-ben született ítéletek elemzése

3.3.1. A panaszügyekből eredő perek

Az ORTT pereinek egy része a Testület által panaszügyben hozott határozat felülvizsgálata tárgyában keletkezik. Ezek a perek azt a tendenciát mutatják, hogy a megyei, illetve a Legfelsőbb Bíróság jogszerűnek ítéli meg a Testület azon gyakorlatát, melyben az Rttv. 48. § (3) bekezdése alapján elbírált, úgynevezett egyéb panaszok esetében a további jogorvoslati lehetőséget elutasítja. Ebben a kérdésben a Legfelsőbb Bíróság egyik tanácsa a Testület álláspontját erősítette meg. Azonban egy másik panaszügyben éppen ellenkezőleg a jogorvoslati lehetőség biztosítását írta elő az ún. „egyéb” panaszok esetében is. A két ellentétes ítélet miatt jogegységi döntést kért a Fővárosi Bíróság Közigazgatási Kollégiumának vezetője a Legfelsőbb Bíróságtól, mivel így nem lehet egységes bírói gyakorlatot sem kialakítani.

Megfigyelhető a panaszügyekből eredő pereknél az is, hogy a „civil” panaszosok, akik elutasításuk esetén a bíróságnál keresik igazukat, általában elveszítik ezeket a pereket.

A törvény által a panaszügyek kapcsán meghatározott – igen rövid – határidőket a bíróság többszöri állásfoglalása mellett anyagi jogi határidőnek kell tekinteni, tehát azok számításába a munkaszüneti napok is beleértendőek.

3.3.2. Az Rttv. 112. §-a szerinti szankciót tartalmazó határozatok felülvizsgálata tárgyában indult perek

A Testület a műsorszolgáltatókkal kapcsolatban az Rttv. 112. §-a alapján hozza határozatainak jelentős részét. Ezen határozatok felülvizsgálatát az Rttv. 136. §-a alapján a Fővárosi Bíróságtól kérhetik az elmarasztalt műsorszolgáltatók.

2004-ben is szinte valamennyi, a 112. § alapján kiszabott szankciót tartalmazó határozatot megtámadták a műsorszolgáltatók. Az azonnal végrehajtható határozatok végrehajtását a bíróság rendszerint felfüggesztette, azzal az indokolással, hogy a „közérdeket” nem tudta bizonyítani az ORTT. Ezeket a végzéseket a Legfelsőbb Bíróság helyben hagyta.

A nem jogerős döntések egy részében a bíróság elismerve, hogy a műsorszolgáltató megsértette a Testület által hivatkozott törvényi helyet, a műsorszolgáltató által a bírósági eljárás során becsatolt dokumentumok, vagy nagyon kevés esetben méltányosság alapján csökkentette a bírság, illetve a kötbér összegét. A Legfelsőbb Bíróság konzekvens jogalkalmazása alapján a fix összegű kötbért az ítéletekben nem csökkentik.

Ezzel kapcsolatban egyik ítéletében a Legfelsőbb Bíróság kifejtette:

„A felperes fellebbezése kapcsán rámutat arra a Legfelsőbb Bíróság, hogy a felperes által megkötött műsorszolgáltatási szerződés 11.5.1.10 pontja értelmében az Rttv. 16. § (2) bekezdésének megsértésének jogi konzekvenciája a kötbérfizetés mint szankció. A szerződés megkötésével a felperes vállalta, hogy az Rttv. 16. § (2) bekezdésében foglaltak megszegése miatt minden esetben a kötbér alapjának 0,5%-át kötbéreként megfizeti.

Mindezek alapján alappal nem hivatkozhat a szankcionálás módjának téves, a fokozatosság elvét figyelmen kívül hagyó megválasztására, a szankcionálás alperes által alkalmazott módját ugyanis a szerződésben magára nézve kötelezőnek ismerte el.”

„... A perbeli esetben azonban az alperesnek mérlegelési lehetősége nem volt. Az Rttv. 112. § (1) bekezdés d) pontja úgy fogalmaz, hogy »érvényesíti a szerződésben megállapított kötbért.« Kiemeli azt is a Legfelsőbb Bíróság, hogy a fokozatosság elve szerinti eljárást az Rttv. kötelezően nem írja elő, a kötbért – mint szankcionálási formát – a felperes maga vállalta a szerződésben. ... Az Rttv. 136. § (1) bekezdéséből következő Áe. alkalmazási kötelezettség nem jelent egyben mérlegelési jogkört is, az Rttv. szabályozásának átértelmezésével.”

Az első fokon eljáró tanácsok a határozatok egy részét az Áe.-ben előírt indokolási, tényfeltárási kötelezettség elmulasztása miatt hatályon kívül helyezték, nem vizsgálva érdemben a perbeli határozatot.

A 2003. július 1-jétől működő Fővárosi Ítéletábrla döntéseiben követi a Legfelsőbb Bíróság iránymutatásait.

Azt elkerülendő, hogy több tucat különböző ítélet szülessen egy-egy fontosnak ítélt, rendszeresen előbukkanó kérdésben a Fővárosi Bíróság egyes tanácsai egy ítéletet hoznak, és a többi ügyben a per tárgyalását felfüggesztik az ítélet jogerőre emelkedéséig. Így is előfordulhat, hogy azonos témában (pl. támogatás) több, egymással ellentétes jogerős döntés születik.

Az Rttv 112. § c) pontja alkalmazásakor a Testület *„meghatározott időre (...) felfüggeszti a műsorszolgáltatási jogosultság gyakorlását.”* A szankció kiszabásakor a Testület nemcsak a felfüggesztés időtartamáról rendelkezik, hanem az időpontról is, amikor azt végre kell hajtani. Ha a végrehajtás a megjelölt időben nem történik meg, a műsorszolgáltató számára új határozattal kellene arra új időpontot megjelölni.

Az Ítéletábrla egyik ítéletében a fenti kérdésen átlépett, és miután a jogalap tekintetében is helyben hagyta a közigazgatási határozatot, kötelezte a felperes műsorszolgáltatót, hogy a határozatban szereplő szankciót – függetlenül attól, hogy az ott megjelölt határidő már letelt – hajtsa végre, és műsorszolgáltatási jogosultságát a jogerős ítélet kihirdetése után a határozat szerint fűgessze fel.

2004-ben születtek meg az első ítéletek az úgynevezett „valóságshow”-kkal kapcsolatban.

Az egyik ilyen ítéletben a Fővárosi Ítéltábla kifejtette, hogy „az Rttv. 5. §-ának sorrendiségéből megállapítható, hogy a jogalkotói szándék kiterjedt a kiskoriúak személyiségfejlődésére súlyosan veszélyes műsorok tiltására, azaz arra, hogy azokat bemutatni a késő éjszakai órákban se lehessen. A valóságshow mint új műfaj megjelenését a műsorszolgáltatók erőteljes reklámhadjárral vezették be, melynek eleme volt a »győztesek« kiemelt jutalmazása. A nézők figyelmének ily módon való felkeltése, a játékba, műsorba való bevonásuk a »szavazás« lehetőségével, az összefoglalók a játékosok napi életéről és az élő közvetítések a zárt közeg megnyilvánulásairól nem vitásan a kalandvágyóbb fiatal korosztályok figyelmét keltik fel, akik részére a nem a valós életet, nem a tényleges mindennapok lehetőségeit, a társadalom elvárásait megjelenítve a jövőjükkel, kötelezettségeikkel kapcsolatos hamis kép kialakítását alapozhatja meg. A kétségkívül szórakoztató műsorral szemben tehát alappal elvárható lenne, hogy a lényegéből fakadó torzító (hamis, ferde) képet ne oly módon tükrözze, mint ahogy azt a perbeli műsorszámban tette. Ugyanis a szexualitást, a testi kapcsolatot annak intimitását, érzelmi töltetét mellőző módon mutatta be oly módon, mintha az a valóságos élet és kapcsolatok természetes módja lenne.”

3.4. A műsorszolgáltatási díj behajtásával kapcsolatos peres eljárások

Ezekben a perekben nagyobb részt csak az összeg nagysága a vita tárgya, többször csak időhúzás a per célja a műsorszolgáltató részéről.

Néhány – igen magas összeggel tartozó – műholdas műsorszolgáltató nem csak összezszerülésében, de jogalapjában is vitatja számláinkat.

Az előző évben e tárgykörben folyamatban volt perek szinte mindegyike folytatódott ebben az évben is, jogerősen nem zárultak le.

A határozat meghozatalától a perek jogerős lezárásáig általában 3-4 év telik el. Így a kiszabott szankciók – különösen a műsorszolgáltatási jogosultság meghatározott időre történő felfüggesztése – elvesztik preventív hatásukat, elértéktelenednek.

Némi javulás látszik az Ítéltábla belépésével, mert az ügyek felgyorsultak. Az első fokú bíróságok is mintha gyorsabban hoznák meg ítéleteiket. A közigazgatási ügyekben ugyanis nincs szükség különösebb bizonyításra, hiszen a kereseti kérelem és az arra adott alperesi nyilatkozat és annak mellékletei alapján általában elbírálható egy-egy ügy. Ennek csak az szab gátat, amikor a műsorszolgáltató érezve, hogy ügye veszítésre áll, a legkülönfélébb perjogi eszközöket bevetve igyekszik a pert elhúzni. A bíróság pedig egy ideig kénytelen hagyni az egyébként szabályosan de feleslegesen kért bizonyítási indítványok és halasztási kérelmek előterjesztését.

VIII. AZ ORTT TÖRVÉNYMÓDOSÍTÁSI JAVASLATAI

Az Rttv. 43. § (1) bekezdés d) pontjában rögzített törvénymódosítás kezdeményezési jogával élt az Országos Rádió és Televízió Testület, amikor a médiarendszer finanszírozására vonatkozó módosítási javaslatát elkészítette, és 2004 nyarán megküldte az Országgyűlés illetékes szakbizottságainak.

A normaszöveget és annak indoklását tartalmazó tervezetet a **10. számú mellékletben** mutatja be a Testület.

Az év során egyéb „kodifikációs” munkálatok is megkezdődtek az ORTT szakapparátusában. A digitális televíziózás bevezetése kapcsán a Testület álláspontja szerint elkerülhetetlen a médiatörvény vonatkozó rendelkezéseinek módosítása, kiegészítése. Az erre irányuló kormányzati elképzelések (jogi szabályozási munkálatok megkezdésére és ütemezésére vonatkozó kormányhatározat-tervezet) ismeretében is arra az elhatározásra jutott a Testület, hogy önálló törvénymódosítási javaslatot kíván megfogalmazni. A szakértői szintű munkálatok megkezdődtek, melynek eredményei várhatóan 2005 első félévében hasznosulhatnak.

Az ORTT Irodájában felhalmozott gyakorlati tapasztalat mozgósításával megkezdődött a médiatörvény rendelkezései megvalósulásának átfogó felülvizsgálata is. Ennek eredményeként a Testület elvárása szerint 2005 második félévének elejére várhatóan elkészül az Rttv. általa szükségesnek ítélt, átfogó módosítására vonatkozó szabályozási koncepció, melynek széles körű társadalmi vitáját kívánja kezdeményezni.

IX. AZ ORTT MŰKÖDÉSE

1. Az ORTT külkapcsolatainak alakulása

Az Országos Rádió és Televízió Testület és annak Irodája 2004-ben még szorosabbra fűzte kapcsolatait az európai formális és informális intézményrendszerrel: az Európa Tanáccsal és az Európai Bizottsággal, valamint a Szabályozó Hatóságok Európai Platformjával (European Platform of the Regulatory Authorities – EPRA). A nemzetközi kapcsolatok ápolása, fejlesztése kettős célt szolgált: egyfelől a közösségi vívmányok mind teljesebb körű átvételét, ami 2004. május 1-jét, az Európai Unióhoz történt csatlakozást követően kötelező erőre emelkedett; másfelől pedig a közel évtizedes tapasztalatok megosztását a tagjelölt országok szabályozó hatóságaival, illetve az európai jogi normák átvételét szándékozó, de az integrációt csak hosszú távon célul tűző államok média intézményeivel.

Az Országos Rádió és Televízió Testület hagyományosan megkülönböztetett figyelmet fordított a Magyarországgal szomszédos országokban működő partnerhatóságokkal fennálló munka kapcsolatok bővítésére, új tevékenységi területekre történő kiterjesztésére, illetve a hatósági munka során felmerülő, két- vagy többoldalú megoldást igénylő problémák együttes kezelésére.

Ennek szellemében szervezte meg 2004-ben az Iroda az előző évinél tíz százalékkal több, 23 külföldi kiküldetést. Az utazások megoszlását az **1. táblázat** mutatja be.

1. táblázat

A 2004. évi kiutazások összesítése

Célország	Az utazások száma	Az utazók összlétszáma	Ebből a testületi tagok száma
Belgium	7	9	3
Franciaország	4	4	
Ausztria	2	6	4
Németország	2	3	2
Horvátország	2	8	
Spanyolország	1	1	1
Svédország	1	1	1
Hollandia	1	4	
Kína	1	1	
Nagy Britannia	1	1	
Törökország	1	1	
Összesen	23	39	11

Mind a Határokon átnyúló televíziózásról szóló Európa Tanácsi Egyezmény állandó bizottságának ülésein, mind pedig az Európai Bizottság Oktatási és kulturális főigazgatósága által összehívott, a Határok nélküli televíziózásról szóló irányelv felülvizsgálatával foglalkozó, különböző szintű tanácskozásokon a reklámokkal, a kiskorúak védelmével, illetve a digitális televíziós szolgáltatásokkal összefüggő kérdések szerepeltek a legfontosabb napirendi pontok között.

Az Európa Tanácsban folytatódott a Határokon átnyúló televíziózásról szóló Egyezmény felülvizsgálata, ugyanakkor az állandó bizottságnak nem kevés fejtörést okozott az a körülmény, hogy 2004. május 1-jétől a munkájában részt vevő tagállamok nagyobbik része tagja lett az Európai Uniónak is – így rájuk nézve szintén érvényesek a Határok nélküli televíziózásról szóló irányelv rendelkezései. A korábbi évek gyakorlata az volt, hogy Strasbourgban kivárták a brüsszeli döntéseket, és az Irányelvben történt változtatásokat beemelték az Egyezménybe. Az útkeresés, az új körülményekre reagáló feladat meghatározás még nem zárult le. Valószínű, hogy a jövőben főként az emberi jogokat, a demokráciát és a pluralizmust érintő rendelkezések kerülnek be az Egyezmény szövegébe.

A Határok nélküli televíziózásról szóló irányelv felülvizsgálatának keretében az Európai Bizottság 2004 tavaszán értelmező közleményt tett közzé a reklámozásra vonatkozó rendelkezésekről. A közlemény kiterjed a reklámok mennyiségére, elhelyezésére és megjelenítésére egyaránt. Egyes vélemények szerint a mini spotok csökkentik a műsorok élvezeti értékét, de hasonlóan vitatott a burkolt reklámok megítélése is. Mértékadó uniós szabályozó hatóságok véleménye szerint a reklámbevételek fontosak a műsorszolgáltatók számára, illetve a műsorok sokféleségének biztosítása érdekében, mégis a műsorszolgáltatás európai küldetése élvez prioritást. Nevezetesen: a műsorszolgáltatás szabadságának a közjót, a közvéleményt és az egyének szabad formálását kell szolgálnia politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális területen egyaránt. Az értelmező közlemény nem lépett a hatályos irányelv helyére, ugyanakkor világossá teszi, hogy az Európai Bizottság milyen irányokat követ gondolkodásában, illetve milyen jellegű szabályozást vár majd el a nemzeti szabályozó hatóságoktól.

Új szakaszához érkezett a Határok nélküli televíziózásról szóló irányelv felülvizsgálata. A 2003-ban megtartott közmeghallgatások, valamint a nemzeti szabályozó hatóságoktól beérkezett írásos vélemények alapján az Európai Bizottság Oktatási és kulturális főigazgatósága 2004 nyarán három fókuszcsoporthoz hozott létre a legvitatottabb kérdéskörök érdemi kezelése érdekében. Az első munkacsoport az audiovizuális tartalomszabályozással, a második a részletekre kiterjedő reklámszabályozással, a harmadik pedig az információhoz és a rövid tudósításokhoz való joggal összefüggő témaköröket tekinti át. Az ORTT Iroda képviselője a harmadik fókuszcsoporthoz munkájában vesz részt.

A földfelszíni digitális televíziózás, az analóg–digitális átállás, ezzel összefüggésben a frekvenciák újraelosztásának kérdései már évek óta szerepelnek az Európai Bizottság különböző grémiumainak napirendjén. Tekintettel arra, hogy jelenleg Európában 32 millió digitális televízió vevőkészülék van, és ebből 25 millió készülék alkalmas interaktív kapcsolatra, az Európai Unió tag- és tagjelölt országai mind intenzívebben foglalkoznak az interaktív televíziós szolgáltatások műszaki, gazdasági és szabályozási vonatkozásaival is. Az ORTT Iroda szakértője részt vett az Európai Bizottság Távközlési Bizottsága által létrehozott műsorszolgáltatási-műsorterjesztési albizottság, a digitális innováció kérdéseit megvitató munkacsoport, valamint a multimédia platform európai szabványairól tárgyaló csoport ülésein egyaránt.

Az analóg–digitális átállással kapcsolatban két általános politika alakult ki a kontinensen: a piac vezette megközelítés állami beavatkozás nélkül, illetve a koordinációval és állami eszközökkel támogatott átállás. Ez utóbbi gyorsabb átállást eredményez. A prognózisok szerint csupán hat európai államban kapcsolják ki 2010-ig az analóg adókat, más országok tervei még nem ismeretesek.

A Szabályozó hatóságok európai platformjának (EPRA) Stockholmban megtartott tavaszi, illetve Isztambulban megrendezett őszi ülésén a magánélet védelme, a rádió szabályozás, a kiskorúak védelme, a média koncentráció, a gyűlöletkeltésre alkalmas műsorszolgáltatás ellenőrzése, illetve a gyengén látók és hallók hátrányos helyzetének megszüntetése szerepelt a plenáris ülések és a munkacsoportok napirendjén. A 49

taghatóságot számláló platform informális keretek között végzett műhelymunkájának eredményeire egyre nagyobb mértékben tartanak igényt az európai intézményrendszerben, különösen az Európa Tanács határokön átnyúló televíziózásról elfogadott Egyezményének állandó bizottságában. Az Országos Rádió és Televízió Testület meghívását elfogadva az EPRA jövő év őszén Budapesten tartja meg soros ülését.

A korábbi évek gyakorlatát követve a Testület tagjai, illetve az ORTT Iroda képviselői részt vettek a kölni médiafórumon, a londoni Mediacast szakkiállításon, valamint az Amszterdamban megrendezett IBC eseményein is. Az Európai Média Intézet az osztrák ORF-fel közösen Bécsben látta vendégül a 16. Európai Televízió és Film Fórum résztvevőit, köztük az Országos Rádió és Televízió Testület tagjait. A 2004 májusában kibővült Európai Unióra tekintettel a három napos bécsi rendezvény a „Táguló horizont: új országok, új szereplők, új platformok” címet kapta. A szabályozás kihívásai az új európai piacokon kérdéskörét megvitató panelben az ORTT képviselője bevezető előadást tartott.

A Magyarországgal szomszédos országok közül 2004-ben különösen a szlovák, az ukrán, a román és a szlovén partnerhatósággal valósult meg érdemi munkakapcsolat. E hatóságok vezetői meghívást kaptak az év elején Budapesten első alkalommal megtartott Mustrára is, amelynek keretében az ORTT támogatásával készült filmalkotásokból vetítettek ízelítőt az Uránia nemzeti filmszínházban. Az Európa Tanács felkérésére az ORTT Iroda szakértője a magyarországi médiaszabályozás tapasztalatait megosztotta a Tbiliszi, Kisinyovban, valamint Bukarestben megrendezett konzultációkon, ahol az európai normák átvételének állapotát, a további tennivalókat mérték fel az adott országokban.

Az Európán kívüli kapcsolatok közül említést érdemel a kínai partnerekkel folytatódó párbeszéd. A kínai-magyar emberjogi dialógus harmadik, pekingi fordulójára kiutazó magyar küldöttségben részt vett az ORTT Iroda képviselője is, aki a kínai fővárosban találkozott a Kínai rádió, film és televízió állami igazgatásának vezetőivel. A hivatalos magyar-kínai tárgyalások során született megállapodás értelmében november végén két fiatal kínai szakértő érkezett ösztöndíjasként Magyarországra. Programjuk során felkeresték az Országos Rádió és Televízió Testületet is.

2. MUSTRA-ORTT fesztivál

Az Országos Rádió és Televízió Testület a 2004. évben első alkalommal két helyszínen – Budapesten és Pécsen – szervezte meg Mustra nevet viselő filmfesztiválját. A rendezvény lehetőséget teremtett az elmúlt évek támogatott alkotásainak bemutatására. A programban többek között dokumentum és játékfilmek vetítésére és kerekasztal-beszélgetésre került sor. A rendezvény célja az volt, hogy a nagyközönség számára elérhetővé, és egy napra láthatóvá tegye azokat a filmeket, amelyeket a Testület 6 év alatt „mecénásként” támogatásban részesített.

MUSTRA – ORTT Filmfesztivál
Az ORTT televíziós és filmfesztiválja
Budapest – Uránia Nemzeti Filmszínház – 2004. január 23-24.
Pécs – Uránia Mozi – 2004. december 10-11.

I. Budapest – Uránia Nemzeti Filmszínház – 2004. január 23-24.

A budapesti program során létrehoztunk három – az Uránia Filmszínház három termében sugárzó – provizórikus, csak két napig létező televíziós csatornát. Igazi, jól megszervezett, pontos tematikával, műsorstruktúrával, szerkezettel, vonzó látványvilággal, arculattal, arcokkal és megannyi színvonalas produkcióval. A programba közel 50 órányi anyagot válogattunk. A szempont az volt, hogy három, karakterében, stílusában, produkcióiban jól elválasztható tematika bemutatásával adjunk példát arra, hogyan lehet az ORTT által támogatott alkotásokból nézhető és látványos, fogyasztható és érdekes, színvonalas és intellektuális, vonzó, de értékes programot létrehozni. A Díszterem a látványos, nagy, exkluzív kivitelű, drága, koprodukciós alkotások, zenés produkciók helye, a Csontos Terem a kissé „alternatívabb”, kevésbé populáris, de értékes, szocióelemeket kiemelkedően szem előtt tartó, míg a Fábri Terem a művészfilmek, a tudományos alkotások, az egyedi dokumentumfilmek, kisebb, de azért meghatározó érdeklődésre számot tartó művészeti ágakat, kísérleti filmeket bemutató „televíziózás színtere” volt. A rendezvény „gazdái”: Parti Nagy Lajos író és Vajdai Vilmos színész, rendező, zenész, akikkel együtt szerkesztettük végső formába a vetítések forgatókönyvét, a fesztiválprogramot. A látogatók száma a két nap alatt meghaladta a 4000 főt (pénteken: 98%-os és szombaton 81%-os volt a filmszínház látogatottsága). A rendezvény sikere visszaigazolta, hogy kulturális értékkel bíró alkotások – szemben a jelenlegi televíziós kínálattal – is képesek a nagyközönség figyelmét felkelteni.

A programban szereplő alkotások
2004. január 23.

- **Hukkle**, színes magyar filmdráma (Rendező: Pálfi György) Ha valaki pár hónappal ezelőtt azt jövendőli, hogy az ezredvég legjobb magyar krimije egy természetfilm és egy falusi burleszk házasságából születik meg, nyilván csak mosolygunk. Márpedig így történt: a Hukkle az elmúlt évek legkülönlegesebb magyar filmje, egy idős bácsi csuklásának ritmusára komponált nagyszabású falusi tabló, bűbajos életképek és gyilkos titkok szövevénye.
- **Szindbád, bon voyage!**, animációs sorozat (Rendező: Gyulai Líviusz) Mesék nem csak gyerekeknek. A Szindbád, bon voyage! egy kukázó égbe repített kalandjait meséli el, olykor a társadalmi szatíráig elmenő végletekben. A varázsszőnyegek országában minden négyzetcentiméteren történik valami rendhagyó, nem varázsszőnyegmesébe illő kaland. A földre visszatérve a borvirágos orrú vándor nem tudja eldönteni, hogy az utazás álom

- volt vagy valóság.
- **Kövek a víz alatti Magyarországról**, ismeretterjesztő film (Rendező: Keresneyei János) Eredeti, tudományos értékű dokumentumfilm hazánk évezredekkel, évmilliókkal ezelőtti világából. Természeti csoda 30 percben.
 - **Tarka képzelet – Renoir álmai**, magyar filmetűd (Rendező: Groó Diana) Montmartre az 1870-es években: August Renoir szerelmei öt képben.
 - **Simon mágus**, magyar filmdráma (Rendező: Enyedi Ildikó) 1998-ban Párizsban feltűnik egy ember. Simonnak nevezi magát, akár az ókori mágus. Ám kemény párviadalba keveredik az ellenmágussal, pedig tudja: szép lány várja randira.
 - **Bartók Béla: Cantata Profana** (Rendező: Czigány Zoltán) Lírai képek + egyedi feldolgozású, gyönyörű koncertfelvétel, előtte filmetűd Bartók hangjával.
 - **A kis utazás**, magyar filmszatíra (Rendező: ZSEBCSELEK Csoport – Buzás Mihály) A III/b csereútra a mára legendás NDK-ba készül. Északi-tenger, szőke, német csajok, szocialista tinidiszkó, kultúrműsor és utánozhatatlan életérzés. Napjaink polgárainak alapvető szocializációja!
 - **uristen@menny.hu**, színes magyar filmszatíra – A Pesti Mese alkotóinak új filmje a poros, ám vidám Budapesten a menny kulcsait kereső teremtő nagyon is földi kalandjairól. A Stefanovics Angéla–Kálmánchelyi Zoltán–Végh Zsolt alkotótrío legutóbbi munkája, az uristen@menny.hu a rövidfilmes kategória megosztott nagydíját kapta. Pár évvel ezelőtt összeállt három fiatal, pénz nélkül, ám rengeteg ötlettel, és elkezdett filmeket csinálni. Mégpedig mesefilmeket, de mesén most senki se valamilyen színtelen-szagtalan leckefelmondást értsen. Inkább a gimnáziumi ökörködések és házibulik kreativitásának megőrzését és felelevenítését. Ezek a filmek fejtetőre állított, kicsavart mai mesék, itt történnek körülöttünk Budapesten, az ezredforduló káoszában.
 - **Piroska világa**, magyar rajzfilm (Rendezte és rajzolta: Heim István) Piroska, Zöldecske és Fehérke utazik, horgászik, békakirályfizik, aztán emberrablók fogságába esik.
 - **Ah! Ascher!** (Szerkesztő-rendező: Éry-Kovács András) Interjú a neves színházi rendezővel, beszélgetőtárs: Forgács András. A portré észrevétlenül indul: valahol, valaki létezik a térben, abban a játéktérben, amely akkor veszi körül az embert, amikor látszatra úgy tűnik, hogy minden csak a valóság újraértelmezett látomása, miközben az ő számára ez a játékos TÉR maga a valóság. Ascher Játéktere repdes a színpadi légtérben, fel is száll, mint egy színházi perpetuum, körbe-körbe, fölöttünk repdesve és talán sohasem megpihenve.
 - **Egérút (A feledés zöldje)**, magyar filmdráma (Rendező: Sára Júlia) Az elsőkötetes, negyven év feletti író hazugságokra épített élete egy nap alatt omlik össze. De addig még vízbe fül egy kínai, bilincs horgolódik a hűtőre, és megvillan egy barackszín kombiné. Péter Simon negyven feletti író, abszolút a csúcson érzi magát: siker, feleség, szerető, önbizalom. Péter Simon negyven feletti író, ismeretlen, furcsa, öntörvényű, zaklatott, vesztes...
 - **A püspök kertje**, magyar dokumentumfilm (Rendező: Forgács Péter) Ravasz László református püspök és veje, Bibó Isván filozófus kettős portréja. A Bibó Breviárium folytatása a privátfilmezés mesterétől.
 - **Feri és az édes élet**, magyar filmdráma (Rendező: Czabán György (KÖZGÁZ Vizuális Brigád) A vidéki melóscsalád egymilliárdot nyer a lottón: irány a tuti, a budai villa és az édes élet. Ironikus KVB-szatíra egy ország álmáról – az Országalma alkotóinak filmje!
 - **I.M. Petri György**, kordokumentumfilm (Rendező: Kamondi Zoltán) Megrázó erejű, páratlan és rendkívül személyes irodalmi, kultúrtörténeti, politikai és történelmi kordokumentum. Petri György első és utolsó életműportréjának filmváltozata. Pótolhatatlan, tragikus fényű, egyedi alkotás.

- **Cigányfűró**, portréfilm (Színművész-rendező: Hollai Kálmán) Andrási „birodalom” A Határ út 74...Ki ez az Andrási? Honnan jött? Cigány. Nem kergették az asztal körül, hogy te büdös kölök, ha megnössz, aztán ne csak a saját gyerekeidre legyen gondod... Tanműhely a külvárosban.
- **Sako menyegzője (Sako's Wedding)**, magyar–albán koprodukciós játékfilm (Rendező: Vladimir Prifti, operatőr-rendező: Klöpfler Tibor) Egy út szeli át a mezőt, ős van. Egy menyasszony fehér lovon, ködszerű fátyolban jön elő a föld mélyéből. Gyengéd női kéz pihen az alvó Sako vállán. A férfi 38 éves, az arcvonásai tiszták, olyan, mint egy szobor.
- **A bolond gránátalmafa**, magyar filmdráma (Rendező: Mészáros Péter) A bolond gránátalmafa különleges hangulatú mese, mely valamikor, hosszú évtizedekkel ezelőtt játszódik egy kis grúz faluban. Két jó barát a hőse és egy gyönyörű nő, no meg a bolondos-változékony természet, a hasonlóképp kiszámíthatatlan, szomorú-vidám falusi populáció – továbbá egy vándor, egy festői beállítás és a fény... A laza, epizodikus szerkezetű, fekete-fehér film néha érzelmes-érzékeny pillanatokot merevít ki, álomszerű képeiről nehéz eldönteni, hogy mikor is játszódnak, a sztori hatásos kompozíciókból, szinte állóképszerű beállításokból és jelenetekből építkezik, sok benne a visszatérő, ismétlődő elem.
- **A napkitörések hatásai az emberi szervezetre**, dokumentumfilm (Halas TV) Azt már évszázadok óta tudjuk, hogy a napnak milyen hatásai vannak az emberi szervezetre. Ám, hogy a bolygónk körül lejátszódó egyéb jelenségeknek, például a napkitöréseknek, milyen következményei lehetnek az élő szervezetre, azt még csak napjainkban kezdik vizsgálni a tudósok. Egy, a világhír felé haladó kiskunhalasi kutatómunka bemutatása.
- **Az élet fagyos szigete – Antarktisz**, ismeretterjesztő filmsorozat (Rendező-operatőr: Tóth Zsolt Marcell) Az emberiség mindössze kétszáz éve vetette meg a lábát az Antarktisz földjén, igazi telepeket azonban nem hozott létre ezen a kietlen vidéken. 1959-ben az Antarktisi Egyezmény szabályozása értelmében ma már az egész kontinens szigorúan védett, nemzetközi felségterület. A filmsorozat egy fiatal magyar kutató életét és munkáját követi nyomon, megrázó hitelességgel, e kietlen jégkorszaki körülmények között. Megismerkedhetünk a King George-szigetek különleges jégvilági oázisával, új élettereket benépesítő sarkvidéki élőlényekkel, az Antarktisz múltjával és jövőjével.
- **Paszport**, magyar játékfilm (Rendező: Gothár Péter) Kelet-Magyarországon, egy kis nyírségi faluban Jóska hazafelé tart a kocsmából. Mari, Jóska vénlány nővére, öccse tudta nélkül, de az ő nevében szerelmes levelet küldözget az Ukrajnában élő távoli ismerős lányának. Azt gondolja, a lány a jobb élet reményében belemegy a házasságba...

2004. január 24.

- **A Magyar népmesék VI. sorozat** (Rendező: Jankovics Marcell) A méltán népszerű Magyar népmesék tévésorozat filmváltozata. Mindig a legkisebb fiú győz, és mindig Kaláka-zenére.
- **Vízipók, csodapók IV. sorozat – A téli álom** (Rendező: Havi József)
- **Sicc meseországban**, magyar rajzfilm (Rendező: Taborita Ildikó) Sicc Meseországban összehoronálja Hófehérekét és Árgyélus királyfit, aztán ellátogat a mesemúzeumba.
- **A szénegető alma...**, 5x7 perces animációs filmsorozat (Rendező: Magyar Ábel Ágnes, tervező: Kardos Péter) Öt japán mese a kincsről. A látszólagos hasonlóság ellenére a keleti ember egészen másképp gondolkodik a kincsről, mint a nyugati. Ezek a mesék arról szólnak, hogy mindenki egy maga választotta élethelyzetben él, és – istenek ide vagy oda – végső soron mindenki a maga szerencséjének kovácsa, hisz a lehetőség mindannyiunknak adott. Már csak az a kérdés, melyikünk ismeri fel, és tud vagy akar élni vele. Vagyis a sorsunk nem is olyan sorsszerű...

- **Az utolsó mohikán**, magyar film (Rendező: Szirtes András) Varázsló, Budapest felett, a város tetején, létrehoz egy fekete dobozban egy olyan képet, ami elkezd mozogni. Elővarázsolja az időt. Budapest történetét. 100 éven át készít mozgóképfelvételeket ugyanazokon a helyszíneken, egymásba csúsztatva. Ezután honvágy fogja el, és visszatér indián őseihez.
- **André de Toth**, portréfilm (Rendező: Sólyom András) Tóth Endre, mint annyi más magyar rendező, idegenben lett világhírű. Korda Sándorhoz vagy Kertész Mihályhoz képest André de Toth rejtőzködő klasszikus: az amerikai közönség csak a filmjeit ismeri, a sötét westernek, a gengszter- és kémhistóriák mesterét nem. Martin Scorsese írja róla: „a nagyközönség jól ismeri filmjeit, de fogalma sincs, ki csinálta őket.”
- **Film...**, színes magyar filmdráma (Rendező: Surányi András) Mészöly Miklós kisregényének filmváltozata egy idős házaspár emlékekkel átszőtt napjairól a Városmajor fáiak árnyékában. Darvas Iván – oly sok év után – újra főszerepet alakít! A 2001-es filmszemlén ugyanis a Film...-ben nyújtott teljesítményéért elnyerte a legjobb férfialakítás díját. (Temessy Hédi, másik főszereplőnk pedig a legjobb női alakítás díját érdemelte ki). S hogy a zsűri valóban jól döntött, arról mindenki személyesen győződhet meg, ha megnézi ezt a gyönyörű, költői művet. Megrendítő erejű film készült Mészöly Miklós Film című, prózatörténeti fordulatot jelentő kisregényéből, mely az élet és a halál kapcsolatát boncolgatja: hogyan lehet, lehet-e méltósággal búcsút venni az élettől, vagy pedig kiszolgáltatottak vagyunk az elkerülhetetlennel szemben. Két főhősünk döbbenetes hatású alakítása mellett meg kell említenünk még az itt most csak epizódszerepeket játszó nagynevű színészeinket: Haumannt, Básti Julit, Bálint Andrást, Madaras Józsefet, Monori Lilit és másokat...
- **Torzók**, magyar filmdráma (Rendező: Sopsits Árpád) Önéletrajzi fogantatású mű egy vidéki nevelőintézetben élő kiskorúakról, az igazgatóval való harcukról, Nietzsche-idézettel. 1960-ban vagyunk, pár évvel a forradalom után. Áron kilencéves, megérkezik a nevelőotthonba. Az intézetben vasfegyelem van: az ötvenkét gyermeket három nevelő és az igazgató tartja kordában, nem éppen humánus eszközökkel... A film hét gyermek (a banda) belső életét, feszültségeit, kegyetlenségeit, szexuális ébredését követi nyomon.
- **Süsüke, a sárkánygyerek** (Bábtervező-rendező: Foky Ottó) Süsü visszatér Sárkányföldre királynak! Megszületik kisfia: Süsüke, aki megtanul beszélni, járni, játszani és felfedezni a világot...
- **Bohócdoktorok** (Szerkesztő-rendező: Vizi Mária) Az amerikai kezdeményezés nyomában a hazai kórházakban is megjelentek a beteg gyerekeket felvidítő, fehérköpenyes bohócok. A filmszociográfia megmutatja munkájuk nehézségeit és örömeit.
- **Álomból valóság**, magyar dokumentumfilm (Szerkesztő: Major Eszter, rendező: Petőcz Tamás) Két tehetséges fiatalember párhuzamos portréja, egyikük zenei ihletésű egyedi bútorokat készít, másikuk a régi magyar lovas íjászatot műveli.
- **Aranymadár**, magyar rövidfilm (Rendező: Szaladják István) Gyönyörű képekben elbeszél, meditatív film egy középkorú lovag szerelméről és haláláról.
- **Elégia – Huszárik Zoltánról**, magyar dokumentumfilm (Rendező: Mátis Lilla) Filmemlékezet egykori társakkal, zenékkal, költői személyiséggel, gazdag életművel.
- **Citromfej**, magyar filmszatíra (Rendező: Bodó Viktor) Történet egy srácról, aki addig grimaszolt, amíg úgy maradt. A Jadviga párnája, a Nexxt és a Rosszfiúk sztárjának első rendezése!
- **Báró Gecsy (A szúnak a fában kell maradnia)**, portréfilm (Rendező: Dér András) A magyar filmtörténet egyik sokáig betiltott remekművében – Magyar Dezső Büntetőexpedíció (1971) című filmjében, egy k.u.k. megtorló század vonul – nem sokkal az első világháború előtt – egy kis szerbiai falu felé. A Hat brandenburgi versenyre

- lovagló, megtorló sereg élén kemény vonású középkorú lovag menetel. Düreri arca egyszerre idézi minden korok elnyomó hatalmainak kíméletlen elszántságát, katonasorsok militáns szellemét. Ez a tökéletes alakítás, báró Gencsy Tiboré... A ma 80 éves arisztokrata élettörténete, e film.
- **Magyar Tarka – Az újságíró szigete – Új magyar mesterségek**, dokumentumfilm (Rendező: Kamondi Zoltán) Fekete-fehér videoportrék, az átmeneti kor termékei. Jövőnek archivált, múltó jelen. Új típusú mesterségek – vagy ex – képviselői. Adósságbehajtótól a sintérig, a mozgóárustól a topless girlig... Bemutatott mesterségek és életképek párhuzamos tükörképe.
 - **Kortárs Magyar Líra**, a Duna Televízió egyedi hangvételű pár perces irodalmi sorozata (Varró Dániel)
 - **Garas Dezső-portré** – Beszélget: Balázsovits Lajos (Rendező: Makk Károly) „Igazi színész, nehéz ember és nehéz interjúalany.” Garas (Grósz) Dezső 1934. december 9-én született Budapesten, az „ezerszer áldott” Józsefvárosban. Ott, ahol író barátja, Fejes Endre. Apja lókereskedő, anyja, kit haláláig rajongással vett körül, a gyerekeket neveli...
 - **Közel a szerelemhez**, színes magyar film (Rendező: Salamon András) Szereplők: Hujber Ferenc, Tsuju Simizu, Antal Nimród, Gyuriska János, Gesztesi Károly, Pásztor Erzsi, Kádár Flóra. Csupán egy srác a sok közül, aki vidékről a városba kerül – és rendőr lesz. Ez Karcsi (Hujber Ferenc), a naiv falusi fiú, aki, ki tudja miért, rendőrnek áll, és rögtön a mélyvízbe, a pesti Harlembé, a Dankó utca környékére osztják be. A sikeres beavatás után két kollegája a szárnyai alá veszi, és még egy kutyája is lesz – a magyar Rex felügyelő. Dolgos, és a narráció alapján vérgőzös, hétköznapijait egy kínai lány felbukkanása zavarja meg. A lány (Tsuju Simizu) talán maga sem tudja, mit akar – mi semmiképpen nem fogjuk megtudni –, és újra meg újra felbukkan a fiú életében, hogy aztán szép lassan gyengéd érzelmek bimbóddzanak ki kettőjük közt. Sajnos, ezt senki sem nézi jó szemmel, furcsamód talán még a srác szülei a leginkább megértők, de a kollégák nagyon nem azok.
 - **Portréfilm Pauer Gyuláról** (Rendező: dr. Horváth Putyi) Szubjektív és meglepő portré a 60 éves szobrász, színházi díszlettervező és filmes látványtervezőről. A szerző sajátos pszeudoelméletét legfontosabb nőalakjain (Maya – Magyarország szépe) mutatja be, magyarázza el...
 - **Pesti Mese: Óz, a csodák csodája**, magyar kisfilm (Stefanovics Angéla, Kálmánchelyi Zoltán és Végh Zsolt filmje) A Pesti Mese: Óz, a nagy varázsló kelekótya hősei (a repedt sarkú Dorothy, az oktondi Madárijesztő, a pedofil Bádogember és a félnótás oroszlán) végigjárják az ezredvégi Budapest minden ismertebb helyszínét, megismerkednek a város társadalmi rétegeinek alapfokú szociológia-tankönyvbe illő keresztmetszetével (krisnások, fradisták, szélsőjobbosok és maffiózók), hogy útjuk végén a nagy orosz Maffi-Óz várja őket. De szerencsére a Monthly Python és a Holló Színház már megágyazott nálunk is az abszurd és nonszensz komikumnak.
 - **Sejtjeink**, színes magyar dokumentumfilm (Rendező: Almási Tamás) A hazai dokumentumfilm jó ideje már csak ritka vendég a mozikban, arra pedig hosszú évek óta nem volt példa, hogy egy doku több kópiával jelenjen meg Budapesten. Almási Tamás legújabb munkájának, a Sejtjeinknek a 2003-as szemle premierje, az átütően lelkes fogadtatás már jelezte, hogy kiemelkedő műről van szó – mellyel most végre a közönség is megismerkedhet. A Sejtjeink a magyar lombikbébiprogramról szólva három pár életét követi végig: küzdelmüket, hogy gyerekük legyen. A stáb hónapokon keresztül kísérte a szereplőket, ott volt velük a klinikán az orvosi vizsgálatok és kísérletek során, együtt várakoztak az eredményekre, hogy sikeres volt-e a megtermékenyítés vagy sem. A film feszültségét, erejét és drámáját éppen az adja, hogy a forgatás alatt senki nem tudhatta, mi történik majd: a Sejtjeink egyik legnagyobb erénye, hogy megőrizte ezt a

kiszámíthatatlanságot és elevenséget. Egyaránt betekintheünk a leghétköznapibb és a legdrámaibb élethelyzetekbe, a történetnek hihetetlen sodrása van, és miközben az elbeszélésmód a fikciós filmek klasszikus dramaturgiáját követi, a drámai pillanatok őszintesége és hitelessége a dokumentarista módszer erejét és lehetőségét demonstrálja. „Azt mondják, az ember két dologért képes mindent megtenni: azért, hogy legyen, és azért, hogy ne legyen gyermeke...” szól a film mottója. A Sejtjeink a kitartás, a szenvedély és a szolidaritás példázata, felkavaró, izgalmas és mélyen emberi történet. Miközben a tévéműsorokkal és -filmekkel kapcsolatban manapság mindenki a valóságot emlegeti, végre itt egy film, amely megmutatja, hogy a megtörtént esetek drámája az odafigyelés, a türelem és a pontos szerkesztés révén tényleg minden fikciónál erősebb is lehet.

- **Cigány ABC 1-2**, magyar dokumentumfilm (Rendező: Tölgyesi Ágnes) Roma lélekjelenlét. Romák mesélnek magukról, kutatók róluk. Miért olyan nagy a lemorzsolódás? Miért nem tudnak olyan sokan megtanulni írni, olvasni? Mást követel az iskola és mást vár el a család...
- **Szülőfalum Budapest – Partik népe**, magyar dokumentumfilm (Rendező: Papp Gábor Zsigmond) Arcok és sorsok a pesti bulik színteréről. A Budapest retró rendezőjének filmje! Korunk ugyanolyan természetes velejárójának tekinti, mint az autót vagy a televíziót. Mindössze bemutat néhány embert, akiknek az élete szorosan összefonódott a partik világával.
- **Magyarország Fürdői / A Lukács**, dokumentumfilm (Rendező: R. Lengyel Zsolt) A Lukács fürdő helyén a török időkben is fürdő állt, de a régi épületek elpusztultak. 1857-ben egy óbudai molnármester kezdte meg a fürdő kiépítését, maga az uszoda eklektikus épületeivel 1885-ben készült el. A gyógyfürdő Szent Lukácsról kapta nevét. Az eklektikus új épületben találjuk a XVI. századi Császár termálfürdőt és további két nyitott medencét. Természetes forrásból érkező víz tartja melegen a fürdőket, és így télen is közkedvelt helye a vendégeknek. Érdeemes betérni a platánokkal benőtt udvarra és megtekinteni azt a számtalan, falon elhelyezett lábát, amelyek a gyógyulásért mondanak köszönetet, valamint Szent Lukács 1760-ban állított szobrát.
- **Jadviga párnája**, színes magyar filmdráma (Rendező: Deák Krisztina) Závada Pál naplóregényének filmváltozata egy békési szlovák nagygazda önpusztító, lángoló és reménytelen szerelméről örökké titokzatos felesége iránt. Závada Pál azonos című regénye az utóbbi néhány év egyik legnagyobb könyvsikere, eddig 7 kiadást ért meg. Deák Krisztina rendező filmjének egyik legnagyobb erénye, hogy a regény tájait, világát nagyon pontosan, korhűen ábrázolja, akárcsak az önmésző szenvedélyt. A főszerepeket alakító Bodó Viktor (Kalózkod, Rosszfiúk) és Tóth Ildikó mellett a kisebb mellékszerepekben is nagyszerű, az atmoszférát, a hangulatot pontosan felidéző alakításokat láthatunk többek közt Ónodi Esztertől, Dzsoko Roszicstól (Szenvedély, Cigánytörvény) és két szlovák színésztől, Roman Luknártól és a többek közt Jiri Menzel filmjeiből is ismert Marian Labudától.
- **Premier Plan** – Koltai Lajos-portré (Szerkesztő-rendező: Muhi Klára) Dokumentum értékű portréfilm hazánk utazó, vizuális nagykövetéről, a kitűnő és méltán elismert magyar operatőrtehetségről.
- **I Love Budapest**, magyar film (Rendező: Incze Ágnes) Modern mese két nagyvárosi szerelmespárról, született nyertesekről és született vesztesekről – Yonderboi zenéjével. 4 fiatal. 2 menő és 2 lúzer. Modern mese. Érzelmes ironia 2000-ben, Budapesten.
- **Világörökségek Magyarországon / A budai vár**, dokumentumfilm (Rendező: Xantus János) Művészi igényességű, mégis kereskedelmi televíziós alkotás a budai várról. Házak, melyek mellett nap mint nap elmegyünk. Ismert képek, de nem ismert emlékek. Pontos kor- és stílustörténet, történelmi elhelyezés és főleg építészeti leírás. Telis-teli új

- és nem emlegetett információkkal, gyönyörű képekkel.
- **Portugál**, színes magyar filmszatíra (Rendező: Lukáts Andor) Egressy Zoltán darabjának filmváltozata a faluba érkező artisztról, aki csak úgy nyűgözi a helyi menyecskéket. Ám a végén minden rosszra fordul. A Portugál filmváltozatát – éppúgy, ahogy a színházi előadást – Lukáts Andor rendezte, aki annak idején a Három nővérrel kezdte az adaptációkat. Az eredeti darabhoz méltó kőkemény satíra született, a falusi – és persze a városi – világ kegyetlen tükre: nyomorú vágyaink fordulnak visszájukra, abban a faluban, amelyhez vágyálom-Portugália majdhogynem közelebb van, mint a valóságos főváros.
 - **„A kastély vendége voltam”**, dokumentumfilm (Rendező: Valló Péter) A film hiteles kortörténeti dokumentum a gödöllői Grassalkovich-kastélyról, élő mementó Erzsébet magyar királyné, Sissi alakjának. A filmben megszólalnak mindazok, akik még élő szemtanúként végigélték a kastély utolsó fénykorát és hanyatlását. A filmben azok a relikviák is helyet kapnak, amelyek ma még magántulajdonban vannak.
 - **Száz éve történt**, animációs film (Rendező: Szoboszlay Péter)
 - **Maszkok, lovak, szekerek**, animációs dokumentumfilm (Rendező: Szoboszlay Péter) A Horse & Bamboo Theatre kalandjai, álló- és mozgóképekben. Egyedi hangulatú, 5 részes trükkfilm.
 - **Werckmeister harmóniák**, magyar filmdráma (Rendező: Tarr Béla) A nyugtalan városba mutatványos érkezik: poggyászában a világ legnagyobb bálnája és a gyilkos beszédű herceg, akik alaposan felzaklatják az amúgy is korbácsolódó kedélyeket... Tarr Béla filmje ismét sok baktatással, megdöbbentő képekkel és végkifejlettel.
 - **Bármilyen esetre: Szép napok**, színes magyar filmdráma (Rendező: Mundruczó Kornél) Pétert csak pár napra engedik haza a javítóintézetből, de ez a pár nap elég ahhoz, hogy egy véletlen találkozás pár ember sorsát végzetesen összegubancolja. Péter rosszkor van rossz helyen: egy mosodában szemtanúja, amint nővére, Mária megveszi egy idegen lányt épp ott és akkor megszülető gyermekét. A srác senkinek sem beszél a dologról, nem sokkal később azonban, amikor végleg hazaengedik, egyre inkább belesodródik a zűrös viszonyokba. Pedig ő csak pár napot akart dekkolni ebben az álmatag kisvárosban – kivárni, amíg elkészül az útlevele, és elhúzhat innen. Egyre jobban érdekli azonban az idegen lány, a béranya, és mivel egy ilyen világvégi, szűk helyen, mint ez a kisváros, minden mindennel összefügg, Péter legapróbb gesztusa belekavar mások életébe.

II. Pécs – Uránia Mozi – 2004. december 10-11.

A pécsi Mustrán, filmszemlénk második állomásán – két nap alatt – korábbi és az elmúlt esztendő produkcióiból adtunk válogatást, amelyek között vidám és a komoly műfaj egyaránt látható volt. A Testület a közel 30 órányi – mozikban ritkán vetített, vagy éppen a televíziók által csak egyszer sugárzott, egyedi és kiemelkedően színvonalas alkotások bemutatásával a filmes értékteremtésen túl a nagyközönség (a Baranya megyei közönség) kikapcsolódásához is hozzá kívánt járulni.

A filmszemlén bemutatott alkotások

- **Hukkle**, színes magyar filmdráma (Rendező: Pálfi György)
- **Szindbád, bon voyage!**, animációs sorozat (Rendező: Gyulai Líviusz)
- **Piroska világa**, magyar rajzfilm (Rendezte és rajzolta: Heim István)
- **A Magyar népmesék VI. sorozat** (Rendező: Jankovics Marcell)
- **Vízipók, csodapók IV. sorozat** – A téli álom (Rendező: Haui József)
- **Maszkok, lovak, szekerek**, animációs dokumentumfilm (Rendező: Szoboszlay Péter)

- **Süsüke, a sárkánygyerek** (Bábtervező- rendező: Foky Ottó)
- **Pejkó**, magyar gyermekfilm (Rendező: B. Nagy Tibor)
- **Kövek a víz alatti Magyarországról**, ismeretterjesztő film (Rendező: Kereszneyi János)
- **Film...**, színes magyar filmdráma (Rendező: Surányi András)
- **Tarka képzelet – Renoir álmái**, magyar filmetűd (Rendező: Groó Diana)
- **Simon mágus**, magyar filmdráma (Rendező: Enyedi Ildikó)
- **Sejtjeink**, színes magyar dokumentumfilm (Rendező: Almási Tamás)
- **Bartók Béla: Cantata Profana** (Rendező: Czigány Zoltán)
- **A kis utazás**, magyar filmszatíra (Rendező: ZSEBCSELEK Csoport – Buzás Mihály)
- **Sorsfordító baranyaiak** (Készítette: MÉDIA MIX)
- **Gemenc Kincsei**, magyar természetfilm (Készítette: Németh News-News Kulturális Szolgáltató Bt.)
- **Mozitörténet** (Ácom Stúdió Kft.)
- **uristen@menny.hu**, színes magyar filmszatíra (Stefanovics Angéla-Kálmánchelyi Zoltán-Végh Zsolt)
- **Az élet fagyos szigete – Antarktisz**, ismeretterjesztő filmsorozat (Rendező-operatőr: Tóth Zsolt Marcell)
- **Torzók**, magyar filmdráma (Rendező: Sopsits Árpád)
- **Aranymadár**, magyar rövidfilm (Rendező: Szaladják István)
- **Passzport v. Magyar Szépség**, magyar játékfilm (Rendező: Gothár Péter)
- **Magyar Tarka – Az újságíró szigete – Új magyar mesterségek**, dokumentumfilm (Rendező: Kamondi Zoltán)
- **Egyedül nem megy...** (Filmmúzeum Rt.)
- **Pécsről indultak**, magyar dokumentumfilm (Rendező: Piczkó Levente)
- **Eltáncolt versek – A madár és a leány** (2 részes filmetűd) (Szerkesztő-rendező: Vizi Mária, koreográfus: Csabai Attila)
- **Asszonyszoba** (Koreográfus: Könczei Árpád)
- **Az ember tragédiája**, magyar animációs film (Rendező: Jankovics Marcell - Horváth Mária)
- **Ózdi Aranycsapat**, dokumentumfilm (Hálózat TV – Ózdi VTV)
- **Pesti Mese: Óz, a csodák csodája**, magyar kisfilm (Stefanovics Angéla, Kálmánchelyi Zoltán és Végh Zsolt)
- **Jadviga párnája**, színes magyar filmdráma (Rendező: Deák Krisztina)
- **I Love Budapest**, magyar film (Rendező: Incze Ágnes)
- **Anyád! A szúnyogok**, játékfilm (Rendező: Jancsó Miklós)
- **Szép napok**, színes magyar filmdráma (Rendező: Mundruczó Kornél)

2. táblázat

A „Mustrán” szereplő alkotások hazai és nemzetközi díjazottjai

A pályázó neve	A film címe	Elnyert díj
MOKEP Rt.	Hukkle	San Sebastian 2002. (Elsőfilmes zsűri különdíja)
		Kijev-Molodist 2002. (Zsűri oklevele)
		Cottbus 2002. (Zsűri különdíj, Diákszűri díj, Közönségdíj, FIPRESCI különdíj)
		Santa Fe 2002. (Fődíj)
		EFA-Róma 2002. (Fassbinder-díj)
		Trencséntepliec-ART FF (Actor's Mission Award)
		Szoesi 2003. (Fődíj)
		Houston 2003. (Zsűri különdíja)
		Galway 2003. (Harmadik díj)
		Mamers 2003. (Fődíj, Művészmozik díja)
		Torún-Young European FF. 2003. (Fődíj)
		27. Hong-Kong-i Filmfesztivál 2003. (Aranytüzmadár díj)
		Barcelona - AlterNative 2003. (Legjobb film díja)
		Cleveland 2003. (Legjobb Közép-Kelet-európai film díja)
		Arcachon 1999. (Legjobb férfi alakítás díja Andorai Péternek)
Locarno 1999. (Filmklubok Nemzetközi szövetségének különdíja)		
Eurofilm Kft.	Simon Mágus	Salerno 2000. (Legjobb forgatókönyv)
		Corato 2000. (Fődíj, legjobb férfialakítás)
		Teherán 2000. (A legjobb női alakítás díja)
		Tromso 2000. (Aurora díj)
		Mazatlan 2001. (legjobb alakítás díja)
Cinema-Film Kft.	Tarka képzelet - Renoir álmai	Antalya - short 2003. (Legjobb kísérleti film díja)
		Houston Worldfest 2004. (Ezüst Remi díj)
		Marosvásárhely AlterNative 2003. (Illyés Közalapítvány díja)
Zsebcelek Csoport	A kis utazás	Avanca 2001. (Legjobb film, legjobb női alakítás)
Duna TV	Torzók	Montreal 2001. (megosztott fődíj, Ökumenikus Zsűri díja)
		Chicago 2001. (Legjobb gyermek-szereplő díja)
		Strasbourg - Forum du Cinema Européen 2001. (Elismerő oklevél)
		Laon Filmfesztivál 2002. (Francia Köztársaság elnökének díja)
		Zlín-gyerek és ifjúsági 2002. („Visegrádi országok filmjei” szekció fődíja)
		Rimouski 2002 (CIFEJ díja, legjobb játékfilm, legjobb forgatókönyv, legjobb alakítás díjai)
		Belgrád - Auteur Film Festival 2001. (FIPRESCI-küldődíj; Szerb Filmművész Szövetség különdíj operatőrnek)
		Giffoni 2002. (Bronz Griff, Giffoni város díja)
		Berlin 2001. (Special Prix Europa)
Bellinzona FF 2002 (Ambiente e Salute: Qualit di Vita)		

MEGA FILM Kft.	Vakvagányok	Moszkvai nemzetközi Filmfesztivál 2001. (FIPRESCI) 30. Filmszemle (Arany Mikrofon díj)
Inforg Stúdió	Aranymadár	31. Filmszemle Sepsiszentgyörgy I. Magyar-Román Filmfesztivál 2000. (Legjobb kisfilm díja) Nápoly – Corto Circuito 2001. (Legjobb európai rövidfilm)
Aster Film Kft.	Magyar Tarka	34. Filmszemle Alternative Filmfesztivál 2003.
Hunnia Filmstúdió Kft.	Közel a szerelemhez	Pescara 1999. (Legjobb film díja) 30. Filmszemle (Legjobb forgatókönyv díja) Angers Premier Plans 2000. (Legjobb női alakítás díja)
Filmdimenzió Kft.	Sejtjeink	33. Filmszemle – (Dokumentumfilm-kategória fődíj; Diákzsűri különdíja a legdrámaibb dokumentumfilmnek) 2002. – KAMERA-díj 2003. – Magyar Filmkritikusok Díja
Duna TV	Passzport	Lecce 2001. (Fődíj-Arany Olajfa) Wiesbaden – go East 2001. (Legjobb rendezés díja) Palic 2001. (Arany Torony díj)
Első Csabai TV	Jadвига Párnája	31. Filmszemle (a zsűri különdíja) Salerno 2000. (Nagydíj) TV Fesztivál – Monte-Carlo 2003.
Duna TV	I Love Budapest	Alexandria 2001. (Legjobb első film)
Goess Film	Werkmeister harmóniák	32. Filmszemle (Fődíj) Brüsszel – L'Age d'Or 2000. (Prix Cinédécouvertes) Berlin Nemzetközi Filmfesztivál 2001. (Berliner Zeitung olvasói díja a Forum legjobb filmjének)
Laurinfilm Kft.	Szép napok	Locarno Filmfesztivál 2002. (Ezüst Leopárd) Brüsszel Európai Film-fesztivál 2003. (Írisz díj) 7. Szófia Filmfesztivál 2003. Bolgár Nagydíj
Tivoli Filmprodukción Kft.	Az utolsó blues	33. Filmszemle (Legjobb rendezés, operatőr, színész díja) Houston WorldFest 2003. (Ezüst Remi díj) Kairó Nemzetközi Filmfesztivál 2002 (Arany Piramis fődíj)
Tivoli Filmprodukción Kft.	Szerelemtől sújtva	Kairó Nemzetközi Filmfesztivál 2003. (Legjobb rendezés díja a kiemelkedő művészi teljesítményért)
NEXTREME Film Kft.	Kísértések	33. Filmszemle (Legjobb rendezés, operatőr, színész díja) Phenjan Nemzetközi Filmfesztivál 2002. (Operatőri díj) Bitola Manaki Brothers Nemzetközi Filmfesztivál 2002. (Bronz Kamera díj)
Eurofilm Stúdió Kft.	Másnap	35. Filmszemle (legjobb operatőr, színész, mellékszereplő díja)
Inforg Stúdió Kft.	Dealer	35. Filmszemle (Legjobb rendezés, Legjobb forgatókönyv) Lagów Nemzetközi Filmfesztivál 2004. (Bronz Fürt díj) Arany Athéné 2004. (fődíj) Mar del Plata Nemzetközi Filmfesztivál 2004. (Legjobb rendezés díja) Berlin Nemzetközi Filmfesztivál 2004. (berliner Zeitung olvasói díj)

3. Az ORTT működésének feltételei

3.1. Az ORTT rövid- és középtávú finanszírozása

A Testület 2003. évi működésének beszámolójában már helyet kapott a finanszírozás anomáliáiról szóló rövid értékelés, amely elsősorban az ORTT működési gondjait mutatta be. A 2004. év folyamán folytatott vizsgálatok azonban megmutatták, hogy az ORTT működési, finanszírozási problémái csak az egész kérdésnek egy részét képezik, elsődlegesen a médiarendszer finanszírozási problémáinak megoldására van szükség.

A finanszírozási probléma megoldása érdekében a Testület június 29. és július 7. között több alkalommal tárgyalta az Rttv. finanszírozási modelljének átalakításáról szóló előterjesztést. Az elfogadott javaslat lényegi megállapításai az alábbiakban foglalhatók össze.

Az Országgyűlés a Magyar Köztársaság 2001. és 2002. évi költségvetéséről szóló 2000. évi CXXXIII. törvény módosításáról szóló 2002. évi XXIII. törvényben úgy határozott, hogy „a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 79. § (1) bekezdése szerinti üzembentartási díj 2002. július-december hónapokra esedékes összegének megfizetését átvállalja” (109. § (2) bekezdés b. pont). A 2002. évben bevezetett konstrukció az eredeti elképzelések szerint csak a végleges megoldás kialakításáig maradt volna hatályban, de állandósult és megmaradt a későbbi évek (2003. és 2004.) költségvetéseiben is, igaz új elnevezéssel az üzembentartási díj pótlása megnevezésű előirányzatként.

Az átvállalt összeg megállapításának alapja azonban csak az utolsó üzembentartási díj fizetésére kötelezett 2001. évi ténylegesen beszedett, a fogyasztói árindex változás mértékével növelt üzembentartási díjbevétele volt, melynek növekedése 1996. évtől lényegesen elmaradt az infláció növekedési ütemétől. Fentiekre tekintettel a pótlásként meghatározott összeg nagyságát tekintve jelentősen elmaradt az Rttv. finanszírozási céljaiban megfogalmazottaktól. A tényleges finanszírozási hiányt az elmúlt években az Országgyűlés rendre eseti többletjuttatásokkal próbálta pótolni, ez azonban számos okból erősen kifogásolható, nem utolsósorban veszélyezteti a közszolgálati médiumok törvényileg garantált függetlenségét.

Aggodalmának adott hangot többek között az Állami Számvevőszék is, amikor a Magyar Televízió Közalapítvány és az MTV Rt. működésének ellenőrzéséről szóló jelentésében a média finanszírozás teljes újraszabályozására tett javaslatot.

A Számvevőszék két ütemben látta orvosolhatónak a problémát:

- a kialakult helyzet súlyosságára tekintettel egyrészt átfogó újraszabályozást tartott szükségesnek,
- másrészt azonban az ennek megvalósulásáig tartó átmeneti időszakra vonatkozóan is halaszthatatlannak ítélte a beavatkozást.

A Testület által tárgyalt anyag ezen logika mentén az időtálló megoldás bevezetéséig tartó átmeneti időszakra javasolta a műsorszolgáltatói függetlenséget nem károsító módon rendezni az Rttv. szerint biztosított finanszírozást.

A törvényjavaslat főbb gondolatai az alábbiak:

- az éves költségvetési törvényekben alkalmazott gyakorlatnak megfelelően 2005-től az üzembentartási díj helyett bevezetésre kerül a Központi Költségvetésből folyósított támogatás intézménye;
- e költségvetési támogatás keretében biztosítható lenne a jövőben a közszolgálati műsorszolgáltatók sugárzási díjainak és a Magyar Rádió művészegyüttesei támogatásának fedezete is. Ugyancsak e költségvetési támogatás keretében rendelkezhetne a költségvetés

- a 2004. évihez hasonló közszolgálati műsorszolgáltatók struktúraátalakítási előirányzatairól is;
- fenti támogatás összegét a javaslat 2005. évre konkrét összegben állapítaná meg, a következő évekre pedig előírja ennek inflációval történő automatikus éves korrekcióját;
 - a költségvetési támogatás 2005. évi összegét fenti díjelemek 2004. évi előirányzatai összegének inflációs korrekciójával határozná meg;
 - a költségvetési támogatás felosztására a jelenlegi piaci árviszonyoknak megfelelő szerkezetet alakít ki.

A központi költségvetésből folyósított támogatás fenti számítási módszer szerinti összegét a Testület által elfogadott törvényjavaslat 2005. évre 47 259,5 MFt-ban határozta meg.

A törvényjavaslatot a Sajtó és Kulturális Bizottság megtárgyalta, azonban érdemi döntés nem született.

A Magyar Köztársaság 2005. évi költségvetési törvényének 124. §-ban továbbra is az üzemeltetési díj pótlását határozták meg, mint a finanszírozás alapját. Az ily módon meghatározott összeg fizetését a Kormány továbbra is átvállalja. Az üzemeltetési díj pótlására valamint a közszolgálati műsorszolgáltatók és a média közalapítványok támogatására a Törvény 42 514,8 MFt-ot biztosít, amely a Testület által szükségesnek ítélt törvényt módosítási javaslatban meghatározott értéknél több mint 4,7 milliárd Ft-tal alacsonyabb érték, így továbbra sem tekinthető megoldottnak a médiafinanszírozás problémája, még átmeneti jelleggel sem.

Összefoglalásként megállapítható, hogy a médiafinanszírozás és természetesen ezzel együtt az ORTT működését lehetővé tévő költségek biztosítására a szükséges törvényi átalakításokat, az ehhez vezető előkészítő tárgyalásokat folytatni szükséges, mert ezáltal lehet csak megőrizni a közszolgálati műsorszolgáltatók és a médiahatóság függetlenségét. A javaslat a **10. számú mellékletben** található.

3.2. Az ORTT működésének személyi feltételei

2004. február 29-én a Testület megbízási idejének lejártával az Rttv. 37. § (1) bekezdésének a) pontja alapján megszűnt a megbízatása Hajdu Istvánnak, az ORTT elnökének, és tagjainak dr. Erdős Zsuzsannának, dr. Ladvánszky Györgynek, dr. Timár Jánosnak és dr. Weber Jánosnak.

A Magyar Köztársaság Országgyűlése az Országos Rádió és Televízió Testület elnökének és tagjainak megválasztásáról szóló 20/2004. (III. 31.) számú OGY határozatában – a vonatkozó jogszabálynak megfelelően – 2004. március 29. napjától négy évre Kovács Györgyöt az ORTT elnökévé, dr. Ladvánszky Györgyöt, Szalai Annamáriát, dr. Timár Jánost és dr. Weber Jánost az ORTT tagjává megválasztotta. A Magyar Demokrata Fórum frakciójában bekövetkezett változásokra tekintettel dr. Weber János megbízatása megszűnt. Ezért az Országgyűlés a 125/2004. (XI. 17.) számú OGY határozatában, az Rttv. 33. § (8) bekezdése alapján 2004. november 15. napjától, a Testület megbízatásának hátralevő idejére ismételten dr. Weber Jánost választotta az ORTT tagjává.

Az Országos Rádió és Televízió Testület Irodája az Rttv. és más jogszabályok, az Ügyrend, valamint a Szervezeti és Működési Szabályzat által meghatározott feladat- és hatáskörrel működik. Az Iroda az ORTT hivatali munkaszervezete, amelyet főigazgató vezet. 2004. május 1. napjától az Iroda főigazgatója Dr. Weiszenbergerné dr. Dobos Márta.

Az Iroda egységes hivatali szervezet, amely elvégzi, a Testület, a tagok és a hivatali szervezet működéséhez kapcsolódó szakmai jellegű, ágazati típusú előkészítő és végrehajtási,

valamint általánosan felmerülő feladatokat. A Testület és az Iroda között a kapcsolatot a főigazgató tartja, aki az Ügyrend szerint tanácskozási joggal képviseli az Irodát a Testület ülésén. Az előterjesztések tárgyalásakor a főigazgatót – megbízás alapján – a szakterület vezető igazgató helyettesítheti.

Az ORTT Iroda létszáma a 2003. évhez viszonyítva változatlan, 122 fő. Az ORTT Iroda létszámának 65%-a felsőfokú végzettségű, 25%-a középfokú végzettségű köztisztviselő, míg 10%-a a Munka Törvénykönyve alapján került alkalmazásra. A négy igazgatóságot főosztályvezető, míg az Iroda osztályait, valamint a Testületi tagok titkárságait osztályvezetők vezetik a köztisztviselői törvény szerinti vezetői megbízással. A felsőfokú végzettségű köztisztviselők többsége jogász végzettséggel rendelkezik (31 fő), de a munkatársak között található szociológus (7 fő), kommunikációs szakember, közgazdász és műszaki felsőfokú végzettségű is. Több munkatárs két diplomával is rendelkezik, jellemzően a médiaismereteket is tanúsító képesítést (médiamenedzser, újságíró) is szerzett. A köztisztviselők magas szintű idegennyelv-tudással rendelkeznek. 38 fő angol közép, vagy felsőfokú, 19 fő német közép, vagy felsőfokú, 7 fő francia közép, vagy felsőfokú, 7 fő orosz közép vagy felsőfokú, 5 fő közép, vagy felsőfokú olasz nyelvvizsgálóval rendelkezik.

Az Iroda szervezeti felépítését és a Testülethez kapcsolódását a **11. számú mellékletben** található szervezeti ábra mutatja.

3.3. Az ORTT működésének tárgyi feltételei

3.3.1. Az ORTT informatikai rendszere

Az ORTT Irodájának informatikai rendszere több mint száz, Intel-alapú személyi számítógépből és öt szerverből áll. A belső hálózat egy biztonságos tűzfalal védett, 2 Mbit/s-os vonalon csatlakozik az internet-hálózatra. Tekintettel arra, hogy az Iroda két telephellyel rendelkezik, a két helyi hálózatot biztonságos rádiós kapcsolaton keresztül összekötöttük, így a két hálózat egy egységes hálózatként működik.

A 2004. évben az Iroda elkezdte számítástechnikai eszközeinek minőségi cseréjét, amely megfelel az EU-normáknak is. A teljes monitor állományt 2007-re LCD monitorokra cseréljük. A személyi számítógépek minőségi cseréje az idén elkezdődött, a központosított közbeszerzésen belül beszerzésre került 18 darab PC, valamint 4 darab notebook.

Az Iroda munkatervének megfelelően megtörtént a számítástechnikai rendszer teljes megújítása, az operációs rendszerek és a felhasználói irodai szoftverek egységesítése. A Microsoft rendszeresen frissíti a teljes irodai felhasználói szoftver állományt egy 3 éves OSL Platform szerződés alapján. Az adatvédelmi, behatolás védelmi, levelező, valamint a vírusvédelmi rendszerek éves frissítése megtörtént. A számítástechnikai hálózati rendszert egy egységes domainbe szerveztük, a munkacsoportba szervezett számítógépeket megszüntettük.

Sajnos az elavult nyomtatópark cseréjét 2004-ben anyagi forráshiány miatt nem tudtuk teljesíteni, viszont a 2005-ben egy egységes nyomtató-sokszorosító rendszer kiépítését tervezzük.

3.3.2. Infrastruktúra, üzemeltetési költségek, elhelyezési körülmények

Irodatechnika

Az Iroda irodatechnikai felszereltségének korszerűsítésére 2004-ben sem került sor a kívánatos mértékben, így a berendezések zöme (mintegy 70-75%-a) továbbra is a 6-7 évvel ezelőtti beszerzésekből származik.

A 2004-re tervezett irodatechnikai korszerűsítési elképzelések (a nyomtató- és fénymásolópark teljes cseréje) forráshiány miatt nem valósulhattak meg.

A meglévő teljes irodatechnikai géppark (nyomtató, fax és fénymásoló berendezések) szervizköltségei elérve a bruttó 3,2 millió Ft összeget, mintegy 113%-kal haladták meg a 2003. évi szintet, míg az üzemeltetésük során felhasznált papír és kellékanyag-felhasználás is jelentős mértékben emelkedett és a 2003. évi szintet mintegy 25,4%-kal meghaladva 6,65 millió Ft összeget tett ki.

Távközlés

Az ORTT székház telefonellátottsága 1998 óta változatlan. Az Alcatel gyártmányú digitális alközponton keresztül 1 db ISDN primer csatlakozás (200 db beválasztható mellékállomással) és 8 db analóg fővonal áll rendelkezésre a vezetékes telefonkapcsolat biztosítására. A hivatali mobil előfizetések száma lényegében nem változott az év során.

Az irodaház 1996-ban telepített digitális alközpontjának és belső telefonrendszerének karbantartására kötött szerződés keretében kifizetett karbantartási díj és a mobiltelefonok cseréjének költsége együttesen 1,5 millió Ft volt. A vezetékes és mobil szolgáltatások díja éppen elérte a 26 millió Ft-ot.

Épületgépészeti felszereltség, műszaki ellátottság

Az ORTT technikai működési feltételei és körülményei 2004-ben – az amortizációt leszámítva – lényegében nem változtak, illetve nem bővültek.

Az ORTT székház épületgépészeti felszereltsége nem javult, a fűtési-hűtési csőhálózat gépészeti felújítása forráshiány miatt 2004-ben is elmaradt. Helyette az ORTT székház belső irodahelyiségeinek állagmegóvására 8,2 millió Ft összeget fordított az Iroda.

A Testület ülési továbbra is változatlanul szűkös ülésteremben folynak. A testületi ülések technikai támogatására 1996-ban beszerzett konferencia- és szavazórendszer, az informatikai és audiovizuális technikai támogatás még éppen megfelelő minősítéssel bír.

Az ORTT Műsorfigyelő és –elemző Igazgatósága részére biztosított műszaki (vételtechnikai, analóg rögzítéstechnikai) eszközrendszer színvonalában, műszaki állapotában és mennyiségében lényegi változás 2004-ben sem történt. Az analóg videokazettás rögzítés következtében felmerült kazettaraktározási gondok megoldására, a minőségromlás kiküszöbölésére, valamint a nehézkes manuális nyilvántartás és keresés meggyorsítására – más beruházások mellőzésével – sor került egy digitális archiválórendszer megvalósítására közbeszerzési eljárás keretében.

A Panaszbizottsági Osztály feladatkörébe tartozó panaszbizottsági ülések technikai kiszolgálását biztosító audio és video eszközrendszer fejlesztése 2004-ben is elmaradt.

Gépkocsipark

Az ORTT saját tulajdonú gépkocsiállományában részleges csere történt. A cseréket követően 2004. év végén a hivatal gépkocsiparkja 1 db 1997-ben beszerezett Nissan Primera, 4 db 2002-ben beszerezett Nissan Primera, továbbá 2004-ben – központosított közbeszerzésben biztosított – 5 db Ford Mondeo és 1 db Audi A6 típusú személygépkocsiból, valamint 1 db 2001-ben vásárolt Nissan Vanette Cargo kisteher gépkocsiból áll.

Elhelyezés

Az ORTT és hivatali apparátusa az Iroda 1996. augusztusa óta változatlan elhelyezési körülmények közepette működik jelenlegi székhelyén a Budapest, VIII. kerület Reviczky u. 5. szám alatti (bruttó 2100 m² összterületű) irodaházban.

Az ORTT székház több mint nyolcéves működése, illetve elhasználódása következtében halaszthatatlanná vált az irodai területek felújításának megkezdése, melynek eredményeként 2004-ben az ORTT székház belső irodahelyiségeinek mintegy 60%-át sikerült felújítani.

A már több mint két éve bérleményben dolgozó szervezeti egységek (Költségvetési és Üzemeltetési Igazgatóság, Panaszbizottsági Osztály, Számlázási Osztály) elhelyezését biztosító – összesen 328 m² alapterületű – irodai bérleményt, valamint az ORTT Monitoring Szolgálat tevékenységéhez kapcsolódó tetemes videokazettaállomány elhelyezését biztosító – a korábbi 46 m²-ről 142 m²-re növelt összterületű) raktári bérleményeket továbbra is fenn kellett tartani. Ezen területek bérleti költsége 2004-ben az infláció és a területnövekedés miatt tovább emelkedett és megközelítette a 19 millió Ft-ot.

Az új ORTT székház beszerzésével kapcsolatos intézkedések

Az elhelyezési gondok megoldására 2000-ben megkezdődött székházbeszerzési folyamat 2004-ban sem hozott eredményt. A 2002-ben megfeneklett közbeszerzési elképzelések (ORTT székház és a Műsorszolgáltatási Alap székházának értékesítése + 450 millió Ft kormányzati támogatás = 1250 millió Ft fedezeti összeg mellett) nem valósultak meg, részben a meglévő épületek értékesítésének eredménytelensége, részben pedig a tervezett értékesítéssel összefüggő kormányzati támogatás elmaradása miatt, ezért 2003-ban olyan ingatlanfejlesztő cégek felkutatása volt a cél, amely cégek a folyamatban lévő, vagy nagyon rövid időn belül indítható építési beruházásaik keretében mind a meglévő székházak megvásárlására, mind pedig a fennmaradó forráshiány fedezetére egyidejűleg és együttesen kínálnak megoldást. Az ilyen irányban elvégzett piackutató munka sem hozott azonban megfelelő eredményt, ezért 2004-ben hosszú távú – minimum 10 éves futamidejű – szerződésen alapuló irodaházi bérleti lehetőségek felkutatása volt a cél. Ezekben az irodabérleti konstrukciókban az elhelyezési minőségtől függő bérleti díjak (a két elhelyezendő szervezet – az ORTT és hivatali apparátusa, valamint a Műsorszolgáltatási Alap – elhelyezésére alkalmas 5000 m²-t meghaladó hasznos területű irodabérlet költségei) mintegy 300-400 millió Ft+ÁFA/év összeget igényelnének, amelyet az ORTT éves költségvetéséből nem lehet kigazdálkodni.

3.3.3. Digitalizáló és Archiváló Rendszer (DAR)

A Testület Rttv.-ben rögzített jogköréhez kapcsolódóan felmerült az igény egy korszerű audiovizuális rögzítőrendszer iránt, amely kiváltja a VHS videomagnókon alapuló analóg rögzítő rendszert. Az érintett szakterületek megfogalmazták a megvalósítandó digitális rendszer felépítésével, elvárásaival, elhelyezéseivel és a későbbiekben hozzákapcsolandó adatbázissal kapcsolatos elvárásokat, majd 2004 májusától a DAR beszerzését előkészítő szakmai team kimunkálta a fejlesztendő rendszer műszaki leírását. 2004 júliusában az ORTT ajánlati felhívást küldött 7 informatikai cégnek a DAR szállítására, hirdetmény közzététele nélküli tárgyalásos eljárás keretében.

A tárgyalásos eljárás kétfordulós volt, a nyertes cég kiválasztása az előre meghatározott – a felhívásban is szereplő – szempontrendszer alapján történt. Az Iroda 2004. szeptember 27. kötött szerződést a nyertes céggel, és megkezdődött a hardvereszközök szállítása, valamint a hozzájuk tartozó szoftverelemek fejlesztése.

A DAR egy olyan digitalizáló rendszer, amely 12 televízió- és 12 rádiócsatorna online rögzítésére képes egyidőben. A DAR egy online és egy offline tárolóval rendelkezik. Az online tárolóban 120 napon keresztül elérhetőek a médiafájlok a belső hálózaton keresztül 50 felhasználó részére. 120 nap után a médiafájlok archiválásra kerülnek szalagegységekre, és a későbbiekben bármikor visszahelyezhetőek az online tárolóba. Az offline tároló egyben egy audio-vizuális archívum, amely Magyarországon a maga 12 televízió- és 12 rádiócsatornájával egyedülállónak tekinthető. A rendszer tervezése úgy történt, hogy moduláris bővítéssel a későbbiekben tetszés szerinti audiovizuális csatorna rögzítésére legyen alkalmas.

A további tervek között szerepel egy olyan adatbázis kiépítése a DAR részeként, amely az egyes műsorszolgáltatók adatait, törvénysértéseit, valamint a műsorszolgáltatókat érintő belső munkafolyamatokat tárolja és segítséget nyújt az Iroda számára a döntés-előkészítő munkában. A jelenlegi DAR a teljes audio-vizuális adatbázis vázát képezi.

4. Az ORTT pénzügyi-gazdasági helyzete

4.1. Bevezető általános információk

Az Országos Rádió és Televízió Testület az Országgyűlés felügyelete alatt álló önálló jogi személy, amely a költségvetési szervek gazdálkodására vonatkozó jogszabályok értelemszerű alkalmazásával gazdálkodik. Költségvetését – a Testület javaslata alapján, az Országgyűlés költségvetési ügyekben hatáskörrel rendelkező bizottságának előterjesztésére – az Országgyűlés önálló törvényben, a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 77. § (3) bekezdésében meghatározott források terhére, a 84. § (2) és (3) bekezdése szerinti keretek között hagyja jóvá. Gazdálkodását az Állami Számvevőszék ellenőrzi.

Az ORTT az előirányzatok feletti rendelkezési jogosultság szempontjából teljes jogkörrel rendelkező, önállóan gazdálkodó költségvetési szerv. Az előirányzatok feletti rendelkezési jogosultság – a jogszabályok keretein belül – kiterjed az előirányzat-felhasználásra, a kiemelt előirányzatok módosításának kezdeményezésére, az elemi költségvetésben szereplő kiemelt előirányzatokon belüli előirányzat módosítására, valamint a kiemelt előirányzatok közötti átcsoportosításra. Az ORTT a Magyar Államkincstár ügyfele.

Az ORTT saját gazdasági szervezetével oldja meg:

- a tervezéssel;
- az előirányzat felhasználással;
- a hatáskörébe tartozó előirányzat-módosítással;
- üzemeltetéssel, fenntartással, működtetéssel;
- beruházással;
- a vagyon használatával, hasznosításával;
- a munkaerő-gazdálkodással;
- a készpénzkezeléssel;
- a könyvvizeléssel és a beszámolási kötelezettséggel;
- az adatszolgáltatással

kapcsolatos feladatokat.

A gazdasági események dokumentálását az ORTT a 249/2000. (XII. 24.) Korm. rendeletben foglalt könyvvizelési kötelezettségek előírásai szerint végzi, figyelembe véve az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendeletben foglaltakat is.

Az ORTT elemi költségvetés készítésére kötelezett; az előirányzatok felhasználásáról és gazdálkodásáról az Rttv. 32. § (3) bekezdésében foglaltak szerint éves beszámolót készít, melyet az Országgyűlés elé terjeszt.

4.2. Az ORTT 2004. évi költségvetése

Az Országos Rádió és Televízió Testület éves költségvetését az Rttv. 32. § (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően az Országgyűlés a 2003. évi CXVII. számú törvényben hagyta jóvá.

A törvény a költségvetés kiadási, illetve bevételi főösszegét 860,800 millió forintban határozta meg. Ezen belül, a kiadások fedezetére a várható üzembentartási díj pótlásának figyelembevételével számított, fix – 860,800 millió forint összegű – az Rttv. 84. § (2)-(3) bekezdése alapján járó – támogatást jelölt meg.

A BEVÉTELEK ALAKULÁSA

Az Országos Rádió és Televízió Testület általános működési és felhalmozási kiadásainak forrását 2004-ben az üzembentartási díj pótlásának 1%-a, valamint a Műsorszolgáltatási Alap egyéb bevételei terhére folyósított támogatás biztosította. A működési költségek fedezetére a Műsorszolgáltatási Alaptól történt törvény szerinti összes átutalás 2004-ben 860,800 millió forint volt. A Testület által jóváhagyott kiegészítő támogatás összege 2004-ben 244,570 millió forint volt, melyet a Műsorszolgáltatási Alap utalt át. Működési és felhalmozási bevételként összesen 14,244 millió forint, kamatbevételként 0,020 millió forint realizálódott. Címzett támogatásként 0,427 millió forint folyt be. Összességében az ORTT 2004. évi bevétele 1120,061 millió forint volt.

Az ORTT 2003. évi költségvetésének végrehajtásáról szóló 2004. évi LXXXVIII. törvény 4. §-a a 2003. évi gazdálkodás pénzmaradványát 39,941 millió forint értékben állapította meg.

2004. évben az ORTT által kiszámlázott műsorszolgáltatási díjak, frekvencia-, és támogatási pályázati díjak, óvadékok, valamint bírságok és késedelmi kamatok költségvetésen kívüli ORTT-kezelésű bevételként realizálódtak. A műsorszolgáltatási díj bevétel 5263,758 millió forint, a frekvencia pályázati díj bevétel 2,576 millió forint, a támogatási pályázati díj bevétel 64,206 millió forint, a kötbér, bírság és késedelmi kamat bevétel pedig 178,996 millió forint volt. Az óvadék bevétele -140,956 millió forint, és az adóköteles bevételek utáni

általános forgalmi adó bevétel 1331,600 millió forint volt.

A költségvetésen kívüli kiadások – a műsorszolgáltatási díj, a frekvencia-, és támogatási pályázati díj, az óvadék, a bírság és a késedelmi kamat továbbutalása a Műsorszolgáltatási Alapnak, illetve az áfa befizetése a költségvetésnek – az év folyamán a tényleges költségvetésen kívüli bevételeknek megfelelően alakultak.

A KIADÁSOK ALAKULÁSA

Működési kiadások

- **Személyi juttatások**

A személyi juttatások kiadásai tartalmazzák mindazon juttatásokat, melyek a köztisztviselőkről szóló törvény alapján az ORTT köztisztviselőit megilletik. A rendszeres személyi juttatás 373,362 millió forint volt, ez a köztisztviselők besorolás szerinti alapilletményét, illetménykiegészítését és illetménypótlékát tartalmazza. A nem rendszeres személyi juttatás 161,633 millió forint volt, ebből a köztisztviselőket megillető ruházati költségterítés 7,641 millió forint, az üdülési hozzájárulás 6,160 millió forint, valamint a közlekedési költségterítés, illetve az étkezési hozzájárulás együttesen 9,842 millió forint volt. Külső személyi juttatásként 45,649 millió forint megbízási díj került kifizetésre.

- **Munkaadókat terhelő járulékok**

A társadalombiztosítási járulékalapot képző személyi juttatások után fizetett összes társadalombiztosítási járulék 166,002 millió forint volt.

Munkaadói járulék címén 16,738 millió forint, egészségügyi hozzájárulás címén 7,117 millió forint az összes kiadás.

- **Dologi kiadások**

Az ORTT 2004-ben felmerült dologi kiadásai egyrészt az intézmény folyamatos működésével kapcsolatban teljesített ügyviteli, készletbeszerzési kiadások, másrészt az épület és az eszközök üzemeltetésével, karbantartásával és javításával kapcsolatos kiadások, valamint az intézményi működéshez és a szakmai tevékenységhez igénybe vett szolgáltatási kiadások voltak.

A dologi kiadások között kiemelkedő helyet foglalnak el a szolgáltatásokkal kapcsolatos kiadások, ezek egy része az intézmény általános működéséhez szükséges anyagi és nem anyagi szolgáltatások, másrészt pedig a szakmai tevékenységhez kapcsolódó, nem anyagi jellegű szolgáltatások.

Irodaszerekre, papírra és egyéb irodai készletek beszerzésére az ORTT 2004-ben összesen nettó 5,388 millió forintot fordított. A kommunikációs szolgáltatások kiadása 27,842 millió forint, míg az anyagi és nem anyagi szolgáltatások kiadása 117,754 millió forint volt. A kiküldetéssel, a reprezentációval, valamint a hirdetésekkel kapcsolatban felmerült összes kiadás 15,484 millió forint volt.

A dologi kiadások közé tartozik a munkáltató által fizetett személyi jövedelemadó összege 10,713 millió forint. A dologi kiadásokkal kapcsolatban felmerült és kifizetett általános forgalmi adó 38,833 millió forint. Az összes dologi kiadás 245,678 millió forint volt.

- **Felhalmozási kiadások**

Az eszközök beruházásával kapcsolatos összes kiadás 101,839 millió forint volt. Ezen belül szoftverek beszerzésére 7,482 millió forintot, számítástechnikai és ügyviteli

eszközök beszerzésére 34,400 millió forintot, kommunikációs és egyéb eszközök beszerzésére 1,047 millió forintot fordított az ORTT. Az ORTT kinevezett köztisztviselői részére vezetői döntések alapján 2004-ben összesen 1,230 millió forint visszatérítendő lakásépítési támogatást nyújtott. Az összes felhalmozási kiadás 103,069 millió forint volt.

A fenti adatok nem auditáltak; a végleges adatokat – elfogadása után – a zárszámadási törvény tartalmazza.

5. Az ORTT működésének statisztikai adatai

5.1. Az Országos Rádió és Televízió Testület határozatai 2004-ben

Az Országos Rádió és Televízió Testület ülésein 2004-ben 2021 határozat született.

A Testület döntései az alábbi **nagyobb csoportokba** sorolhatók:

- 170 ún. belső (a Testület, az Iroda, a Műsorszolgáltatási Alap és a Panaszbizottság szervezetére vonatkozó) határozat
- 513 határozat született a műsorszolgáltatási jogosultság tárgykörében
- 701 határozat a műsorszolgáltatók törvénysértéseit szankcionálta
- 252 határozattal a műsorszolgáltatók támogatásával összefüggő kérdésben döntött a Testület
- 54 határozat született panaszbizottsági döntést követő jogorvoslati eljárásban
- 331 határozat egyik nagy kategóriába sem sorolható (ún. egyéb határozatok)

A **műsorszolgáltatási jogosultság tárgykörében** született 513 határozat megoszlása 2004-ben az alábbiak szerint alakult:

- 107 határozat műsorszolgáltatási jogosultság pályáztatására, illetve odaítélésére,
- 59 határozat meglévő szerződés módosítására,
- 23 határozat a műsorszolgáltató átminősítésére (pl. nem-nyereségérdekeltté),
- 149 határozat vezetékes vagy műholdas műsorszolgáltatók, vezetékes műsorelosztók és műsorszétosztók nyilvántartásba vételére,
- 56 határozat a nyilvántartásból való törlésre,
- 39 határozat adatváltozás tudomásulvételére,
- 24 határozat műsorszolgáltatási díj megállapítására vagy módosítására,
- 56 határozat pedig a műsorszolgáltatási jogosultság tárgykörébe tartozó egyéb döntésre (pl. hálózatba kapcsolódás) vonatkozott.

A Testület 2004-ben 701 határozattal **szankcionálta** a műsorszolgáltatók törvénysértéseit. Egyes határozatokban a Testület az érintett műsorszolgáltató több törvénysértését bírálta el, így egyes határozatok több szankciót is tartalmaznak.

A Testület legnagyobb számban a kiskorúak védelmére megalkotott törvényi előírások (Rttv. 5/A-5/D. §) megsértését állapította meg. E jogsértések szankcionálására 169 határozat született. További gyakori törvénysértések voltak:

- 89. § (1) bekezdés (*adatmegőrzési és -szolgáltatási kötelezettség*) megsértése,
- 15. § (1) bekezdés (*reklám, közérdekű közlemény, jótékonyági felhívás, politikai hirdetés felismerhető elkülönítésének kötelezettsége*) megsértése,
- 10. § (5) bekezdés (*burkolt reklám közzétételének tilalma*) megsértése,
- 90. § (2) bekezdés (*műsorszolgáltatási szerződésnek megfelelő műsorszolgáltatás kötelezettsége*) megsértése,

- 18. § (műsorszám támogatásához kötődő előírások) megsértése,
- 25. § (közszolgálati műsorszolgáltatásban és közműsor-szolgáltatásban történő támogatásra vonatkozó rendelkezések) megsértése,
- 8. § (3) bekezdés (főműsoridőben sugárzott önálló hírműsorra vonatkozó követelmények) megsértése.

3. táblázat

A leggyakoribb törvénysértések előfordulásának száma 2004-ben

A megsértett törvényi hely	A megállapított jogsértések száma
5/A-5/D.	169
89. § (1)	106
15. § (1)	87
10. § (5)	76
90. § (2)	58
18. §	51
25. §	25
8. § (3)	20

A Testület által kiszabott szankciók 76%-a televíziós, 24%-a rádiós műsorszolgáltatót érintett. A joghátrányok 60%-át helyi, körzeti, kábeles vagy műholdas, 40%-át országos műsorszolgáltatóval szemben szabta ki a Testület.

4. táblázat

Az ORTT szankciói 2004-ben

Kiszabott szankció	Helyi regionális, kábeles, műholdas		Országos	
	rádió	televízió	rádió	televízió
112. § (1) a) – felszólítás	97	266	41	96
112. § (1) b) – írásbeli figyelmeztetés	4			
112. § (1) c) – felfüggesztés	1	1		27
112. § (1) d) – kötbér	10	39	25	84
112. § (1) e) – bírság	1	33	2	32
Összesen	113	339	68	239

A Testület **panaszügyben** eljáró jogorvoslati szervként 2004-ben 54 határozatot hozott. E döntések tartalmi megoszlása az alábbi volt:

- 33 határozat a Panaszbizottság állásfoglalását helyben hagyta;
- 13 határozat helyt adott a jogorvoslati kérelemnek, és megváltoztatta a Panaszbizottság döntését;
- 4 határozat a Panaszbizottság állásfoglalását hatályon kívül helyezte, és a Panaszbizottságot új eljárás lefolytatására utasította;
- 4 határozat a jogorvoslati kérelmet elkészttség miatt érdemi vizsgálat nélkül utasította el.

A tartalmuk szerint egyik nagy csoportba sem sorolható 331 ún. **egyéb határozattal** a Testület, jellemzően az alábbi tárgykörökben hozott döntést:

- közigazgatási határozat kijavítása, módosítása, visszavonása;
- államigazgatási eljárás megindítása, megszüntetése;
- válaszadás közigazgatási szervtől érkezett megkeresésre;
- ügy áttétele más állami szervhez;
- közigazgatási határozatok végrehajtásáról szóló beszámoló elfogadása;
- tanulmány, elemzés készíttetése és az interneten történő nyilvánosságra hozatala.

5.2. Az Országos Rádió és Televízió Testület iratforgalma 2004-ben

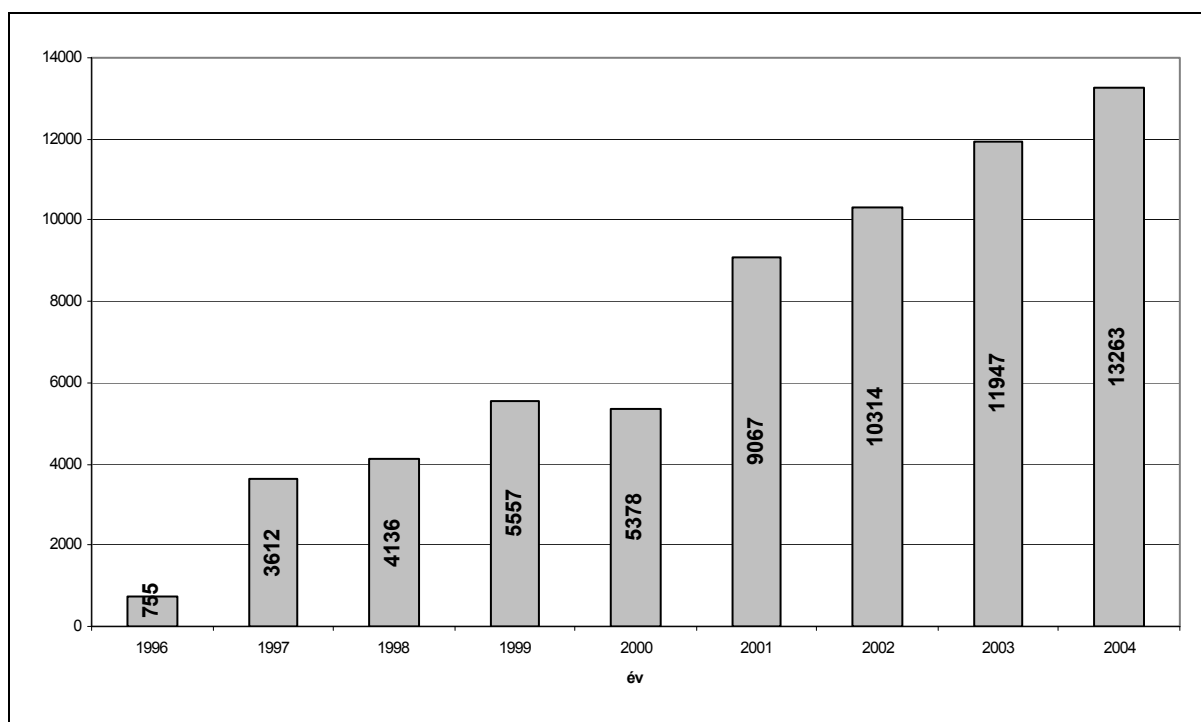
Az iratforgalom során 2004-ben 13 263 ügyirat keletkezett, 1316-tal több mint 2003-ban. A növekedés mértéke 11%. Ebből

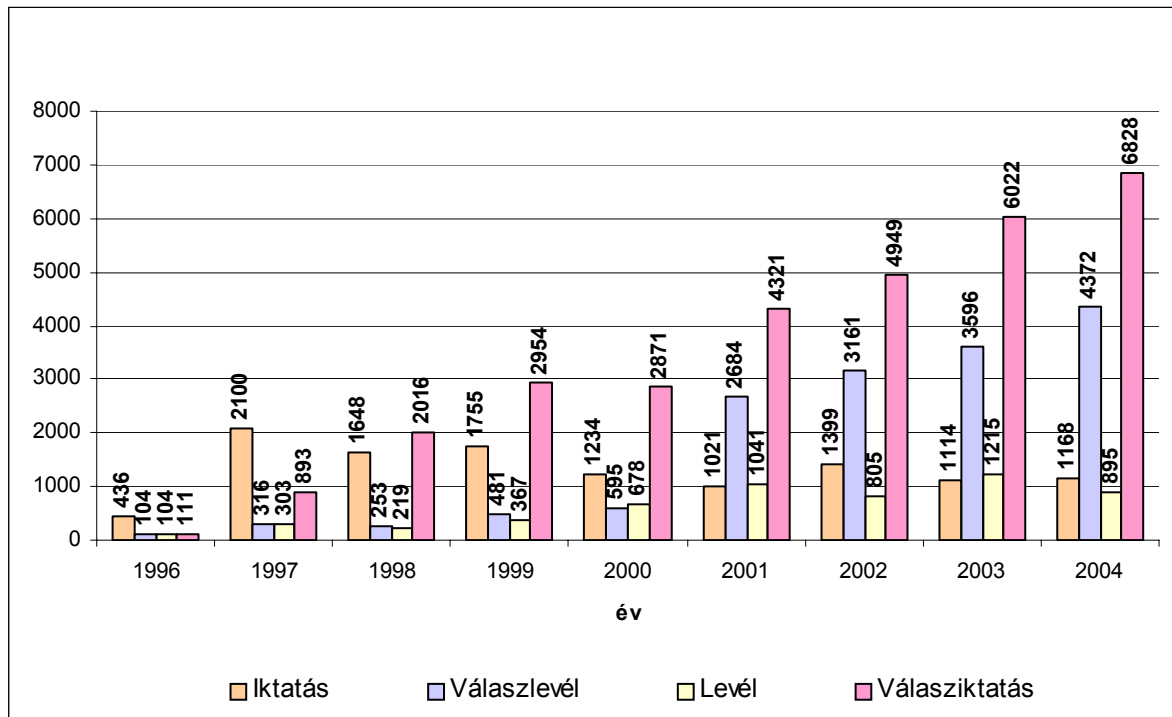
- 1168 db beérkező új ügyirat (iktatás);
- 4372 db kimenő válaszlevél;
- 895 db kimenő új ügyirat (levél);
- 6828 db beérkező válaszlevél (válasziktatás).

Az iratforgalom számának alakulását mutatja az **1. ábra** éves és a **2. ábra** típus szerinti bontásban.

1. ábra

Az ORTT iratforgalma éves bontásban

2. ábra*Az ORTT iratforgalma típus szerinti bontásban*

MELLÉKLETEK

Tartalomjegyzék

1. SZÁMÚ MELLÉKLET	227
1. TÁBLÁZAT: <i>A politikai erők médiahasználata a vizsgált műsorokban, az összes szereplés alapján</i>	227
2. TÁBLÁZAT: <i>A parlamenti politikusok élőszóbeli szereplései a hírműsorokban</i>	229
3. TÁBLÁZAT: <i>A hírműsorok első húsz leggyakoribb szereplőjének neve, pártköötődése, illetve a nem párttag politikusok esetében közjogi beosztása, szerepléseinek száma és aránya, valamint nyilatkozatainak részaránya</i>	231
NÉZETTSÉGI ÉS HALLGATOTTSÁGI ADATOK.....	232
4/A. TÁBLÁZAT: <i>Az országos sugárzású televíziós csatornák hírműsorainak nézettsége havi bontásban</i>	232
4/B. TÁBLÁZAT: <i>Az országos sugárzású televíziós csatornák politikai magazinműsorainak nézettsége havi bontásban</i>	235
5. TÁBLÁZAT: <i>Az elemzett rádiós hírműsorok hallgatottsága 2004-ben</i>	237
2. SZÁMÚ MELLÉKLET: 2004. év folyamán létrejött új földfelszíni sugárzású műsorszolgáltatások ...	238
3. SZÁMÚ MELLÉKLET: 2004. év folyamán megszűnt földfelszíni sugárzású műsorszolgáltatások	238
4. SZÁMÚ MELLÉKLET: 2004. év folyamán nyilvántartásba vett műholdas műsorszolgáltatók	239
5. SZÁMÚ MELLÉKLET: 2004. év folyamán megszűnt műholdas műsorszolgáltatások	239
6. SZÁMÚ MELLÉKLET: 2004. év folyamán nyilvántartásba vett vezetékes műsorszolgáltatók	240
7. SZÁMÚ MELLÉKLET: 2004. év folyamán a nyilvántartásból törölt vezetékes műsorszolgáltatások	245
8. SZÁMÚ MELLÉKLET: 2004. év folyamán nyilvántartásba vett műsorelosztók	248
9. SZÁMÚ MELLÉKLET: 2004. év folyamán a nyilvántartásból törölt műsorelosztások	254
10. SZÁMÚ MELLÉKLET: Az ORTT törvénymódosítási javaslata	259
11. SZÁMÚ MELLÉKLET: Az ORTT szervezeti felépítése	263
RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	264

1. számú melléklet**1. táblázat**

N = 26 667

*A politikai erők médiahasználata a vizsgált műsorokban, az összes szereplés alapján
(a kormány és a pártok véleményyt nyilvánító képviselőinek százalékában)*

KORMÁNYKOALÍCIÓ	jan.	febr.	márc.	ápr.	máj.	jún.	júl.	aug.	szept.	okt.	nov.	dec.	átlag
MTV1 esti Híradó	72	72	71	69	67	69	75	82	72	73	63	73	71
MTV1 déli Híradó	63	64	66	65	73	60	64	89	59	69	70	64	67
Duna TV Híradó	67	66	70	63	71	65	71	71	67	65	66	65	67
Reggeli Krónika	62	66	63	62	57	65	69	77	61	61	60	68	64
Déli Krónika	60	73	67	70	67	66	65	76	65	66	64	69	67
Esti Krónika	57	65	67	61	62	63	63	71	62	60	61	69	63
<i>Krónikák összesen</i>	<i>60</i>	<i>67</i>	<i>66</i>	<i>63</i>	<i>62</i>	<i>64</i>	<i>65</i>	<i>74</i>	<i>63</i>	<i>62</i>	<i>62</i>	<i>69</i>	65
Tények (TV2)	71	62	69	66	57	57	70	80	58	60	61	61	64
RTL Klub Híradó	65	66	70	71	66	70	75	75	59	63	59	62	66
Danubius Rádió	66	65	71	73	73	78	87	83	69	72	73	76	73
Sláger Rádió	91	81	76	75	83	82	77	79	79	67	71	79	77
Jó estét, Magyarország! (TV2)	65	55	58	61	54	65	66	78	55	57	53	59	60
ATV Híradó	73	76	77	74	73	73	76	83	72	80	76	81	76
Hír TV Híradó	59	69	59	56	56	55	57	73	60	63	56	60	60
átlag	65	67	68	65	66	66	69	76	65	65	64	69	67
közszolgálati adók	63	67	67	64	65	65	68	75	65	64	64	68	66
kereskedelmi adók	68	66	68	67	66	67	70	78	64	66	64	69	68

PARLAMENTI ELLENZÉK	jan.	febr.	márc.	ápr.	máj.	jún.	júl.	aug.	szept.	okt.	nov.	dec.	átlag
MTV1 esti Híradó	28	28	29	31	33	31	25	18	28	27	37	27	29
MTV1 déli Híradó	38	36	34	35	27	40	36	11	41	31	30	36	33
Duna TV Híradó	33	34	30	37	29	35	29	29	33	35	34	35	33
Reggeli Krónika	38	34	37	38	43	35	31	23	39	39	40	32	36
Déli Krónika	40	27	33	30	33	34	35	24	35	34	36	31	33
Esti Krónika	43	35	33	39	38	37	37	29	38	40	39	31	37
<i>Krónikák összesen</i>	<i>40</i>	<i>33</i>	<i>34</i>	<i>37</i>	<i>38</i>	<i>36</i>	<i>35</i>	<i>26</i>	<i>37</i>	<i>38</i>	<i>38</i>	<i>31</i>	<i>35</i>
Tények	29	38	31	34	43	43	30	20	42	40	39	39	36
RTL Klub Híradó	35	34	30	29	34	30	25	25	41	37	41	38	34
Danubius Rádió	34	35	29	27	27	22	13	17	31	28	27	24	27
Sláger Rádió	9	19	24	25	18	18	23	21	21	33	29	21	23
Jó estét, Magyarország!	35	45	42	39	46	35	34	22	45	43	47	41	40
ATV Híradó	27	24	23	26	27	27	24	17	28	20	24	19	24
Hír TV Híradó	41	40	41	44	44	45	43	27	40	37	44	40	40
átlag	35	33	32	35	34	34	31	24	35	35	36	31	33
közszolgálati adók	37	33	33	36	35	35	32	25	35	36	36	32	34
kereskedelmi adók	32	34	32	33	34	33	30	22	36	34	36	31	32

2. táblázat**N = 9 496**

*A parlamenti politikusok előszóbeli szereplései a hírműsorokban
(a nyilatkozó szereplők százalékában)*

KORMÁNYKOALÍCIÓ	jan.	febr.	márc.	ápr.	máj.	jún.	júl.	aug.	szept.	okt.	nov.	dec.	átlag
MTV1 esti Híradó	72	76	76	75	68	76	90	88	72	76	71	76	76
MTV1 déli Híradó	47	61	63	73	72	67	75	100	69	69	76	63	68
Duna TV Híradó	66	71	67	60	66	69	69	74	67	66	71	63	68
Reggeli Krónika	61	67	61	68	52	57	66	75	58	62	65	67	63
Déli Krónika	47	50	57	54	61	68	61	63	63	63	62	73	60
Esti Krónika	59	67	66	63	60	59	65	72	62	67	64	70	64
<i>Krónikák összesen</i>	<i>57</i>	<i>64</i>	<i>62</i>	<i>62</i>	<i>58</i>	<i>61</i>	<i>64</i>	<i>71</i>	<i>61</i>	<i>64</i>	<i>64</i>	<i>70</i>	63
Tények (TV2)	71	61	61	59	51	57	68	83	52	63	60	61	62
RTL Klub Híradó	74	69	75	76	70	76	71	80	59	71	67	61	70
Danubius Rádió	100	100	100	100	100	88	100	100	100	100	100	100	99
Sláger Rádió	91	100	94	92	91	90	100	100	93	100	76	88	90
Jó estét, Magyarország! (TV2)	72	58	55	64	50	71	73	80	56	67	54	63	63
ATV Híradó	76	78	78	76	76	74	78	79	77	83	76	83	78
Hír TV Híradó	51	55	54	45	48	51	48	66	59	59	50	56	54
átlag	65	67	67	64	63	66	68	77	64	69	66	70	67
közszolgálati adók	62	68	66	64	63	66	69	76	66	67	68	69	67
kereskedelmi adók	68	66	67	65	63	66	66	78	63	70	65	71	67

PARLAMENTI ELLENZÉK	jan.	febr.	márc.	ápr.	máj.	jún.	júl.	aug.	szept.	okt.	nov.	dec.	átlag
MTV1 esti Híradó	28	24	24	25	32	24	10	12	28	24	29	24	24
MTV1 déli Híradó	53	39	37	27	28	33	25	*	31	31	24	37	32
Duna TV Híradó	34	29	33	40	34	31	31	26	33	34	29	37	33
Reggeli Krónika	39	33	39	32	48	43	34	25	42	38	35	33	37
Déli Krónika	53	50	43	46	39	32	39	37	38	37	38	27	40
Esti Krónika	41	33	34	38	40	41	35	28	38	33	36	30	36
<i>Krónikák összesen</i>	<i>43</i>	<i>36</i>	<i>38</i>	<i>38</i>	<i>42</i>	<i>39</i>	<i>36</i>	<i>29</i>	<i>39</i>	<i>36</i>	<i>36</i>	<i>30</i>	<i>37</i>
Tények (TV2)	29	39	39	41	49	43	32	17	48	37	40	39	38
RTL Klub Híradó	26	31	25	24	30	24	29	20	41	29	33	39	30
Danubius Rádió	*	*	*	*	*	13	*	*	*	*	*	*	1
Sláger Rádió	9	*	6	8	9	10	*	*	7	*	24	13	10
Jó estét, Magyarország! (TV2)	28	42	45	36	50	29	27	20	44	33	46	37	37
ATV Híradó	24	22	22	24	24	26	22	21	23	17	24	17	22
Hír TV Híradó	49	45	46	55	52	49	52	34	41	41	50	44	46
átlag	35	33	33	36	37	34	32	23	36	31	34	30	33
közszolgálati adók	38	32	34	36	37	34	31	24	34	33	32	31	33
kereskedelmi adók	32	34	33	35	37	34	34	22	37	30	35	29	33

3. táblázat

A hírműsorok első húsz leggyakoribb szereplőjének neve, pártkötődése, illetve a nem párttag politikusok esetében közjogi beosztása, szerepléseinek száma és aránya, valamint nyilatkozatainak részaránya

helyezés	név	pártkötődése, közjogi beosztása	szereplések száma	szereplések aránya (%)	nyilatkozatok aránya (%) 2004
1.	Medgyessy Péter	volt miniszterelnök (MSZP)	1570	1,9	37
2.	Gyurcsány Ferenc	ifjúsági és sportminiszter, miniszterelnök (MSZP)	1324	1,6	50
3.	Kovács László	külgügyminiszter, pártelnök (MSZP)	896	1,1	47
4.	Orbán Viktor	pártelnök (Fidesz)	891	1,1	56
5.	Kuncze Gábor	pártelnök (SZDSZ)	718	0,9	55
6.	Draskovics Tibor	pénzügyminiszter	705	0,9	43
7.	Mádl Ferenc	köztársasági elnök	553	0,7	23
8.	Juhász Ferenc	honvédelmi miniszter	509	0,6	42
9.	Dávid Ibolya	pártelnök (MDF)	501	0,6	50
10.	Szili Katalin	az Országgyűlés elnöke (MSZP)	467	0,6	42
11.	Demszky Gábor	főpolgármester (SZDSZ)	458	0,6	44
12.	Kökény Mihály	volt egészségügyi miniszter (MSZP)	440	0,5	50
13.	Gál J. Zoltán	politikai államtitkár (MSZP)	413	0,5	34
14.	Lamperth Mónika	belügyminiszter (MSZP)	409	0,5	46
15.	Herényi Károly	(MDF)	377	0,5	55
16.	Hiller István	pártelnök, kultuszminiszter (MSZP)	369	0,4	56
17.	Áder János	(Fidesz)	365	0,4	65
18.	Lendvai Ildikó	(MSZP)	342	0,4	54
19.	Németh Imre	földművelésügyi miniszter (MSZP)	317	0,4	60
20.	Csillag István	volt gazdasági miniszter	302	0,4	52

A szereplők pártkötődése/közjogi beosztása az MTI „A magyar közélet kézikönyve” alapján készült.

Nézettségi és hallgatottsági adatok

4/a. táblázat

Az országos sugárzású televíziós csatornák hírműsorainak nézettsége havi bontásban

a műsor címe	súlyozott nézettség a teljes lakosság körében (AMR)		közönségarány (SHR)	a műsor egy nézőjére jutó nézett idő százalékos aránya (ATS)
2004. január				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	18,7	1 757 386	36,8	79,4
TV2 Tények (18 ³⁰)	19,3	1 820 715	38,0	73,6
M1 Híradó (19 ³⁰)	10,0	943 588	18,0	62,9
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	4,7	444 066	34,5	79,5
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	1,4	130 884	3,0	50,5
Magyar ATV Híradó (19 ³⁰)	0,7	69 337	1,4	42,2
TV2 Jó estét, Magyarország!	2,9	268 577	26,9	71,9
2004. február				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	18,9	1 779 567	38,5	79,0
TV2 Tények (18 ³⁰)	18,4	1 735 315	37,5	71,4
M1 Híradó (19 ³⁰)	8,5	800 256	15,7	58,2
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	4,5	425 776	32,2	79,2
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	1,2	110 390	2,6	46,6
Magyar ATV Híradó (19 ⁰⁰)	0,9	81 265	1,7	46,5
TV2 Jó estét, Magyarország! (22 ⁰⁰)	2,5	238 664	25,3	72,2
2004. március				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	17,4	1 640 940	38,4	77,0
TV2 Tények (18 ³⁰)	18,3	1 719 330	40,1	74,3
M1 Híradó (19 ³⁰)	9,2	865 476	17,2	60,6
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	3,9	371 411	29,1	81,6
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	1,1	102 428	2,6	47,3
Magyar ATV Híradó (19 ⁰⁰)	0,9	86 593	1,9	50,8
TV2 Jó estét, Magyarország! (22 ⁰⁰)	2,6	248 800	25,7	73,7
2004. április				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	13,0	1 220 932	35,4	74,6
TV2 Tények (18 ³⁰)	14,9	1 405 092	40,6	74,1
M1 Híradó (19 ³⁰)	8,6	809 002	18,5	62,4
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	3,1	288 905	27,2	78,9
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	0,9	85 414	2,7	48,5
TV2 Jó estét, Magyarország! (22 ⁰⁰)	2,6	243 392	26,1	75,5
2004. május				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	11,3	1 067 903	33,6	72,6
TV2 Tények (18 ³⁰)	13,6	1 277 106	40,1	72,5
M1 Híradó (19 ³⁰)	8,2	770 220	19,1	62,7
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	3,0	279 976	26,9	79,6
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	0,8	71 895	2,4	41,7
TV2 Jó estét, Magyarország! (22 ⁰⁰)	2,5	237 041	26,3	73,8

2004. június				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	9,8	923 992	31,1	70,1
TV2 Tények (18 ³⁰)	12,2	1 150 720	38,0	71,0
M1 Híradó (19 ³⁰)	9,1	860 873	22,7	61,5
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	3,3	312 219	27,5	79,7
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	0,9	81 204	3,0	46,7
TV2 Jó estét, Magyarország! (22 ⁰⁰)	2,6	249 447	21,9	71,4
2004. július				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	9,4	887 629	31,5	75,3
TV2 Tények (18 ³⁰)	11,0	1 039 628	36,6	67,3
M1 Híradó (19 ³⁰)	8,0	751 854	22,2	66,1
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	4,2	397 101	30,8	82,6
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	0,8	78 018	3,1	45,6
TV2 Jó estét, Magyarország! (22 ⁰⁰)	3,2	302 686	23,9	65,2
2004. augusztus				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	9,5	896 478	30,9	74,4
TV2 Tények (18 ³⁰)	11,3	1 067 807	36,7	67,2
M1 Híradó (19 ³⁰)	9,0	850 048	23,1	62,2
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	4,4	417 681	30,7	83,3
Duna TV Híradó (20 ⁰⁰)	1,0	93 439	3,6	44,6
TV2 Jó estét, Magyarország! (22 ⁰⁰)	2,0	191 549	23,5	65,8
2004. szeptember				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	12,6	1 182 998	36,9	73,2
TV2 Tények (18 ³⁰)	13,1	1 233 361	38,4	73,5
M1 Híradó (19 ³⁰)	9,1	852 422	20,1	60,7
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	3,5	329 598	33,0	77,0
Duna TV Híradó (20 ⁰⁰)	1,0	91 524	3,4	43,5
TV2 Jó estét, Magyarország! (22)	2,0	189 140	24,3	68,8
2004. október				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	14,8	1 398 038	36,1	73,9
TV2 Tények (18 ³⁰)	14,5	1 363 700	35,2	74,2
M1 Híradó (19 ³⁰)	9,8	926 345	19,5	61,7
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	3,3	306 168	29,7	76,3
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	1,0	92 568	2,9	44,1
TV2 Jó estét, Magyarország! (23 ⁰⁰)	2,3	216 446	22,9	68,4
2004. november				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	17,3	1 624 881	36,1	77,6
TV2 Tények (18 ³⁰)	16,2	1 527 787	33,9	74,0
M1 Híradó (19 ³⁰)	10,1	947 595	18,7	64,6
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	3,3	312 489	26,2	72,7
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	1,3	124 362	3,1	43,3
TV2 Jó estét, Magyarország! (23 ⁰⁰)	2,5	231 924	26,7	69,4

2004. december				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	17,1	1 609 394	36,2	76,8
TV2 Tények (18 ³⁰)	15,7	1 475 625	33,1	75,1
M1 Híradó (19 ³⁰)	10,3	970 090	19,5	64,3
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	3,9	365 842	26,0	75,1
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	1,4	127 757	3,2	46,6
TV2 Jó estét, Magyarország! (23 ⁰⁰)	2,3	213 631	25,9	69,1
2004. éves átlag				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	13,6	1 277 157	35,4	74,9
TV2 Tények (18 ³⁰)	14,7	1 382 794	38,2	71,9
M1 Híradó (19 ³⁰)	9,0	843 347	19,3	61,9
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	3,7	349 801	29,5	79,7
Duna TV Híradó (19 ⁰⁰)	1,0	93 111	2,9	45,9
TV2 Jó estét, Magyarország! (22 ⁰⁰)	2,5	234 018	24,6	70,7

4/b. táblázat

Az országos sugárzású televíziós csatornák politikai magazinműsorainak nézettsége havi bontásban

a műsor címe	súlyozott nézettség a teljes lakosság körében (AMR)		közönségarány (SHR)	a műsor egy nézőjére jutó nézett idő százalékos aránya (ATS)
2004. január				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	4,7	443 189	12,5	49,6
MTV Nap-kelte	3,4	315 529	35,5	27,2
MTV A szólás szabadsága	9,9	930 304	21,0	54,4
Duna TV Indul a nap	0,2	22 074	2,7	9,6
RTL Klub Országház	1,3	122 726	19,9	62,8
2004. február				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	4,5	427 156	12,3	50,5
MTV Nap-kelte	3,3	314 235	32,8	26,1
MTV A szólás szabadsága	10,1	949 719	22,8	52,0
Duna TV Indul a nap	0,2	22 764	2,7	8,8
RTL Klub Országház	1,0	94 959	18,7	62,4
2004. március				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	3,7	353 040	11,0	52,1
MTV Nap-kelte	3,2	303 100	31,4	26,5
MTV A szólás szabadsága	10,6	998 242	24,1	55,1
Duna TV Indul a nap	0,2	19 849	2,3	8,6
RTL Klub Országház	1,4	132 517	23,5	71,4
2004. április				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	3,2	300 197	9,1	49,1
MTV Nap-kelte	2,8	261 117	31,0	26,4
MTV A szólás szabadsága	9,3	871 813	21,5	77,6
Duna TV Indul a nap	0,2	17 662	2,4	9,2
RTL Klub Országház	1,8	170 317	17,6	59,8
2004. május				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	3,2	303 761	9,5	46,7
MTV Nap-kelte	2,7	258 731	32,7	27,0
MTV A szólás szabadsága	10,1	947 619	22,9	78,4
Duna TV Indul a nap	0,2	19 149	2,7	10,3
RTL Klub Országház	3,1	287 807	18,0	61,6
2004. június				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	3,4	324 395	12,1	51,0
MTV Nap-kelte	2,6	244 130	32,9	25,5
MTV A szólás szabadsága	9,4	888 876	21,5	74,1
Duna TV Indul a nap	0,2	17 212	2,6	9,7
RTL Klub Országház	2,5	233 890	30,9	70,5

2004. július				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	3,3	313 767	12,4	49,6
MTV Nap-kele	2,4	227 979	32,9	25,4
MTV A szólás szabadsága	10,8	1 013 160	23,4	73,8
Duna TV Indul a nap	0,1	12 615	2,1	8,5
RTL Klub Országház	–	–	–	–
2004. augusztus				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	3,9	366 254	18,3	56,8
MTV Nap-kele	2,6	247 925	34,5	24,7
MTV A szólás szabadsága	11,0	1 040 066	29,4	72,8
Duna TV Indul a nap	0,1	13 486	2,2	8,6
RTL Klub Országház	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
2004. szeptember				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	4,0	380 701	14,5	50,4
MTV Nap-kele	2,8	259 262	34,2	25,8
MTV A szólás szabadsága	9,6	907 698	23,8	74,5
Duna TV Indul a nap	0,1	13 817	2,0	7,9
RTL Klub Országház	2,1	195 330	28,7	71,0
2004. október				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	4,0	373 725	13,5	52,5
MTV Nap-kele	2,8	259 648	32,1	24,5
MTV A szólás szabadsága	9,6	903 781	24,2	72,8
Duna TV Indul a nap	0,1	13 302	1,9	7,6
RTL Klub Országház	1,6	148 706	22,5	67,0
2004. november				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	3,8	358 560	12,2	50,8
MTV Nap-kele	2,9	269 159	33,0	25,9
MTV A szólás szabadsága	10,1	953 738	23,9	75,8
Duna TV Indul a nap	0,2	17 348	2,4	8,9
RTL Klub Országház	1,7	157 759	21,0	65,2
2004. december				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	4,9	458 784	14,2	56,1
MTV Nap-kele	3,3	311 826	34,7	26,8
MTV A szólás szabadsága	9,6	902 668	24,7	44,5
Duna TV Indul a nap	0,2	14 299	1,8	7,8
RTL Klub Országház	2,5	232 555	23,6	67,7
2004. éves átlag				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	3,9	364 426	12,4	51,4
MTV Nap-kele	2,9	274 674	33,1	26,0
MTV A szólás szabadsága	10,1	953 205	24,3	51,2
Duna TV Indul a nap	0,2	22 074	2,7	9,6
RTL Klub Országház	1,8	169 312	21,7	65,1

- **AMR:** a műsor nézőinek teljes lakosságon belüli részaránya viszonyítva a nézésével eltöltött idő hosszához, például: ha egy néző a műsorszám 50 százalékát látta, akkor csak „fél nézőnek” számít,
- **SHR:** a műsor nézőinek aránya az adott intervallumban televíziót (illetve videót nézők) csoportján belül,
- **ATS:** műsor teljes adásidőjéből egy nézőre jutó nézett idő százalékos aránya.

5. táblázat

Az elemzett rádiós hírműsorok hallgatottsága 2004-ben (minta: az ország 14 év feletti népessége, index: RCHN)

	Reggeli Krónika	Déli Krónika	Esti Krónika	Danubius Rádió	Sláger Rádió
január	1 038	1 728	587	372	546
február	1 181	1 744	698	407	548
március	1 213	1 543	600	447	441
április	1 274	1 791	700	375	508
május	1 191	1 517	650	354	603
június	1 261	1 650	695	401	535
július	1 080	1 595	639	311	444
augusztus	1 208	1 766	708	376	540
szeptember	1 089	1 660	638	309	489
október	1 066	1 681	566	331	482
november	959	1 561	558	319	455
december	954	1 595	568	306	445

Forrás: Szonda Ipsos

2. számú melléklet: 2004. év folyamán létrejött új földfelszíni sugárzású műsorszolgáltatások

A műsorszolgáltató neve	A műsor neve	Cím	Telephely	Frekvencia/ csatorna	Típus	A szerződéskötés dátuma
Kevipress Kkt.	Aqua Rádió	7900 Szigetvár , Dózsa Gy. u. 45.	Nagyatád	104,1	rádió, helyi Barcs 102,7 vételkörzet bővítése	2004. május 21. (szerződésmódosítás)
Rádió-Aktív Bt.	Z 100 Rádió	3980 Sátoraljaújhely , Dózsa Gy. u. 10.	Sátoraljaújhely	100,0	rádió, helyi, közműsor-szolgáltató	2004. május 20.
Print-TEX Kft.	Dunakanyar Rádió	2133 Sződliget , Dunai Fásor 112.	Gyál	98,9	rádió, helyi Vác 94,1 MHz vételkörzet bővítése	2004. május 20. (szerződésmódosítás)
Print-TEX Kft.	Dunakanyar Rádió	2133 Sződliget , Dunai Fásor 112.	Monor	106,3	rádió, helyi Vác 94,1 MHz vételkörzet bővítése	2004. május 20. (szerződésmódosítás)
Print-TEX Kft.	Dunakanyar Rádió	2133 Sződliget , Dunai Fásor 112.	Pécel	91,7	rádió, helyi Vác 94,1 MHz vételkörzet bővítése	2004. május 20. (szerződésmódosítás)
Balogh Erika	HA-JÓ Rádió	4400 Nyíregyháza , Solyóm u. 35.	Vaja	98,4	rádió, helyi	2004. május 21.
Média Villány Kft.	Villány Rádió	7800 Villány , Gyüdi út 1.	Villány	100,9	rádió, helyi, közműsor-szolgáltató	2004. május 21.
Parti Rádió Kft.	Parti Rádió	5241 Abádszalók , Arany J. u. 2.	Abádszalók	89,2	rádió, helyi, közműsor-szolgáltató	2004. november 30.
Fekete Júlia	VÁR FM Kisváda	4600 Kisváda , Fáy A. u. 2.	Kisváda	93,4	rádió, helyi	
PRO-28 Kft.	Rádió Sárvár	9700 Szombathely , Széll Kálmán u. 7.	Sárvár	96,5	rádió, helyi	

3. számú melléklet: 2004. év folyamán megszűnt földfelszíni sugárzású műsorszolgáltatások

A műsorszolgáltató neve	A műsor neve	Cím	Telephely	Frekvencia/csatorna	Típus	A megszűnés dátuma, oka:
Győr Médiaközpont Kht.	Győr VTV	9024 Győr , Ikva u. 70.	Győr	47. csatorna	helyi TV	2004. május 31. Az intézmény jogutód nélküli megszűnése

4. számú melléklet: 2004. év folyamán nyilvántartásba vett műholdas műsorszolgáltatók

Műsorszolgáltató	A műsorszolgáltatás állandó megnevezése	Cím	Vételkörzet	A műsorszolgáltatás fajtája	A nyilvántartásba vétel dátuma
Koronaékszer Rt.	KORONA TV	1054 Budapest , Alkotmány u. 23.	országos	TV	2004. március 31.
Magyar Katolikus Rádió Rt.	Magyar Katolikus Rádió	1062 Budapest , Délibáb u. 15-17.	országos	rádió	2004. június 1.
SRORT1 TV Műsorszolgáltató Rt.	SPORT2	1139 Budapest , Lomb u. 23-27.	körzeti	TV	2004. július 14.
Filmmúzeum Rt.	TV Paprika	1033 Budapest , Hajógyári sziget 307.	körzeti	TV	2004. szeptember 1.
TV Paprika Műsorszolgáltató Rt.	TV Paprika	1035 Budapest , Raktár u. 25.	körzeti	TV	2004. november 2.

5. számú melléklet: 2004. év folyamán megszűnt műholdas műsorszolgáltatások

Műsorszolgáltató	A műsorszolgáltatás állandó megnevezése	Cím	Vételkörzet	A műsorszolgáltatás fajtája	A törlés hatálya
PRIMA TV Rt.	PRIMA TV	1119 Budapest , Galambóc u. 12-14.	országos	TV	2004. május 8.
Sky Power Television Rt.	SKY TV	1141 Budapest , Bonyhádi út 52.	körzeti	TV	2004. május 1.
AUDIOTECH Rt.	JAZZ Rádió	1024 Budapest , Keleti Károly u. 22.	országos	rádió	2004. február 29.
Filmmúzeum Rt.	TV Paprika	1035 Budapest , Raktár u. 25.	körzeti	TV	2004. november 2.

6. számú melléklet: 2004. év folyamán nyilvántartásba vett vezetékes műsorszolgáltatók

ORTT határozat	A műsorszolgáltató neve	Címe	A műsorszolgáltatás állandó megnevezése	Vételkörzet	A műsorszolgáltatás fajtája	A műsorszolgáltatás kezdésének dátuma
275/2004. (II. 26.)	Jánossomorja Kultúrájáért Alapítvány	9241 Jánossomorja , Szabadság u. 39.	Jánossomorja Televízió	Jánossomorja	TV	2004. január 1.
276/2004. (II. 26.)	Multitech 3 Kft.	9241 Cegléd , Szövetség u. 6. III/9.	Ceglédi Képűjság	Cegléd	TV	2004. január 1.
277/2004. (II. 26.)	Csepregi Promenáderért Közhasznú Egyesület	9735 Csepreg , Ságvári u. 7.	Csepreg TV	Csepreg	TV	2004. február 4.
277/I/2004. (II. 26.)	Nadányi Zoltán Művelődési Központ	4100 Berettyóújfalu , Bajcsy-Zs. u. 27.	Berettyó Televízió	Berettyóújfalu	TV	2004. február 10.
277/II/2004. (II. 26.)	Kun-Mediátor Kft.	5300 Karcag , Táncsics krt. 15.	Mediátor TV	Karcag	TV	2004. február 26.
277/III/2004. (II. 26.)	Kábel 2 Szolgáltató Bt.	6221 Akasztó , Dózsa Gy. u. 15.	Helyi TV	Akasztó, Csengőd	TV	2004. február 26.
277/IV/2004. (II. 26.)	Enter-Nána Kht.	3385 Tiszanána , Fő u. 108/1.	Tiszanánai Televízió	Tiszanána	TV	2004. február 26.
278/2004. (II. 26.)	Bartech 2002 Kft.	3323 Szarvaskő , Fő út 6.	TV3 Bélapátfalva	Bélapátfalva	TV	2004. január 20.
281/2004. (II. 26.)	Ruha Zoltán egyéni vállalkozó	7020 Dunaföldvár , Kadarka u. 71.	Solt Városi Televízió	Solt	TV közműsor- szolgáltató	2004. február 20.
307/1/2004. (III. 31.)	Média az Emberekért Alapítvány	4031 Debrecen , Vincellér u. 2. II/20.	Hobby Rádió Budapest	Budapest	TV közműsor- szolgáltató	2004. január 10.
307/2/2004. (III. 31.)	Média az Emberekért Alapítvány	4031 Debrecen , Vincellér u. 2. II/20.	Hobby Rádió Bősörmény	Hajdúböszörmény	TV közműsor- szolgáltató	2004. január 10.
308/2004. (III. 31.)	Grót-Média Kft.	8790 Zalaszöntgrót , Kinizsi tér 1/b.	Objek TV	Zalaszöntgrót	TV	2004. január 7.
310/I/2004. (III. 31.)	Cameramen Bt.	8044 Kincsesbánya , Árpád u. 18.	Fehérvárcturgó Közösségi Televízió	Fehérvárcturgó	TV	2004. január 10.
310/II/2004. (III. 31.)	Kábeltelevízió Építő és Szolgáltató Kft.	2483 Gárdony , Szabadság u. 30/c.	Tó TV	Pusztaszabolcs, Lovasberény, Pátka	TV	2004. február 1.

310/III/2004. (III. 31.)	Csörgits Ferenc egyéni vállalkozó	9330 Kapuvár , Rákóczi u. 60.	Fali TV Kisfalud	Kisfalud	TV	2004. február 7.
310/IV/2004. (III. 31.)	Csörgits Ferenc egyéni vállalkozó	9330 Kapuvár , Rákóczi u. 60.	Fali TV Vitnyéd	Vitnyéd	TV	2004. február 7.
310/V/2004. (III. 31.)	Csörgits Ferenc egyéni vállalkozó	9330 Kapuvár , Rákóczi u. 60.	Fali TV Röjtökmuzsaj	Röjtökmuzsaj	TV	2004. február 7.
310/2004. (III. 31.)	Kalászi-Kocsi Bt.	2011 Budakalász , Budai út 149.	Kalászi Kocsi Televízió	Budakalász	TV közműsor- szolgáltató	2003. december 13.
311/I/2004. (III. 31.)	Nádasdy Lakás-, Garázsépítő és Fenntartó Szövetkezet	9600 Sárvár , Petőfi út 26.	Lakásszöv Info	Sárvár	TV	2004. március 10.
311/II/2004. (III. 31.)	Encs Város Kultúrájáért és Sportjáért Közalapítvány	3860 Encs , Petőfi út 75.	Encsi TV	Encs, Méra, Forró	TV	2004. február 19.
523/I/2004. (IV. 15.)	Városi Televízió Celldömölk Kht.	9500 Celldömölk , Szenháromság tér 1.	TV Cell	Celldömölk	TV	2004. január 10.
523/II/2004. (IV. 15.)	Városi Televízió Szeged Műsorszolgáltató Kht.	6721 Szeged , Csongrádi sgt. 12.	Városi Televízió Szeged	Szeged	TV	2004. május 1.
523/III/2004. (IV. 15.)	Erzo-Tech Bt.	8294 Kapolcs , Dózsa Gy. u. 20.	Városlőd TV	Városlőd	TV	2004. március 20.
524/2004. (IV. 16.)	Média 11 Kft.	1111 Budapest , Szt. Gellért tér 1-3.	TV11	Budapest XI. kerület	TV közműsor- szolgáltató	2004. február 20.
539/2004. (IV. 20.)	Videograf Stúdió Bt.	1131 Budapest , Dolmány u. 5-7.	Pont TV	Pécel	TV közműsor- szolgáltató	2004. március 4.
611/2004. (IV. 28.)	WebCom Média Bt.	6326 Harta , Gallé Tibor u. 48.	HartaInfo	Harta	TV	2004. március 16.
625/2004. (V. 5.)	Művelődési, Sportközpont és Könyvtár	7960 Sellye , Batthyány u. 14.	Ormánság Televízió	Sellye	TV	2004. március 17.
684/I/2004. (V. 19.)	GA-Bu Média Kft.	840 Csurgó , Csokonai u. 2.	Csurgói Városi Televízió	Csurgó	TV	2004. április 7.
684/III/2004. (V. 19.)	Kuti Tamás egyéni vállalkozó	8700 Marcali , Táncsics u. 104.	Marcali Napló	Marcali	TV	2004. május 10.
684/IV/2004. (V. 19.)	Bükkszentkereszt Kábel TV Kft.	3557 Bükkszentkereszt , Kossuth u. 24.	Képűjság	Bükkszentkereszt	TV	2004. május 19.
684/V/2004. (V. 19.)	Duna-Hír Lapkiadó és Reklámszolgáltató Kft.	2400 Dunaújváros , Béke tér 3.	Duna-Hír	Dunaújváros	TV	2004. április 4.

684/VII/2004 (V. 19.)	Hajósszolg Kft.	6344 Hajós , Rákóczi út 12.	Hajós TV	Hajós	TV	2004. április 15.
685/2004. (V. 19.)	Új Babilon '95 Kiadó Bt.	8000 Székesfehérvár , Honvéd u. 1.	Új TV Bodajk	Bodajk	TV	2004. április 19.
721/2004. (VI. 2.)	Gazdag Árpád egyéni vállalkozó	2015 Szigetmonostor , Árvácska u. 7/b.	UPC Csillagpontos Képűjság	Budapest	TV	2004. június 15.
722/I/2004. (VI. 2.)	Paragi Pál egyéni vállalkozó	6763 Szatymaz , Ady E. u. 74.	Szatymazi Képűjság TV	Szatymaz	TV	2004. június 1.
722/II/2004. (VI. 2.)	Paragi Pál egyéni vállalkozó	6763 Szatymaz , Ady E. u. 74.	Napfény Rádió	Szatymaz	Rádió	2004. június 1.
728/2004. (VI. 2.)	Keserő György egyéni vállalkozó	4287 Vámospércs , Pacsirta u. 4.	Vámos TV	Vámospércs	TV közműsor- szolgáltató	2004. január 18.
824/2004. (VI. 16.)	Line-Up Kft.	5435 Martfű , Munkácsy u. 20.	Martfői Városi Televízió	Martfű	TV közműsor- szolgáltató	2004. május 26.
824/2004. (VI. 16.)	Kazincbarcikai Diákönkormányzatok Egyesülete	3700 Kazincbarcika , Fő tér 25. fszt. 3.	Diák TV	Kazincbarcika	TV közműsor- szolgáltató	2004. május 18.
841/2004. (VI. 23.)	Amatőr Videósok Pétervásárai Egyesülete	3250 Pétervására , Szent Márton út 3.	Pétervásárai Városi Televízió	Pétervására	TV	2004. június 12.
844/2004. (VI. 23.)	Heti Plusz Kft.	6900 Makó , Széchenyi tér 8.	Heti Plusz Információs és Reklám Csatorna	Makó	TV	2004. május 22.
870/2004. (VI. 29.)	Matt-2004 Kft.	6756 Tiszasziget , Fűzfa u. 7.	TiszapART TV	Szeged	TV nem nyere- ségérdekelt	2004. április 15.
871/2004. (VI. 29.)	B+B Kft.	7815 Harkány , Rózsa u. 21.	Pátria TV	Harkány, Siklós, Nagyharsány, Villány	TV nem nyere- ségérdekelt	2004. június 29.
872/2004. (VI. 29.)	Omnicolor Kft.	1122 Budapest , Gaál József u. 18.	Kőbányai Televízió	Budapest X. kerület	TV	2004. május 17.
873/2004. (VI. 29.)	Venkó Stúdió Kft.	2083 Solymár , Kazinczy u. 38.	Venkó TV	Budapest VII. kerület	TV	2004. június 1.
874/2004. (VI. 29.)	Stúdió3 Kft.	1016 Budapest , Mészáros u. 48-54.	S3 TV	Budapest I-II. kerület	TV	2004. június 1.
875/2004. (VI. 29.)	Pusztai László	3980 Sátoraljaújhely , Molnár Borbála u. 15.	Karádi Képek	Tiszakarád	TV	2004. június 1.

876/2004. (VI. 29.)	Marcali Városi Televízió	8700 Marcali , Múzeum köz. 5.	Marcali Városi Televízió	Marcali	TV közmsor- szolgáltató	2004. május 1.
880/2004. (VI. 29.)	Dra-Szer Bt.	7090 Tamási , Dobó István u. 9.	Koppány TV Magazin	Tamási	TV	2004. június 29.
881/2004. (VI. 29.)	Móricz Zsigmond Városi Művelődési Ház és Könyvtár	4900 Fehérgyarmat , Kossuth tér 17.	Városi Televízió Fehérgyarmat	Fehérgyarmat	TV	2004. június 20.
882/2004. (VI. 29.)	Herz Vezetéknélküli Távközléstechnikai és Mechanikai Kft.	6521 Vaskút , Bartók B. u. 6/a.	INFO TV	Vaskút, Bátmonostor	TV	2004. május 12.
962/2004. (VII. 7.)	Balatonakaliért Támogatási Közalapítvány	8243 Balatonakali , Kossuth u. 17.	Akali TV	Balatonakali	TV közmsor- szolgáltató	2004. május 22.
1005/2004. (VII. 14.)	Takács Tamás egyéni vállalkozó	4028 Debrecen , Apafi u. 99.	Újszentmargita Televízió	Újszentmargita	TV	2004. április 20.
1007/2004. (VII. 15.)	Pusztai László	3980 Sátoraljaújhely , Molnár Borbála u. 15.	Alsóberecki Képek	Alsóberecki	TV	2004. július 14.
1054/I/2004. (VII. 25.)	Bárándi Zoltán egyéni vállalkozó	2072 Zsámbék , Dózsa Gy. u. 20.	Zsámbéki Képűjság	Zsámbék, Tök	TV	2004. augusztus 1.
1054/II/2004. (VII. 25.)	Bárándi Zoltán egyéni vállalkozó	2072 Zsámbék , Dózsa Gy. u. 20.	Mányi Képűjság	Mány	TV	2004. augusztus 1.
1055/2004. (VIII. 25.)	Macro-Plan Bt.	2510 Dorog , Schmidt S. ltp. 29.	Leányvári Képűjság	Leányvár	TV	2004. július 2.
1056/2004. (VIII. 25.)	Keszi Channel Informatikai Kft.	2120 Dunakeszi , Fő út 70.	Supra Channel	Sajófok, Zamárdi, Balatonföldvár, Balatonszárszó	TV	2004. augusztus 25.
1213/I/2004. (IX. 8.)	Parabola 2000 Kft	5430 Tiszaöldvár , Baross krt. 30.	Tiszaöldvári Városi Televízió	Tiszaöldvár	TV	2004. augusztus 22.
1213/II/2004. (IX. 8.)	ART Telefon Bt.	6000 Kecskemét , Lóverseny u. 1.	ART Kecskemét Képűjság	Kecskemét	TV	2004. szeptember 8.
1277/2004. (IX. 22.)	Baranya Televízió Kft.	7300 Komló , Kossuth L. u. 121.	Baranya Televízió	Komló	TV	2004. augusztus 16.
1283/2004. (IX. 22.)	Neuko Kft.	2094 Nagykovácsi , Sport u. 37.	Keszi TV	Budakeszi	TV	2004. július 9.
1397/2004. (X. 6.)	Kárász Közhasznú Egyesület	6720 Szeged , Dózsa Gy. u. 2.	Tisza Rádió	Szeged	TV közmsor- szolgáltató	2004. szeptember 20.

1455/2004. (X. 27.)	Chaplin 2000 Bt.	4183 Kaba , Kossuth u. 8.	Balmazújvárosi Hírmagazin	Balmazújváros	TV	2004. október 18.
1456/2004. (X. 27.)	Chaplin 2000 Bt.	4183 Kaba , Kossuth u. 8.	Tiszacsegei Krónika	Tiszacsege	TV	2004. október 18.
1458/2004. (X. 27.)	Szent István Általános Iskola	8124 Kálóz , Szent István tér 9.	Kálóz TV	Kálóz	TV	2004. szeptember 1.
1526/2004. (XI. 3.)	Gombos András	2120 Dunakeszi , Kazinczy u. 5.	Tele-Vízió	Fót, Mogyoród, Göd, Gödöllő, Isaszeg, Kisnémedi, Püspökszilágy, Csömör	TV közmsor- szolgáltató	2004. szeptember 1.
1535/2004. (XI. 17.)	TMT Stúdió Kft.	8800 Nagykanizsa , Kórház u. 24.	TÉR TV	Nagykanizsa	TV	2004. november 17.
1536/2004. (XI. 17.)	Annavölgy Község Önkormányzat Általános Iskolája	2529 Annavölgy , Fő u. 24.	Annavölgy KTV	Annavölgy	TV	2004. október 18.

7. számú melléklet: 2004. év folyamán a nyilvántartásból törölt vezetékes műsorszolgáltatások

ORTT határozat	A műsorszolgáltató neve	Címe	A műsorszolgáltatás neve	Vételkörzet	Típus	Hatályos
282/2004. (II. 26.)	Kőő János egyéni vállalkozó	9451 Röjtökmuzsaj , Röjtöki u. 55.	–	Röjtökmuzsaj	TV	2003. december 31.
283/2004. (II. 26.)	Fibernet Kommunikációs Rt.	1013 Budapest , Krisztina tér 2.	Ceglédi Képűjság	Cegléd	TV	2004. január 1.
284/2004. (II. 26.)	Stúdió Moderna 2000 TV- Shop Kft.	1137 Budapest , Pozonyi út 32.	TOP Shop TV	Kecskemét	TV	2004. január 31.
285/2004. (II. 26.)	Nádasd Kft.	3672 Borsodnádásd , Köztársaság út 11.	Borsodnádásdi KTV	Borsodnádásd	TV	2004. február 26.
286/2004. (II. 26.)	Balassi Bálint Művelődési Ház	9241 Jánosomorja , Óvári u. 1.	Falu TV Jánosomorja	Jánosomorja	TV	2004. január 1.
287/2004. (II. 26.)	Kép-Hang Fix Bt.	2821 Gyermely , Tatai u. 88.	Falutévé Gyermely	Gyermely	TV	2004. január 1.
525/1/2004. (IV. 16.)	Remeczki Gábor egyéni vállalkozó	3599 Sajószöged , Csokonai út 12.	Sajószöged TV	Sajószöged	TV	2003. szeptember 18.
525/2/2004. (IV. 16.)	Erőtér Bt.	3300 Eger , Ostrom u. 11.	Fix TV	Eger	TV	2004. január 1.
525/3/2004. (IV. 16.)	Mediterrán-Média Kht.	7621 Pécs , Szt. István tér 12.	Mediterrán TV	Harkány	TV	2003. december 1.
525/4/2004. (IV. 16.)	Duna-Tükör Kft.	2400 Dunaújváros , Barátság út 2.	DTV Képűjság	Dunaújváros	TV	2004. január 1.
525/5/2004. (IV. 16.)	Cikádor-Média Kht.	7140 Bátaszék , Szt. István tér 7.	Cikádor TV	Bátaszék	TV	2003. december 1.
525/6/2004. (IV. 16.)	AAA Proball Group Bt.	2117 Isaszeg , Petőfi S. u. 13.	Isaszegi Közösségi Televízió	Isaszeg	TV	2004. január 9.
525/2004. (IV. 16.)	Ormánység TV Alapítvány	7960 Sellye , Batthyány u. 14.	Ormánység TV	Sellye	TV	2004. március 14.
683/2004. (V. 19.)	Art Editor Bt.	1053 Budapest , Múzeum krt. 7.	Óbuda TV	Budapest III. kerület	TV	2004. január 17.
825/2004. (VI. 16.)	Martfői Városi Művelődési Központ és Könyvtár	5435 Martfű , Mártrok út 1.	Martfű VTV	Martfű	TV	2004. május 25.
1280/1/2004. (IX. 22.)	Vilka-Szerviz Kft.	2890 Tata , Ady E. u. 31.	Vilka Infó	Szomód	TV	2004. július 1.

1280/2/2004. (IX. 22.)	Képli Csaba	8052 Fehérvár csurgó, Dózsa Gy. u. 109.	Falutévé Fehérvárcsurgó	Fehérvárcsurgó	TV	2004. január 1.
1280/3/2004. (IX. 22.)	Bereghát Fejlesztési Társulás	4937 Barabás , Árpád út 7-9.	FEBTV	Fehérgyarmat	TV	2004. április 1.
1280/4/2004. (IX. 22.)	Zalaszentgróti Városi Televízió	8790 Zalaszentgrót , Batthyány u. 10	Zalaszentgróti VTV	Zalaszentgrót	TV	2003. december 31.
1280/5/2004. (IX. 22.)	Cigánd Településüzemeltetési Kht.	3973 Cigánd , Fő u. 87.	Cigándi Híradó	Cigánd	TV	2004. június 20.
1280/6/2004. (IX. 22.)	Kovács János	4090 Polgár , Aradi út 13.	Polgár Infó, Tiszalöki Infó, Egyek Infó	Polgár, Egyek, Tiszalök	TV	2004. június 24.
1280/7/2004. (IX. 22.)	Vár-Tech Kft.	3060 Pásztó , Dózsa Gy. út 34.	Képújság	Pásztó	TV	2004. június 16.
1280/8/2004. (IX. 22.)	Sterczer Gergely egyéni vállalkozó	2543 Süttő , Liget tér 18.	KTV Annavölgy	Annavölgy	TV	2004. május 30.
1280/9/2004. (IX. 22.)	Üzlet 2000. Bt.	5310 Kisújszállás , Szabadság tér 3.	Városi TV Kisújszállás	Kisújszállás	TV	2004. szeptember 22.
1280/10/2004. (IX. 22.)	Pánik Kulturális Egyesület	4243 Téglás , Kossuth u. 74.	4-SSSS Rádió	Téglás	R	2004. január 22.
1280/11/2004. (IX. 22.)	Csurgó Városi Televízió	8840 Csurgó , Csokonai u. 2.	CSTV-Csurgó Városi Televízió	Csurgó	TV	2003. december 31.
1280/12/2004. (IX. 22.)	ARTUNIQ Kft.	2100 Gödöllő , Dózsa Gy. Út 5-7., II/16.	Gödöllő Plusz TV	Gödöllő	TV	2004. április 30.
1280/13/2004. (IX. 22.)	Pólya Szolgáltató Bt.	5420 Túrkeve , Pressol M. út 2.	Kábel TV Túrkeve	Túrkeve	TV	2004. június 25.
1280/14/2004. (IX. 22.)	Hármashatár Alapítvány	4900 Fehérgyarmat , Deák Ferenc u. 3.	Hármashatár Televízió Fehérgyarmat	Fehérgyarmat	TV	2004. szeptember 22.
1372/I/2004. (X. 6.)	Molnár Elektronikai Kft.	9300 Csorna , Laky D. u. 2.	Rábaközi Stúdió	Csorna, Kapuvár, Fertőd, Ikrény, Rábapatona, Enese, Györsösvényház, Bágyogszovát, Dör, Szilsárkány, Szil, Cirák, Rábatamási-Jobaháza, Farád, Hegykő-Fertőhomok	TV	2004. október 1.
1372/II/2004. (X. 6.)	Körtvélyesi Fényíró Stúdió Bt.	8053 Bodajk , Mandulás u. 28.	Bodajk TV	Bodajk	TV	2004. július 4.

1372/III/2004. (X. 6.)	Chaplin Bt.	4183 Kaba , Kossuth u. 8.	Chaplin Stúdió	Polgár, Balmazújváros, Nagyhegye, Hortobágy, Tiszacsege, Egyek, Görbeháza	TV	2004. szeptember 7.
1372/IV/2004. (X. 6.)	RH+ Video Bt.	2100 Gödöllő , Fenyvesi főút 2.	Gödöllői Városképek	Gödöllő	TV	2004. szeptember 9.
1522/2004. (XI. 3.)	Külsővat Községért Alapítvány	9532 Külsővat , Raffel M. u. 1.	INFOTV Külsővat	Külsővat	TV	2004. május 31.

8. számú melléklet: 2004. év folyamán nyilvántartásba vett műsorelosztók

ORTT határozat	A műsorelosztó megnevezése	Helység	Vételkörzet	A bejelentés dátuma
1549/2004. (XI. 17.)	„Masszív” Kft.	1116 Budapest	Beleg, Szabás	2003. november 5.
1586/2004. (XI. 17.)	„SZITI-L” Kft.	4028 Debrecen	Hajdúsámson, Biharkeresztes, Ártánd, Nyíracsad	2002. november 15.
1563/2004. (XI. 17.)	A-moziplusz Kft.	1141 Budapest	Aszód (Felüljárók útja, Honvéd u., Vörösmarty u., Arany J. u., Hajnóci u., Bercsényi u., Rákóczi u., Bethlen G. u., Bocskai u., Mosolygó A. u., Kinizsi Nagy P. u., Liget u.,)	2003. október 27.
1539/2004. (XI. 17.)	Ábrahám-Sat Bt.	8256 Ábrahámhegy	Ábrahámhegy	2003. november 4.
1615/2004. (XI. 17.)	ACTIVE WORK Kft.	3630 Putnok	Szigetszentmárton, Szigetújfalu	2004. október 6.
1578/2004. (XI. 17.)	Balatongyöröki Kábeltelevízió Kft.	8313 Balatongyörök	Balatongyörök	2003. december 8.
1567/2004. (XI. 17.)	Bátaapáti Község Önkormányzata	7164 Bátaapáti	Bátaapáti	2003. április 7.
1551/2004. (XI. 17.)	BTM 2003 Kft.	4130 Derecske	Körösszakál, Derecske	2003. július 18.
1577/2004. (XI. 17.)	Bükkszentkereszt Kábel TV Kft.	3557 Bükkszentkereszt	Bükkszentkereszt	2003. december 2.
1600/2004. (XI. 17.)	Caracom Kft.	3534 Miskolc	Miskolc, Répáshuta	2003. február 10.
1582/2004. (XI. 17.)	Csanádpalota Kábeltelevízió Kft.	6913 Csanádpalota	Csanádpalota	2003. augusztus 8.
1594/2004. (XI. 17.)	Csiritel Bt.	7636 Pécs	Pécs (Fábián Béla u., Nagydeindoli u., Középdéindoli u., Abaligeti Út, Kismélyvölgy-Dülő)	2004. április 20.
1558/2004. (XI. 17.)	Dág község Önkormányzata	2522 Dág	Dág	2003. május 19.
1550/2004. (XI. 17.)	Digisat 2000 Kft.	2315 Szigethalom	Százhalombatta (Irinyi-Kodály-Tóth-Erkel Utak Által Határolt Terület)	2003. december 13.
1580/2004. (XI. 17.)	DMCC Kommunikációs Kft.	4026 Debrecen	Debrecen (Tócsóskert-Tócosvölgy)	2002. június 30.

1588/2004. (XI. 17.)	Dual-Plus Kft.	3700 Kazincbarcika	Szalonna, Meszes, Nyomár, Martonyi, Ziliz, Tardona, Edelény, Felsőtelekes, Boldva, Berente, Hangács	1996. április 3.
1552/2004. (XI. 17.)	DUNA-KÁBEL 2000' Kft.	2400 Dunaujváros	Harta, Baracs	2003. október 6.
1592/2004. (XI. 17.)	Electronett Kft.	9751 Vép	Vép	2004. június 24.
1543/2004. (XI. 17.)	EMKTV Kft.	1134 Budapest	Budapest VI., VIII., IX., X., XI., XV., XVIII., XIX., Dorog, Esztergom, Hatvan	2001. január 23.
1547/2004. (XI. 17.)	Enter-Nána Kht.	3385 Tiszanána	Tiszanána	2003. november 26.
1537/2004. (XI. 17.)	Esztergályos Géza	9761 Táplánszentkereszt	Zsennye, Sárfigimzdó, Rum, Petőmihályfa, Perenye, Andrásfa, Alsóújlak	2004. március 31.
1568/2004. (XI. 17.)	EUROCABLE Kft.	2040 Budaörs	Budapest XI. kerület (Méhész u., Kővirág sor, Egér út, Balatoni út, Repülőtéri út, Kamaraerdei út, Balatoni út, Péterhegyi lejtő, Péterhegyi út, Ringló u. által határolt terület), Budaörs (Stefánia u., Arany János u., Vasvári Pál u., Baross G. u., Dózsa Gy. u., Mező u., Clementis László út, Nyár u., Tavasz u. által határolt terület)	2003. július 14.
1579/2004. (XI. 17.)	EUROCOM-2003. Kft.	2071 Páty	Tök-Zsámbék, Nagysáp, Gyermely, Mány	2003. november 3.
1595/2004. (XI. 17.)	FERGAL-SAT KFT.	8242 Balatonudvari	Balatonudvari	2004. június 23.
1574/2004. (XI. 17.)	FiberNet Kommunikációs Rt.	1013 Budapest	Tószeg, Sárrétudvari, Sarkad, Siklós, Tiszalök, Tekenye, Szeghalom, Siófok, Túrkeve, Újfehértó, Velence, Vésztő, Zalaszentgrót, Zalaudvarnok, Balmazújváros, Hajdúszoboszló, Kecskemét (Városföld), Kistarcsa, Ercsi, Gödöllő, Fehérgyarmat, Sellye, Mezőkeresztes, Erdőkertes, Egyek, Csongrád, Zalaszentgrót (Csáford), Cegléd, Budapest IX. kerület, Borota, Berettyóújfalu, Barcs, Báránd, Baja, Bácsalmás, Esztár, Szava, Almamellék, Balmazújváros, Garé, Ócsárd, Patapoklosi, Kerepes, Somogyapáti, Hajdúhadház, Százhalombatta, Tépe, Órbottyán, Kozármisleny, Fehérgyarmat, Pilisvörösvár, Kisújszállás, Poroszló, Polgár, Pocsaj, Szabadbattyán, Okány, Nagyrábé, Nádudvar, Mohács, Mikepércs, Mezőkövesd, Pilisszentiván, Mélykút, Lánycsók, Érsekhalma, Hévíz, Fonyód, Füzesabony, Gödöllő, Gyomaendrőd, Hajdúbagos,	2000. február 18.

			Kunfehértó, Heves, Konyár, Jánoshalma, Kál, Kalocsa, Kecskemét, Püspökladány, Kápolnásnyék, Gárdony, Kaba, Vajszló, Nyíradony, Villány, Nyergesújfalu, Gárdony (Agárd), Matty, Budapest X. Kerület, Magyarbóly, Bisse, Kompolt, Nagytarcsa,	
1555/2004. (XI. 17.)	Földesi és Társa 2002 Kft.	4031 Debrecen	Földes	2004. február 26.
1606/2004. (XI. 17.)	FÜZES TV Szolgáltató Kft.	5525 Füzesgyarmat	Füzesgyarmat	2004. szeptember 1.
1599/2004. (XI. 17.)	GÁZ-MARKT KFT. (felszámolás alatt)	4400 Nyíregyháza	Szentpéterfa	2004. július 9.
1612/2004. (XI. 17.)	GBI Kft.	2890 Tata	Tata (Agostyán), Szomód	2004. október 1.
1604/2004. (XI. 17.)	GERANT Kft.	9700 Szombathely	Lukácsháza, Gyöngyösfalu, Kőszeg (Kőszegfalva), Vassurány, Pusztacsó, Kőszegpaty, Gencsapáti, Acsád, Kőszeg, Náriai, Perenye	2002. augusztus 14.
1607/2004. (XI. 17.)	GERGI HÁLÓ Kft.	1087 Budapest	Magyargéc Litke Piliny Hollókő Patak Nemti Egyházasgerge Nőtincs Mohora Mihálygerge Szuha	2004. augusztus 26.
1544/2004. (XI. 17.)	Hajósszolg Kft.	6344 Hajós	Hajós	2003. december 9.
1565/2004. (XI. 17.)	HATÁRSZÉL Kht.	4743 Csengersima	Szamosatárfalva, Szamosbecs, Csengersima	2002. szeptember 19.
1569/2004. (XI. 17.)	Hehl-Kábel Bt.	7728 Somberek	Palotabozsok, Somberek, Görcsönydoboka	2003. július 25.
1581/2004. (XI. 17.)	Hét Község Önkormányzata	3655 Hét	Hét	2004. május 17.
1545/2004. (XI. 17.)	HHT '98 Kft.	1107 Budapest	Újszentmargita	2003. november 17.
1556/2004. (XI. 17.)	Hörcsik Attila	3980 Sátoraljaújhely	Ricse Komlóska Semjén Füzérkajata Kovácsvágás Mikóháza Alsóregmec Vilyvitány	2003. május 22.
1548/2004. (XI. 17.)	Hunyadorom Kommunikációs Szolgáltató Kft.	1025 Budapest	Budapest XII. került (Virányos út, Zugligeti út, Csermely út, Hunyadi lejtő, Kútvolgyi út)	2004. január 13.
1573/2004. (XI. 17.)	Illés Béla	7140 Bátaszék	Mőcsény	2003. szeptember 25.

1587/2004. (XI. 17.)	Infrasat Kft.	8900 Zalaegerszeg	Vöckönd Zalavég Egeraracsa Dióskál Pakod Alsószőlőnk Kávás Pusztaderics Felsőszőlőnk Egervár Csertalagos Dötk Szakonyfalu Petrikeresztúr Gutorföldre Rádiháza Balatongyörök Hegyhátszentpéter Rábagyarmat Magyarlak Csörötnek Lakhegy	1999. július 15.
1584/2004. (XI. 17.)	Interkábel Kft.	4025 Debrecen	Berekfürdő	2003. augusztus 6.
1609/2004. (XI. 17.)	Kábelnet-Lan Kft.	9700 Szombathely	Söpte Csempeszkopács	2004. augusztus 12.
1546/2004. (XI. 17.)	Káblex Kft.	4273 Hajdúbagos	Vámospércs	2003. november 14.
1572/2004. (XI. 17.)	Kálóz Község Önkormányzata	8124 Kálóz	Kálóz	2003. november 17.
1613/2004. (XI. 17.)	Kincses Zoltán	9461 Lövő	Lövő	2004. szeptember 24.
1540/2004. (XI. 17.)	Kiricsi Gábor	9700 Szombathely	Szombathely-Újperint, Bucsu	2003. november 26.
1571/2004. (XI. 17.)	Kisgyőr Község Polgármesteri Hivatal	3556 Kisgyőr	Kisgyőr	2002. december 2.
1564/2004. (XI. 17.)	Kósa Mónika (HEADLINE STÚDIÓ)	4751 Kocsord	Kocsord	2003. október 15.
1557/2004. (XI. 17.)	MEZEI-VILL KFT.	4100 Berettyóújfalú	Komádi	2004. január 16.
1602/2004. (XI. 17.)	MISKOLCI CATV Kft.	3525 Miskolc	Varbó, Miskolc (Tizes Honvéd u. 2-22.)	2002. október 1.
1611/2004. (XI. 17.)	Morsecom Bt.	9422 Harka	Zsira	2004. szeptember 3.
1562/2004. (XI. 17.)	NET-TV Kábeltelevízió Kft.	1213 Budapest	Budapest XXI. kerület (Csepel Kertváros)	2003. november 6.
1608/2004. (XI. 17.)	OPTOSAT PLUSSZ KFT.	1131 Budapest	Vácrátót Váchartyán Órbottyán, Újszilvás Tápiógyörgye Tápiószele Farnos	2004. augusztus 2.
1560/2004. (XI. 17.)	Polgármesteri Hivatal Csór	8041 Csór	Csór	2003. október 14.
1542/2004. (XI. 17.)	Pontos Idő Kft.	1196 Budapest	Telki	2004. április 14.
1570/2004. (XI. 17.)	PROGÁDOR Kht.	5932 Gádos	Gádos	2003. július 29.

1541/2004. (XI. 17.)	Pusztai László	3973 Cigánd	Tiszakarád, Cigánd	2004. március 24.
1561/2004. (XI. 17.)	Rudabányai Településüzemeltető Kht.	3733 Rudabánya	Rudabánya Belterület	2004. április 29.
1591/2004. (XI. 17.)	SALGÓ MOLTECH BT.	2071 Páty	Lőrinci	2004. június 22.
1589/2004. (XI. 17.)	SKODA TAMÁS	9919 Csákánydoroszló	Csákánydoroszló	2004. június 1.
1598/2004. (XI. 17.)	SOMA '77 BT.	4200 Hajdúszoboszló	Sáránd	2004. július 9.
1605/2004. (XI. 17.)	Szabó Elektronika Kft.	7815 Harkány	Drávaszabolcs Pogány Harkány Lapánca Siklósbodony Vokány Magyaratád Egerág	2002. szeptember 26.
1603/2004. (XI. 17.)	Szabolcs Kábeltelevízió Kft.	4400 Nyíregyháza	Nyíregyháza-Örökösfield	2002. február 26.
1538/2004. (XI. 17.)	Szakács és Társai Kft.	4400 Nyíregyháza	Barabás, Tizzaszalka, Lónya	2004. január 9.
1596/2004. (XI. 17.)	Szatmári Tiszahát Regionális Kht.	4921 Tiszabecs	Gyügye, Cégénydányád	2004. szeptember 30.
1559/2004. (XI. 17.)	Szekeres Sándor	6913 Csanádpalota	Dombegyház	2003. szeptember 5.
1566/2004. (XI. 17.)	TAHI 2000 Kft.	2022 Tahitótfalu	Tahitótfalu	2003. március 4.
1590/2004. (XI. 17.)	Techni-Sat Kft.	9027 Győr	Halászi	1998. április 24.
1583/2004. (XI. 17.)	Thermotel Kft.	2225 Üllő	Törtel	2004. május 10.
1593/2004. (XI. 17.)	UNIPORT Rt.	1045 Budapest	Karancsalja	2004. július 5.
1554/2004. (XI. 17.)	UNISZIG KRONO Kft.	3200 Gyöngyös	Pétervására, Erdőkövesd	2004. április 16.
1610/2004. (XI. 17.)	Úny Község Önkormányzata	2528 Úny	Úny	2004. szeptember 8.
1575/2004. (XI. 17.)	Vár-Tech Kft.	3060 Pásztó	Mátraszőlős	2003. december 19.
1614/2004. (XI. 17.)	Vektorszolg Kft.	4090 Polgár	Bükkaranyos	2004. október 19.
1601/2004. (XI. 17.)	VERNA Bt.	1031 Budapest	Budakeszi (Lakótelepen Arany J. u. 1,7, 9,15, 17,23, József A. u. 34,36,38,40,42,48)	2002. augusztus 22.

1553/2004. (XI. 17.)	VILL-ANT Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.	9181 Kimle	Kimle	2004. március 16.
1597/2004. (XI. 17.)	X-TEL 2000 KFT.	1161 Budapest	Csemő	2004. július 14.

9. számú melléklet: 2004. év folyamán a nyilvántartásból törölt vezetőkes műsorelosztások

ORTT határozat	A műsorelosztó megnevezése	Helység	Vételkörzet	Nyilvántartásból való törlés
682/27/2004. (V. 19.)	„ST-NEPTUNUS” Termelő- Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	9097 Mezőörs	Kóny Mezőörs	2004. május 19.
1586/2004. (XI. 17.)	„SZITI-L” Bt.	4028 Debrecen	Biharkeresztes, Hajdúsámson	2004. november 17.
682/4/2004. (V. 19.)	Ajkarendeki Kulturális Közszolgáltató Egyesület	8447 Ajkarendek	Ajka (Ajkarendek)	2003. október 1.
682/17/2004. (V. 19.)	Aranyhegyi Kft.	2500 Esztergom	Esztergom (Aranyhegyi Lakótelep)	2003. szeptember 30.
1099/15/2004. (IX. 1.)	ARIES Kft.	2310 Szigetszentmiklós	Szigetszentmiklós (József Attila Ltp.)	2004. június 30.
682/5/2004. (V. 19.)	Arló Nagyközség Önkormányzata	3663 Arló	Arló	2003. szeptember 30.
1419/4/2004. (X. 21.)	Bodajk Nagyközség Önkormányzata	8053 Bodajk	Bodajk	2004. augusztus 1.
682/3/2004. (V. 19.)	Bükkszentkereszt Önkormányzata	3557 Bükkszentkereszt	Bükkszentkereszt, Dorongós	2004. január 1.
1619/2004. (XI. 17.)	Cégénydányád Önkormányzat Kht.	4732 Cégénydányád	Cégénydányád, Gyügye	2004. november 17.
682/32/2004. (V. 19.)	Cigánd Településüzemeltetési Kht.	3973 Cigánd	Cigánd	2004. április 24.
682/15/2004. (V. 19.)	Cikádor-Média Kht.	7140 Bátaszék	Bátaszék	2003. december 31.
1419/6/2004. (X. 21.)	Coldex Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság	1068 Budapest	Budakeszi	2004. október 21.
682/2/2004. (V. 19.)	Csanádpalota Nagyközség Önkormányzati Képviselőtestületének Polgármesteri Hivatala	6913 Csanádpalota	Csanádpalota	2003. szeptember 1.
1099/11/2004. (IX. 1.)	Csemővíz Kft.	2713 Csemő	Csemő	2004. július 1.
682/20/2004. (V. 19.)	Delta Kontakt Televíziós Szolgáltató Általános Kereskedelmi és Reklámozó Kft.	6230 Soltvadkert	Soltvadkert	2000. január 1.

1588/2004. (XI. 17.)	Dual-Plus Bt.	3700 Borsod-Abaúj-Zemplén	Nyomár, Boldva, Berente, Meszes, Felsőtelekes, Ziliz, Martonyi, Hangács, Szalonna, Edelény, Tardona	2004. november 17.
682/18/2004. (V. 19.)	Ereltronik Catv Kft.	8440 Herend	Bánd, Herend, Hidegkút, Szentgál	2003. május 31.
1419/7/2004. (X. 21.)	Farkas Ferenc	9545 Jánosháza	Jánosháza	2004. október 21.
1099/12/2004. (IX. 1.)	Farkas János	5123 Jászárokszállás	Jászárokszállás, Vámosgyörk	2003. december 1.
1099/8/2004. (IX. 1.)	Füzér Község Önkormányzata	3996 Füzér	Füzér	2004. augusztus 1.
1099/3/2004. (IX. 1.)	Gerencsér Zoltán	9600 Sárvár	Sárvár	2003. május 1.
1419/1/2004. (X. 21.)	Golf-91 Kft.	1135 Budapest	Szigethalom, Tököl (Üdülőövezet)	2004. február 1.
682/1/2004. (V. 19.)	Hlavács Attila	2400 Dunaújváros	Harta	2003. december 31.
682/24/2004. (V. 19.)	HONI KÁBELTELEVÍZIÓS KFT.	3100 Salgótarján	Ózd (Szenna Városrész)	2004. május 19.
682/28/2004. (V. 19.)	HOT-BIRD '71 Kft.	4273 Hajdúbajos	Berekfürdő, Körösszakál, Vámospércs	2003. december 1.
1587/2004. (XI. 17.)	Infrasat Bt.	8900 Zala	Csörötnek, Zalavég, Egervár, Magyarlak, Rábagyarmat, Szakonyfalu, Lakhegy, Felsőszőlők, Balatonyörök, Hegyhátszentpéter, Pusztaederics, Dötk, Csertalagos, Gutorfölde, Rádiháza, Petrikeresztúr, Vöckönd, Kávás, Pakod, Egeraracsa, Alsószőlők, Dióskál	2004. november 17.
964/8/2004. (VII. 7.)	Kábelnet Magyarország Kft.	4027 Debrecen	Debrecen (Ibolya u. 5,7,9,11,13,15,17,19,21,23, Dózsa Gy. u. 6,8,10, 12, 14,16,18, És A Sinai Miklós u. 1,3,5,7,9,11. Által Határolt Terület)	2004. július 7.
964/3/2004. (VII. 7.)	Kábelszat-8500 Kft.	8500 Pápa	Bakonybél, Bakonyság, Bakonyszentiván, Bakonyszücs, Béb, Döbrönte, Ganna, Nagyacsád, Nagytevel, Nemesgörzsöny, Nyárad, Pápa (Budai Nagy Antal u. 1.), Pápa-Borsosgyőr, Pápadereske, Pápakovácsi, Pápa-Tapolcafő, Ugod	2004. január 1.
964/7/2004. (VII. 7.)	Kábelszat-Badacsony Kft.	8258 Badacsonytomaj	Badacsonytomaj (Badacsony)	2000. július 1.

964/5/2004. (VII. 7.)	Kábelszat-Berhida Kábelkommunikációs Kft.	8181 Berhida	Berhida, Peremarton	2000. június 1.
964/4/2004. (VII. 7.)	Kábelszat-Devecser Kft.	8460 Devecser	Badacsonytomaj (Badacsony), Badacsonytomaj (Badacsonyörs), Devecser, Sümeg, Városlőd	2004. január 1.
1099/9/2004. (IX. 1.)	Kábeltelevízió Szolgáltató Kft.	9027 Győr	Győr, Mosonmagyaróvár, Tata	2004. szeptember 1.
1099/10/2004. (IX. 1.)	Kaposkábel Kft.	7400 Kaposvár	Kaposvár (Csillagpontos)	2003. február 11.
1099/10/2004. (IX. 1.)	Kaposkábel Kft.	7400 Kaposvár	Pécs (Soros)	2003. február 11.
1099/4/2004. (IX. 1.)	Karakó László	3533 Miskolc	Miskolc Kassai úti Ltp., Miskolc Könyves K. u., Kilián Ltp., Miskolc Selyemrét Ltp.	2002. november 24.
682/29/2004. (V. 19.)	Kép-Hang Fix Bt.	2821 Gyermely	Gyermely	2003. december 31.
682/30/2004. (V. 19.)	Kimlei Falutévé Kht.	9181 Kimle	Kimle	2004. április 16.
682/11/2004. (V. 19.)	Komlóskáért Alapítvány	3937 Komlóska	Komlóska	2003. június 1.
682/16/2004. (V. 19.)	Köő János	9451 Röjtökmuzsaj	Röjtökmuzsaj	2003. december 31.
1099/14/2004. (IX. 1.)	Községi Önkormányzat	9842 Alsóújlak	Alsóújlak	2004. január 30.
1099/13/2004. (IX. 1.)	Községi Önkormányzat Pápoc	9515 Pápoc	Pápoc	2003. július 1.
682/8/2004. (V. 19.)	Községi Önkormányzat Sé	9789 Sé	Sé	2004. március 31.
1419/5/2004. (X. 21.)	Községi Önkormányzat Söpte	9743 Söpte	Söpte	2004. augusztus 2.
682/33/2004. (V. 19.)	Községi Önkormányzat Tiszakarád	3971 Tiszakarád	Tiszakarád	2004. április 24.
1099/7/2004. (IX. 1.)	Községi Polgármesteri Hivatal	3654 Bánréve	Bánréve	2000. január 1.
682/13/2004. (V. 19.)	MIKROKÁBEL Kft.	3713 Arnót	Abaújszolnok, Baktakék, Halmaj, Kázmárk, Kupa, Muhi, Nyésta, Sajóbáony, Sajókeresztúr, Selyeb	2003. december 31.
1099/9/2004. (IX. 1.)	Mosonmagyaróvári Kábeltévé Kft.	9200 Mosonmagyaróvár	Mosonmagyaróvár	2004. szeptember 1.
1099/1/2004. (IX. 1.)	Motován Miklós	9400 Sopron	Ágfalva, Nagycenk	2004. szeptember 1.

682/25/2004. (V. 19.)	Osli Község Kulturális Egyesület	9354 Osli	Osli	2000. január 1.
964/6/2004. (VII. 7.)	Pét-Szat Kft.	8105 Pétfürdő	Pétfürdő, Várpalota, Várpalota (Inota)	2000. június 1.
682/34/2004. (V. 19.)	PEVIK Kft.	3250 Pétervására	Pétervására-Erdőkövesd	2004. április 30.
682/10/2004. (V. 19.)	Polgármesteri Hivatal Bucsú	9792 Bucsú	Bucsú	2003. október 1.
1620/2004. (XI. 17.)	Polgármesteri Hivatal Püspökmolnári	9776 Püspökmolnári	Püspökmolnári	2004. november 17.
964/1/2004. (VII. 7.)	Polgármesteri Hivatal Szendehegy	2640 Szendehegy	Szendehegy	2004. május 1.
682/14/2004. (V. 19.)	PORTONET Kft.	3713 Arnót	Abaújkér, Alsódobsza, Alsózsolca, Arnót, Encs (Gibárt), Felsődobsza, Felsővadász, Gesztely, Hernádbúd, Hernádkak, Hernádkércs, Kiskinizs, Lak, Léh, Megyaszó, Nagykinizs, Prügy, Rásonysáberencs, Sajókeresztúr, Sajópálfala, Sajóvámos, Tomor	2003. december 31.
682/7/2004. (V. 19.)	PRIMATONE Kft.	1033 Budapest	Budapest XII. kerület	2004. május 19.
682/19/2004. (V. 19.)	Répáshuta Szlovák Nemzetiségi Települési Önkormányzata	3559 Répáshuta	Répáshuta	2003. január 1.
682/9/2004. (V. 19.)	Ricse Nagyközség Önkormányzata	3974 Ricse	Ricse	2004. február 17.
682/22/2004. (V. 19.)	Rudinszky Tamás	3300 Eger	Noszvaj Község	2004. május 19.
1099/6/2004. (IX. 1.)	SAMA Kft.	3035 Gyöngyöspata	Gyöngyöspata	2002. június 4.
964/2/2004. (VII. 07.)	SATKOM 2000 Bt.	8630 Balatonboglár	Siófok (Nefelejcs 20-26., Bláthy u. 16.)	2004. március 5.
682/21/2004. (V. 19.)	Smirgli Kulturális Egyesület	1113 Budapest	Budapest XI. kerület	1998. október 1.
1419/8/2004. (X. 21.)	Szabó Attila	7815 Harkány	Drávaszabolcs Egerág Garé Harkány Kétújfalu Lapánca Magyaratád Ócsárd Pogány Siklósbodony Szava Vokány	2004. október 21.
1419/3/2004. (X. 21.)	Szabó Zoltán	5525 Füzesgyarmat	Füzesgyarmat	2004. október 1.

682/12/2004. (V. 19.)	Szálka Községi Önkormányzat	7121 Szálka	Szálka	2003. december 31.
1099/2/2004. (IX. 1.)	Szentmihályi Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	1161 Budapest	Budapest III. kerület („Békás-3”)	2003. július 1.
1590/2004. (XI. 17.)	Techni-Sat Bt.	9027 Győr-Moson- Sopron	Halászi	2004. november 17.
682/23/2004. (V. 19.)	Telekom Kft.	6721 Szeged	Balástya, Szeged-Alsóváros-Móraváros	2001. szeptember 30.
1099/5/2004. (IX. 1.)	TelSat Kft.	2440 Százhalmobatta	Százhalmobatta	2000. június 26.
682/26/2004. (V. 19.)	Vágáshuta Község Önkormányzata	3992 Vágáshuta	Vágáshuta	2004. május 19.
682/31/2004. (V. 19.)	Varbócska 2000 Kft.	3778 Varbó	Varbó	2004. április 1.
1419/2/2004. (X. 21.)	Városi Művelődési Központ és Könyvtár	5435 Martfű	Martfű	2004. szeptember 1.

10. számú melléklet: Az ORTT törvénymódosítási javaslata

T/.....

Bizottsági önálló indítvány

**2004. évi törvény
a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (Rtv.)
módosításáról**

1. §

A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (a továbbiakban Rtv.) 60. §-a az alábbiak szerint változik:

„60. § (1) A közalapítvány bevételeit képezik:

- a) a központi költségvetésből e törvény szerint teljesített támogatásnak a 81. § szerinti hányada,
- b) a műsorszolgáltatási díjbevételeknek e törvényben megállapított hányada,
- c) a közalapítvány vagyonának hozadéka,
- d) alapítványi befizetések,

(2) A közalapítvány kiadásait képezik:

- a) a közszolgálati műsorszolgáltató működési és fejlesztési költségeihez hozzájárulás,
- b) a közalapítvány saját költségei (kiadásai).

(3) A közalapítványok üzletszerű gazdasági tevékenységet nem végezhetnek, más gazdasági társaságot, közhasznú társaságot nem alapíthatnak, más működő gazdasági társaságban részesedést nem szerezhetnek, alapítvány létrehozására nem jogosultak.

(4) Működési költségeiket a központi költségvetésből e törvény szerint teljesített támogatás őket megillető részéből fedezik, a fel nem használt összeget a közszolgálati műsorszolgáltatók támogatására kötelesek fordítani.

(5) A közalapítvány gazdálkodását az Állami Számvevőszék ellenőrzi.”

2. §

Az Rtv. 77. § (3) bekezdésének helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) Az Alap forrásai: a műsorszolgáltatási díj, a pályázati díj, a műsorszolgáltatási szerződésszegési kötbér és kártérítés, a bírság, a központi költségvetésből teljesített támogatás, továbbá az önkéntes befizetések.”

3. §

Az Rtv. V. fejezetének 2. címének és 79. §-ának helyébe a következő rendelkezés lép:

„2. cím

A központi költségvetésből folyósított támogatás

79. § (1) A központi költségvetés a Műsorszolgáltatási Alap számára a központi költségvetésről szóló törvényben évente e törvény szerint meghatározott összegű támogatást nyújt.

(2) A támogatás mértéke a 2005. évben 47 259,5 Ft.

(3) A támogatás mértéke minden évben a tárgyévet megelőző évhez viszonyított inflációkorrekciós tényező arányában növekszik, ahol az inflációkorrekciós tényező a Magyar Nemzeti Bank által a következő évre vonatkozóan a központi költségvetési törvényjavaslat benyújtásának napjáig közzétett legutolsó éves inflációs célkitűzés középértéke.”

4. §

Az Rtv. 80. §-ának helyébe a következő rendelkezés lép:

„80. § A központi költségvetésből a 79. § szerint megállapított összegű támogatást a Műsorszolgáltatási Alapba időarányosan, havonta a tárgyhó tizedik napjáig kell átutalni.”

5. §

Az Rtv. 81. §-ának helyébe a következő rendelkezés lép:

„81. § A központi költségvetésből a 79. § szerint folyósított támogatás... százaléka a Magyar Televízió Részvénytársaságot, ... százaléka a Magyar Rádió Részvénytársaságot, ... százaléka a Duna Televízió Részvénytársaságot illeti – a tulajdonos közalapítványon keresztül történő folyósítással –, 6%-a az ORTT és a Műsorszolgáltatási Alap, 0,5%-0,5%-a a Magyar Televízió Közalapítvány, a Magyar Rádió Közalapítvány, illetve a Hungária Televízió Közalapítvány működési költségeire, 2,6%-a közszolgálati műsorok, 0,6-0,6%-a nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatók, illetve közműsorszolgáltatók támogatására, 0,5%-a pedig a 78. § (7) bekezdésében megjelölt szerzői jogdíjak céljára szolgál.”

6. §

E törvény a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba. Ezzel egyidejűleg hatályát veszti az Rtv. 59. § (1) bekezdésének c) pontja, 82. § - 84. §-ai és 148. §-ának (1) bekezdése.

Budapest,

I n d o k o l á s

Az Országgyűlés a Magyar Köztársaság 2001. és 2002. évi költségvetéséről szóló 2000. évi CXXXIII. törvény módosításáról szóló 2002. évi XXIII. törvényben úgy határozott, hogy „*a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 79. §-ának (1) bekezdése szerinti üzemben tartási díj 2002. július-december hónapokra esedékes összegének megfizetését átvállalja*” (109. § (2) bek. b) pont). A bevezetett konstrukció az eredeti elképzelések szerint csak a végleges megoldás kialakításáig maradt volna hatályban, de *állandósult* és megmaradt a későbbi évek (2003 és 2004) költségvetéseiben is, immár az *üzembentartási díj pótlása* megnevezésű előirányzatként (2002. évi LXII. és 2003. évi CXVI. törvény).

Az átvállalt összeg megállapításának alapja 2002-ben, 2003-ban és 2004-ben is a 2001. évben ténylegesen beszedett, a fogyasztóiárindex-változás mértékével növelt üzemben tartási díjbevételek voltak. Az üzembentartási díj összegének növekedése ugyanakkor a médiatörvény megalkotását követően lényegesen *elmaradt az inflációtól*, egy 2002-ben készült, az üzembentartott televíziókészülékek számának statisztikai kimutatását tartalmazó tanulmány szerint pedig az átvállalást megelőző időszakban *a beszédés határfoka* is csak mintegy 65% volt. A díjfizetés 2002-es költségvetési átvállalása tehát ezen az igen alacsony szinten véglegesítette a beszedett és *92%-ában* a közszolgálati műsorszolgáltatás finanszírozására fordítandó üzembentartási díjpótlást, ezáltal az egykor nem szedett, illetve elinflálódott hányadot immár évről évre *garantáltan kizárva* a finanszírozásból. A közszolgálati műsorszolgáltatók és a tulajdonosi jogukat gyakorló közalapítványok tisztségviselői több alkalommal jelezték is ezt – s egyben *igényüket* is az elmaradt bevételre.

A gyenge beszédési határfokra visszavezethető többmilliárdos hiányt az Országgyűlés évek óta rendre *eseti többletjuttatásokkal* próbálja pótolni, ez azonban számos okból erősen kifogásolható (számos alkalommal jelezték ezt a közszolgálati műsorszolgáltatók és a közalapítványok kuratóriumai, de az Európai Bizottság és az EBU is). Ugyancsak kifogásának adott hangot az Állami Számvevőszék, amikor a Magyar Televízió Közalapítvány és az MTV Rt. működésének ellenőrzéséről szóló jelentésében a magyar médiafinanszírozás *teljes újraszabályozására* tett javaslatot: „*A helyszíni ellenőrzés megállapításainak hasznosítása mellett javasoljuk: az Országgyűlésnek, 1. fontolja meg – a közalapítvány és az Rt. alapítása óta eltelt időszak rendkívül kedvezőtlen működési, gazdálkodási tapasztalataira figyelemmel – a közszolgálati média átfogó újraszabályozását; 2. kérje fel a Kormányt, hogy a közszolgálati média átfogó újraszabályozásának megvalósulásáig tartó időszakra mielőbb tegyen javaslatot az MTV Rt. kiszámítható bevételekre épülő, független, veszteségmentes gazdálkodásának megoldására.*” A Számvevőszék tehát két ütemben látja orvosolhatónak a problémát: a kialakult helyzet *súlyosságára* tekintettel egyrészt *átfogó újraszabályozást* tart szükségesnek, másrészt azonban az ennek megvalósulásáig tartó átmeneti időszakra vonatkozóan is *halaszthatatlannak* ítéli a beavatkozást.

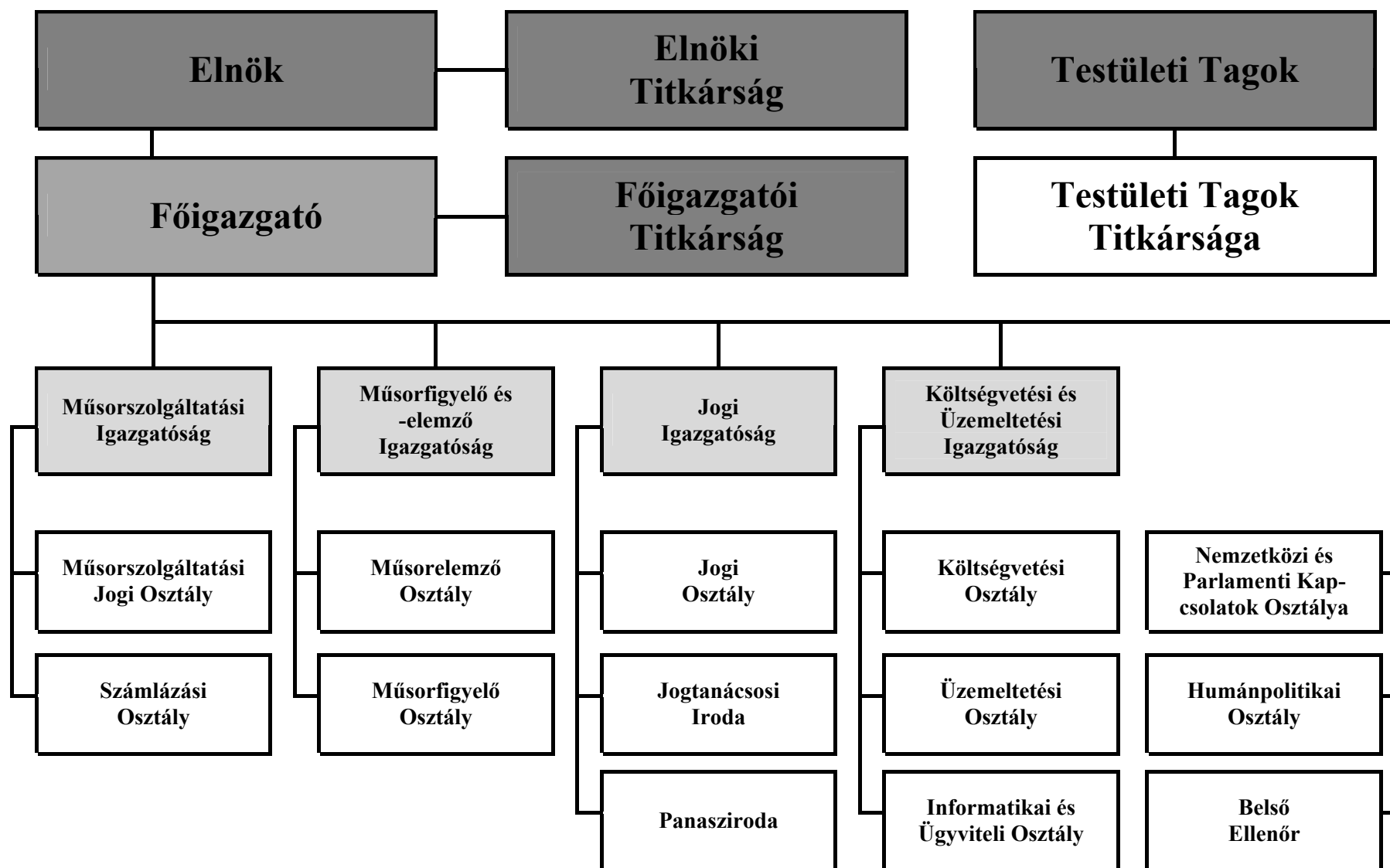
A jelen indítvány e kétlépcsős logikában az időtálló megoldás bevezetéséig tartó *átmeneti időszakra* a következőképpen javasolja a műsorszolgáltatói függetlenséget nem károsító módon rendezni a médiatörvény szerint biztosított finanszírozást:

- az éves költségvetési törvényekben alkalmazott gyakorlatnak megfelelően 2005-től az üzembentartási díj helyett bevezeti a központi költségvetésből a Műsorszolgáltatási Alap számára folyósított támogatás intézményét,
- e költségvetés támogatás keretében és a Műsorszolgáltatási alap számláján keresztül biztosítja a jövőben a közszolgálati műsorszolgáltatók *sugárzási díjainak és a Magyar Rádió művészegyütteseinek támogatásának* fedezetét is,

- ugyancsak e költségvetési támogatás keretében, a Műsorszolgáltatási Alap számláján keresztül és *rendszeres jelleggel* rendelkezik annak az összegnek a folyósításáról is, amelyet a 2004. évre vonatkozóan a költségvetés a közszolgálati média-részvénytársaságok struktúraátalakítására 10 milliárd forintban irányzott elő,
- e támogatás összegét a 2005. évre konkrét összegben állapítja meg, a következő évekre vonatkozóan pedig előírja ennek a Magyar Nemzeti Bank megfelelő éves inflációs célkitűzésének középértékével való automatikus éves korrekcióját,
- a költségvetés támogatás 2005-ös összegét az üzembentartási díjpótlás, a sugárzási díjak, a művészegyüttesek támogatása és a struktúraátalakítási támogatás 2004. évi előirányzatai összegének inflációs korrekciójával határozza meg,
- a költségvetési támogatás felosztásakor a struktúraátalakítási támogatás nélkül számított 2004-es előirányzatokat veszi alapul, úgy, hogy azok biztosítsák a Műsorszolgáltatási Alap azon kötelező előirányzatainak teljesítését is, amelyekre a hatályos felosztási rendszer – a befolyó bevételek megpántlikázása miatt – nem biztosít fedezetet (s ennek megfelelően csökkentett, s egyszersmind a piaci árviszonyoknak is megfelelő sugárzási díjakkal számol),
- végül az így kialakított felosztási arányokat vetíti rá a struktúraátalakítási támogatással (illetve az ennek a bázisba való bevonása révén rendszeressé váló növekménnyel) megemelt támogatás összegére.

Ez a megoldás lehetővé teszi, hogy arra az időre is, amíg a jogalkotó kialakítja „*a közszolgálati műsorszolgáltatók versenyképes és takarékos működtetésének, a műsorszolgáltatási rendszer fenntartásának és a közszolgálati műsorok támogatási szükségleteinek*” mindenben megfelelő, időtálló rendszert, a finanszírozás annak a hatályos médiatörvényben tudatosan alkalmazott elvnek az érvényesülésével történjék, amely szerint a közszolgálati műsorszolgáltatók, a közalapítványok és az ORTT működésének anyagi fedezetét a költségvetési politika ráhatásait kizárva, a Műsorszolgáltatási Alap védett pénzügyi rendszerében kell biztosítani.

11. számú melléklet: Az ORTT szervezeti felépítése

Rövidítések jegyzéke

AB	Alkotmánybíróság
AMR	Súlyozott nézettség a teljes lakosság körében
ÁPF	Általános Pályázati Feltételek
ATS	A műsor egy nézőjére jutó nézett idő százalékos aránya
BBFC	British Board of Film Classification
Bizottság	Európai Bizottság
CSA	Conseil Supérieur de l'audiovisuel
DAB	Digital Audio Broadcasting
Direktíva	97/36 EK Irányelv
DRM	Digital Radio Mondial
DVB-C	Digital Video Broadcasting-Cabel
DVB-S	Digital Video Broadcasting-Satellite
DVB-T	Digital Video Broadcasting-Terrestrial
EFTA	European Free Trade Association
EGK	Európai Gazdasági Közösség
EGT	Európai Gazdasági Térség
Egyezmény	Határokon átnyúló televíziózásról szóló Európa Tanácsi Egyezmény
EK	Európai Közösség
EU	Európai Unió
FSK	Freiwillige Selbstkontrolle der Filmwirtschaft
GE 75	Közzeti Tervező Értekezlet Genf 1975
Iroda	Országos Rádió és Televízió Testület Irodája
MA	Műsorszolgáltatási Alap
MPAA	Motion Picture Association of America
OBH	Országgyűlési Biztosok Hivatala
ORTT	Országos Rádió és Televízió Testület
Pb	Panaszbizottság
RRC	Közzeti Rádiótávközlési Értekezlet
Rttv.	1996. évi I. törvény a rádiózásról és televíziózásról
SHR	Közönségarány
T-DAB	Terrestrial-Digital Audio Broadcasting
Testület	Országos Rádió és Televízió Testület
VSZ	Varsói Szerződés
WRC	Rádiótávközlési Világértekezlet